Nr 108.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa åtgärder till det svenska jordbrukets stödjande; given Stockholms slott den 21 februari 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

J. B. Johansson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 21 februari 1930.

Närvarande:
Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Johansson, anför efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet:

I inledningen till nionde huvudtiteln till innevarande års riksdag erinrade jag om de svårigheter, varmed jordbruket för närvarande hade att kämpa. Jag anförde därvid, att den svenska jordbruksnäringens läge under senare tid förvärrats och med rätta framkallat en allmän oro bland lantmännen. Jordbrukets bekymmersamma ställning hade jämväl med skärpa framhållits i en mångfald från skilda delar av landet till Kungl. Maj:t inkomna framställningar från sammanslutningar och enskilda ävensom i resolutioner vid möten. Efter att något hava berört de förhållanden, vari anledningen till svårigheterna närmast vore att söka, uttalade jag, att jag funne ställningen på jordbrukets område vara så allvarlig, att ett kraftigt ingripande från statsmakternas sida syntes oundgängligen påkallat, samt tillkännagav tillika min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att för riksdagen framlägga förslag till ett flertal åtgärder, som ansetts erforder-

liga i syfte att bereda bättre pris och avsättningsmöjligheter för svenska jordbruksprodukter samt i övrigt understödja jordbrukets idkare. Jag meddelade vidare, att jordbruksutredningen i en till mig ingiven preliminär rapport ifrågasatt bestämmelser, avseende åtgärder för tryggande av den svenska veteskördens avsättning inom landet såsom brödsäd, samt som åtgärder härutinnan tänkt sig, att handelskvarnarna skulle åläggas inmalningstvång av sådan storlek som av förhållandena betingades, att bestämmelser skulle meddelas beträffande inblandning av svenskt vetemjöl i importerat vetemjöl och att veteförsäljningen inom de veteodlande bygderna skulle organiseras. Jag framhöll emellertid, att de sålunda ifrågasatta åtgärderna svårligen kunde vara tillräckliga för att bringa jordbruket den omedelbara hjälp, som nu vore ofrånkomlig, samt att jag på grund därav samtidigt hade under beredande frågan rörande höjda tullsatser å vissa slag av spannmål.

Sedan jordbruksutredningen inkommit med slutligt betänkande i ämnet samt förevarande frågor inom jordbruksdepartementet varit föremål för vidare utredning, anhåller jag att för Kungl. Maj:t få anmäla ärendet.

Behovet av åtgärder för stödjande av spannmålsodlingen.

Inkomna framställningar.

Beträffande till en början de krav, som gjorts gällande i de till jordbruksdepartementet inkomna framställningarna rörande stödjande av jordbruksnäringen, må här anmärkas följande.

Lantbrukare från Uppsala, Stockholms och Västmanlands län hava vid möte i Uppsala den 25 augusti 1929, under framhållande av de ogynnsamma förhållanden, som sedan flera år rått för landets jordbruk, hemställt, att sådana åtgärder måtte snarast vidtagas, att jordbrukets och dess binäringars produkter komme i ett med andra varor jämförligt prisläge, att landets brödsädesproduktion måtte skyddas mot hejdlös import, att spannmålshandeln måtte regleras, eventuellt genom upprättande av lagerhus eller understöd till föreningar eller bolag, som ville uppföra sådana, att statens, landstings och kommuners institutioner måtte åläggas att företrädesvis använda svenska produkter, att jordbrukets kreditbehov likasom exporten av lantbruksprodukter måtte tillfredsställande ordnas och att, om i sistnämnda hänseende gällande handelstraktater lade hinder i vägen för vidtagande av erforderliga åtgärder, dessa traktater måtte ofördröjligen uppsägas.

Av mötet utsedda kommitterade hava i anslutning till förberörda hemställan samt efter vidare utredning i ämnet föreslagit bland annat, att verkligt skydd måtte beredas jordbruket och dess binäringar genom permanenta eller provisoriska tullsatser av tillräcklig storlek eller genom importreglering eller ock genom anlitande av båda nämnda hjälpmedel i förening. I fråga om tullsatserna å malen och omalen spannmål hava kommitterade föreslagit, att dessa måtte regleras efter ett för näst föregående år fastställt indextal i likhet med vad fallet vore vid beräkning av löner. Vidare har föreslagits förbud mot import av spannmål utöver vad som vore erforderligt för täckande

av konsumtionsbehovet under iakttagande av att viss andel, 30—50 procent, av konsumtionsbehovet måste utgöra svensk vara, samt att utländsk spannmål, för att få här i riket försäljas till utsäde, skulle märkas så att den tydligt skilde sig från svensk vara. Ytterligare har föreslagits vidgade möjligheter för erhållande av lån på billiga villkor till upprättande av mindre uppsamlingslagerhus.

I de yrkanden, som vid omförmälda möte i Uppsala framställts, och de förslag, som i anslutning därtill framförts av mötets kommitterade, hava instämt sörmländska jordbrukare samlade till möte i Katrineholm den 21 september 1929, lantbrukare och lantarbetare från Uppland och Västmanland samlade till möte i Sparrsätra den 20 oktober 1929, lantbrukare, fiskare, lantarbetare och trädgårdsfolk samlade till överläggning i Norrtälje den 23 oktober 1929, lantbrukare och arbetare m. fl. samlade till möte i Sundsvall den 3 november 1929 ävensom jordbruksfolkets riksförbund. I den vid mötet i Uppsala antagna resolutionen hava vidare instämt jordbrukare församlade till möte i Flen den 20 oktober 1929.

Jordbrukare i Östergötlands län samlade till möte i Linköping den 12 oktober 1929 hava hemställt, att statsmakterna måtte vidtaga de åtgärder, som stode till buds för att lätta jordbrukets betryck, att åtgärder sålunda måtte vidtagas mot importen av brödsäd och havre samt utländskt mjöl, att vid offentliga inrättningars upphandling svenska produkter måtte tillerkännas företräde, samt att möjligheterna för belåning av spannmål måtte vidgas.

I denna resolution hava instämt jordbrukare i Kristianstads län talrikt samlade till möte i Kristianstad den 2 november 1929, jordbrukare inom Malmöhus län samlade till möte i Lund den 20 november 1929 och gotländska jordbrukare samlade till möte i Visby den 13 november 1929.

Jordbrukare i Norra Kalmar län samlade i Västervik den 19 oktober 1929, jordbrukare i Skaraborgs län samlade till möte i Skövde den 26 oktober 1929, jordbrukare från Södra Dalarna samlade i Hedemora den 12 november 1929, jordbrukare inom Älvsborgs läns södra hushållningssällskaps område samlade i Borås den 30 november 1929 och lantmän inom Gävleborgs län vid möte i Söderhamn den 1 december 1929 hava framställt i huvudsak enahanda yrkanden.

Vidare hava lantmän och för modernäringen intresserade män och kvinnor från Södra Kalmar län samlade till möte den 17 oktober 1929 yrkat, att den svenska brödsädesodlingen måtte skyddas genom tullförhöjningar motsvarande penningvärdets fall från den tidpunkt, då de nuvarande tullsatserna fixerades, att även havreodlingen måtte beredas tullskydd samt att kvarnindustrien måtte åläggas att vid förmalning använda viss fixerad minimiprocent svensk spannmål.

Jordbrukare i Örebro län samlade i Örebro hava hemställt, att tullsatserna å vete, råg, korn, ärter och bönor måtte i anslutning till gällande indextal höjas med 70 procent till 6 kronor 30 öre per 100 kilogram, att tullen å mjöl måtte höjas efter samma beräkningsgrund samt att tull måtte införas jämväl å havre.

Yrkanden om höjning av å spannmål utgående tullsatser hava framställts jämväl av åtskilliga jordbrukare från Blekinge län.

I samtliga framställningar yrkas tillika åtgärder i skilda hänseenden till främjande av den animaliska produktionen, varjämte betonas vikten av att åtgärder omedelbart vidtagas.

Sedan dessa framställningar remitterats till lantbruksstyrelsen och, såvitt de berörde spörsmål, som vore föremål för utredning av 1927 års tullkommitté, till denna, hava såväl lantbruksstyrelsen som tullkommittén avgivit utlåtanden den 23 november 1929.

Utöver de sålunda remitterade framställningarna hava sedermera dylika inkommit från Stockholms, Malmöhus, Skaraborgs och Norrbottens läns hushållningssällskap, från Vättle, Ale, Kullings och Björke häraders lantbruksklubb, från 3,400 lantbrukare i Jönköpings län, från Kronobergs läns lantmannaklubb, från lantbrukare och lantarbetare samlade till möte i Tierp den 17 november 1929, från jordbrukare sammanträdande den 29 november 1929 på möte utlyst av Jönköpings läns lantmannaklubb, från lantbrukare samlade till möte i Karlskrona den 7 december 1929, från värmländska jordbrukare vid möte i Karlstad den 8 december 1929, från jordbrukare från alla delar av Skåne samlade till möte i Eslöv samma den 8 december, från ångermanländska jordbrukare samlade i Nässland samma dag, från Östergötlands och södra Södermanlands spannmålshandlarförening, från jordbrukare samlade till möte i Växjö den 14 december 1929, från jordbrukare inom By, Folkärna och Grytnäs församlingar i södra Dalarna samlade till möte i Folkärna den 15 december 1929, från jordbrukare från skilda delar av Skåne samlade till möte i Hörby den 20 december 1929, från Stockholms läns moderata förbunds arbetsutskott, från jordbrukare samlade till möte i Njurunda den 7 januari 1930, från jordbrukare samlade till möte i Hudiksvall, från ett jordbruksmöte i Sundsvall hållet den 13 januari 1930, från lantbrukare och lantarbetare samlade till möte i Stora Tuna den 1 februari 1930, från Nassebotraktens lantbrukare samlade till möte i Nassebo den 7 februari 1930, från till möte församlade jordbrukare med flera inom Bygdeå, från lantbrukare, skogs- och lantarbetare inom Västernorrlands län samlade till möte i Sundsvall, från möte med jordbrukare med flera inom Vännäsbygden samt från jordbrukare och andra för jordbruket intresserade samlade till möte i Örnsköldsvik den 16 februari 1930. I dessa ävensom i än ytterligare inkomna framställningar har hemställts, att åtgärder motsvarande de ovan angivna skyndsamt måtte vidtagas för att stödja jordbruksnäringen.

Lantbruksstyrelsens yttrande.

Lantbruksstyrelsen anför i sitt berörda utlåtande rörande det inhemska konjunkturläget inom jordbruksnäringen i huvudsak följande:

Lantbruksstyrelsen hölle före, att jordbrukets ekonomiska läge i vårt land för närvarande vore ägnat att ingiva allvarliga bekymmer. Företeelsen vore icke säregen för det svenska jordbruket; den sträckte sina verkningar över såväl europeiska som transoceana länder, vilket i ej ringa grad min-

skade utsikterna till en ändring inom den närmaste framtiden. Det svenska jordbrukets nuvarande betryckta läge hade karakteriserats som en kris. Åtskilligt talade ock för att detta vore riktigt. Ett mera direkt statistiskt konstaterande av graden utav det tryck, varunder jordbruket lede, läte sig endast med stor svårighet samt ofullständigt verkställa. De beklagliga följderna gjorde sig icke desto mindre redan märkbara och man torde hava anledning förvänta, att därest ingen ändring i läget inträdde, detta snart skulle bliva förhållandet i ännu högre grad. Det gällde därför att med största möjliga skyndsamhet ingripa och göra vad göras kunde. Detta vore enligt styrelsens förmenande så mycket mera angeläget som jordbrukets motståndskraft mot dylika påkänningar icke vore vad den borde vara. Jordbrukets ekonomi hade under en följd av år efter hand försvagats. Härtill hade medverkat dåliga skördeförhållanden, smittsamma kreaturssjukdomar, stigande arbetslöner, fallande priser, högre fraktkostnader å jordbrukets alster samt ytterligare skärpt konkurrens å såväl den inhemska som den utländska marknaden; vidare hade till följd av det försämrade penningvärdet effektiviteten av de tullar, som till jordbruksnäringens skydd åsatts vissa jordbruksprodukter, i avsevärd grad minskats. De räntabilitetsundersökningar, som under en följd av år genom styrelsens försorg utförts vid ett större antal svenska jordbruk, gåve ock tydligt vid handen, att dessa jordbruks avkastning under senare år i genomsnitt varit svag, och då man kunde utgå från att dessa jordbruk i fråga om allmänna förutsättningar och skötsel legat över, kanske väsentligt över jordbruk i allmänhet, torde man utan större risk att misstaga sig kunna taga för givet, att jordbruk över lag under senare år snarare berett sina brukare förlust än vinst. Där icke vinst från andra näringsgrenar eller särskild inkomst av tjänst, rörelse eller i jordbruket icke investerat kapital kunnat tillgripas, sade det sig självt, att det hela kunnat hållas i gång endast genom att anlita själva driftskapitalet för täckande av löpande utgifter. Men ett utsvältande över lag av ett jordbruk måste mycket snart föra till en nedsatt förmåga att följa med i jordbrukets fortgående utveckling, en utveckling, som i regel ställde krav på brukarens möjlighet att undan för undan i driften insätta nytt kapital. Stillastående det överginge mycket snart och automatiskt i tillbakagång, ett förhållande, som, om det icke hejdades, kunde medföra de mest betänkliga följder för landets förmåga av självförsörjning, för dess handelsbalans, för dess hela ekonomiska liv samt för dess sociala hälsa och kulturella ställning över huvud taget. Med den centrala ställning jordbruket intoge i det svenska näringslivet, vore jordbruksnäringens trivsel icke endast eller ens huvudsakligen en näringens egen inre angelägenhet, den måste tvärtom betraktas och behandlas som en hela landets och folkets gemensamma angelägenhet. Såsom förhållandena i fråga om jordbrukets ekonomi utvecklats efter världskriget, hade den del av befolkningen, som direkt eller medelbart hade sin utkomst av jordbruket, måst nöja sig med en betydligt lägre levnadsstandard än den vida övervägande delen av den

övriga befolkningen, ett förhållande som kommit att på ett särskilt i ögonen fallande sätt utsträckas över jordbrukets arbetare.

Lantbruksstyrelsen bifogar sammanställningar — se Tab. 1 och 2 sid. 158—163 — av medelpriserna per månad under 1913 och tiden januari 1925—oktober 1929 å lantbrukets viktigaste produkter, och utvisa dessa, att medelpriset för oktober 1929 — beträffande varuslagen ost och ägg för september 1929 — överstigit medelpriset under år 1913 för vete med 25 procent, för råg med 22 procent, för korn med 16 procent, för havre med 8 procent, för ärter med 10 procent, för nötkreatur till slakt med 15 procent, för får till slakt med 41 procent, för svin till slakt med 41 procent, för smör med 49 procent, för ost med 38 procent och för ägg med 45 procent.

Styrelsen framhåller, att sett mot det allmänna prisläget i landet — kommerskollegii svenska partiprisindex angåve den allmänna prisförhöjningen under oktober 1929 i förhållande till år 1913 till 38 procent — vittnade de återgivna siffrorna om det för närvarande beklagliga prisläget för så betydelsefulla jordbruksprodukter som spannmål och kött. Ännu betänkligare ställde sig de angivna siffrorna, om hänsyn toges till prisläget å jordbrukets produktionsmedel. Enligt inom lantbruksstyrelsen utförda sammanställningar i syfte att klarlägga denna fråga skulle för tiden 1 januari—30 juni 1929 prisläget å jordbrukets produktionsmedel, om hänsyn toges till den relativa genomsnittsförbrukningen därav, med 61 procent överstiga motsvarande prisläge år 1913. Att jordbrukets produktionskostnader intoge en så ogynnsam ställning i förhållande till det allmänna prisläget, torde framför allt bero därav, att icke mindre än 36.5 procent av jordbrukets utgifter beräknats hänförliga till arbetskostnader, vilka, såvitt anginge jordbruket, för närvarande ställde sig cirka 80 procent högre än 1913.

Vid övervägande av vad som vore att göra, anför lantbruksstyrelsen, att åtskilligt talats om behovet av jordbruksdriftens rationalisering, samt att man i en mera omfattande och genomförd organisation av och samarbete i jordbrukets inköps- och försäljningsförhållanden sett ett medel att vinna ej obetydliga värden. Styrelsen vitsordar riktigheten härav men erinrar, att åtskilligt redan vore gjort på dessa områden. Särskilt i fråga om den ekonomiskt mest effektiva rationaliseringen av jordbruksdriften, ekonomiseringen av den mänskliga arbetskraften, torde kunna ifrågasättas, om icke mångenstädes optimum redan vore nått, kanske överskridet. Såsom botemedel i jordbrukets nuvarande läge lede både rationaliseringen och uppbyggandet av en bättre ekonomisk organisation av två olägenheter, dels vore de allt för långsamt verkande dels ställde de vid ett eventuellt förverkligande betydande krav på ekonomiska tillskott.

Såsom en utväg har jämväl förordats, att jordbrukets produktion i långt högre grad än hittills skulle överföras till frambringande av animaliska alster. En sådan förändring har tänkts skola medföra en motsvarande nedgång i spannmålsodlingen. Om ock åtskilligt syntes tala för en försiktig orientering åt en ökad animalisk produktion, vilket för övrigt i ej ringa utsträckning torde kunna ske jämsides med en i stort sett bibehållen odling

av spannmål, främst genom ett bättre utnyttjande av förekommande betesmöjligheter, måste i fråga om förverkligandet av detta program erinras, att en sådan omläggning toge i anspråk avsevärd tid och ej ringa kapitaltillskott och förty såsom ett jämförelsevis hastigt verkande medel mot en ökad kris måste tillmätas ett underordnat värde. Härtill komme, att det vore långt ifrån säkert, att en genomgripande sådan omläggning vore uteslutande fördelaktig för jordbruket, för vilket det måste innebära en viss trygghet att hava företagarerisken något fördelad. Och ur det allmännas synpunkt — främst folkförsörjningens och försvarets — måste det betraktas som en styrka, att största möjliga del av konsumtionsbehovet av brödsäd producerades inom landet. En utbredd spannmålsodling medförde dessutom alltid en viss upplagring på ett stort antal händer av brödspannmål, en reserv, vilken i ett kritiskt läge kunde vara av utomordentlig betydelse.

Läget inom jordbruket syntes med skäl kunna påkalla ej blott den enskilde yrkesutövarens ansträngningar utan även statens mellankomst. Även om statens möjligheter att i fall sådana som detta verksamt träda emellan nog vore betydligt mera begränsade än man skulle kunna tro, kunde dock åtskilligt från detta håll åtgöras.

Lantbruksstyrelsen finner sig ej böra ingå i närmare prövning av de önskemål och förslag, som berörts i de till styrelsen remitterade framställningarna, men betonar angelägenheten av, att de åtgärder, som finnas böra vidtagas, fortast möjligt komma till stånd.

1927 års tullkommitté.

1927 års tullkommitté anmäler för sin del i skrivelse den 23 november 1929, att den icke vore i tillfälle att för det dåvarande avgiva några positiva förslag i de frågor, som berördes i de till kommittén remitterade framställningarna, och som fölle inom området för kommitténs uppdrag.

Särskilda sakkunniga.

Sedan härefter åt *professorn Nils Wohlin* och *kommerserådet Ragnar Sohlman* uppdragits att skyndsamt inkomma med en kortfattad redogörelse för läget på den svenska spannmålsmarknaden ävensom med förslag till de tullsatser å omalen spannmål och mjöl, vilka i händelse en tullförhöjning skulle komma till genomförande lämpligen borde ifrågakomma, hava dessa den 4 december 1929 avgivit två promemorior i ämnet, innefattande den ena en framställning av läget på den svenska spannmålsmarknaden och den andra sådant förslag till tullförhöjningar, som under nyssnämnda, i uppdraget givna förutsättningar syntes de sakkunniga böra ifrågakomma.

Nämnda två sakkunniga anföra till en början rörande det internationella läget för jordbruksnäringen:

Jordbrukskrisen en internationell företeelse.

Jordbrukskrisen vore av internationell karaktär och ginge tillbaka till tiden närmast efter kriget. Under sitt första skede var den väsentligen en följd av penningvärdets stegring. Sannolikt förorsakades det starka fallet å jordbruksprodukter under sagda tidsskede även till en viss grad av den vid jämförelse med förhållandena före kriget rådande disproportionen mellan världsproduktionen av livsmedel och världskonsumtionen av samma artiklar.

Genom stark utvidgning av brödsädesarealen i vissa transoceana länder och kraftig ökning inom vissa av dessa av den animaliska produktionen hade tillgången ökats i större omfattning än som motsvarade världsbehovet, och särskilt vad Europa med sin nedsatta köpkraft kunde förbruka. Redan under denna tid framträdde slutligen den anmärkningsvärda inkongruens mellan å ena sidan priserna å jordbruksprodukter och å andra sidan priserna å åtskilliga jordbrukets industriella nödvändighetsartiklar, som spelat en så stor roll vid analysen jämväl i fortsättningen av jordbrukskrisens orsaker. Efter det den egentliga deflationskrisens verkningar på näringslivet mer eller mindre övervunnits, hade emellertid konjunkturerna för jordbruket allt fortfarande varit ganska tryckta. Väl hade än den ena än den andra av jordbrukets produkter tidvis haft ett något högre prisläge, men oftast hade detta varit av kort varaktighet. Prisbildningen å de animaliska produkterna hade, ehuru tidvis även den ogynnsam, dock i stort sett varit ur producenternas synpunkt något förmånligare än prisläget för de vegetabiliska produkterna och särskilt prisläget å spannmålsmarknaden. Det syntes i varje fall för närvarande vara de låga spannmålspriserna, som för jordbruket såväl i den nya som den gamla världen vore mest otillfredsställande. Orsakerna till denna mindre fördelaktiga konjunkturutveckling på jordbruksområdet låge tydligen främst i den — trots vissa tendenser mot produktionsbegränsning i vissa transoceana länder — fortfarande bestående, bristande jämvikten mellan tillgången å jordbruksprodukter och efterfrågan å desamma. Väl hade Europas köpkraft i samband med det industriella livets återhämtning avsevärt ökats och Centraleuropa åter blivit ett viktigt avsättningsland för såväl brödsäd som animaliska produkter. Visserligen hade vissa utomeuropeiska länder, som tidigare knappast spelat någon roll som avnämare av brödsäd, börjat i viss omfattning köpa särskilt vetemjöl från Förenta staterna. Trots dessa i stabiliserande riktning verkande omständigheter hade världsmarknadspriserna ändock icke nått det jämviktsläge, som skulle betingas av det nya penningvärdet samt av priserna å övriga stora världshandelsartiklar. Tillgängliga indexsiffror för grosshandelspriserna å de stora standardartiklarna på världsmarknaden visade, att särskilt de vegetabiliska jordbruksprodukterna och bland dessa främst den ledande artikeln vete fortfarande under senare hälften av 1920-talet låge på en nivå, som ställde producenterna av dessa varor i en ogynnsam särställning. Särskilt gällde detta, om man jämförde jordbruksprodukternas indextal med motsvarande tal för vissa råmaterialier för byggnadsverksamheten, såsom järn, cement, trävaror m. m. Disproportionen vore dock numera väsentligt mindre än under åren närmast efter kriget och skulle måhända icke behöva starkare understrykas, därest icke priserna å allehanda för jordbruksbefolkningen betydelsefulla industriella halv- och helfabrikat ställde sig relativt ännu ogynnsammare. Enligt mångas uppfattning vore jordbrukets nuvarande svårigheter i avsevärd grad att tillskriva just denna omständighet. Arbetslönerna inom jordbruket vore i de flesta länder lägre än lönerna inom industrien — eller åtminstone lägre än lönerna inom flertalet industri-

grenar — ett förhållande, som jämväl torde böra ses i belysning av det sagda. Förhållandena vore icke fullt likartade i alla länder. I vissa länder torde den för jordbruket ofördelaktiga prisrelationen mellan jordbruks- och industriprodukter vara något mera och i andra länder något mindre framträdande, beroende bland annat på vederbörande lands tullagstiftning. Vidare företedde de olika ländernas jordbruk ganska stora skiljaktigheter såväl i allmänhet som särskilt i avseende å sin inriktning mot förträdesvis animalisk produktion. Avsättningsmöjligheterna kunde ock vara mera eller mindre gynnsamma. Men med dessa reservationer syntes det likväl uppenbart, att jordbrukets svårigheter för närvarande vore väsentligt likartade över större delen av världen, och att de verkligt effektiva botemedlen mot dessa svårigheter följaktligen låge utanför ett enstaka mindre lands maktresurser.

De sakkunniga lämna till komplettering av de sålunda angivna huvuddragen av den internationella jordbrukskrisen följande sifferuppgifter: Den stora deflationskrisen avspeglades i generalindexens fall från 251 år 1920 till 129 år 1923; de obetydligt förbättrade siffrorna för åren 1924 och 1925 hade sin orsak i det industriella näringslivets då begynnande återhämtning, men till mindre del berodde de även på någon förbättring av priserna å vegetabiliska produkter; under de därefter förflutna åren till och med år 1928 hade generalindex åter sjunkit så att mot en siffra av 139 för år 1924 svarade en siffra av 120 för år 1928. Den nedåtgående konjunkturen hade icke varit fullt densamma för de olika varugrupperna. De sakkunniga hänvisade till följande sammanställning av de av »The Statist» utgivna grosshandelspriserna: se Tab. 3, sid. 164.

De sakkunniga fortsätta: I denna sammanställning komme den ogynnsamma relationen mellan industri- och jordbruksprodukternas priser till ganska tydligt uttryck. Medan index år 1913 för vegetabiliska livsmedel var 69 och för samtliga industriella råvaror 85 — och skillnaden mellan de båda talen sålunda var 16 — voro motsvarande tal för år 1923 respektive 98 och 134 — innebärande en skillnad av icke mindre än 36 — och ännu år 1928 var differensen något större än år 1913.

De sakkunniga hänvisa vidare till belysande av förhållandet mellan lönerna inom industri och jordbruk i Förenta staterna och i Sverige till följande inom socialstyrelsen uppgjorda diagram: se Tab. 4, sid. 165.

De sakkunniga anföra härom: Av diagrammet angående arbetslönerna i Förenta staterna framginge, hurusom arbetslönerna inom jordbruket, efter att under krigsåren och fram till år 1920 hava stigit hastigare än lönerna inom industrien, under deflationsåren sjunkit vida kraftigare och under tiden därefter legat på en — vid jämförelse med år 1913 — lägre nivå än arbetslönerna inom industrien. Om lönerna inom dessa båda huvudgrenar av näringslivet år 1913 sattes lika med 100, var indextalet år 1925 för industrilönerna 217 och för lönerna inom jordbruket 168. Att läget för jordbruket under de följande åren icke förbättrats framginge av att motsvarande indextal åren 1926, 1927 och 1928 voro för industrien respektive 222, 222 och 225 och för jordbruket respektive 171, 170 och 169. År 1928 lågo så-

lunda lönerna inom industrien 125 procent över 1913 års lönenivå, medan motsvarande procenttal för lönerna inom jordbruket var allenast 69.

Rörande läget å den internationella spannmålsmarknaden hänvisa de sakkunniga till följande tabell, utvisande börsnoteringarna i New York under tiden januari 1922—oktober 1929 å de ledande vetesorterna, de inom Förenta staterna odlade mjukare vetesorterna Red Winter och Hard Winter samt det kanadensiska vårvetet Manitoba: se Tab. 5, sid. 166.

De sakkunniga anmärka i anslutning till denna tabell, att de starkaste prisfallen inträffat under höstar med rikliga skördar samt att, ehuru varje världsskörd självfallet i det närmaste förbrukades av världskonsumtionen, priset gåve uttryck för förhållandet mellan tillgång och efterfrågan, sådan denna sistnämnda bestämdes av de olika ländernas behov och köpkraft i förening. Tydligt vore alltså, att man flere år efter penningvärdets stabilisering i flertalet länder hade att göra med en lågkonjunktur inom jordbruket och närmast för spannmålsodlingen, vars orsaker vore att söka i andra än monetära förhållanden.

Jordbrukskrisens förlopp och yttringar inom Sverige.

Rörande jordbrukskrisens förlopp och yttringar inom Sverige, särskilt med hänsyn till spannmålsmarknaden, anföra de sakkunniga i huvudsak följande:

Prisbildningen å de stora världsmarknadsartiklarna hade i vårt land under det gångna årtiondet väsentligen bestämts av prisläget å världsmarknaden. De svenska indextalen, sådana dessa för olika varugrupper utarbetades av kommerskollegium, följde med avseende å sina inbördes relationer och växlingar i tiden ganska väl de internationella serierna av motsvarande indextal.

Rörande de ifrågavarande svenska indextalen hänvisa de sakkunniga till en av dem gjord sammanställning: se Tab. 6, sid. 169.

De sakkunniga framhålla, hurusom denna tabell utvisade, att totalindex efter det stora prisfallet fram till 1922—1923 stabiliserat sig vid en nivå av 161—163, att index, som dock redan 1926 sjunkit till 149, åren 1927 och 1928 utgjort respektive 146 och 148, men under januari—oktober 1929 åter sjunkit så att indextalet för denna tid varit 141. — En jämförelse av indextalen för olika varugrupper visade, att indextalen för grupperna »vegetabiliska livsmedel», »animaliska livsmedel», »gödningsmedel», »bränsle och smörjoljor», samt »råvaror för och fabrikat av järn- och metallindustri» låge under totalindex, medan indextalen för grupperna »kalk, cement, tegel och glas», »pappersmassa, papp och papper», »textila råvaror och fabrikat», »råvaror för fabrikat av läderindustri», »kautschukvaror», »kemiskt-tekniska råvaror och fabrikat» samt »trävaror» överstege nämnda totalindex. Indextalet för gruppen fodermedel hade varit underkastat rätt stora växlingar. För år 1928 visade grupperna »vegetabiliska livsmedel» och »animaliska livsmedel» med varandra sammanfallande indextal av 141; endast indextalen för »gödningsmedel», »bränsle och smörjoljor» samt »råvaror för och fabrikat av järn- och metallindustri» låge detta år på ännu lägre nivå. Indextalet för »fodermedel», 161, tydde

på en för den animaliska produktionen ogynnsam proportion mellan priserna å dessa viktiga inköpsartiklar och samma jordbruksgrens produktpriser. Indextalet för varugrupperna »kalk, cement, tegel och glas» samt »trävaror», respektive 162 och 185, markerade byggnadsmaterialiernas dyrhet jämfört med jordbrukets produktpriser. Under de tio första månaderna av år 1929 framträdde krisen å marknaden för vegetabiliska livsmedel i skarp belysning. Indextalet för denna varugrupp var under dessa månader i medeltal 128 d. v. s. hade vid jämförelse med det närmast föregående året sjunkit med 13 enheter, under det indextalet för grupperna »gödningsmedel» sjunkit med allenast 3 enheter och indextalen för flertalet industriella standardartiklar antingen stigit eller ock undergått en mindre markerad sänkning. Nu anförda prisrelationer skulle för jordbrukets vidkommande ställa sig än mer ogynnsamma, därest man jämförde producentpriserna å spannmålen med de priser, som jordbrukarna finge betala för ett flertal färdiga nödvändighetsartiklar. — Det vore för de sakkunniga lika litet som på tal om den internationella jordbrukskrisen möjligt att i den avgivna promemorian närmare analysera orsakerna till nu påpekade förhållande; och framginge även för Sveriges vidkommande, att den i flertalet främmande länder uppmärksammade skillnaden mellan löneläget inom industrien och löneläget inom jordbruket efter fredskrisen varit starkt framträdande. Det förut återgivna diagrammet rörande lönerna inom industrien och inom jordbruket i Sverige visade, att efter det lönerna inom jordbruket en kortare tid de sista krigsåren stigit starkare än lönerna inom industrien, de förra sedermera under deflationskrisen utsatts för en relativt större nedgång än industrilönerna, samt att löneläget inom jordbruket under hela den därefter förflutna tiden varit avgjort mera ogynnsamt än vad som i genomsnitt varit fallet på det industriella arbetsfältet. Situationen i förevarande avseenden vore alltså i huvudsak densamma i vårt land som i Förenta staterna och för övrigt i allmänhet inom övriga främmande länder.

Variationerna i avseende å de svenska spannmålspriserna.

Till upplysning om det svenska spannmålsprisets variationer hänvisa de sakkunniga till sammanställningar, innefattande uppgifter å priserna i Sverige å vete och råg under tiden januari 1920 till den 8 februari 1921 enligt Sveriges allmänna lantbrukssällskaps noteringar samt för tiden därefter till och med oktober 1929 enligt Svensk spannmålsnotering. Sammanställningarna innefatta uppgifter å priserna å nämnda sädesslag i Malmö, Kalmar, Halmstad, Göteborg, Norrköping, Stockholm ävensom för en del av ifrågavarande tid i Örebro, Kristianstad, Falkenberg och Gävle, jämte på grundval av dessa uppgifter uträknade riksmedelpriser; och äro dessa senare priser följande: se Tab. 7, sid. 170.

De sakkunniga framhålla i anslutning till dessa sammanställningar, att den svenska noteringen å vete under de tidigare åren i fråga om årsväxlingar och variationer under skilda år i allmänna drag följde de amerikanska noteringarna och sålunda priset å världsmarknaden. Den förut berörda svenska konjunkturutvecklingen framträdde däremot med all önskvärd

tydlighet i noteringarna under de senaste åren, särskilt i höstnoteringarna. Noteringen under oktober 1929 vore den lägsta, som förekommit sedan hösten 1923, då deflationskrisens verkningar på vetemarknaden varit som svårast. Rågpriset följde i det stora hela, om ock icke undantagslöst, vetepriset. Jämväl rågnoteringen för oktober 1929 vore den lägsta, som på flera år förekommit. Motsvarighet härtill hade icke förefunnits sedan hösten 1925. Hösten 1929 markerade sålunda med avseende å såväl vete som råg ett bottenläge för de svenska noteringarna, därest man jämförde situationen med åtminstone de tre nästföregående årens priskonjuktur, men i stort sett t. o. m. om man ginge tillbaka ända till tiden för det stora prisfallet under de första efterkrigsåren.

I fråga om prisutvecklingen å korn och havre hänvisa de sakkunniga till en sammanställning av Sveriges allmänna lantbrukssällskaps noteringar under tiden januari 1926—oktober 1929 å svenskt 2-rads korn och svensk svart havre, innefattande medelprisen för Malmö, Kalmar, Halmstad, Göteborg, Norrköping, Stockholm och Örebro: se Tab. 8, sid. 171.

De sakkunniga framhålla, att även för kornet och havren hösten 1929 markerade den svagaste priskonjunktur, som sedan flera år förekommit.

Beträffande partipriset å ärter åberopa de sakkunniga en inom lantbruksstyrelsen uppgjord sammanställning — se Tab. 1, sid. 158 — av medelpriset å denna artikel under år 1913 samt tiden januari 1925—oktober 1929.

De sakkunniga anmärka, att det låga priset å ärter hösten 1929 saknade motsvarighet åtminstone så långt tillbaka som till de första åren av 1920-talet.

Importen av spannmål.

Rörande importen av spannmål under tiden januari 1925—oktober 1929 hänvisa de sakkunniga till bifogade uppgifter: se Tab. 9, sid. 172.

De sakkunniga anföra i anslutning till dessa uppgifter bland annat: Vårt land producerade endast en del av det vete, som förmaldes vid de svenska kvarnarna, medan återstoden importerades från transoceana länder. Denna import växlade visserligen från år till år, allt efter den svenska veteskördens storlek och kvalitativa beskaffenhet, men importen vore städse tillräckligt stor för att utöva ett starkt inflytande å prisbildningen. Rågimporten utgjorde en vida mindre del av landets sammanlagda rågförbrukning, men den rågimport av 80—100,000 ton, som förekommit året 1927—1928, vore likväl tillräcklig för att äga ett stort inflytande på priset; därtill komme, att rågen i sina allmänna prisväxlingar merendels följde vetet. Nämnvärd import av korn förekomme icke, men priset å såväl korn som havre följde i sina allmänna växlingar priset å brödspannmål. Något tvivel om att den nuvarande krisen å spannmålsmarknaden i vårt land i första rummet hade internationella orsaker kunde i varje fall icke råda. Endast en anpassning av världsproduktionen efter världsmarknadens absorptionsförmåga och köpkraft kunde åvägabringa en mera varaktig stabilisering av de vegetabiliska jordbruksprodukternas priser eller ock kunde ett sådant resultat så småningom framgå av en ökad efterfrågan på sådana stora utomeuropeiska marknader, där vete och vetemjöl hittills endast utgjort mindre handelsartiklar.

Vad nu sagts uteslöte icke, att vid sidan av de internationellt verksamma faktorerna även faktorer av mera begränsad räckvidd och speciell natur kunde göra sig gällande.

Jordbrukskrisen inom ett visst europeiskt land kunde tillspetsas genom att särskilt ogynnsamma faktorer tillstötte, som icke i samma grad träffade andra länder. De europeiska staterna vore numera med få undantag ej nämnvärda exportörer av livsmedel till andra världsdelar, men de dreve stundom hård konkurrens inbördes; därvid komme ibland även sådana åtgärder till användning, som möjliggjorde s. k. dumping på närliggande marknader. Den rådande situationen, ej minst inom Europa, avveke i hög grad från den mellanfolkliga ordning på handelns område, som på den ekonomiska världskonferensen i Genève år 1927 rekommenderats till efterföljd.

Orsakerna till pristrycket å spannmålsmarknaden under höstmånaderna.

Rörande frågan huruvida den svenska spannmålsmarknaden utvisade några särdrag eller om speciella omständigheter verkade förvärrande på den av den internationella priskonjunkturen orsakade situationen anföra de sakkunniga:

Kvarnindustrien och spannmålskrisen.

Den svenska brödsädesodlingen hade under åtskilliga höstperioder efter kriget endast till viss del, understundom endast i ringa mån kunnat tillgodogöra sig det tullskydd den åtnjöte. Den uppfattningen hade varit mycket utbredd, att kvarnindustrien och särskilt storkvarnarna inom landet, på grund av den obehindrade tillgången till transoceanskt vete redan tidigt på höstarna och bruket att denna tid av året inmala endast en mindre procent svenskt vete i mjölet ägde ett naturligt övertag å den inhemska marknaden gent emot de oorganiserade producenterna av spannmål. Utredning av denna fråga, såvitt anginge tiden från den slutliga spannmålsregleringens upphörande hösten 1920 till sommaren 1926, hade verkställts av 1926 års kvarntrustutredning. Som en allmän sammanfattning av utredningens resultat kunde anföras, att uppfattningen om kvarnarnas starkare ställning gent emot spannmålsproducenterna under somrar med rikliga utbud i väsentliga delar visat sig riktig; därvid emellertid i uttrycket »starkare ställning» icke borde inläggas några föreställningar om ett mindre lojalt förfarande från kvarnarnas sida. Någon uppköpsorganisation kvarnarna emellan med avseende å uppköp av svensk spannmål hade icke förekommit, om man för de mellansvenska kvarnarnas vidkommande bortsåge från en obetydlig och kortvarig ansats därtill strax efter spannmålshandelns frigivande hösten 1920. Att särskilt tidigt på höstarna inmalningsprocenten av svenskt vete vore låg, berodde i väsentlig mån på den svenska spannmålens högre fuktighetshalt vid denna tid, d. v. s. på en faktor, som utgjorde ett av förädlingsindustriens förfarande oberoende moment i prisbildningen. Den stundom relativt låga inblandningsprocenten jämväl en tid längre fram på hösten sammanhängde — i den mån densamma icke hade samma förklaringsgrund — med de nutida storkvarnarnas ur affärssynpunkt naturliga strävan att framställa ett mjöl av den kvalitet, som bageriindustrien fordrade, och att icke riskera en för stark konkurrens med det impor-

terade amerikanska vetemjölet. I detta sammanhang finge slutligen beaktas en del kvarnars i förhållande till sin förmalningskapacitet mera begränsade lagringsutrymmen. Med beaktande av dessa omständigheter gav undersökningen likväl vid handen, att situationen på höstarna merendels tilläte en större återhållsamhet från kvarnarnas sida jämfört med jordbrukarnas behov att sälja.

De svenska utförselbevisen.

Sedan emellertid utförselbevis för spannmål införts från fr. o. m. den 1 augusti 1926, hade denna fråga tvivelsutan kommit i ett något förändrat läge. Medan möjligheterna till export ännu under höstmånader med riklig tillgång dessförinnan praktiskt taget varit stängda, öppnade systemet med utförselbevis vissa sådana ventiler. Därav följde ett något mera hävdat prisläge på höstarna än under åren dessförinnan.

Rörande utförselbevisens verkningar i avseende å den inhemska prisbildningen å vete och råg hänvisa de sakkunniga till följande inom kommerskollegium upprättade sammanställning av de svenska och danska noteringarna å nämnda sädesslag för tiden januari 1922—oktober 1929, samt skillnaden mellan dessa noteringar; de danska noteringarna hava omräknats i svenskt mynt enligt för varje tid gällande växelkurser: se Tab. 10, sid. 182.

De sakkunniga framhålla, att denna sammanställning utvisade, att den svenska vetenoteringen september—november 1925 legat endast omkring 1 krona 50 öre över köpenhamnsnoteringen, vilket, i den mån kvaliteterna kunde anses jämförbara, innebure, att tullskyddet, 3 kronor 70 öre per 100 kilogram, icke kunnat ens till halva sitt belopp utnyttjas. Under vissa veckor sistberörda höst ävensom under åtskilliga tidigare höstar hade ställningen för de svenska producenterna varit ännu mera ogynnsam. Under september—november 1926 hade den svenska noteringen legat icke obetydligt mera än 3 kronor över den danska. Av kommerskollegium och lantbruksstyrelsen på sin tid gjord utredning om utförselbevisens verkningar pekade tydligt på att förbättringen främst vore att tillskriva anordningen med utförselbevis. Under höstarna 1927 och 1928 hade läget icke varit fullt lika gynnsamt, men vid jämförelse med åren före utförselbevisens tillkomst dock alltjämt ur producenternas synpunkt något gynnsammare. Under hösten 1929 hade det svenska vetepriset under september med 3 kronor 2 öre och under oktober med 2 kronor 32 öre överstigit det danska priset. Vad sålunda anförts om vetet, gällde även om rågen, ehuru rågtullen liksom före kriget genomgående komme producenterna mindre till godo än vetetullen.

Verkningarna av utförselbevisen framginge jämväl av en jämförelse mellan det svenska vetepriset och cifpriserna svensk hamn å vissa amerikanska veteslag. — Vid denna jämförelse finge beaktas, att det svenska vetet på grund av vissa naturliga prisdifferentierande faktorer, dess högre vattenhalt och därav betingade lägre mjölutbyte, av de jämförelsevis omfattande uppköpen under hösten betingade magasinerings- och skötselkostnader samt lagringssvinn ävensom av höstköpen betingade riksmoment, ansåges hava

omkring 10 procent lägre värde än det amerikanska vetet av sorterna Red Winter och Hard Winter. Till grund för jämförelse mellan svenska och amerikanska vetet ansåges böra läggas å ena sidan noteringen å svenskt vete, höjd med 10 procent, och å den andra sidan cifpriset i svensk hamn å Red Winter eller Hard Winter, eller ock å ena sidan den svenska noteringen och å andra sidan cifpriset svensk hamn å La Plata-vete.

De sakkunniga åberopa till upplysning om skillnaden under tiden oktober 1920—oktober 1929 mellan det svenska riksmedelpriset, höjt med 10 procent, och cifpriserna i svensk hamn å Red Winter och Hard Winter samt mellan det svenska riksmedelpriset och cifpriset i svensk hamn å La Plata-vete följande sammanställning: se Tab. 11, sid. 185.

De sakkunniga framhålla i anslutning till denna sammanställning, under erinran att svagheter vidlådde dessa jämförelser, att det svenska vetet under hösten 1926 stått i ett avgjort gynnsammare förhållande till priset å det importerade vetet än fallet varit 1925. Red Winter-noteringen hösten 1928 lämpade sig av vissa skäl icke för jämförelse; men jämförelsen med La Plata-vetet antydde, att det svenska vetet även på höstarna 1927—1929 betalats något bättre i förhållande till importvetet än vad fallet varit under höstperioderna före år 1926.

Såsom ytterligare bekräftelse å de verkningar, utförselbevisen sålunda angivits hava medfört, åberopa de sakkunniga exportsiffrorna å vete och råg för år 1928 samt januari—oktober 1929 och utvisade dessa siffror, att från Sverige utförts år 1928 69,000 ton vete och 11,000 ton råg samt under januari—oktober 1929 nära 49,000 ton vete och 4,400 ton råg. Danmark vore den förnämsta och med avseende å råg praktiskt taget den ende köparen. Vete hade exporterats jämväl till Tyskland samt i smärre mängder till Estland, Lettland, Holland, Belgien, Frankrike och England. Ehuru denna export i och för sig varit föga betydande, finge dock antagas, att den medverkat till det vid jämförelse med tiden före 1926 förbättrade förhållandet mellan priset inom landet å det svenska vetet och vetenoteringen i Köpenhamn.

De sakkunniga anföra vidare: Vad sålunda anförts torde giva åtminstone en antydan om, huru frågan om producenternas och kvarnarnas inbördes förhållande för närvarande borde bedömas. Alltjämt verkade visserligen alla förut framhållna faktorer, som på den inhemska spannmålsmarknaden ställde kvarnarna i en starkare position än jordbrukarna. Genom de båda numera fullt utbildade sammanslutningarna inom den stora kvarnindustrien för inköp av transoceanskt vete vore dessa inköp måhända ännu bättre organiserade än för några år sedan, och de stora kvarnföretagen torde i såväl tekniskt som merkantilt avseende vara väl rustade för konkurrensen med det utländska mjölet. Avigsidan av denna ur vissa synpunkter lyckliga situation vore alltjämt densamma som tidigare. Även för närvarande torde gälla, att under höstarna pristrycket å den inhemska marknaden — ehuru i övervägande grad föranlett av förhållandena på världsmarknaden

— genom nu angivna förhållanden något accentuerats. Det tillgängliga siffermaterialet tydde — trots sin ofullständighet och sina brister — på att de med kvarnindustriens uppköpspolitik sammanhängande faktorerna likväl icke numera, icke ens under den svårartade situationen hösten 1929, hade fullt samma betydelse som före 1926. Skulle detta antagande vara riktigt, finge det dock icke fattas sålunda, som vore på denna punkt allt väl beställt och reformåtgärder obehövliga. Eftersom utförselbevisens verkningar vore begränsade och en icke obetydlig del av tullskyddet å den omalna brödsäden alltjämt förbleve av producenterna outnyttjad, syntes det gamla spörsmålet om en bättre organisation av den svenska spannmålsskördens försäljning värt den största uppmärksamhet. Uppenbart vore, att en stark organisation spannmålsproducenterna emellan, en välordnad kreditgivning till dem samt ett antal till deras förfogande stående lagerhus vore av behovet påkallade.

Inverkan å den svenska marknaden av export av tysk spannmål till Sverige.

Angående inverkan å den svenska spannmålsmarknaden av export till Sverige av tysk råg och tysk havre hänvisa de sakkunniga till följande jämförelse mellan priserna å svensk och tysk råg, cif svensk hamn inklusive tull, under tiden 4 september—28 december 1928 och tiden 3 september—26 november 1929 samt noteringarna i Berlin å tysk råg den 3 september—29 november 1929: se Tab. 12, sid. 189.

De sakkunniga anföra härom: Det framginge, att den tyska rågen under 1928 exporterats till priser, vilka cif svensk hamn inklusive tull legat vid omkring 20 kronor per 100 kilogram. Under sagda år hade till Sverige importerats sammanlagt omkring 99,000 ton utländsk råg, varav den övervägande delen eller omkring 71,000 ton från Tyskland; importen hade företrädesvis ägt rum under hösten fram till årets slut. Denna import hade varit 9 gånger så stor som vår genom utförselbevisen möjliggjorda export samma år. Mot en import från Tyskland av 71,000 ton hade praktiskt taget icke svarat någon svensk export. Det torde icke behöva närmare utvecklas, vilken betydelse en så pass ansenlig rågimport måste hava haft för prisbildningen å den svenska marknaden. Den svenska rågskörden 1928 uppskattades till 436,000 ton, och rågimporten uppginge sålunda till mera än 20 procent av den inhemska skörden. Man funne vidare, att den svenska rågnoteringen under berörda tid med omkring en krona understigit cif-priset på den tyska rågen inklusive tull men i övrigt i sina huvuddrag följt det senare prisets smärre växlingar Under hösten 1929 hade nämnda cifpris å den tyska rågen legat ända nere vid 16—17 kronor — åtskilliga veckor till och med vid 15—16 kronor per 100 kilogram. Den svenska rågnoteringen hade jämväl under denna tid nära anslutit sig till priset å den tyska rågen. Under tiden januari—oktober 1929 hade importerats omkring 79,000 ton råg, varav omkring 66,000 ton från Tyskland. Denna import hade under höstmånaderna visat en påtaglig stegring vid jämförelse med övriga tidigare månader av året. Sålunda hade från Tyskland införts un-

der augusti 10,093 ton, under september 6,751 ton och under oktober 8,097 ton till angivna cif-priser svensk hamn av 15—16 kronor. Rågskörden hösten 1929 uppskattades preliminärt till 416,000 ton. Importkvantiteterna under augusti—oktober utgjorde visserligen endast en ganska liten procent av landets rågskörd, men även kvantiteter av nämnda storlek utövade inflytande å prisbildningen, detta desto mera som man för rågimportens vidkommande huvudsakligen endast hade att räkna med importen från Tyskland. Rörande noteringen i Berlin å råg under tiden september—november 1929 anföra de sakkunniga, att tabellen upptoge noteringar i Berlin å tysk råg i kvalitet närmast jämförlig med den tyska exportrågen. Vid jämförelse med de förut återgivna cif-priserna i svensk hamn å tysk råg framginge, att det tyska inlandspriset under berörda månader med icke mindre än 3—4 kronor per 100 kilogram överstigit förenämnda cif-pris efter avdrag av den svenska tullen. Man torde i denna företeelse se en verkan av åtskilliga samverkande faktorer, såsom begränsade lagringsmöjligheter i Tyskland, där rådande kapitalbrist och höga räntor ävensom de tyska utförselbevisen.

Sammanfattning.

Efter det de sakkunniga härefter lämnat vissa uppgifter om åtgärder, som nyligen vidtagits eller vore å bane i vissa främmande länder till stödjande av den inhemska spannmålsodlingen — rörande detta ämne hänvisas till det följande — anföra de sakkunniga slutligen, att den sålunda givna redogörelsen för läget å den svenska spannmålsmarknaden tydligt pekade på en kris av mycket allvarlig natur, vars långvarighet vore svår att med större grad av säkerhet bedöma, men som vore värd så mycket större uppmärksamhet som den föregåtts av en följd av år med i stort sett ganska svaga konjunkturer och sålunda träffat en ekonomiskt försvagad jordbruksbefolkning. Det förefölle som om man i flertalet europeiska länder, där odlingen av brödspannmål intoge en central plats i lanthushållningen, skulle äga liknande erfarenheter och icke minst med hänsyn därtill vidtagit stödjande åtgärder. En följd därav hade blivit, att spannmålsöverskotten i ökad grad kommit att överföras till de länder, vilka icka vidtagit motsvarande åtgärder, och sålunda bidragit till att här skärpa spannmålsodlingens svårigheter.

Jordbruksutredningen.

Sedermera har jordbruksutredningen, åt vilken uppdragits att efter vissa närmare angivna riktlinjer verkställa utredning rörande jordbrukets ekonomiska läge samt angående de åtgärder, som borde vidtagas i syfte att höja jordbrukets ekonomiska bärkraft till förbättrande av deras ställning, som hade sin utkomst av jordbruksarbete, den 18 januari 1930 avgivit särskilt betänkande angående åtgärder till vete och rågmarknadens stödjande. I detta betänkande lämnar utredningen en inledande framställning av den inhemska vete- och rågmarknadens läge under senare år, samt anför till en början rörande landets produktion av vete och råg:

Landets produktion av vete och råg.

Medan den för vete- och rågodling använda arealen som helhet betraktad sedan tiden före kriget hållit sig i det närmaste oförändrad, hade en mycket stark förskjutning inträtt beträffande arealens fördelning å de två nämnda sädesslagen. Vetearealen hade sålunda ökats från 120,461 hektar i medeltal för åren 1913—1915 till 229,160 hektar i medeltal för åren 1927—1929 d. v. s. med 90.2 procent, medan rågarealen minskats från 383,503 till 269,151 hektar eller med 29.8 procent. Denna minskning hade träffat höstrågsarealen i relativt något högre grad än vårrågsarealen. Vetearealens ökning gällde i främsta rummet vårvetet. Förskjutningarna i den inbördes proportionen mellan vete- och rågarealen hade i allt väsentligt försiggått efter kriget. Sålunda översteg vetearealen i medeltal för åren 1927—1929 med 59.9 procent motsvarande medeltal för åren 1919—1921, medan rågarealen samtidigt minskats med 27.4 procent.

Förändringarna i vete- och rågodlingen framträdde ännu starkare i skördestatistiken. Sålunda hade vete- och rågskörden tillsammantagen ökats från 876,425 ton i medeltal för åren 1913—1915 till 896,976 ton i medeltal för åren 1927—1929 d. v. s. med 2.3 procent. För vetet enbart uppginge ökningen till 90.6 procent, varemot rågskörden minskats med 33.8 procent. Från treårsperioden 1919—1921 utgjorde ökningen för vete 67.2 procent och minskningen för råg 32.1 procent. Då motsvarande förskjutningar i fråga om arealen stannade vid resp. 59.9 och 27.4 procent, gåve alltså siffrorna vid handen, att veteskörden stigit och rågskörden nedgått per arealenhet räknat.

Från 1919—1921 till 1927—1929 hade veteskörden per arealenhet ökats med 4.5 procent; denna ökning vore helt att tillskriva vårvetets stegrade avkastning. Rågskörden hade samtidigt nedgått med 6.5 procent; denna nedgång skulle blivit ännu större, därest icke vårrågen uppvisat en avsevärt ökad skörd per arealenhet. Nedgången av hektarskörden för råg förklarades emellertid av att ogynnsamma väderleksförhållanden rått såväl 1927 som 1928. Beträffande vetet vore dock den slutsatsen befogad, att oberoende av de klimatiska växlingarnas inverkan veteskördens storlek per hektar efter kriget varit stadd i avsevärd ökning.

Veteodlingens starka ökning under de senaste åren jämte rågodlingens tillbakagång torde kunna betecknas såsom en av de mest djupgående förändringar, som den svenska växtodlingen sedan lång tid tillbaka undergått. Ökningen av veteodlingen framträdde såsom resultat av en tvåfaldig utveckling nämligen dels en kraftig ökning av såväl höstvete- som i ännu högre grad av vårvetearealen i de landsdelar, till vilka veteodlingen av gammalt väsentligen varit lokaliserad, d. v. s. rikets egentliga slättbygder, dels en betydande utbredning av veteodlingen i södra och mellersta Sveriges mera skogrika bygder. Rågodlingen hade samtidigt gått tillbaka i praktiskt taget hela landet, dock mest å slättbygderna.

Som allmän utvecklingstendens gällde, att rågen å den bördigare jord-

månen alltmera undanträngts av vetet. Förhållandet finge tillskrivas ett flertal samverkande omständigheter, däribland växtförädlingens framsteg, varigenom härdiga och rikt givande vetesorter framkommit, vilka gåve såväl större och säkrare som i viss mån mindre ömtåliga och arbetskrävande skördar än rågen. Samtidigt hade en omfattande övergång ägt rum inom landets brödsädesförbrukning, vilken haft till följd, att prisförhållandet mellan vete och råg förskjutits till förmån för vetet. Ytterligare torde de efter kriget låga konstgödselpriserna särskilt gynnat veteodlingen.

Inhemsk förbrukning av vete och råg.

Rörande den inhemska förbrukningen av vete och råg anför utredningen: Sveriges egen produktion av vete och råg hade av gammalt varit otillräcklig för täckande av befolkningens brödsädesbehov. Under årtiondena närmast före kriget hade det årliga införselbehovet rört sig i fråga om vete kring 150,000 à 200,000 ton och i fråga om råg kring 100,000 ton eller något mindre. I äldre tid hade en betydande del av såväl vete- som rågimporten skett i form av mjöl; denna import hade dock tack vare industritullarna och den inhemska kvarinindustriens kraftiga utveckling från 1890-talets mitt till större delen upphört. Nämnvärd export av vete och råg hade efter spannmålstullarnas införande ej förekommit förrän under de senaste åren; däremot hade mjöl av vete och råg tidvis i viss omfattning exporterats.

Till upplysning om Sveriges förbrukning av vete och råg under tiden dels närmast före dels ock efter kriget meddelar utredningen bifogade sammanställning — se Tab. 13, sid. 190 — avseende åren 1913—1916 samt 1919—1922 och 1927—1929. Utredningen anmärker, att i sammanställningen in- och utförseln av vetemjöl samt införseln av vetegryn evalverats till omalen spannmål under antagande av en utmalningsprocent av 70 för vetemjöl, 50 för vetegryn samt 65 för rågmjöl.

Av sammanställningen framginge, att importen av omalet vete under åren närmast före och efter kriget legat på ungefär samma storleksnivå, om man bortsåge från den låga siffran för konsumtionsåret 1921—1922, då den inhemska skörden var ovanligt stor. För konsumtionsåren 1927—1928 och 1928—1929 kunde iakttagas en kraftigt ökad veteimport trots starkt ökade skördar. Vid sidan av veteimporten hade införseln av vetemjöl efter kriget visat avsevärd stegring. Å andra sidan kunde påvisas en ej oansenlig export av vete för tiden efter införselbevisens tillkomst år 1926; mindre export av vetemjöl hade jämväl förekommit efter kriget. Beträffande rågen visade sig den inhemska skörden under åren närmast efter kriget icke blott tillräcklig för att fylla konsumtionens behov utan medgav därjämte i viss utsträckning export i form av såväl omalen spannmål som mjöl. Med den inskränkning av rågodlingen, som de senaste åren medfört, hade läget i berörda avseenden helt förändrats. Trots minskade krav från konsumtionens sida hade rågskörden visat sig

otillräcklig för det inhemska behovet, varför rågimport av ungefär samma omfattning som före kriget blivit erforderlig.

Landets totala förbrukning av vete och råg bortsett från utsäde visade beträffande vetet ej större förskjutning mellan åren närmast före och efter kriget. Däremot företedde konsumtionsåren 1927—1929 en veteförbrukning, som med omkring 53 procent överstege motsvarande förbrukning under konsumtionsåren 1919—1922. Förbrukningen av råg hade jämfört med förhållandena före kriget avsevärt nedgått redan under de första efterkrigsåren; denna nedgång hade sedermera i stort sett fortsatt. För konsumtionsåren 1927—1929 låge sålunda förbrukningssiffran cirka 11 procent under motsvarande siffra för konsumtionsåren 1919—1922.

Totalförbrukningen av vete och råg fördelad per invånare utgjorde 1913—1916 78.2 kilogram vete och 108.4 kilogram råg, 1919—1922 71.7 kilogram vete och 85.5 kilogram råg samt 1927—1929 106.1 kilogram vete och 74.9 kilogram råg. Dessa siffror ådagalade den utpräglade utvecklingstendens hän mot ökad vete- och minskad rågförbrukning, som utmärkt efterkrigsårens konsumtionsförhållanden.

Inhemsk produktion av mjöl.

I fråga om produktionen av mjöl anför utredningen vidare: Förmalningen av vete och råg för konsumtionens behov verkställdes i allt väsentligt vid landets egna kvarnar. Importen vore av större praktisk betydelse endast i fråga om vetemjöl, varav införseln under de senaste åren torde motsvarat omkring 5 procent av konsumtionen.

Rörande den inhemska förmalningen av brödsäd förelåge ej fullständiga uppgifter. Kommerskollegii industristatistik redovisade endast mjöl framställt av egen eller inköpt spannmål, men däremot icke mjöl, som malts mot tull eller lön; man ägde dock fog för antagandet att denna senare förmalning avsåge ganska betydande mängder vete och råg.

Kommerskollegii industristatistik, som upptoge kvarnar ned till ungefär 4,000 kronors intjänad förmalningslön för år, utvisade rörande kvarnindustriens produktion av vete- och rågmjöl samt vetegryn:

Kvarnindustriens produktion av vete- och rågmjöl samt vetegryn.

	1913 Ton	1920 Ton	1921 Ton	1922 Ton	1923 Ton	1924 Ton	1925 Ton	1926 Ton	1927 Ton	1928 Ton
Vetemjöl...	256,675	212,804	222,095	264,485	279,161	294,015	285,886	277,684	266,385	286,725
Vetegryn...	214	1,410	548	351	432	3,911	4,829	4,735	3,475	3,751
Rågmjöl ...	151,911	155,541	133,845	142,120	169,501	175,079	162,687	153,712	159,758	163,833

Av denna sammanställning framginge, att produktionen av vetemjöl de senaste åren legat ej oväsentligt över förkrigsnivån och att rågmjöls-

produktionen jämväl legat något högre under de senaste åren än före kriget; det senare syntes ägnat att överraska, då förbrukningssiffrorna för råg utvisat betydande nedgång. Förklaringen kunde tänkas ligga i en överflyttning till en viss grad av rågförmalningen från tull- till handelskvarnar. Möjligt vore ock, att den särskilt på senaste tid i stor utsträckning praktiserade inblandningen av vetemjöl i rågmjöl verkat förryckande å statistiken, i det inblandat vetemjöl måhända stundom redovisats tillsammans med rågmjölet och i statistiken upptagits som rågmjöl.

Av uppgifterna lämnade av 36 av rikets kvarnar, däribland samtliga storkvarnar, framginge rörande den uunder konsumtionsåret 1 augusti 1928—31 juli 1929 rådande proportionen mellan svensk och utländsk råvara vid kvarnarnas vete- och rågmjölsproduktion, att av hela den förmalda vetemängden, 400,595 ton, utgjordes endast 37.1 procent av svenskt vete samt att av den förmalda rågen, 123,000 ton, endast 23.9 procent utgjort svensk råg. Även om 1928 års inhemska skörd varit av mindre god kvalitet, gåve dock uppgifterna en tydlig föreställning om det framskjutna rum, som vete och råg av utländskt ursprung för närvarande intoge såsom råvara vid handelskvarnarnas mjölproduktion. Inmalningen av svenskt vete och råg vore särskilt låg under sommarmånaderna, sannolikt sammanhängande med att större partier då endast mera sparsamt funnes tillgängliga i marknaden.

Såsom blandningsvete för höjande av mjölets bakningsduglighet användes i främsta rummet hårt nordamerikanskt vete; Manitobavetet vore särskilt känt för sin hårdhet och höga glutenhalt. Även vissa kvaliteter av La Plata-vete vore användbara för blandningsändamål. Australiskt och europeiskt vete tillhörde däremot samma grupp av mjuka och relativt glutenfattiga veten som det svenska. Importen av berörda veteslag torde helt få betraktas såsom en fyllnadsimport för ersättning av inhemskt vete. Meddelade uppgifter gåve vid handen, att förmalningen av utländskt vete vid 24 kvarnar representerande 49 procent av hela den förut redovisade förmalningen av vete, under konsumtionsåret 1928—1929 till 56 procent bestått av vete från Förenta staterna och Kanada. Därnäst i betydenhet kom La Plata-vete, som representerade 26 procent, australiskt vete, som representerade 16 procent, och europeiskt vete, som representerade 2.4 procent av förmalningen av utländskt vete. Proportionen mellan de importerade veteslagen kunde dock växla mycket från det ena året till det andra broende på de utomeuropeiska skördarnas skiftande storlek och kvalitet; särskilt gällde detta fördelningen på nordamerikanskt och La Plata-vete.

Prisutvecklingen för vete och råg.

Rörande prisutvecklingen för vete och råg åberopar utredningen sammanställningar av priserna å svenskt vete och svensk råg enligt svensk spannmålsnotering samt priserna å billigast offererade sort av utländskt vete och råg enligt samma notering ävensom Köpenhamns noteringar å

danskt vete och råg, allt för åren 1922—1929, samt anför i anslutning härtill: Som helhet visade prisuppgifterna, att de svenska vete- och rågpriserna till viss grad anpassat sig efter prisrörelserna å den utländska marknaden. Anpassningen hade dock merendels varit ofullständig i det priserna å svenskt vete och råg i regel legat avsevärt under motsvarande utlandspriser.

Prisskillnaden mellan det inhemska vetet samt billigaste offererade sort av utländskt vete hade vanligen varit avsevärt större än prisskillnaden mellan det svenska och det danska vetet. Förklaringen härtill torde få förutsättas ligga i kvalitativa skiljaktigheter.

Prisuppgifterna gåve en tydlig bild av det tryckta läge, som under senare år varit rådande å vete- och rågmarknaden. Beträffande det svenska vetet hade jämsides med prisfallet å världsmarknaden en ytterligare prisförsämring gjort sig gällande, vilken under de senaste åren företrädesvis torde ha berott på den svenska skördens betydande ökning och därmed sammanhängande avsättningssvårigheter synnerligast på hösten, då en pristryckande anhopning av saluutbuden vore en regelbundet återkommande företeelse. Denna prisförsämring hade medfört, att tullskyddet som regel blivit till större eller mindre del ineffektivt. Berörda förhållande gällde, om än i mindre utpräglad grad, även för rågens vidkommande.

Prisrörelserna för svenskt vete och inom landet framställt vetemjöl hade i stort sett gått i samma riktning, om än förändringarna i nedåtgående riktning relativt sett varit större för vete än för mjöl. Även i fråga om priserna å svensk råg och inom landet framställd rågsikt kunde en liknande överensstämmelse i prisrörelsernas riktning konstateras, ävensom att prisförändringarna för rågsikten varit relativt mera begränsade än för råg. En jämförelse mellan priserna för svenskt och utländskt vetemjöl för tiden från och med år 1926 visade ock i stort sett, att överensstämmelsen mellan prisrörelserna för nämnda mjölsorter varit synnerligen god.

Läget å den inhemska vetemarknaden.

Utredningen anför vidare rörande läget å den inhemska vetemarknaden bland annat:

I första hand vore det givetvis prisrörelserna å den internationella vetemarknaden, som verkat utslagsgivande i fråga om det svenska veteprisets fluktuationer. En jämförelse mellan sistberörda pris och världsmarknadspriserna gåve emellertid ofta vid handen en bristande överensstämmelse, vartill orsaken tydligen finge sökas i speciella inhemska marknadsförhållanden. Såsom norm för världsmarknadspriset å svenskt vete brukade man betrakta noteringarna i Köpenhamn å danskt vete, beroende på att danskt vete vore av ungefär samma kvalitet som det svenska, på att priserna i Danmark vore oberörda av tullsatser samt på att den danska noteringen ungefär representerade det pris, vartill svenskt vete kunde köpas utom landet. En jämförelse mellan riksmedelspriset å svenskt vete

och Köpenhamnsnoteringen å danskt vete med tillägg av svensk tull utvisade för vissa perioder en mycket betydande prisskillnad till det danska vetets favör. Om man betraktade utvecklingen under tiden efter 1921 års allmänna ekonomiska kris, funne man sålunda, att det svenska priset fr. o. m. hösten 1922 t. o. m. våren 1924 med undantag för vår- och sommarmånaderna 1923 låge 2 à 3 kronor under det danska, inklusive svensk tull. Under hösten 1924 och första kvartalet 1925 var differensen obetydlig, men på våren 1925 steg den åter till 2 à 3 kronor, å vilken nivå densamma ungefärligen kvarstod även under sistnämnda års höst. Fr. o. m. år 1926 kunde en ej oväsentligt förbättrad prisöverensstämmelse iakttagas. Det danska priset plus tull låg under åren 1926 och 1927 som regel avsevärt mindre än 1 krona över det svenska. Jämväl under 1928 och 1929 var prisskillnaden jämförelsevis måttlig, även om en bestämd tendens till ökad spänning kunde konstateras. Bortsett från sommarmånaderna, vilka på grund av den relativt obetydliga omsättning av inhemskt vete, som då förekomme, vore av underordnat intresse, rörde sig det danska vetets överpris omkring 1 krona à 1 krona 50 öre, vilket på ett ungefär torde motsvara exportkostnaden för svenskt vete. Med år 1926 hade sålunda en förändring inträtt å den inhemska vetemarknaden i så måtto, att prisläget fr. o. m. nämnda år bättre än tidigare anpassat sig efter utlandspriset, även om alltjämt en avsevärd differens till det svenska vetets nackdel kvarstått. Orsaken till denna förändring finge tydligen sökas i utförselbevisens tillämpning fr. o. m. augusti 1926. Före införandet av berörda bevis inträdde som regel varje höst vid den nya skördens salubjudande prissänkning i den omfattning, att tullskyddet blev till större delen outnyttjat. Med utförselbevisen förbättrades läget så tillvida, att prisskillnaden tack vare de genom bevisen öppnade exportmöjligheterna kunde begränsas till ungefär det belopp, som exportkostnaden representerade. Härvid borde dock ej förbises, att den bättre överensstämmelsen mellan det svenska och danska priset till någon del kunde bero på pristryckande inverkan i Danmark av den svenska exporten.

Då det gällde att klargöra orsakerna till den inhemska vetemarknadens regelbundet tryckta läge särskilt på hösten och under närmast följande månader, syntes särskilt två faktorer få tillmätas avgörande betydelse, nämligen dels vissa speciella svaghetsmoment i marknadens funktioner, dels den inhemska veteodlingens utveckling under och efter kriget. Med avseende på förstnämnda faktor finge erinras om det kända förhållandet, att utbuden av vete såväl som annan spannmål vore i hög grad koncentrerade till hösten, beroende bland annat på att lantmännen då för likvidering av tidigare gjorda inköp av produktionsförnödenheter samt skatter och räntor m. m. vore i särskilt stort behov av kontanta medel samt på att effektiv organisation saknades för vetets lagring och för en planmässig fördelning av försäljningarna på en mera långvarig tidsperiod. Utbudens anhopning under en relativt kort tidrymd måste givetvis utöva en pris-

tryckande verkan, vilken bleve desto starkare, som köparna av vete, d. v. s. i sista hand huvudsakligen landets handelskvarnar, å ena sidan ägde begränsade lagrings- och inköpsmöjligheter och å andra sidan helt naturligt utnyttjade läget för så billiga inköp som möjligt.

De skadliga verkningarna av ifrågavarande anhopning av utbuden hade successivt skärpts genom den andra ovan berörda faktorn, bestående i veteskördens kraftiga ökning under de senare åren. Så länge ännu veteskörden, såsom närmast före kriget, stannade vid omkring 250,000 ton, rådde ingen större svårighet att absorbera densamma inom landet för brödsädesändamål. I och med skördens efter hand inträdda starka ökning hade läget härutinnan erfarit en djupgående förskjutning. För att rätt förstå förskjutningens innebörd syntes det behövligt att först taga vissa förhållanden i samband med landets vetemjölsproduktion och brödkonsumtion i betraktande.

För att få fram bakkraftiga mjölkvaliteter hade landets storkvarnar sedan länge inblandat vissa mängder hårt glutenrikt vete vid förmalningen, vilket vanligen importerats från Nordamerika, särskilt Kanada, eller Sydamerika (La Plataländerna). Den mest effektiva vetesorten för angivna ändamål vore det extremt hårda, företrädesvis i Kanada odlade Manitobavetet, vilket dock i stor utsträckning kunde ersättas av andra hårda vetesorter, däribland vissa La Plata-veten. Vid mjölproduktionen hade ävenledes sedan länge vissa medelhårda eller mjuka vetesorter av utländskt, främst sydamerikanskt och australiskt, ursprung kommit till användning, varvid från början otillräcklig tillgång på inhemskt vete givetvis utgjort en huvudanledning till importen. Slutligen hade skörden av svenskt vete, vilket tillhörde den mjuka mellaneuropeiska typen, stått till kvarnindustriens förfogande i på sistone kraftigt växande omfattning. För att kunna förmala allt svenskt som brödsäd användbart vete skulle det vara nödvändigt för kvarnarna att vid den ökade tillgången på sådant vete och då vetemjölsproduktionen på senaste tiden hållit sig å en tämligen oförändrad nivå successivt minska sin import av vete och sålunda använda en i fråga om sammansättningen till viss grad förändrad råvara. Redan i behovet av en sådan ändring torde ligga en viss svårighet för ökad förmalning av svenskt vete, då en industri, som beträffande råvaruanskaffning och produktion arbetade under stabiliserade förhållanden, torde kunna förutsättas ogärna underkasta sig rubbningar härutinnan.

Ännu större betänklighet måste större rubbningar i nyss berörda avseende möta från kvarnindustriens synpunkt, därest det kunde tänkas, att desamma skulle ogynnsamt påverka industriens mjölförsäljning. Att betänkligheter i sådan riktning till viss grad kunde vara befogade, torde också vara otvivelaktigt. För en jämn avsättning torde sålunda gälla som en förutsättning, att mjölkvaliteterna hölles i möjligaste mån jämna, vilket svårligen vore förenligt med längre gående ombyten i råvaruhänseende. En övergång till nya mjöltyper, vilka i fråga om bakningsdug-

lighet kunde befinnas svagare än de tidigare, innebure tydligen risk för missnöje bland kundkretsen, särskilt bagerierna, vilka ur konkurrenssynpunkt självfallet vore intresserade av att kunna tillhandahålla allmänheten höga och jämna brödkvaliteter. Att det här gällde ett känsligt område, insåges därav, att bagerierna även under nuvarande förhållanden importerade avsevärda kvantiteter vetemjöl. Även storkvarnarnas inbördes konkurrens utgjorde ett viktigt hinder för en ändring av mjöltypen, i det under rådande avtalsförhållanden i fråga om prissättningen å mjöl kvarnarnas naturliga strävan att bibehålla och eventuellt utvidga sin marknad komme till uttryck i viss tävlan med avseende på det salubjudna mjölets kvalitet.

Att faktorer av ovan berörda art medverkat till de svårigheter, som med veteskördens stegring alltmera gjort sig gällande å den inhemska vetemarknaden, torde vara otvivelaktigt och syntes dessutom bestyrkas av såväl produktionsstatistiken för vetemjöl som importstatistiken för vete. Produktionen av vetemjöl och gryn vid industrikvarnarna utgjorde år 1913 257,000 ton och hade för åren 1927—1928 stigit till i medeltal 280,000 ton, alltså en ökning av 9 procent. Samtidigt steg importen av vete från 200,000 till 250,000 ton eller med 25 procent, vilket syntes antyda, att importerat vete använts av kvarnarna i relativt större omfattning under de senaste åren än före kriget. Även med hänsyn tagen till den oregelbundenhet, som i berörda avseende rådde på grund av den svenska skördens varierande kvalitet m. m., syntes i varje fall tydligt, att kvarnarna efter kriget icke ökat sin förmalning av svenskt vete tillnärmelsevis i en omfattning, som motsvarade skördeökningen. Följden härav hade blivit, att vete i betydande omfattning måst dels användas som djurföda, dels exporteras.

Det svenska jordbrukets räntabilitet enligt föreliggande bokföringsresultat.

På grundval av de bokföringsresultat, som genom lantbruksstyrelsens försorg årligen bearbetas, meddelas till belysande av jordbrukets räntabilitet följande medeltal sammanställda för bokföringsåren 1923—1928.

	Bokföringsresultat från kontrollerade jordbruk.				
	1923—1924	1924—1925	1925—1926	1926—1927	1927—1928
Kontrollerade jordbruk	276	262	300	346	400
Areal jordbruksjord, hektar	19,602	19,828	22,354	23,090	24,349
Medelskörd per hektar i skördeenheter	2,200	1,870	2,150	2,180	2,120
Ekonomiska resultat per hektar:					
Bruttoavkastning ... kr.	403	370	404	391	390
Driftkostnader ..... »	362	356	361	357	368
Nettoavkastning ..... »	41	14	43	34	22
Förräntningsprocent	2.5	0.9	2.8	2.2	1.4

För 5-årsperioden 1923—1928 föreligga inalles 1,584 bokslut. Den i medeltal per år kontrollerade arealen omfattar omkring 22,000 hektar jordbruksjord representerande större och mindre jordbruk från nästan alla rikets län.

Hektarskördarna vid de kontrollerade jordbruken äro i genomsnitt 8 procent högre än medelskörden per hektar åker för hela riket enligt den officiella skördestatistiken.

Bruttoavkastningen anger värdet av lantbrukets samtliga slutprodukter inklusive till jordbrukarefamiljen lämnade lantbruksprodukter jämte hyresersättning för familjens bostad. I driftkostnaderna ingår även skälig ersättning för jordbrukarens och hans familjs eget arbete i lanthushållningen, vilken ersättning beräknats efter gällande arbetslön för motsvarande lejd arbetskraft. Nettoavkastningen, som är skillnaden mellan bruttoavkastning och driftkostnader, anger den ränta, som erhållits på lantbrukskapitalet. Vid värdesättningen av såväl fastighets- som driftskapital hava försiktigt beräknade marknadsvärden lagts till grund. Fastighetsvärdet har sålunda i många fall upptagits lägre än taxeringsvärdet å jordbruksjorden.

De kontrollerade jordbruken hava i medeltal för 5-årsperioden 1923—1928 givit en nettoavkastning av 31 kronor per hektar, vilken nettoavkastning motsvarar en förräntning å lantbrukskapitalet av 2 procent (vägt medeltal). Denna förräntning betyder, att för de jordbrukare, vilka haft skuldräntor att betala för omkring 40 procent av hela lantbrukskapitalet, nettoavkastningen nätt och jämnt räckt till att betala denna skuldränta. Någon ränta på den egna, i lanthushållningen nedlagda förmögenheten har däremot icke erhållits, utan ifrågavarande jordbrukares hela inkomst från jordbruket är den arbetsinkomst de kunnat förtjäna. Vid starkare skuldsättning har nettoavkastningen icke räckt till att täcka hela gäldräntan.

Beräknar man på grundval av boksluten för ifrågavarande 5-årsperiod huru stor arbetslön, som kunnat i genomsnitt betalas vid dessa jordbruk, sedan lantbrukskapitalet först förräntats efter 5 procent å fastighetsvärdet och 6 procent å driftskapitalet, erhåller man som resultat 33.4 öre per fullgod manstimme. Denna arbetslön utgör i medeltal endast 71 procent av den vid ifrågavarande jordbruk gällande arbetslönen för lejd arbetskraft under samma 5-årsperiod.

För bokföringsåret 1928—1929 föreligger i december 1929 avslutade räkenskaper för 101 jordbruk. Medelförräntningen vid dessa jordbruk är 2.6 procent.

I andra länder vidtagna åtgärder.

Angående åtgärder, som till stödjande av jordbruket under senare tid i andra länder vidtagits, hänvisas till en härom såsom bilaga B, sid. 131 vid detta protokoll fogad särskild framställning. Av denna redogörelse framgår, att under de två sistförflutna åren betydande höjningar av tullsatser-

na å brödsäd företagits i Tyskland, Frankrike, Italien, Litauen och Finland, att importtull å brödsäd införts i Polen, att importtull å bland annat havre och korn införts i Lettland samt att förslag om höjning av tullsatserna å spannmål föreligger i Tjeckoslovakien och Förenta Staterna. Det framgår vidare, att för att trygga förbrukningen av inhemsk brödsäd skyldighet för kvarnarna att vid sin förmalning i viss utsträckning använda inhemsk brödsäd föreskrivits i Tyskland, Frankrike, Spanien och Luxemburg, att förslag om införande av dylik reglering av brödsädesförbrukningen förberedes i Tjeckoslovakien, att minimipriser vid uppköp av vete stadgats i Spanien, att licenssystem för import och transitering av vete införts i Belgien och Luxemburg samt att i Norge och Schweiz statsmonopol eller därmed jämförbar ordning gäller beträffande handel med och import av brödsäd, därvid icke obetydliga belopp av statsmedel utgå till understödjande av brödsädesodlingen. I England och Danmark hava i vissa andra hänseenden åtgärder genomförts till skydd för den inhemska produktionen. Sålunda har i stor utsträckning genomförts bestämmelser om märkning och kvalitetsbeteckning av varor av inhemsk produktion. I England, Danmark och Norge gäller med vissa undantag förbud för införsel av levande djur och kött från flertalet länder. I England hava vidare genomförts avsevärda skattelindringar för landets jordbrukare.

Departementschefen.

Tillgång och efterfrågan å spannmålsmarknaden.

Den i det föregående givna framställningen utvisar ofördytbart, vad som för övrigt är ett allmänt känt förhållande, att jordbruksnäringen för närvarande arbetar under synnerligen tryckta villkor. Om konjunkturläget för jordbruket alltsedan tiden efter världskrigets upphörande kan sägas hava varit ogynnsamt, hava förhållandena under innevarande skördeår tillspetsats i en omfattning, som måste betecknas såsom oroväckande. Huvudanledningen till denna ogynnsamma konjunkturutveckling är otvivelaktigt att söka däri, att å världsmarknaden icke råder jämvikt mellan tillgång och efterfrågan å jordbrukets produkter.

Huru förhållandena i detta avseende te sig beträffande artiklarna vete, råg och havre framgår av följande redogörelse:

Enligt uppgifter publicerade av Internationella lantbruksinstitutet i Rom har den med *vete* besådda arealen, Sovjetunionen undantagen, stigit från 79.4 miljoner hektar i medeltal under åren 1909—1913 till 96.5 miljoner hektar år 1928. Denna stegring, som motsvarar cirka 21 procent, är större än befolkningstillväxten i världen under samma tidsperiod; denna har, bortsett från Sovjetunionen och Kina, från 1913 till 1928 uppskattats till 11 procent. Då härtill kommer, att hektaravkastningen i vissa av de mera betydande produktionsländerna stegrats genom utsträckt användning av konstgödsel och förbättrat utsäde, har världsproduktionen av vete kommit att väsentligt ökas i jämförelse med förkrigstiden. Stegringen av världsproduktionen framgår av denna tabell, däri Sovjetunionen, Kina och vissa andra produktionsländer av mindre betydenhet icke äro inbegripna:

	Miljoner ton	%: 1909—1913 = 100
Medeltal 1909—1913	82.3	100
År 1925	90.5	110.0
» 1926	91.5	111.2
» 1927	96.7	117.5
» 1928	104.2	126.6
Medeltal 1925—1928	95.7	116.3

Då emellertid konsumtionen av vete ej företer tendens till ökning i samma omfattning som produktionen, har följden blivit, att under senaste åren den för export avsedda kvantiteten vete i genomsnitt betydligt överstigit behovet. Veteförrådet har sålunda ökats på sätt, som framgår av denna uppställning:

Skördeår	Miljoner ton		
	Kvantitet avsedd för export	Verkligen exporterad kvantitet	Överskott
1925—1926	21.8	18.5	3.3
1926—1927	27.9	22.6	5.3
1927—1928	27.6	21.6	6.0
1928—1929	32.0	23.0	9.0

Det från föregående års skördar kvarvarande veteförrådet uppgick sålunda vid innevarande skördeårs början till åtminstone 9 miljoner ton; enligt senare meddelade uppgifter till 11.5 miljoner ton. Emellertid har 1929 års veteskörd varit av ej obetydligt mindre omfattning än föregående års; den har beräknats uppgå till cirka 91.5 miljoner ton och understiger sålunda veteskörden för år 1928 med cirka 12 procent. Man torde därför kunna antaga, att en del av det nu lagrade veteförrådet skall komma att tagas i bruk för tillgodoseende av konsumtionen under år 1930. Vid bedömandet av utsikterna på vetemarknaden under de närmaste åren måste man emellertid taga hänsyn till, att nedgången av produktionen under det tilländalupna året icke berott på minskning av den odlade arealen — denna har i stort sett bibehållits i samma omfattning som tidigare — utan i första hand på mindre gynnsamma klimatiska förhållanden, vilka medverkat till en lägre skördeavkastning än vanligt i de transoceana länderna. Det jämförelsevis ringa skördeutbytet under år 1929 måste sålunda snarare anses såsom en följd av tillfälliga omständigheter än såsom ett tecken till en inträdande varaktig förbättring av prisförhållandena på vetemarknaden. Härtill kommer, att under senaste tiden i de större importländerna i Europa, såsom Tyskland, Frankrike och Italien, vidtagna tullförhöjningar och andra restriktioner för importen med all sannolikhet komma att medföra en minskad konsumtion i dessa länder av transoceanskt vete, ett förhållande, som i sin tur måste leda till ett väsentligt ökat tryck på marknaden i de länder, som icke tillgripit liknande åtgärder till skydd för sin veteodling.

Enligt av Internationella lantbruksinstitutet offentliggjorda uppgifter har den med *råg* besådda arealen, Sovjetunionen undantagen, nedgått från i medeltal 19.5 miljoner hektar under åren 1909—1913 till 19.2 miljoner hektar år 1927 och 18.6 miljoner hektar år 1928. Världsproduktionen av råg har samtidigt sjunkit från i medeltal 26.1 miljoner ton under åren 1909—1913 till 22.6 miljoner ton år 1927 och till 24.6 miljoner ton år 1928. Denna nedgång torde dock icke enbart bero därpå, att den med råg besådda arealen minskats, utan jämväl vara att hänföra till en nedgång av hektaravkastningen.

Om sålunda å ena sidan världsproduktionen av råg sjunkit i jämförelse med förkrigstiden, synes å andra sidan en ännu kraftigare nedgång av konsumtionen hava försiggått, vilket bland annat torde förklaras därav, att en betydande förskjutning ägt rum i riktning mot ökad veteförbrukning på bekostnad av rågkonsumtionen. En följd härav har blivit, att särskilt under goda skördeår tillgången på råg i exportländerna betydligt överstiger den efterfrågan, som gör sig gällande på avsättningsmarknaderna.

Enär såsom mera betydande avsättningsländer för råg endast ifrågakomma de skandinaviska och baltiska staterna samt Nederländerna och Österrike, kan den internationella rågmarknaden numera i stort sett sägas vara begränsad till Europa. Denna begränsning av marknaden medför, att även en relativt ringa förändring i tillgång eller efterfrågan å denna artikel kommer att mera kännbart påverka prisbildningen än vad fallet är beträffande vete, för vilken vara finnes ett avsevärt större avsättningsområde. De viktigaste exportländerna i fråga om råg äro för närvarande, bortsett från Sovjetunionen, vars utförsel är oberäknelig, Tyskland och Polen.Prisbildningen på den internationella rågmarknaden är därför numera i första hand beroende av förhållandena i dessa båda länder och särskilt av utvecklingen på spannmålsmarknaden i Tyskland.

I Tyskland har enligt en preliminär uppskattning rågskörden år 1929 uppgått till 8.11 miljoner ton mot 8.52 miljoner år 1928. Med tillägg av kvarvarande lager från tidigare år, vilka beräknas till cirka 750,000 ton, hava trots det lägre skörderesultatet under år 1929 de för export disponibla förråden varit avsevärt större sistnämnda år än under det föregående året. Denna omständighet i förening med den tyska jordbruksnäringens brydsamma läge, vilket förorsakat, att en jämförelsevis betydande andel av skörden salubjudits under hösten, har för innevarande skördeår medfört ännu lägre priser än tillförne. De inhemska tyska priserna hava i sin tur påverkat exportpriserna, vilka emellertid till följd av den höjning av utförselbevisens värde, som ägt rum i samband med den i juli 1929 vidtagna tullförhöjningen å råg, kunnat sänkas icke blott i samma omfattning, som medgivits av prisfallet på den inhemska marknaden, utan därutöver jämväl med ett belopp motsvarande förhöjningen av utförselbevisens värde.

Polens exportöverskott av råg under skördeåret 1929—1930 har skattats till inemot 225,000 ton. Det har beräknats, att därav cirka 60,000 ton utförts intill den 1 januari 1930. Sedan under sistliden höst även Polen infört exportpremier för råg, har en skärpt konkurrens mellan polsk och

tysk råg uppkommit på den europeiska marknaden, ett förhållande som ytterligare påverkat priserna i fallande riktning.

Varken i Tyskland eller Polen torde under de närmaste åren kunna förväntas någon mera avsevärd nedgång av den med råg odlade arealen.

Den med *havre* besådda arealen har, enligt Internationella lantbruksinstitutets uppgifter, med bortseende från Sovjetunionen, något ökats, nämligen från i medeltal 41.1 miljoner hektar under åren 1909—1913 till 42.4 miljoner hektar år 1928. Samtidigt har en stegring av världsproduktionen av havre ägt rum från 52.1 miljoner ton 1909—1913 till 57.3 miljoner ton år 1928. Den internationella havremarknaden är huvudsakligen förlagd till Europa men är å andra sidan något vidsträcktare än marknaden för råg. Bland de mera betydande importländerna märkas Storbritannien, Frankrike, Schweiz, Nederländerna, Belgien och de skandinaviska länderna. På exportmarknaden dominera för närvarande Tyskland och Argentina, vilka under skördeåret 1929—1930 enligt verkställda preliminära beräkningar vardera hava ett utförselöverskott av cirka 400,000 ton mot 231,000 ton för Tyskland och 371,000 ton för Argentina under skördeåret 1928—1929. Den tyska havreexporten har under goda skördeår i regel samma inflytande å prisbildningen på den internationella marknaden som den tyska rågexporten och är i varje fall av avgörande betydelse för utvecklingen av havreprisen i de skandinaviska länderna. Samma förhållanden, som för närvarande inverka på den tyska rågexporten, göra sig även gällande i fråga om utförseln av havre, och jämväl utsikterna för den närmaste framtiden torde i huvudsak vara desamma för de båda sädesslagen. Framhållas må, att under hösten 1929 priserna på den inre tyska marknaden sjönko till en lägre nivå än under något av de närmast föregående fem åren.

Denna redogörelse torde ådagalägga, att huvudanledningen till det genomgående tryckta läget å den internationella spannmålsmarknaden är, att förbrukningen av spannmål icke stegrats i samma omfattning som produktionen.

Läget för den animala produktionen.

Av jordbrukets alster av animalisk produktion är det ägg, fläsk och smör, samt i mindre mån ost, som numera betinga pris nämnvärt överstigande totalindex för den genomsnittliga allmänna prisförhöjningen. Å andra sidan är priset å nötkreatur till slakt långt under denna index. Tages därjämte hänsyn till att prisläget å jordbrukets produktionsmedel väsentligt överstiger index för den allmänna prisförhöjningen, måste konjunkturen för den animaliska produktionen betecknas som för närvarande icke tillfredsställande. Man måste dessutom — av skäl, som i det följande komma att närmare angivas — räkna med att betingelserna för den animaliska produktionen komma att ytterligare försämras.

Behov av ingripande.

Något verkligt avhjälpande av den inträdda lågkonjunkturen för jordbruket lärer ej vare sig i vårt land eller annorstädes kunna ernås, förr än

en mera jämn avvägning åter kommit till stånd mellan tillgång och efterfrågan å jordbrukets alster. Huru länge det nuvarande tillståndet kan förväntas komma att fortfara, torde ej kunna med någon sannolikhet förutsägas. Tydligt är dock, att man måste räkna med, att lågkonjunkturen kommer att bestå ännu en tid framåt. Jordbruket behöver i allmänhet jämförelsevis lång tid för att inrätta sig efter förändringar i villkoren för dess bedrivande.

Redan den omständigheten att mera än 40 procent av befolkningen har sin utkomst av jordbruket torde ådagalägga, att denna näring av ekonomiska och sociala skäl är av den vikt för landet, att den måste upprätthållas, även om detta kan komma att påfordra uppoffringar av staten och av andra samhällsklasser. Det kan icke undvikas, att dylika offer nu måste göras. Jordbruket har under snart ett helt årtionde arbetat under ogynnsamma villkor. Det har sålunda i ett ekonomiskt försvagat tillstånd mött den nu pågående krisen. Följderna härav hava ej heller uteblivit. Från vissa håll inberättas, hurusom jordbrukarnas insättningar i bankerna under senare tid märkbart avtagit, medan deras uttag i stället avsevärt ökat. Antalet exekutiva auktioner å fast egendom å landet visa ock tecken till stegring. Då tillika, såsom redan antytts, utsikter till bättring i jordbrukets produktionsvillkor icke kunna skönjas, kan man ej frånkomma, att läget med bjudande allvar manar statsmakterna att stödjande ingripa, där så lämpligen kan ske.

Åtgärder på längre sikt.

Vid övervägande av vilka åtgärder, som böra vidtagas, må till en början anmärkas att, i den mån genom en ytterligare rationalisering av jordbruksdriften, förbättrade kreditmöjligheter och en förbättrad organisation av jordbrukets inköps- och försäljningsförhållanden fördelar för jordbruket stå att vinna, dessa dock icke förrän efter en relativt lång tid komma att giva sig till känna och över huvud äro av mindre värde, där även med vidtagandet av dylika åtgärder utövningen av jordbruksnäringen icke är lönande. Då vad som nu i första hand kräves är snabbt verkande åtgärder, kunna dessa medel icke i föreliggande situation bringa effektiv hjälp. Det må i detta sammanhang starkt betonas att, därest man, såsom ifrågasatts, bereder vidgade kreditmöjligheter till befordrande i olika hänseenden av jorbruksnäringen, man dock tillika måste tillse, att låntagarna äga förutsättningar att återbetala sålunda erhållen hjälp.

Det må ock erinras därom att, på sätt lantbruksstyrelsen jämväl antytt, ekonomiseringen av den i jordbruket använda mänskliga arbetskraften i stort sett sannolikt redan drivits så långt som med uppehållande av jordbrukets produktionsgrenar i dess nuvarande omfattning lämpligen kan ske. Ett stöd för riktigheten av denna uppfattning torde i viss mån kunna hämtas i de av socialstyrelsen publicerade uppgifterna om läget på jordbrukets arbetsmarknad. Enligt dessa uppgifter har tillgången på manliga lantarbetare successivt under åren 1913—1928 väsentligt minskats: se Tab. 14, sid. 191.

Den kraftiga nedgången under hela 1920-talet i antalet socknar, där tillgången på manliga lantarbetare varit otillräcklig, en nedgång, som visat sig vara konstant även efter det industrien åter kommit i gång i normal omfattning, torde näppeligen kunna förklaras på annat sätt, än att en icke oväsentlig reduktion av antalet vid jordbruket sysselsatta arbetare under detta årtionde ägt rum.

Att genom en utvidgad föreningsverksamhet bland lantmännen jordbrukets omkostnader i någon mån kunna ytterligare nedbringas är sannolikt. Spörsmålet om sättet för ernående av ett utvidgat, på kooperativ grund lagt föreningsväsen bland jordbrukarna har varit föremål för undersökning av jordbruksutredningen. Så vitt rör frågan om underlättande av bildandet av föreningar för anläggning av spannmålslagerhus och i samband därmed för inköp och försäljning av spannmål, föreligger i dess förenämnda betänkande om åtgärder för vete- och rågmarknadens stödjande ett av utredningen utarbetat förslag, och kommer jag att i denna proposition upptaga förevarande ämne till behandling. Jämväl vissa andra grenar av jordbrukets föreningsväsen hava av jordbruksutredningen berörts i dess betänkanden angående jordbrukets kreditförhållanden och angående vissa åtgärder för mejerihanteringens och smörexportens befrämjande. Jag har för avsikt, att föreslå Kungl. Maj:t att jämväl i dessa frågor framlägga vissa förslag till årets riksdag. Vad i anslutning till dessa propositioner kan komma att av statsmakterna beslutas, innefattar emellertid allenast åtgärder, vilkas verkningar först i en framtid komma att giva sig till känna.

Att, under uppehållande i huvudsak av jordbrukets nuvarande produktionsförmåga, på andra än nu antydda vägar i stort sett ernå någon nämnvärd minskning av jordbrukets omkostnader lärer icke utan menliga följder låta sig göra. Arbetslönerna vid jordbruket ligga redan nu så lågt, att en ytterligare sänkning av dessa avgjort måste betecknas såsom icke önskvärd. Huru förhållandena i sistberörda avseende te sig, framgår därav att, medan veckolönen för manliga industriarbetare år 1928 legat 120—125 procent över 1913 års lönenivå, har motsvarande lön inom jordbruket från 1913 till 1928 stigit för manliga tjänare och sommardaglönare i egen kost endast med 64 procent och för statavlönade körkarlar med 85 procent.

Vad angår jordbrukets övriga omkostnader synas ej heller möjligheter till en verksam nedskärning föreligga. Hinder härför utgöra framför allt de uppdrivna priserna å för jordbruket oumbärliga industriartiklar, såsom maskiner, redskap och olika slag av byggnadsämnen.

Omläggning till animalisk produktion?

Vad härefter angår frågan om möjligheten att företaga en omläggning av produktionen från spannmålsodling till övervägande kreatursskötsel må framhållas, att om än någon ytterligare utveckling hän mot en jordbruksdrift, i större utsträckning än vad för närvarande är fallet baserad på animalisk produktion, kan anses lämplig och önskvärd, en sådan om-

läggning, företagen i större omfattning och inom loppet av kortare tid, möter betydande svårigheter.

Till en början må erinras därom, att en icke obetydlig förskjutning i fråga om inriktningen av jordbrukets produktion otvivelaktigt ägt rum under det sist förflutna årtiondet. Att så skett framgår av en jämförelse mellan åkerjordens användning år 1919 och år 1927 — uppgifterna för år 1927 grunda sig å de vid sistnämnda års jordbruksräkning erhållna resultat. En dylik jämförelse utvisar, att från 1919 till 1927 den totala åkerarealen minskats från 3,772,000 hektar till 3,744,000 hektar eller med 28,000 hektar. Denna minskning står, såsom ock av statistiska centralbyrån framhållits, i samband med att i södra och västra Sverige åkerjorden i icke ringa omfattning igenlagts till permanenta betesmarker. Jämförelsen utvisar vidare, att medan den med höstsäd besådda arealen så till vida bibehållit sig oförändrad, att summan av arealen för höstvete och arealen för höstråg är ungefär densamma — den utgjorde år 1919 461,000 hektar, därav 110,000 hektar höstveteareal, och år 1927 464,000 hektar, därav 196,000 hektar höstveteareal — har den med vårsäd, vårvete, vårråg, korn, havre, blandsäd och ärter — besådda arealen minskats från 1,230,000 hektar år 1919 till 1,156,000 hektar år 1927, eller med 74,000 hektar. Vårvetearealen har ökats med 6,000 hektar, men vårrågarealen har å andra sidan minskats med 12,000 hektar. Samtidigt har arealen för foderväxter till hö och frötäkt samt arealen för gräs till bete och grönfoder ökats från 1,342,000 hektar till 1,448,000 hektar eller med 106,000 hektar.

Men en förskjutning i större omfattning i angivna riktning av jordbrukets produktion innebär att, samtidigt som landet blir beroende av ytterligare import av brödsäd, vårt överskott för export av animaliska produkter kommer att ytterligare ökas. Vår exportmarknad för den animaliska produktionen är emellertid begränsad.

Sveriges viktigaste exportartiklar av animalisk produktion äro smör, fläsk och nötkreatur. Smör exporteras dels till England dels till Tyskland; fläsk så gott som uteslutande till England och nötkreatur till Tyskland.

Rörande den internationella omsättningen av *smör* torde följande, av jordbruksutredningen meddelade uppgifter vara av intresse:

Köpare av smör äro i Europa England, Tyskland och Schweiz samt utanför Europa Kanada. Exportörer äro de skandinaviska länderna, främst Danmark, Finland, de baltiska staterna, Polen och Holland samt vidare Nya Zeeland, Australien och Argentina.

Under åren 1909—1913 absorberade England 70.9 procent av den totala smörexporten, Tyskland mottog under samma tid 17.3 och Schweiz 1.7 procent av exportöverskottet å denna vara. Till utomeuropeiska länder gick i medeltal 7.6 procent av samma överskott. År 1928 utgjorde motsvarande procenttal för England 64, för Tyskland 26.8, för Schweiz 1.7. Vidare gick 6.8 procent till utomeuropeiska länder.

Importländerna hava ökat sin förbrukning av smör. Importen av smör har sålunda stegrats till England från 206,000 ton i medeltal åren 1909—1913 till 302,000 ton år 1928, till Tyskland från 50,300 ton i medeltal åren 1909—1913 till 126,000 ton år 1928 och till Schweiz från 5,000 ton i medeltal åren 1909—1913 till 8,000 ton år 1928.

Emellertid hava ock flertalet av de länder, som äro säljare av smör, väsentligt ökat sin export.

Till upplysning om förändringarna i de mest betydande smörexporterande ländernas utförsel från åren 1909—1913 till år 1928 meddelas följande sammanställning:

	I medeltal 1909—1913 ton	1928 ton
Danmark	85,800	147,000
Holland	31,800	44,600
Irländska fristaten	—	25,700
Sverige	20,600	17,500
Finland	10,800	13,300
Frankrike	14,500	8,600
Ryssland och Sibirien	67,100	30,000
Estland, Lettland och Polen	—	35,100
Nya Zeeland	17,500	73,600
Australien	35,100	49,800
Argentina	3,000	20,000

Denna tabell visar avsevärd ökning av exportsiffrorna för Danmark, Nya Zeeland, Australien och Argentina, varemot minskning föreligger för Sverige, Frankrike samt Ryssland med Sibirien. Som nya exportländer av betydelse hava tillkommit Irländska fristaten samt Polen och de baltiska staterna.

En sammanfattning av tillgängliga uppgifter om tillförseln till världsmarknaden av smör och grädde från olika länder utvisar, att den totala tillförseln utgjort — tillförseln av grädde har därvid omräknats i däremot svarande kvantitet smör — i medeltal under åren 1909—1913 312,000 ton och för år 1928 435,000 ton. Ökningen av totalomsättningen av smör under angivna tid utgör enligt dessa siffror omkring 40 procent.

Det mest betydande avsättningsområdet för *fläsk* är England. De största exportörerna av fläsk äro Danmark, Holland, Irländska fristaten, Sverige, Förenta Staterna och Kanada.

Till upplysning om Englands import av fläsk (bacon) må nämnas följande siffror avseende åren 1913 och 1929: Totalimporten utgjorde respektive 242,000 och 414,000 ton. Därav kom från Danmark 116,500 respektive 248,500 ton, från Holland 9,000 respektive 45,000 ton, från Sverige 3,000 respektive 19,000 ton, från Förenta Staterna 95,000 respektive 31,500 ton, och från Kanada 12,000 respektive 10,000 ton. Från Irländska fristaten kom

år 1929 25,000 ton. Ryssland, Polen och de baltiska staterna, beträffande vilka länder detaljuppgifter saknas för år 1929, exporterade år 1928 till England 25,000 ton bacon.

I olika länder företagna undersökningar hava givit vid handen, att konjunkturförändringarna i fråga om prisutvecklingen å fläsk förete regelbundna vågrörelser, i det att på 18—24 månader med stigande priser pläga följa 15—22 månader med fallande priser. Dessa båda tidsperioder bilda sålunda en priscykel, omfattande 3—4 år. Prisvariationerna äro huvudsakligen beroende på förändringar i utbuden, d. v. s. tillgången å varan är avgörande såsom prisbestämmande faktor, medan efterfrågan i detta avseende är av mindre betydelse. Genom beräkning av svinproduktionens omfattning och sammansättning, varav i sin tur det framtida utbudets storlek bliver beroende, kunna följaktligen vissa hållpunkter erhållas för att bedöma tendensen i prisutvecklingen. En annan faktor av betydelse vid undersökning av prisutvecklingen är förhållandet mellan fläsk- och fodermedelspriser. Då skillnaden mellan dessa priser är ett uttryck för produktionens räntabilitet, måste relationen dem emellan få avgörande inverkan på produktionens omfattning.

Enär utbudet av svin är den bestämmande faktorn för prisutvecklingen, är av intresse att undersöka, hur produktionsförhållandena för närvarande gestalta sig i de mest betydande exportländerna.

I Danmark har svinproduktionen ökats avsevärt. Svinstocken uppgick sålunda den 15 juli 1928 till 3.36 miljoner stycken och samma tid år 1929 till 3.65 miljoner stycken, vilket innebär en ökning under nämnda tid med 8.6 procent. Uppgifter rörande svinstockens sammansättning ävensom förhållandet mellan priset å fläsk och priserna å fodermedel giva vid handen, att svinstocken sannolikt kommer att ytterligare ökas under innevarande år.

I Nederländerna har svinproduktionen likaledes tilltagit. Ingångna uppgifter antyda, att en ytterligare stegring av produktionen jämväl där är att förvänta under innevarande år.

I Förenta Staterna har, enligt vad en i juni månad 1929 företagen räkning utvisar, den totala svinstocken i jämförelse med samma månad föregående år minskats med cirka 8 procent. Å andra sidan väntas, att svinstocken kommer att under våren 1930 visa avsevärd stegring i jämförelse med samma tid föregående år. Med ledning av dessa uppgifter har amerikanska jordbruksdepartementet beräknat, att stegring av produktionen med ökat utbud och därmed följande prisfall kommer att inträda under slutet av innevarande eller början av nästkommande år.

Ehuru ej av samma betydelse som England, utgör även Tyskland ett förhållandevis viktigt avsättningsområde för svin och fläsk. Enligt beräkningar av konjunkturforskningsinstitutet i Berlin befinner sig jämväl i nämnda land svinstocken i kraftig tillväxt, vilket väntas komma att därstädes under loppet av år 1930 medföra fallande priser å fläskmarknaden.

Såsom avsättningsort för svenska *nötkreatur* kan, sedan för närvarande i såväl Norge som England gälla importförbud, praktiskt taget endast Tyskland komma i betraktande. Sveriges nötkreatursexport till sistnämnda land, som år 1913 belöpte sig till 15,901 stycken och 1914 till 27,370 stycken, har efter kriget väsentligt minskats och uppgick år 1928 till endast 4,862 stycken. Detta förhållande torde i huvudsak vara att tillskriva de i Tyskland vidtagna tullförhöjningarna. Enligt det nyligen godkända tilläggsavtalet till 1926 års svensk-tyska handels- och sjöfartstraktat har Sverige som bekant medgivits rätt att efter den lägre tullsatsen av 16 RM. per 100 kilogram till Tyskland utföra en kontingent av 5,000 till 7,000 djur. För den export av nötkreatur, som överstiger denna kontingent, kommer en tullsats av 24.50 RM. att tillämpas.

Ovisst synes vara, huruvida nu gällande importförbud i Norge och England för levande djur inom den närmaste framtiden kommer att upphävas. Man torde vidare icke kunna räkna med någon nämnvärd export av kött. I Tyskland försvåras köttimporten av där rådande organtvång, vartill kommer, att tullen numera höjts från 37.50 till 45 RM. I England och Norge hava importförbud för kött utfärdats. I Norge har dock detta satts ur kraft för införsel från vissa svenska län, som sedan längre tid tillbaka icke varit smittade av mul- och klövsjuka.

På den *engelska marknaden* har Danmark beträffande smör avgjort företräde framför Sverige. Av olika anledningar torde möjligheter säkerligen icke, i allt fall icke inom avsevärd framtid, förefinnas för oss att å den engelska marknaden tillvinna oss samma ställning som Danmark. Det må ock anmärkas, hurusom jämväl det danska jordbruket arbetat under låg räntabilitet, ehuru de danska animaliska jordbruksprodukterna å den engelska marknaden betinga priser, som betydligt överstiga vad för svensk vara där kan uppnås. Visserligen har under sistförflutna året det danska jordbruket lämnat ett gynnsammare driftresultat. Att så blivit fallet beror på att Danmark år 1928 haft rekordartad skörd samt att priserna å det danska jordbrukets animala produkter, i synnerhet fläsk, varit särskilt gynnsamma. Jämväl det danska jordbruket har emellertid svårighet att finna avsättning för sin produktion, och man anser sig redan nu kunna förutsäga, att det danska jordbrukets förräntningskapacitet under innevarande skördeår åter kommer att minskas.

Å den engelska marknaden torde vidare med hänsyn till den hårda konkurrens, som där numera råder, icke kunna, till efter svenska förhållanden vinstgivande priser, beredas avsättning för en sådan ökning av produktionen av animaliska livsmedel i Sverige, som skulle betingas av en omläggning av vår jordbruksdrift efter samma grunder som den danska. Konkurrensen å denna marknad har nämligen efter världskriget avsevärt tilltagit vid jämförelse med förhållandena dessförinnan, då Holland, Danmark och Sverige intogo en ledande ställning å detta avsättningsområde.

Finland och de baltiska staterna funno då inom Ryssland marknad för sitt överskott av animaliska livsmedel. Sedan emellertid detta land numera upphört att i berörda avseende spela någon roll, hava jämväl dessa stater i England sökt avsättning för sitt överskott av smör, fläsk och ägg. Såväl Finland som de baltiska staterna hava under sist förflutna årtiondet ej obetydligt ökat sin produktion av dessa artiklar. Till upplysning om den roll dessa stater i berörda avseende för närvarande intaga må ytterligare nämnas, att av den totala smörexporten år 1928 13.7 procent kom från Estland, Lettland och Polen samt 2.8 procent från Finland. Om samtliga dessa länder gäller, att de äga stora utvecklingsmöjligheter å förevarande område.

Men den svåraste konkurrensen å den engelska marknaden möter säkerligen från Englands besittningar, främst Nya Zeeland och Australien, samt från Sydamerika. Inom berörda områden har smörproduktionen vid jämförelse med förhållandena före världskriget undergått en stark stegring; i synnerhet gäller detta produktionen av smör å Nya Zeeland, som sedan förkrigstiden mer än fyrdubblat sin smörexport. Jämväl om dessa länder gäller, att de anses äga stora möjligheter till ytterligare ökad produktion.

Vad särskilt konkurrensen från de engelska besittningarna beträffar förstärkes dess innebörd av en rörelse, som sedan lång tid pågått och som åsyftar att beträffande sådana artiklar som inom nämnda områden producerats för export, däribland alster av jordbruk, såsom smör, fläsk och ägg, å den engelska marknaden tillerkänna berörda landområden företräde framför andra länder. Ämnet har sedan lång tid och ingående dryftats inom England och de därav berörda, till det engelska imperiet hörande länderna. Även om beträffande de artiklar, som beröra vårt land, ett genom statliga åtgärder utbildat preferenssystem ännu ej kommit till stånd, är dock obestridligt, att de till imperiet hörande länderna de facto åtnjuta företräden å den engelska marknaden. Berörda förhållande utgör en av förklaringarna till de svårigheter vår smörexport å England haft och har att kämpa med.

När det gäller att genom statliga åtgärder påverka utvecklingen för en sådan näringsgren som jordbruket, torde man dessutom, måhända mindre än eljest, äga rätt att se allenast till de möjligheter, som för dagen föreligga; man bör jämväl taga viss hänsyn till utsikter och risker, som framtiden kan väntas medföra. Härvid måste framhållas, att ett utvecklat, genom statliga åtgärder befordrat preferenssystem mellan England och de till det engelska imperiet hörande länderna med avseende å alster av jordbruk torde kunna komma att mer eller mindre fullständigt undanrycka de ekonomiska förutsättningar, å vilka vår nuvarande export till England av animaliska jordbruksprodukter är baserad. Möjligheten av att ett sådant system kan komma till stånd, torde vara vida större än man i vårt land hittills i allmänhet velat föreställa sig. De faror för vår jordbruksproduktion, som skulle bliva en följd av ett inom det engelska im-

periet genomfört preferenssystem, äro otvivilaktigt av den allvarliga beskaffenhet, att de enbart för sig böra utesluta tanken på att man i vårt land för närvarande övergår till en på animalisk produktion ensidigt inriktad jordbruksdrift.

Att Sverige på den *tyska marknaden* skall kunna påräkna avsättning för en mera väsentligt ökad produktion av animaliska produkter torde få anses mindre sannolikt. Även på den tyska marknaden möter Sverige konkurrens från Danmark, Finland, de baltiska staterna och Polen. Visserligen har Tyska rikets import av smör vid jämförelse med förkrigstiden stegrats med cirka 75,000 ton. Fr. o. m. innevarande år har emellertid den tyska införseltullen å smör höjts från 27.50 RM. till 50 RM. per 100 kilogram. Denna tullförhöjning kan förväntas medföra minskad efterfrågan å smör i Tyskland och till följd därav minskning av importbehovet beträffande denna vara. Betydelsen härav för Sveriges smörexport belyses därav att Tyskland under senare år absorberat mellan 40 och 50 procent av vår utförsel av smör. Höjningen av den tyska smörtullen torde ock komma att verka minskning av Danmarks, Finlands, de baltiska staternas och Polens smörexport på Tyskland. Följden torde bliva, att såväl Sverige som övriga nämnda stater komma att bliva hänvisade till att på den engelska marknaden söka avsättning för en större andel av sin för export avsedda smörproduktion än hittills. Detta måste i sin tur förväntas orsaka prissänkning å smör å den engelska marknaden.

Möjlighet att i Tyskland vinna avsättning för ett ökat exportöverskott å fläsk torde, bland annat på den grund att i Tyskland råder organtvång vid införsel av färskt fläsk, icke förefinnas.

Såsom sammanfattande omdöme torde i anslutning till denna redogörelse för läget å våra exportmarknader kunna uttalas, att man beträffande våra mest betydande artiklar av animalisk produktion, smör, fläsk och nötkött, har att där emotse skärpt konkurrens och försvårade avsättningsmöjligheter. I varje fall måste man räkna med, att en mera väsentlig ökning av den animaliska produktionen oundvikligt kommer att trycka ned priserna å våra utländska marknader för dessa artiklar.

Att förhållandet bliver detsamma på den inhemska marknaden, torde knappast behöva särskilt framhållas. Efter den omgestaltning av det ekonomiska livet, som samfärdselns utveckling framkallat, är en ökning av tillgången inom landet på en vara — därest denna ej röner stark efterfrågan utom landet — med hänsyn därtill, att varan numera lättare kan föras ut i marknaden, för den inhemska prisbildningen av vida större betydelse än fordom.

Det må ock ihågkommas, att vissa områden i Sverige äga större naturliga betingelser för brödsädesodling än för ett på övervägande kreatursskötsel inriktat jordbruk. Detta gäller avgjort de östra provinserna av landet, där nederbördsförhållandena äro förmånliga för höstsäden. Genom i regel tillräcklig nederbörd under hösten befordras höst-

sädens första utveckling; däremot är höstsäden mera motståndskraftig mot de torkperioder, som i dessa trakter i regel inträffa under våren och försommaren. Å vårsäd och vallodlingar verka dessa torkperioder mera ogynnsamt. Beträffande dessa områden — det gäller i stort sett Uppsala, Stockholms och Södermanlands län, Östergötlands slättbygd, Kalmar läns slättbygd, Öland och Gotland — måste därför sägas, att höstsäden där obetingat är den gröda, som säkrast lämnar god skörd.

Vidare är att beakta, att mellan jordbrukets båda huvudgrenar, spannmålsodlingen och kreatursskötseln, råder ett intimt samband; de äro vid varje välskött jordbruk samordnade så att de stödja och bero av varandra. Men även mellan grödorna på åkern råder en dylik inbördes avhängighet. Detta har tagit sig uttryck däri, att man använder en viss regelbunden växtföljd, grundad på vad erfarenheten visat vara under givna förhållanden mest lämpligt. Olika växtslag ställa olika krav på jordens bearbetning, dess renhetsgrad samt beskaffenhet i gödslingshänseende. Detta måste beaktas vid bestämmande av växtföljden. Höstsäden är den odling, som vid sidan av rotfruktsodlingen giver den största avkastningen och skapar de största betingelserna för hög avkastning å efterföljande grödor. Det måste därför befaras, att en minskning av höstsädesarealen kommer att medföra en minskad skördeavkastning på växtföljden i dess helhet.

En uppdelning av produktionen mellan å ena sidan odlandet av sådana växtsorter, olika slag av foderväxter, som fordras för ett framgångsrikt, på övervägande kreatursskötsel baserat jordbruk, och å andra sidan odlandet av höstsäd för avsalu, innebär ock en jämnare fördelning av de risker, som äro förbundna med jordbruksdriftens olika grenar. Ena året kunna betingelserna för höstsädesodlingen vara gynnsamma, under det att betingelserna för odlandet av foderväxter och för den animaliska produktionen över huvud äro sämre; ett annat år kan förhållandet vara tvärtom. Till de faktorer, som härvid spela in, höra omständigheter, vilka odlarna hava föga eller ingen möjlighet att bedöma. Det gäller icke endast att bilda sig en uppfattning om prisläget inom landet och å världsmarknaden för jordbrukets olika produkter; för olika växtslag mer eller mindre gynnsamma temperatur- och nederbördsförhållanden utöva ofta ett avgörande inflytande. Erfarenheten har emellertid visat, att en, allt efter i olika trakter förefintlig olika jordmån och olika klimatologiska betingelser, lämplig avvägning av förhållandet mellan höstsädesodlingen och odlandet av foderväxter jämte kreatursskötseln i längden leder till de ur ekonomisk synpunkt bästa och mest jämna driftsresultaten.

I detta sammanhang må ock erinras om de särskilda risker, ett på kreatursskötsel baserat jordbruk har att räkna med i de smittosamma kreaturssjukdomarna. Mul- och klövsjukans härjningar utgöra i det avseendet ett talande exempel.

Höstsädesodlingen är jämväl av betydelse för vinnande av en, så vitt

möjligt jämn fördelning av arbetet vid jordbruket under de olika årstiderna. En minskad höstsädesodling och därav föranledd ökad vårsädesodling måste emellertid medföra en större anhopning av arbetet till kortare perioder vid sådd och skörd, en olägenhet som i vårt land förstärkes därav, att med hänsyn till klimatologiska förhållanden tiden för vårbruk och skörd i allt fall är begränsad till jämförelsevis korta perioder. Denna olägenhet har ytterligare accentuerats i samma mån som jordbruket måst inrätta sig på att, under avstående från den för jordbruket allt för dyra lejda tillfälliga arbetskraften, uppehålla driften med tillhjälp av året om sysselsatta, mera fast anställda krafter.

En mera avsevärd minskning av höstsädesodlingen måste vidare leda till minskad användning av arbetskraft vid jordbruket. Höstsäd är jämte rotfrukter de grödor, som fordra mest arbete. Någon mera avsevärd ökning av rotfruktsodlingen såsom följd av en inskränkning av spannmålsodlingen torde knappast kunna påräknas; därtill ställa sig arbetskostnaderna för denna gröda allt för höga. Belysande för utvecklingen beträffande rotfruktsodlingen är, att medan odlingen av potatis, sockerbetor och foderrotfrukter år 1919 omfattat tillhopa 291,000 hektar, samma odling år 1927 enligt den då företagna jordbruksberäkningen omfattat allenast 261,000 hektar. Trots den under samma tid inträdda förskjutningen mellan jordbrukets produktionsgrenar till förmån för kreatursskötseln har alltså beträffande odlingen av dessa växtslag en arealminskning av 30,000 hektar ägt rum.

Man måste sålunda, i händelse en omläggning av produktionen i förut angiven riktning skall ske, räkna med, att från jordbruket kommer att frigöras arbetskraft, för vilken måste beredas sysselsättning på annat håll. Denna konsekvens av en omläggning av driften torde bliva ofrånkomlig.

Det lärer emellertid komma att möta betydande svårigheter att bereda den från jordbruket frigjorda arbetskraften utkomst vid industrien, där överskott på arbetskraft redan föreligger. Ihågkommas må ock, att möjligheterna för lantarbetare att i större omfattning emigrera numera äro i hög grad begränsade, sedan lagarna om rätt till invandring i de länder, som i detta fall kunna ifrågakomma — främst Amerikas förenta stater — avsevärt skärpts. Här möter alltså ett arbetslöshetsproblem av sannolikt ej ringa omfattning.

Vad nu anförts torde utvisa, att jordbruket icke har samma möjligheter som handel och industri att anpassa sig efter förändrade förhållanden. Då den jordbrukande befolkningen, trots att det ekonomiska utbytet av den animaliska produktionen i stort sett under sist förflutna årtionde ställt sig något gynnsammare än utbytet av den vegetabiliska, dock uppehållit odlingen av brödsäd i samma omfattning som förut, så beror detta icke på hos denna befolkning inneboende motvilja mot förändringar — låt vara att psykologiska faktorer måhända spelat en viss om ock underordnad roll. Jordbrukarna kunna som skäl till sin i detta fall

ådagalagda obenägenhet att övergå till en jordbruksdrift med huvudvikten lagd vid kreatursskötsel hänvisa till återhållande faktorer av reell innebörd. Ett uppgivande i större omfattning av brödsädesodlingen skulle innebära övergång till en mindre intensiv jordbruksdrift, en driftform, som tillika måste anses förenad med ej obetydligt större risker än brödsädesodlingen. En omläggning av jordbruksdriften kräver, i vilken riktning den än företages, men i synnerhet därest det gäller att i större omfattning övergå till animalisk produktion, betydande tillskott av kapital. Att inom rimlig tid ernå den ökning av kreatursstocken, som utgör förutsättningen för ett på övervägande animalisk produktion baserat jordbruk, låter sig ej göra utan kapitalutlägg av den storlek, att de vid den över lag försvagade ställning, vari jordbrukets utövare i följd av den långvariga lågkonjunkturen råkat, icke kunna åvägabringas annorledes än genom upplåning.

Vad särskilt lantarbetarklassen beträffar torde det bli den, som hårdast kommer att drabbas av en sådan omläggning av jordbruket, som blir nödvändig, därest brödsädesodlingen ej kan i sin nuvarande omfattning vidmakthållas. I stort sett urståndsatta att vare sig erhålla arbete vid industrien eller att utvandra, lära lantarbetarna bliva hänvisade till de arbetstillfällen och de lönevillkor, som ett jordbruk, vars räntabilitet ytterligare minskats, kan bjuda. Men jordbruket är redan nu hänvisat att betala sina arbetare löner väsentligt understigande dem, som stå att ernå inom industrien. Att undvika en ytterligare skärpning av den nu rådande disproportionen mellan industri- och jordbruksarbetarelöner synes böra eftersträvas.

Det nu rådande ovissa läget på världsmarknaden torde ej heller lämpa sig för att man för närvarande tvingar jordbruksnäringen att mera ensidigt inrikta sig på animalisk produktion. Klok förtänksamhet torde tvärtom bjuda, att man tills vidare, utan att befordra mera häftiga omkastningar, i stort sett försöker avvakta utvecklingen.

Var, om i gamla eller nya världen, en eventuellt nödvändig minskning av brödsädesodlingen slutligen skall äga rum, lärer kunna framgå först efter en längre tids erfarenhet angående produktionsbetingelserna i de olika länderna. I detta sammanhang må härom blott framhållas, att avkastningssiffrorna för den svenska veteodlingen äro ungefär dubbelt så höga som för den amerikanska. Hektaravkastningen beträffande vete uppgick sålunda år 1928 i Amerika till 11.7 deciton och i Sverige beträffande höstvete till 23.8 deciton och beträffande vårvete till 17.3 deciton. Däremot äro de amerikanska produktionskostnaderna, i första hand förbrukningen av arbetskraft och kostnaderna för gödsling, proportionsvis lägre. Särskilt i fråga om gödslingskostnaderna måste emellertid en utjämning vara att emotse, då spannmålsodling å de amerikanska jordarna i längden ej lärer kunna fortgå utan ökad gödsling. En förskjutning

till den svenska spannmålsodlingens favör i fråga om dess konkurrenskraft gent emot den amerikanska synes sålunda i en framtid möjlig.

Över huvud torde man på goda grunder kunna göra gällande, att förutsättningarna i Sverige för en lönande brödsädesodling, i ungefär den utsträckning denna här för närvarande bedrives, icke äro mindre än vare sig i övriga europeiska brödsädesodlande länder eller i Amerika. Detta omdöme gäller obetingat i fråga om rågen, av vilket sädesslag i Sverige odlade sorter ej blott i fråga om kvantiteten utan jämväl beträffande kvaliteten — där särskilt ogynnsamma bärgningsförhållanden ej föreligga — äro fullt jämbördiga med övriga i marknaden förekommande. Vad beträffar det svenska vetet, som är av den mjuka mellaneuropeiska sorten, fyller det därav framställda mjölet för närvarande icke de anspråk, som den svenska allmänheten och bagerierna blivit vanda vid att ställa. Emellertid torde ett för den svenska konsumtionen fullt tillfredsställande vetemjöl kunna erhållas även med inblandning av en väsentlig andel svenskt vete.

Om sålunda marknadsläget för jordbrukets animaliska produkter, landets naturliga förutsättningar för jordbrukets olika huvudgrenar, de risker, som äro förbundna med en ensidigt inriktad jordbruksdrift, läget på arbetsmarknaden och utsikterna för framtiden för brödsädesodlingen avgjort synas mana till att man för närvarande icke bör framtvinga en omkastning av det inbördes förhållandet mellan jordbrukets två huvudgrenar, kommer härtill, att hänsynen till landets självförsörjning och försvar i händelse av krigsutbrott med styrka tala för, att man söker vidmakthålla brödsädesodlingen i ungefär dess nuvarande omfattning. Vikten av denna synpunkt torde ej behöva särskilt understrykas för den generation, som upplevat världskriget. Här må blott omnämnas, att krigsberedskapskommissionens på sin tid verkställda undersökningar utvisade, att vår produktion av livsmedel ej tålde vid någon minskning, därest vi, i händelse av avspärrning, skulle kunna uppehålla oss på landets egen alstring. Att man annorstädes har öppen blick för betydelsen av ett lands förmåga till åtminstone relativ självförsörjning framgår därav, att man i flertalet andra europeiska länder, som ej hava tillförseln över världshaven tryggad, vidtagit eller förbereder särskilda åtgärder för att uppehålla den inhemska brödsädesodlingen.

Av den nu lämnade redogörelsen för läget å den internationella och inhemska marknaden för spannmål och för våra mest betydande artiklar av animalisk produktion ävensom för de olika betingelserna i vårt land för och betydelsen av brödsädesodling och en på övervägande kreatursskötsel inriktad jordbruksdrift torde framgå, att jag finner avgörande skäl tala mot, att en minskning i större omfattning av brödsädesodlingen för närvarande kommer till stånd. Brödsädesodlingen är emellertid, jämte odling av annan spannmål för avsalu, den gren av lanthushållningen, som

numera är minst räntabel. Kravet på särskilda åtgärder till stödjande av odlingen av brödsäd synes vid sådant förhållande icke kunnas lämnas utan avseende.

Vilka åtgärder böra vidtagas?

Inmalnings- och inblandningstvång.

Jordbruksutredningen.

Stödjande av vetemarknaden.

Jordbruksutredningen har begränsat sitt förslag till stödjande av den inhemska brödsädsmarknaden till att huvudsakligen och i första hand avse reglering av vetemarknaden inom landet. Rörande skälen till att utredningens förslag sålunda inriktats främst å vetemarknaden anför utredningen, efter det den till en början framhållit, att kornets användning som brödsäd numera vore relativt taget av mindre betydelse och att den därför icke ansett sig böra ingå på läget på kornmarknaden:

I medeltal disponerades åren 1913—1915 för vete- och rågodling 504,000 hektar, varav 24 procent för vete. Motsvarande areal utgjorde åren 1927—1929 i medeltal 498,000 hektar, varav 46 procent för vete. Den sammanlagda vete- och rågarealen hade sålunda ej undergått nämnvärd förändring. Skördestatistiken visade, att veteskörden sedan tiden närmast före kriget ungefär fördubblats till sin kvantitet, medan rågskörden minskats med inemot en tredjedel, en utveckling som accentuerats särskilt under de senaste åren. Rörande orsakerna till denna förskjutning torde särskilt få hänvisas till den moderna växtförädlingens stora insatser, varigenom avsevärt mera givande och för landet lämpade vetesorter framkommit. Betydelsen härav hade förstärkts genom det vanligen rådande högre prisläget å vete, vartill komme att rågen vore mera ömtålig än vete för ogynnsam väderlek och i följd därav ofta mera arbetskrävande vid skörd och lagring. Med inskränkningen av sockerbetsodlingen hade även följt en viss ökning av särskilt vårvetearealen.

Rågodlingens tillbakagång hade medfört, att råg i större partier numera tillfördes marknaden endast från begränsade delar av landet, såsom Kalmar och Kristianstads län samt Västergötland, där förekomsten av lättare, för rågodling lämpad åkerjord vore jämförelsevis riklig. Ett första skäl till att förevarande utredning och förslag synts böra i främsta rummet inriktas på förhållandena å vetemarknaden vore, att den inhemska rågmarknaden minskats i omfattning. Ett andra skäl låge däri att den svenska rågen vid god bärgning i kvalitetshänseende vore fullt likvärdig med, om icke överlägsen de vanliga å världsmarknaden förekommande rågsorterna. Någon avsättningssvårighet på grund av naturlig olikhet i kvalitet förefunnes icke. Med avseende å det svenska vetet vore ställningen härutinnan till viss grad en helt annan. Läget å den inhemska vetemarknaden brukade dessutom verka normerande även

i fråga om rågmarknaden. En sanering av den förra torde därför kunna väntas återverka även å den senare.

Det vore ett livsintresse, att de svårigheter, som under de senaste åren tryckt vetemarknaden, på ett effektivt sätt avhjälptes. Såsom mål borde därvid uppställas, att hela veteskörden, i den mån den vore lämplig som brödsäd, ock toges i anspråk för berörda ändamål samt att vetet betalades med ett pris, ungefär motsvarande världsmarknadspriset för likvärdigt vete med tillägg av tull.

En svensk normalskörd av vete uppginge för närvarande till 510,000 à 520,000 ton. Efter avräkning av 49,000 ton till utsäde, 10,000 ton för industriell användning, 51,000 ton slösäd, svinn och växtskadad vara, återstode 400,000 ton att disponera till brödsäd. Årsförbrukningen av vete till brödsäd beräknades utgöra omkring 575,000 ton. Med ledning av inom socialstyrelsen och statistiska centralbyrån utförda undersökningar kunde nämligen årsförbrukningen av vetemjöl anses motsvara i genomsnitt 90 kilogram vete per person av jordbruksbefolkningen och 80 kilogram vete per person av den övriga befolkningen. Den jordbruksbefolkning, för vilken angivna genomsnittsförbrukning skulle gälla, kunde uppskattas till omkring 2 miljoner och den övriga befolkningen till 4.12 miljoner. Den beräknade veteförbrukningen bleve sålunda respektive 180,000 ton och 330,000 ton. Därtill komme den mängd vete, som motsvarade kvarnarnas inblandning av vetemjöl i annat mjöl, uppgående till omkring 65,000 ton. Summan av dessa tre poster utgjorde 575,000 ton, varav den disponibla kvantiteten inhemskt vete 400,000 ton, motsvarade 70 procent. Därest den inhemska skörden i dess helhet skulle finna användning som brödsäd, erfordrades sålunda för hela konsumtionsåret en inmalning av 70 procent svenskt vete vid kvarnarnas tillverkning av vetemjöl.

Förda underhandlingar med representanter för Svenska kvarnföreningen och Kooperativa förbundet hade givit vid handen, att kvarnarna i allmänhet icke kunde genomföra en så hög inmalning av svenskt vete i det av dem tillverkade mjölet, så vitt icke garantier skapades för att i den svenska marknaden icke utbjödes bättre mjöl än det kvarnar enligt ett dylikt åtagande kunde mala. Som skäl anfördes, att den svenska allmänheten med bagerierna i spetsen allt mera vant sig vid bakkraftigt mjöl med hög inblandning av utländskt vete. En ökad inblandning av svenskt vete skulle till viss grad sänka mjölets styrka. En ökning av den redan för närvarande besvärande importen, särskilt av amerikanskt mjöl, skulle därmed framkallas. Redan på denna punkt krävdes sålunda statsingripande.

Utredningen anser, att lösningen av frågan om reglering av vetemarknaden förutsatte organisatoriska åtgärder av skilda slag, för vilkas åvägabringande statens medverkan syntes nödvändig.

Efter en kort redogörelse för de åtgärder, som vidtagits i Norge, Tyskland, Frankrike, samt ett omnämnande av att åtgärder jämväl vidtagits

i andra länder såsom Polen, England och Förenta staterna, upptager utredningen till prövning frågan om lämpligheten av att införa statsmonopol beträffande införsel av och handel med vete. Ett dylikt system tillämpades i Norge, där all import av spannmål ombesörjdes av staten och där staten tillika till på visst sätt beräknade priser uppköpte all inom landet salubjuden spannmål av vete, råg och korn ävensom, intill viss myckenhet, havre. En i viss mån likartad anordning syntes vara träffad i Schweiz. Utredningen framhåller, att systemet torde inveckla staten i stora och svåröverskådliga affärer samt utestänga odlarnas eget initiativ och intresse för marknadens förbättrande. En annan utväg anser utredningen vara importförbud i förening med licensförfarande. Jämväl en sådan anordning finner utredningen vara förenad med betydande svårigheter samt lätt giva anledning till missnöje. Utredningen uttalar vidare, att tullens och utförselbevisens höjning i förening med höjd mjöltull sannolikt skulle leda till viss höjning av prisläget inom landet för vete, men framhåller tillika, att man härmed ej torde uppnå någon förbättring av själva avsättningsmöjligheterna inom landet, då en tullförhöjning, därest den bleve utnyttjad, svårligen kunde anses ägnad att öka intresset för köp av inhemskt vete.

Utredningen finner efter prövning av olika utvägar frågan böra lösas enligt följande plan. Såsom grundläggande åtgärd för en stabilisering av vetemarknaden torde böra genomföras en planmässig organisation av lantmännen i landets veteodlande bygder. Lagerhus böra uppföras för lagring av vete i syfte att förekomma anhopning av saluutbud på hösten och att befordra en mera jämn fördelning av försäljningarna. Därjämte böra de tilltänkta lantmannaorganisationerna utrustas med kapital för inköp av vete. Vidare böra kvarnarna åläggas att vid tillverkning av vetemjöl inmala svenskt vete av den myckenhet som erfordras för att säkerställa den inhemska veteskördens förbrukning som brödsäd *(inmalningstvång)*. Ytterligare bör för att förhindra ökad import av mjöl genomföras skyldighet för importörer av vetemjöl att i infört sådant mjöl inblanda mjöl av svenskt vete i samma omfattning som det åligger kvarnarna att inmala svenskt vete *(inblandningstvång)*. Såsom verkställande organ för genomförande av den sålunda tänkta regleringen av vetemarknaden bör tillsättas en särskild nämnd, statens spannmålsnämnd.

Utredningens förslag till stödjande av rågmarknaden.

Utredningen framhåller emellertid tillika, att jämväl läget å rågmarknaden påkallade stödjande åtgärder från det allmännas sida. Utredningen anser sålunda, att även råg bör kunna intagas i de av utredningen planerade lagerhusen samt med anlitande av statens kredit inköpas av lagerhusföreningarna i och för marknadens lättande och tillgodoseende av lantmännens penningbehov. Vidare bör den tilltänkta spannmålsnämnden följa prisutvecklingen inom och utom landet även för råg, undersöka marknadsförhållandena och framlägga förslag till sådana åtgärder, som

kunde stärka marknadsläget inom landet. Utredningen anser vidare ett förmalningstvång för svensk råg härvid kunna tänkas ifrågakomma. En sådan åtgärd skulle enligt utredningens uppfattning kunna bliva av betydelse med hänsyn till den omfattande import av råg, som på senare tid ägt rum, och de företeelser av dumpingartad karaktär, som präglat marknadsläget för detta spannmålsslag.

Inmalningstvånget enligt utredningens förslag.

Angående de riktlinjer, efter vilka ett inmalningstvång beträffande vete bör genomföras, har utredningen anfört:

För att säkerställa förbrukningen av veteskörden såsom brödsäd inom landet syntes det oundviklig att föreskriva viss minimiinmalning av svenskt vete vid kvarnarnas vetemjölsproduktion. Enligt inhämtade uppgifter utgjorde inmalningen av svenskt vete vid landets stora och medelstora kvarnar under konsumtionsåret $^{1}/_{8}$ 1928—$^{31}/_{7}$ 1929 i genomsnitt blott 37.1 procent; även om en skörd av den höga kvalitet som den senaste skulle medföra en avsevärt högre inmalning, syntes det tydligt, att reglerande åtgärder vore nödvändiga; verkställda beräkningar hade visat, att för förbrukning av en skörd ungefär lika stor som innevarande års skulle erfordras omkring 70 procents inmalning. Inmalningsbehovet komme för framtiden att växla allt efter skördarnas storlek och kvalitet. Såsom maximum finge tänkas den gräns, som icke kunde överskridas utan att mjölets bakningsduglighet i mera avsevärd grad nedsattes. Till denna gräns torde dock ett gott steg återstå. Nyssnämnda procenttal för den behövliga inmalningen vore en genomsnittssiffra för hela vetemjölsproduktionen. Då de smärre kvarnarnas produktion och löneförmalning i regel avsåge mjöl av uteslutande svenskt vete och även de större kvarnarna tillverkade vissa mjölkvaliteter med avsevärt högre inmalning än angivna genomsnittsprocent, följde därav, att inmalningen av svenskt vete vid en skörd av nuvarande storlek i praktiken borde kunna begränsas till en väsentligt lägre procentsats för vissa mjölsorter. Från sakkunnigt håll hade vidare meddelats, att mjöl av hög bakningsduglighet kunde framställas med ganska ringa inmalning av utländskt vete, blott sådant av de hårdaste och mest glutenrika kvaliteterna valdes, samt att tillgången på extremt hårt vete å världsmarknaden med den kanadensiska odlingens kraftiga utveckling blivit synnerligen god. Därtill komme, att tack vare den svenska växtförädlingens framsteg de i landet odlade vetesorterna vore stadda i avsevärd förbättring med avseende å hårdhet och glutenhalt. På grund härav minskades behovet av utländskt vete för bibehållande av mjölets höga kvalitet. Givet vore dock, att veteodlingen kunde nå en omfattning, som omöjliggjorde skördens fulla förbrukning som brödsäd inom landet. I sådant fall finge man tänka sig regleringsåtgärder även å detta område; att bestämma dylika åtgärder borde dock ankomma på lantmännens egna organisationer.

Såsom grundval för fastställande av minimiprocenten för inmalning

av svenskt vete, vilket fastställande borde ligga hos Kungl. Maj:t efter förslag av spannmålsnämnden, erfordrades varje höst en möjligast pålitlig uppskattning av skördens storlek och kvalitet. Vidare erfordrades till ledning för inmalningsprocentens successiva anpassning efter tillgången av svenskt vete periodvis under förbrukningsårets fortsättning uppgifter rörande storleken av i marknaden tillgängliga veteförråd.

Uppskattningen varje höst av skördens storlek och kvalitet kunde ske på huvudsaklig grundval av statistiska centralbyråns statistik, som hädanefter komme att meddela skördeuppgifter i början av september av mera noggrann art än de uppgifter, som hittills brukat offentliggöras i början av oktober. För erhållande av de periodiska uppgifterna syntes en framkomlig väg vara, att kvarnar och lagerhusföreningar förpliktades att till spannmålsnämnden t. ex. vid slutet av varannan månad avgiva rapporter rörande inneliggande förråd av svenskt vete. Dessa rapporter borde av lagerhusföreningarna kompletteras med uppskattning av de veteförråd, som kunde finnas kvar hos deras medlemmar samt hos inom deras respektive områden befintliga veteodlare, som icke vore anslutna till föreningarna. Om så funnes erforderligt, borde även allmänna inventeringar av landets förråd av svenskt vete vidtagas. Det skulle tillkomma spannmålsnämnden att på grundval av sålunda erhållet material föreslå de jämkningar av inmalningsprocenten, som syntes påkallade. Denna procent borde bestämmas för perioder av två månader i sänder, så förlagda, att period började den 1 november, då den nya skörden åtminstone delvis undergått tillräcklig eftermognad för att lämpa sig för förmalning i större utsträckning.

Tryggandet av en tillräcklig och jämn tillförsel av svenskt vete till kvarnarna torde kunna vinnas genom leveransavtal mellan kvarnar och lagerhusföreningar. Den möjligheten måste dock städse stå öppen att medgiva kvarnarna sänkning av inmalningsprocenten med åtföljande ökning av importen.

Inmalningstvånget gjorde det nödvändigt, att kvarnarnas veteförbrukning ställdes under kontroll. Därvid borde åt kvarnarna lämnas full handlingsfrihet i fråga om bestämmandet av mjöltyperna, varvid dock den inskränkningen borde gälla, att i allt vetemjöl viss av Kungl. Maj:t bestämd minimiinmalning av svenskt vete skulle äga rum. Kontrollen skulle sålunda inriktas på kvarnarnas förbrukning av in- och utländskt vete. Kvarnarna kunde lämpligen åläggas att föra journal över den mängd dels svenskt dels utländskt vete, som förmaldes under var och en av de perioder å två månader, för vilka inmalningsprocenten successivt bestämdes. Denna journal skulle hållas tillgänglig för spannmålsnämnden eller dess ombud. Vidare borde kvarnarna vara skyldiga att föra och för kontrollant uppvisa sådana böcker över sina inköps- och lagerförhållanden, att deras förbrukning av dels svenskt dels utländskt vete därav framginge. I övrigt borde det åligga kvarnarna att till-

handahålla spannmålsnämnden de statistiska uppgifter, som för kontrollens handhavande befunnes erforderliga. Viss frihet borde medgivas kvarnarna beträffande tillämpningen av inmalningsprocenten, så att denna kunde tillfälligtvis över- eller underskridas, blott genomsnittsinmalningen bleve den för varje tvåmånadersperiod bestämda. Kontrollen kunde inskränkas till de större och medelstora handelskvarnarna, vilkas antal stannade vid ett knappt 100-tal.

Med inmalningstvångets genomförande komme allmänheten att tillhandahållas ett vetemjöl, som i genomsnitt bleve av mera svenskt ursprung. Risk för att mjöl av höga och bakkraftiga kvaliteter ej skulle finnas att tillgå till den myckenhet som önskades, funnes icke, även om viss inskränkning bleve nödvändig i fråga om sådana särskilt för bageriernas behov framställda mjöltyper, som huvudsakligen bestode av hårt utländskt vete. Möjligen komme bageribrödets volym att i någon mån minskas, men dess smak och näringsvärde torde icke därmed nedsättas. Ur storkvarnarnas synpunkt kunde inmalningstvånget måhända te sig mera betänkligt. Det vore möjligt att kvarnar, som tekniskt inrättat sig för nuvarande veteblandningar, komme att lida ekonomisk olägenhet av övergång till ökad förmalning av svenskt vete. Denna övergång kunde vidare innebära förstärkning av de smärre och medelstora kvarnarnas ställning i konkurrenshänseende gent emot storkvarnarna, i det inmalningstvånget torde medföra en viss utjämning i fråga om mjölkvaliteterna till de förras förmån. Dessa olägenheter ur storkvarnarnas synpunkt torde dock motvägas av det ökade skydd mot utländsk konkurrens, som förutsattes komma till stånd; enär denna konkurrens mest gällde de högsta mjölkvaliteterna, komme detta skydd företrädesvis storkvarnarna till godo.

För att inmalningstvånget skulle verka likformigt vid olika kvarnar måste vissa särskilda förhållanden beaktas. Sålunda borde förmalning mot tull eller lön ställas utanför regleringen, enär i annat fall kvarnar med sådan förmalning skulle beträffande möjligheten att importera vete för egen förmalning komma i relativt gynnsammare läge än andra kvarnar. Vidare borde från regleringen undantagas svenskt vete, motsvarande mjöl, som inblandades i rågmjöl. I annat fall skulle kvarnar med jämförelsevis stor rågmjölsproduktion genom sådan inblandning kunna bereda sig möjlighet att vid framställningen av vetemjöl använda relativt mera utländskt vete än andra kvarnar. Ej heller borde tagas i betraktande tillverkning av mannagryn och makaronimjöl, vilka tillverkningar berörde rent utländsk vara. Detsamma borde gälla svenskt vete svarande mot mjöl, som av kvarn exporterats, ävensom svenskt vete, som förmalts tillsammans med annan brödsäd.

En med inmalningstvånget följande svårighet låge måhända däri, att skiljaktighet kunde förefinnas mellan olika veteodlande delar av landet i fråga om vetets glutenhalt och kvalitet i övrigt. Sådana skiljaktig-

heter borde spannmålsnämnden beakta. Eventuellt finge skiljaktig inmalningsprocent fastställas för kvarnar i skilda landsdelar.

Inmalningstvånget skulle i anslutning härtill enligt utredningens förslag förverkligas enligt i huvudsak följande regler. Ett konsumtionsår, som räknas från och med den 1 november ett år till och med den 31 oktober följande år, indelas i förmalningsperioder omfattande två kalendermånader. Det skall åligga en var, som driver kvarn, att under varje förmalningsperiod, varunder förmalning av importerat vete vid kvarnen äger rum, att vid framställning av vetemjöl och mjöl, däri ingår mjöl av vete, förmala till brödsäd dugligt svenskt vete till den myckenhet, att det svenska vetet kommer att i genomsnitt för perioden utgöra viss av Konungen för perioden fastställd procentuell andel (inmalningsprocent) av hela den myckenhet vete, som under perioden vid kvarnen förmales. Importerat vete må icke i något fall förmalas utan tillsats av svenskt vete till viss minsta procentuella andel av den sammanlagda myckenheten, som Konungen därutinnan bestämt.

Vete, som vid kvarn förmalts för vissa närmare angivna ändamål — för tillverkning av mannagryn, makaroni, för export, tillsammans med annan brödsäd, mot tull eller lön eller som efter förmalning blandats med mjöl av annan brödsäd än vete ävensom svenskt vete, svarande mot mjöl, som användes till fullgörande av föreskriven inblandningsskyldighet — undantages från regleringen. Inmalningsprocenten för viss förmalningsperiod skall så bestämmas, att den myckenhet till brödsäd dugligt svenskt vete, som beräknas inom landet förefinnas under tiden från periodens början till slutet av löpande konsumtionsår, efter avdrag av vad som därav anses under samma tid bliva erforderligt för andra ändamål än den inhemska konsumtionen av vete såsom brödsäd, må kunna beräknas bliva använd vid den inhemska konsumtionen under nämnda tid av vete såsom brödsäd. För att möjliggöra framställning av vetemjöl, som genomsnittligt under hela konsumtionsåret är av ungefärligen jämngod beskaffenhet, må inmalningsprocenten för viss period sättas lägre än som följer av huvudregeln, dock skall, om så sker, inmalningsprocenten för en eller flere senare förmalningsperioder under konsumtionsåret sättas i motsvarande mån högre, om så eljest erfordras. Som den gräns, över vilken inmalningsprocenten icke må sättas, angives, att det framställda mjölet skall bliva av god bakningsduglighet.

Inblandningstvånget enligt utredningens förslag.

Angående sättet för ernående av begränsning av mjölimporten har utredningen anfört:

Den minskade inmalningen av utländskt vete skulle sannolikt giva särskilt bagerierna anledning att i ökad omfattning importera amerikanskt och kanadensiskt vetemjöl. Då en sådan påföljd vore ägnad att skada såväl jordbrukets som kvarnarnas intressen, syntes den böra förebyggas. Två utvägar stode till buds, nämligen antingen en tullförhöjning å vete-

mjöl eller ock föreskrift, att mjölimportör skulle vara skyldig inblanda mjöl av svenskt vete i det importerade. Möjligen kunde som ett tredje alternativ tänkas ett licensförfarande; de praktiska svårigheterna vid tillämpningen av ett sådant syntes dock så stora, att detta alternativ torde kunna lämnas ur räkningen.

Tullförhöjning vore enklast att förverkliga och hinder torde icke föreligga i våra handelsavtal. Frånsett att handelspolitiska skäl kunde tala mot tullförhöjning, vore det vanskligt att bedöma huru stor höjningen borde vara för att fylla sitt ändamål utan att i praktiken verka prohibitiv. Från bagerihåll hade framhållits, att utom beträffande vissa brödsorter tullsatsen å mjöl icke spelade avgörande roll. Från kvarnhåll hade framhållits, att den nuvarande mjölimporten icke kunde stoppas genom prisreduktion å inhemskt mjöl. För närvarande torde de stora mjukbrödsbagerierna, bland annat vid tillverkning av s. k. franska bröd, använda en mjölblandning bestående av omkring 50 procent inom landet tillverkat bagerimjöl och 50 procent amerikanskt vetemjöl. Då i det förra mjölet inginge cirka 60 procent utländskt vete, använde dessa bagerier för vissa brödsorter blott omkring 20 procent inblandning av rent svenskt vetemjöl. Från bagerihåll hade ock förklarats, att man, då det gällde att hålla brödets kvalitet uppe, icke kunde vara tillfredsställd med ökad svensk inmalning.

Tullförhöjning å vetemjöl innebure jämväl med avseende å prisbildningen inom landet å mjöl konsekvenser, som vore svåra att överblicka. Under senare år hade det svenska mjölpriset i stort sett följt världsmarknadsprisets utveckling, därvid tullskyddet åtminstone för de högre vetemjölskvaliteterna vanligen på ett ungefär utnyttjats. Om mjöltullen skulle avsevärt höjas och höjningen finge en motsvarande prisstegring å mjöl inom landet till följd, bleve konsekvensen en stegring av de allmänna levnadskostnaderna utan att säkerhet vunnes för en höjning av vetepriset motsvarande mjölprisernas höjning. Från kvarnhåll hade emellertid framhållits, att prisbildningen för mjöl inom landet sannolikt ej skulle påverkas av en tullförhöjning, enär numera rådde konkurrens mellan kvarnarna i helt annan grad än förr. Att så vore fallet sammanhängde dels med försvagad sammanhållning inom Svenska kvarnföreningen, dels med Kooperativa förbundets kvarndrift dels ock med tillkomsten och moderniseringen av ett avsevärt antal medelstora till kvarnföreningen ej anslutna kvarnar, vilkas konkurrenskraft dessutom komme att ökas, därest inmalningstvång föreskreves.

Berörda osäkerhet beträffande effektiviteten av en tullförhöjning och dennas konsekvenser i avseende å prisbildningen hade bibringat utredningen den uppfattningen, att införande av mjölblandningstvång vore att föredraga. Innebörden av ett dylikt tvång skulle vara, att importör av vetemjöl ålades att inblanda mjöl av uteslutande svenskt vete i det importerade i samma proportion, i vilken det ålåge kvarn att inmala svenskt

vete. Det borde dock stå importör fritt att i olika delar av ett infört parti inblanda olika stor procent svenskt mjöl blott den fastställda inblandningsprocenten iakttoges för partiet i dess helhet. Handelspolitiska skäl torde ock kräva en sådan likställighet mellan inmalnings- och inblandningstvånget. Vidare borde det åligga importör av vetemjöl att i allt infört vetemjöl inblanda viss minimiprocent svenskt mjöl; därigenom förhindrades att importörerna komme i gynnsammare ställning än kvarnarna. På denna väg syntes en effektiv begränsning av mjölimporten kunna påräknas; det kunde t. o. m. väntas, att denna import komme att väsentligt minskas, då bageriernas intresse av densamma till följd av blandningstvånget komme att till viss del upphöra, helst som mjöl av ungefär lika hög utländsk inblandning kunde erhållas från kvarnarna inom landet. — Blandningstvånget skulle icke äga tillämpning med avseende å vetemjöl, som importerades för tillverkning av makaroner eller för annan tillverkning, som krävde uteslutande utländskt mjöl.

I avseende å prisbildningen torde verkan av blandningstvånget på grund av de med anordningen förenade kostnader och restriktioner vara liktydig med tullförhöjning. I den mån förut återgivna uppfattning, att en tullförhöjning icke skulle påverka mjölpriserna inom landet, vore riktig, borde denna äga tillämpning jämväl på ett blandningstvång. Ett dylikt tvång komme i allt fall icke att fördyra mjölet i den grad, att priserna inom landet av denna anledning kunde nämnvärt höjas.

Med avseende å anordningen och kontrollen av mjölblandningstvånget torde en starkt begränsad rörelsefrihet för importörerna bliva nödvändig. Inblandningen av svenskt mjöl borde verkställas före mjölets utlämnande till importören under tullmyndighets uppsikt. Import borde medgivas endast via ett antal större hamnar såsom Göteborg, Hälsingborg, Malmö, Norrköping och Stockholm samt möjligen någon norrländsk hamn. Av staten anskaffade blandningsapparater uppställdes å dessa platser under tullverkets lås. Kostnaden för fem sådana anläggningar kunde, oberäknat lokalutrymme, anslås till omkring 30,000 kronor. Blandningen utfördes av kompetenta personer, som vid behov torde tillfälligtvis kunna ställas till tullverkets förfogande från å platsen belägen kvarn. Importören borde för arbetet erlägga avgift av den storlek som beräknades erforderlig för att täcka de med blandningen förenade kostnaderna. Av importören för inblandning anskaffat svenskt mjöl skulle levereras direkt från kvarn till blandningsstation och vara åtföljt av intyg från kvarnen att mjölet malts av enbart svenskt vete. Såväl kvarnen som tullverket skulle över sålunda levererat mjöl föra särskild journal. Övervakandet och planläggningen av mjölblandningen skulle handhavas av spannmålsnämnden.

Reglerna för inblandningstvånget kunna i anslutning till det anförda i korthet sammanfattas sålunda. Den, som till riket inför mjöl av vete, skall vara pliktig att, medan varan ännu står under uppsikt av svensk

tullmyndighet, låta i det importerade mjölet inblanda mjöl av svenskt vete, som är dugligt till brödsäd, till sådan myckenhet, att det svenska mjölet kommer att, i genomsnitt, utgöra den andel av hela den blandade myckenheten mjöl, som uttryckes med inmalningsprocenten under den förmalningsperiod, varunder varan importerats. I importerat mjöl av vete skall städse inblandas viss av Konungen fastställd lägsta andel mjöl av svenskt vete. Mjöl importerat för vissa ändamål, bland annat för tillverkning av makaroni, är undantaget från blandningstvånget.

Över utredningens förslag hava yttranden inkommit från lantbruksstyrelsen, kommerskollegium, statskontoret, generaltullstyrelsen samt fullmäktige för riksbanken och riksgäldskontoret. Till kommerskollegium hava vidare yttranden över förslaget avgivits av Svenska kvarnföreningen, Kooperativa förbundet, föreningen Sveriges spannmålsintressenter, Sveriges bageriidkareförening samt Sveriges kolonialvaruengrossisters riksförbund.

Lantbruksstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen finner anmärkningsvärt, att utredningen ensidigt och så gott som uteslutande behandlade veteodlingen och dess produkter, under det att frågan om rågodlingens stödjande ägnats jämförelsevis ringa uppmärksamhet. Styrelsen anför härom:

De åtgärder, som komma att vidtagas, böra omfatta även rågen.

Frånsett att av det relativa prisläget för rågen framginge, att rågodlarna för närvarande vore sämre lottade än veteodlarna, syntes det av utredningen framlagda materialet utvisa, att fullt lika stora skäl förelåge för en stödaktion från det allmännas sida till förmån för rågodlingen som för veteodlingen. Redan det förhållandet, att rågodlingen omfattade en avgjort större areal och därmed ock med all säkerhet ett större antal odlare än veteodlingen, talade härför. Enligt av utredningen anförda siffror översteg år 1929 den med råg besådda arealen — trots den under året väsentligt ökade veteodlingen — med cirka 22,000 hektar den areal, som var besådd med vete. Att skörden av vete samma år översteg rågskörden med cirka 100,000 ton, visade, enligt styrelsens förmenande endast, att veteodlingen dels i allmänhet gåve högre avkastning per hektar dels ock vore förlagd till ort, som i avseende å jordmån och klimat redan förut torde vara bättre rustade att motstå kristidens svårigheter. Med de fördelar i form av högre skörd och bättre pris, som veteodlingen medförde, torde kunna förutsättas, att det vore den i fråga om jordmån svagast lottade delen av landets jordbrukare, som ägnat sig åt rågodling. Man torde ock få räkna med, att det i stor utsträckning vore det mindre och medelstora jordbruket, som vore rågodlande.

Om styrelsen funne billigt och rättvist, att det allmänna ägnade rågodlingen samma intresse som veteodlingen, förelåge andra ur allmän synpunkt synnerligen beaktansvärda skäl, som talade i samma riktning.

Den av utredningen anförda statistiken visade, att vid en jämförelse av medeltalen för tre årsperioderna 1913—1915 och 1927—1929 veteskördens stegring i avrundade tal kunde angivas till cirka 200,000 ton och rågodlingens nedgång till samma mängd. Detta innebure nästan en fördubbling av veteodlingen och en nedgång av rågodlingen med i runt tal

en tredjedel. Man skulle kunna tro, att detta avspeglades i utrikeshandeln med brödsäd. Så syntes dock icke vara fallet. Om mjöl och gryn inräknades med det värde de representerade som spannmål, utgjorde enligt av utredningen förebragta siffror nettoimporten under treårsperioden 1912—1914 i medeltal för vete och råg cirka 181,000 respektive 95,000 ton, under det att motsvarande siffror för treårsperioden 1927—1929 vore cirka 218,000 respektive 80,000 ton.

Trots den starka stegringen av veteskörden hade sålunda importen av vete icke minskats utan ökats. Detta skulle icke vara ägnat att förvåna, därest veteförbrukningen till människoföda i motsvarande grad stigit. Enligt utredningens siffror skulle totalförbrukningen av vete och råg under ett konsumtionsår per innevånare hava i runda tal utgjort:

	Vete kg	Råg kg	Summa kg
Konsumtionsåren 1913—1916	78.2	108.4	186.6
» 1927—1929	106.1	74.9	181.0

Därest dessa siffror verkligen återgåve förbrukningen av vete och råg till människoföda, borde samma förändring kunna återfinnas i fråga om kvarnindustriens produkter. Så syntes dock icke vara fallet. Enligt betänkandet hade den undersökta delen av kvarnindustrien år 1913 producerat cirka 256,000 ton vetemjöl och cirka 152,000 ton rågmjöl emot cirka 286,000 ton vetemjöl och 163,000 ton rågmjöl år 1928. Visserligen förelåge en ökning av vetemjölsproduktionen, men denna motsvarades av en om ock något mindre ökning av rågmjölsproduktionen. Dessa siffror syntes icke giva stöd åt den av utredningen förutsatta förändringen i fråga om den inrikes förbrukningen av vete och råg.

I någon mån förklarades dessa motsättningar av en ökad vetekonsumtion och en minskad rågkonsumtion hos den självförsörjande landsortsbefolkningen, vars förbrukning dock högst obetydligt berörde den egentliga kvarnindustrien. I huvudsak låge emellertid förklaringen däri, att vid beräkningen av konsumtionen hänsyn icke kunnat tagas till den mängd brödsäd, ofta av fullt malningsduglig beskaffenhet, som på grund av prisläge eller andra förhållanden tagits i anspråk för utfodring. De återgivna siffrorna gjorde troligt, att detta skett i betydande omfattning. Om styrelsen förmått rätt tyda läget, gåve detta vid handen, att veteförbrukningen till människoföda blivit av utredningen för högt tilltagen. Minskades den härför beräknade siffran, reducerades ock den beräknade totalförbrukningen av spannmål. Häri låge intet anmärkningsvärt; man torde med skäl kunna förutsätta, att den starkt förbättrade levnadsstandarden medfört en ökad förbrukning av andra, dyrbarare livsmedel och en viss minskning i brödsädesförbrukningen.

Denna belysning av jordbruksutredningens siffermaterial gåve starkt stöd för riktigheten av det antagandet, att veteodlingen inom landet vore på väg att nå sådan omfattning, att fara torde föreligga för att — med iakttagande av att import av utländskt vete till mjölkvalitetens höjande icke helt kunde undvaras — hela den del av den inhemska veteskörden, som lämpade sig för brödändamål, icke genom några genomförbara åtgärder kunde härför komma till användning inom landet.

Sådana förhållandena vore, måste man räkna med att åtgärder, som ensidigt verkade i riktning mot en mera vidgad veteodling, kunde få oväntade följder. Skulle stöd lämnas enbart åt veteodlingen, vore fara

vårt, att vete komme att odlas jämväl å jordar och i klimat, där råg vore den mest naturliga grödan, och att medan överskottet på vete stege, rågproduktionen ginge tillbaka och behovet av denna vara måste fyllas genom ytterligare ökad import. Vad styrelsen anfört syntes med tydlighet visa nödvändigheten av att åtgärder till stödjande av brödsädesmarknaden gjordes fullt lika effektiva i fråga om råg som vete.

Inmalningstvång eller statsmonopol.

Beträffande härefter frågan om vilka åtgärder, som böra vidtagas till stödjande av brödsädesmarknaden, anför styrelsen:

Styrelsen kunde icke underlåta att framålla, att en verklig utredning av denna fråga synts förtjänt att verkställas. Intet annat land hade ansett sig kunna stödja en hjälpaktion för brödsädesproduktionen enbart på bestämmelser om inmalningstvång för inhemsk spannmål. Ett dylikt tvång hade i regel ansetts böra åtföljas av höjda skyddstullar eller av importmonopol eller av båda dessa åtgärder. Tyskland och Frankrike hade vid sidan av inmalningstvång genomfört betydande tullförhöjningar. Att märka vore, att inmalningstvånget i Tyskland, där veteskörden vore relativt betydligt mindre än i vårt land och inmalningen av inhemsk vara på grund därav kunde fastställas till betydligt lägre procent, måste lättare bliva effektivt. Frankrike hade genomfört ett synnerligen långt gående inmalningstvång.

Styrelsen beklagar, att icke närmare undersökning företagits, huruvida något hel- eller halvstatligt monopolsystem kunnat utfinnas, som på ett mera tillfredsställande och framför allt snabbare sätt, än som kunde väntas genom enbart inmalningstvång, vore ägnat att stabilisera brödsädesmarknaden. Det kunde icke utan vidare anses uteslutet, att sådana former härför kunde utfinnas, som i principiellt avseende vore mindre avskräckande än det föreliggande förslaget. De ekonomiska konsekvenserna för statsverket av utredningens förslag syntes jämväl vara av den art, att det icke kunde anses utan närmare undersökning givet, att varje slag av monopol skulle i detta avseende medföra större risker.

Därest styrelsen icke missförstått utredningens förslag, utgjorde dess grundpelare dels att en omfattande organisation av lantmännen bildades och bleve effektiv, dels att en tillförlitlig uppskattning av varje års skörd gjordes och att på grund av denna stadgades inmalningstvång så avvägt, att hela skörden av till bröd ändamålsenligt vete utmaldes till förbrukning inom landet. En sådan organisation tedde sig visserligen enkel och naturlig och kunde även bliva effektiv, därest de antagna förutsättningarna med visshet kunde beräknas vara eller inom snar framtid komma att vara för handen. I detta avseende gåve dock hittills vunnen erfarenhet anledning till viss betänksamhet.

Bildandet av lantmannaorganisationer.

Grundförutsättningen för hela stödjeplanen vore, att en effektiv organisation av lantmännen i de viktigare brödsädsodlande bygderna åstadkommes. Redan här mötte ett osäkerhetsmoment av ej ringa betydenhet. Kunde en sådan organisation av lantmännen i de spannmålsodlande bygderna ernås, att dessa överlämnade hela sin försäljning av brödsäd till organisationen och denna senare sattes under fullt affärsmässig ledning, vore mycket vunnet; i dylikt fall kunde måhända inmalningsfrågan ordnas på ett avsevärt enklare sätt genom samarbete mellan det allmänna samt ledningarna för lantmannaorganisationen och kvarnindustrien.

Erfarenheten från de senast gångna 25 åren talade dock icke för, att en funktionsduglig organisation av föreslagen typ, ens med stöd från det allmännas sida, skulle kunna åstadkommas inom så snar tid, att av denna kunde förväntas något avgörande inflytande på den nu rådande jordbrukskrisen, som krävde omedelbart verkande åtgärder.

Det av utredningen föreslagna inmalnings- och inblandningstvånget.

Ett annat huvudmoment i förslaget utgjordes av inmalningstvånget och det därav föranledda blandningstvånget i fråga om importerat mjöl. Till grund för bestämmande av inmalningstvångets omfattning skulle enligt förslaget ligga av spannmålsnämnden gjorda beräkningar över storleken av den skörd, som förelåge för förbrukningsåret, räknat från den 1 november; dessa beräkningar skulle vara så noggranna, att därav framginge den för konsumtionen tillgängliga mängden brödspannmål; inmalningsprocenten skulle enligt det av utredningen framlagda förslaget till lag med vissa bestämmelser till stöd för avsättningen av svenskt vete så bestämmas, att hela den beräknade myckenheten till förmalning duglig brödsäd, i den mån den icke erfordrades för andra ändamål, kunde antagas under konsumtionsåret bliva använd av den inhemska konsumtionen. Stor svårighet mötte redan på denna punkt, och ännu svårare bleve att på förhand beräkna storleken av den till brödsäd verkligt lämpliga delen av skörden. En var, som mera ingående följt motsvarande verksamhet under världskriget, visste, vilka oerhörda svårigheter dessa beräkningar då medfört; de hade dock grundats på speciella, med stora kostnader företagna uppskattningar; vid beräknandet av den för kvarnarna tillgängliga mängden spannmål hade jämförelsevis säker utgångspunkt funnits i fastställda regler för den självförsörjande befolkningens konsumtion. Av det föreliggande förslaget framginge allenast, att beräkningarna av skördens storlek skulle grunda sig å den allmänna statistiken. Medel för åstadkommande av en mera omsorgsfull undersökning hade icke beräknats. Att under sådana förhållanden förutsätta att för dessa mycket betydelsefulla kalkyler erhålla tillräckligt säkra utgångspunkter syntes väl optimistiskt.

Styrelsen finner starka skäl tala för att veteproduktionens stegring gått betydligt snabbare än förbrukningen av vete. Den ringa överensstämmelsen mellan totalförbrukningen och kvarnarnas mjölproduktion gjorde, att styrelsen måste ställa sig tveksam jämväl inför den av utredningen gjorda grundkalkylen över veteförbrukningen och den därpå avfattade beräkningen, att vid normal skörd en inmalningsprocent av 70 skulle vara lämpligt avvägd. Styrelsen droge i tvivelsmål, att den antagna förbrukningen av vete per person inom jordbruksbefolkningen av 90 kilogram och inom landets övriga befolkning av 80 kilogram, varpå denna beräkning baserades, vore, särskilt i fråga om landsbygdens folk, fullt riktig, därest hänsyn toges jämväl till de betydande delar av landet, där veteodling ej förekomme. Det vore antagligt att här förelåge en överskattning av förbrukningen. Men även om de angivna förbrukningssiffrorna kunde tillmätas vitsord, syntes den av utredningen företagna kalkylen för beräknande av erforderlig inmalningsprocent vara på en för hela systemet viktig punkt missvisande.

Då väl endast i undantagsfall eller åtminstone i jämförelsevis liten omfattning inblandning av utländskt vete förekomme i det vetemjöl, som förbrukades av den veteodlande jordbruksbefolkningen, och det av denna förbrukade mjölet således endast sällan härstammade från den kvarnpro-

duktion, som utredningen förutsatte skulle tagas med i beräkningen vid fastställande av vid kvarnarna verkställd inmalning, syntes det styrelsen naturligt, att denna förbrukning icke bort ingå i kalkylen. Detta borde så mycket mindre vara fallet, som utredningen syntes hava reducerat jordbruksbefolkningen med hänsyn till det förhållandet att viss del av denna icke vore veteproducerande. Då utredningen förutsatte, att ej heller den vetemängd, som användes för inmalning i eller tillverkning av mjöl för inblandning i mjöl av andra sädesslag — en mängd, som utredningen uppskattade till 65,000 ton per år — skulle ingå i regleringen, syntes även denna kvantitet hava bort ställas utanför kalkylen. En på utredningens eget material grundad beräkning borde därför erhålla följande utseende. För den icke veteodlande befolkningens förseende med vetemjöl hade som erforderlig beräknats en vetemängd av 330,000 ton per år. Till fyllande av hela konsumtionen förfunnes 400,000 ton, därifrån dock borde avräknas dels den för jordbruksbefolkningens mjölbehov beräknade veteförbrukningen 180,000 ton, dels veteåtgången för inblandning av mjöl i andra sädesslag, 65,000 ton, eller tillhopa 245,000 ton. För den icke veteodlande befolkningens behov återstode 155,000 ton vete eller cirka 47 procent av den för denna befolkning erforderliga vetemängden. Det av utredningen förebragta materialet gåve således icke motiv för ett högre inmalningstvång än 47 procent.

Styrelsen finner dock åtskilligt — jämväl av utredningen förebragta siffror — tyda på, att de beräknade förbrukningssiffrorna vore väl högt tilltagna. Skulle så vara fallet ökades — t. o. m. vid en jämförelsevis ringa minskning av förbrukningen — hastigt nog den procent, vartill ett inmalningstvång måste sättas, för att den inhemska skörden skulle i dess helhet förbrukas. Det vore därför icke överraskande, om en ingående utredning gåve vid handen, att trots allt inmalningsprocenten för att bliva effektiv måste sättas betydligt högre än förenämnda, på utredningens siffror grundade kalkyl gåve vid handen.

Det anförda visade, att stora svårigheter mötte vid beräknandet av det skäliga och lämpliga inmalningstvånget. Riktigheten av denna beräkning vore dock grundläggande för hela systemets effekt. En för högt beräknad inmalningsprocent komme att i hög grad öka efterfrågan på svenskt vete och kunde därigenom driva upp priset för det svenska vetet måhända t. o. m. över prisläget för bästa utländska vara inklusive tull. Visserligen kunde en minskning i den påbjudna inmalningsprocenten verkställas, men skulle förändringar i detta avseende visa sig erforderliga, komme med säkerhet snart förtroendet för systemet att i betänklig grad rubbas. Att inmalningstvånget i början av konsumtionsåret, då det svenska vetets malningsduglighet vore mindre, sattes något lägre för att sedermera höjas, vore betydelselöst. Faran låge däri att genom felaktiga kalkyler förmalningstvånget kunde komma att under senare delen av förbrukningsåret avsevärt minskas i skärpa eller helt borttagas. Enbart känslan av, att så kunde komma att ske, måste betydligt minska effekten hos förmalningstvånget såsom prisreglerande faktor.

Styrelsen erkänner, att principiellt sett ett inmalningstvång kunde hava en så stark inverkan å prisbildningen att den, som hade inmalningstvånget i sin hand, kunde framkalla nästan vilken prissättning som helst, under förutsättning att inmalningstvånget sattes så högt, att den inhemska spannmålen nätt och jämnt räckte att täcka detta. Säkerheten

för att i vårt land ens för närvarande så kunde ske, vore dock omtvistbar. Skulle ett överskott av inhemsk spannmål vara för handen, miste tydligen inmalningstvånget sin makt över prisbildningen. Under alla förhållanden måste inmalningstvånget, därest det skulle tjänstgöra såsom enbar eller huvudsaklig prisreglerare för brödsäden, handhavas med alldeles speciell erfarenhet och klokhet. Förutsättningen för att ett misslyckande skulle kunna undvikas vore, att absolut säkra uppgifter angående såväl skördemängd och skördekvalitet som förbrukningsbehov förelåge. Att utan dylika säkra uppgifter söka utnyttja förmalningstvångets fulla makt över prisbildningen kunde medföra ett läge, som framkallade krav på statlig prisreglering av brödsäden.

Upprepade förändringar beträffande inmalningstvångets omfattning måste medföra för hela systemets effektivitet mindre önskvärda spekulationer visande sig i rusning efter varan, när inmalningsprocenten vore låg, och återhållsamhet, när samma procent vore relativt hög.

Styrelsen ställer sig tveksam rörande lämpligheten av att använda höjning av tullsatsen å mjöl såsom medel till förhindrande av att den reglerande inmalningens verkan förtages genom införsel av utländskt mjöl. En höjning av tullen å mjölet kunde nämligen knappast tänkas satt så hög, att icke ändock en avsevärd mjölimport skulle komma till stånd, därest inmalningstvånget måste sättas vid en hög procent. Ett ytterligare skäl mot en allt för hög mjöltull vore, att kvarnarna därigenom skulle erhålla för stor mjölighet att till egen fördel reglera priset å det inom landet tillverkade mjölet.

Styrelsen förklarar sig däremot icke kunna göra befogade erinringar mot den av utredningen föreslagna utvägen att genom inblandningstvång av inhemskt vetemjöl i det importerade i samma utsträckning som inmalningstvång stadgats vid förmalning inom landet förhindra oskälig konkurrens med kvarnarna från mjölimportörernas sida.

Skulle inmalningstvånget sättas vid sådan höjd som utredningen förutsatt, syntes det styrelsen, som om utsikterna för förslagets effektivitet skulle komma att t. o. m. överstiga förslagets förväntningar. Importen av vetemjöl hade hittills i stor utsträckning verkställts av bagerierna eller för dessas räkning och det torde knappast vara troligt, att ett bageri för rätten att få införa t. ex. 300 säckar amerikanskt vetemjöl ville åtaga sig att inköpa 700 säckar av enbart svenskt vete förmalt mjöl, låta frakta detta till importkvarn och på egen bekostnad inblanda det införda mjölet med möjlighet att i en viss del av detta kunna sätta inblandningen av svenskt mjöl till en fastställd, måhända jämförelsevis låg minimiprocent. Åtskilligt talade för, att de föreslagna bestämmelserna komme att medföra, att mjölimporten så gott som helt komme att upphöra. Det låge nära till hands att antaga, att det föreslagna inblandningstvånget just finge den prohibitiva verkan i fråga om mjölimporten, som utredningen anfört som huvudmotiv emot höjd mjöltull. Ur styrelsens synpunkt vore häremot intet att erinra, blott åtgärder samtidigt vidtoges till förhindrande av att kvarnindustrien oskäligt utnyttjade situationen till sin fördel. Skulle så icke ske, kunde lätt hända, att de åtgärder, som vidtagits i syfte att stödja jordbruksnäringen i dess ojämna kamp med kvarindustrien, komme att i första hand gagna den senare.

Lantbruksstyrelsens förslag.

Styrelsen förklarar, att dess erinringar ej innebure, att en anordning av i stort sett samma innebörd och med samma syfte som det av utredningen framlagda förslaget icke borde komma till stånd. Styrelsen hade intet att erinra mot att utredningens förslag lades till grund för en sådan anordning, under villkor att av styrelsen framförda synpunkter därvid vunne beaktande. Då detta syntes förutsätta en genomgripande omarbetning av vissa delar av förslaget, hölle styrelsen för lämpligt, att möjligheten av och sättet för en anordning i förevarande syfte underkastades ytterligare utredning; därvid borde även tagas under omprövning lämpligheten av att införa statsmonopol i en eller annan form beträffande import av och handel med brödsäd.

Då den sålunda föreslagna utredningen måste taga sådan tid, att förslag ej kunde föreläggas årets riksdag, hade styrelsen, samtidigt som den tillstyrkte omedelbart framläggande för riksdagen av vissa delar av utredningens förslag, undersökt huruvida icke för mellantiden vissa förenklade anordningar skulle kunna träffas, varigenom den svenska brödsädesskördens användning till förmalning kunde i väsentlig grad säkerställas.

Anordningar avseende ett mera fullständigt utnyttjande för den inhemska brödförbrukningens behov av svensk brödsäd måste i ett läge som det nuvarande tillmätas mindre stark effekt i prisreglerande syfte än åtskilliga andra statsåtgärder, främst tullar. Det rådande läget för spannmålsodlingen kunde icke i avsevärd måtto förbättras enbart genom sådana åtgärder som utredningen föreslagit. Då förslag om höjda tullsatser å spannmål vore att förvänta, kunde ett uppskov med det fulla genomförandet av utredningens förslag icke väcka större betänkligheter.

Det vore dock tydligt, att effektiviteten av en tullförhöjning skulle ökas, om samtidigt åtgärder kunde träffas om ökad inmalning i den svenska mjöltillverkningen av svensk råvara. Detta kunde ske antingen genom tvingande föreskrifter eller genom överenskommelse med kvarnindustrien. Den senare åtgärden hade tidigare prövats, såvitt styrelsen hade sig bekant, icke utan viss framgång. Utredningen hade vid företagen undersökning funnit sistberörda väg oframkomlig på grund av bristande medverkan från kvarnarna. Om styrelsen icke vore felaktigt underrättad, grundade sig detta motstånd väsentligen på hos kvarnarna förefintlig naturlig oro för att, om kvaliteten hos det svenska mjölet komme att i minsta grad sjunka, konkurrensen med en fri mjölimport bleve kvarnarna övermäktig. Bleve hinder lagda för importen av mjöl av andra eller bättre kvaliteter än kvarnarna, vid tillämpning av visst inmalningstvång, kunde tillverka, torde starkare motstånd mot lämplig överenskommelse icke från kvarnarnas sida vara att befara. Mycket skulle vinnas, åtskilliga av inmalningstvångets mindre tilltalande sidor skulle undvikas, om frågan kunde ordnas på överenskommelsens väg. Att en frivillig överenskommelse med mjölimportörerna vore utesluten, låge dock i sakens natur. Kunde bindande avtal träffas med kvarnindustrien, skulle bärande skäl dock ej kunna anföras mot att samma förpliktelser tvångsvis ålades importörerna av mjöl. En sådan åtgärd krävde riksdagens medverkan. Enklast löstes frågan, om riksdagen bemyndigade Konungen att utfärda bestämmelser om såväl inmalning av svensk råvara vid tillverkning av mjöl som inblandning av svenskt mjöl vid import av mjöl, i huvudsak enligt de grunder styrelsen angivit vid prövningen av utredningens förslag. En lag i ämnet borde allenast innehålla rätt

för Konungen att fastställa dels skyldighet för kvarnindustrien att vid förmalning inblanda viss procent svenskodlad vara dels ock skyldighet för importör av mjöl att i importerad vara inblanda mjöl av enbart svensk råvara i samma omfattning som kunde bliva bestämt eller med kvarnindustrien avtalat i fråga om inmalning av svensk vara i inom landet tillverkat mjöl. Ytterligare erforderliga föreskrifter borde utfärdas i administrativ ordning. Vad styrelsen tänkt sig böra ingå i en lag i ämnet framginge av ett av styrelsen upprättat lagförslag. En lösning av spörsmålet enligt nu angivna riktlinjer möjliggjorde för Kungl. Maj:t att på lämpligt sätt träffa åtgärder till ökande av förbrukningen av inom landet odlad brödsäd.

De fördelar, som skulle vinnas med den av styrelsen föreslagna formen, vore dels att kontrollen över kvarnindustrien borde kunna i hög grad förenklas dels att det torde ligga inom möjlighetens område att, om så befunnes lämpligt, träffa överenskommelse med kvarnindustrien om viss prissättning å normalmjöl med fastställd inmalningsgrad i förhållande till priset å utländsk råvara med tillägg av tull.

Inblandningstvång beträffande importmjöl komme att i ej ringa omfattning hämma importen av mjöl och kunde därför komma att i väsentlig grad gynna kvarnarna. Då kvarnars möjlighet till fri prissättning å sina produkter därigenom ökades, vore ett åtagande till skydd för konsumenterna om viss prissättning å det inhemska mjölet ej orimligt.

Svenska kvarnföreningen.

Svenska kvarnföreningen anför, att tvekan kunde råda, huruvida förslaget verkligen vore ägnat att lämna jordbrukarna någon större hjälp; i det skick, förslaget förelåge, lede det av åtskilliga bristfälligheter och kunde för konsumenterna och kvarnarna medföra åtskilliga allvarliga olägenheter; åtgärder i den föreslagna riktningen kunde visserligen, i vad anginge kvarnarna, genomföras, men det vore därvid av vikt, att vissa erinringar vunne beaktande. Föreningens anmärkningar äro i huvudsak följande:

Det hade hittills näppeligen inträffat, att den svenska veteskörden icke vunnit full avsättning. Föreningen hade år från år köpt och inblandat svenskt vete så långt det med hänsyn till konsumenterna varit möjligt. Föreningen hade icke kunnat märka, att vid skördeårens slut hos lantmännen funnits kvar nämnvärda, för marknaden avsedda osålda vetelager. Då marknaden för svenskt vete även i fortsättningen komme att stå i fullkomligt beroende av prisutvecklingen i utlandet, komme den med förslaget åsyftade prisförbättringen att begränsas till den skillnad i pris, som hittills rått mellan svenskt vete i Sverige och danskt eller tyskt vete i respektive Danmark och Tyskland med avdrag av den svenska och tyska tullsatsen. Denna prisskillnad hade genom utförselbevisen i hög grad reducerats och den prisförbättring å svensk brödsäd, som med förslaget kunde uppnås, bleve därför endast ungefär en krona per 100 kilogram, så vida det icke vore avsett, att priset å svensk brödsäd skulle överstiga vad för densamma betalades i utländsk närliggande hamn. För vissa odlingsområden, särskilt sådana som ej inom området hade handelskvarn men låge någorlunda väl till för export, kunde prisförbättringen ej ens bliva det förut angivna; fraktkostnaderna från odlingsområdet till kvarn komme nämligen att föranleda prisavdrag. Vad

lantmännen skulle vinna genom de föreslagna åtgärderna, vore följaktligen jämförelsevis litet.

Förslagets genomförande komme ock att medföra svårigheter och olägenheter.

Ur synpunkten av mjölproduktionens ostörda fortgång måste varje konstlat ingripande motses med stor tvekan. Vetemarknadens gestaltning och utveckling samt de på vetepriserna inverkande förhållandena vore så mångskiftande, att det icke vore möjligt att på förhand yttra sig om vilka verkningar den föreslagna tvångslagstiftningen kunde få. En sådan lagstiftning borde i varje fall i särskilt hög grad präglas av försiktighet och omsorgsfullt taga hänsyn till alla konsumtionens och produktionens berättigade intressen. Ur nu angivna synpunkter vore förslaget i viktiga hänseenden bristfälligt.

Rörande konsumtionsåret $^{1}/_{8}$ 1928—$^{31}/_{7}$ 1929 gåve utredningen följande uppgifter:

Skörd efter avdrag av utsäde	472,332	ton
Import av omalet vete	277,239	»
Summa	749,571	»
Export av omalet vete	77,290	»
Rest	672,281	»

Produktionen av vetemjöl och gryn hade åren 1925—1928 i medeltal utgjort 283,368 ton och kunde för sistförflutna konsumtionsåret ej väsentligt hava överstigit 300,000 ton. Om till 70 kilogram mjöl åtginge 100 kilogram spannmål, hade för 300,000 ton mjöl åtgått i runt tal 430,000 ton spannmål. Skillnaden mellan förut angivna restsumma 672,281 ton och 430,000 ton utgjorde mer än 240,000 ton. Hur denna kvantitet funnit användning hade endast ofullständigt förklarats. Då i allt fall under skördeårets sista månader nämnvärda kvantiteter svenskt vete icke funnits tillgängliga i allmänna marknaden och ej heller funnits lagrade å annat håll, måste även sistnämnda överskott hava konsumerats inom landet. Därest icke oväsentliga delar av denna kvantitet jämväl skulle tillföras marknaden, finge detta stort inflytande och utgjorde följaktligen ett osäkerhetsmoment, som krävde särskilt beaktande vid beräknande av inmalningsprocenten. Den statistik, utredningen förutsatte för beräknande av denna procent, vore f. ö. icke till fyllest. Mera fullständiga uppgifter från samtliga odlare angående av dem till avsalu innehavd spannmål samt från lagerhållare av spannmål torde under olika delar av året böra infordras, så att en verklig spannmålsinventering kunde äga rum.

En angelägenhet av stor vikt vore ock, att mjölkvaliteterna hölles så jämna som möjligt under hela skördeåret. En sådan jämnhet kunde upprätthållas allenast under förutsättning av en någorlunda jämnt fördelad inblandning av olika råvaror. Vid användandet av ett flertal olika råvarusorter kunde lättare en utjämning av eventuella förskjutningar i blandningens sammansättning ernås. Redan med nuvarande förbrukningsförhållanden hade under skördeårets sista månader så stor kvantitet svenskt vete, som kunnat användas, icke stått till kvarnarnas förfogande. Mjölproducenternas intressen tvingade dem att framställa en vara av jämn och likartad beskaffenhet. Om mjölkvaliteten höjdes, kunde redan

tillverkad vara icke finna avsättning. Härav följde, att inmalningsprocenten dels icke borde höjas allt för snabbt dels ock ej borde sättas högre, än att upprätthållandet av samma procentsats under längre tid kunde genomföras. Växlingar i inmalningsprocenten kunde medföra rubbningar i spannmålshandeln, förmalningen och mjölhandeln.

Då skördestatistiken vore mycket bristfällig, måste bestämmelserna om fastställandet av inmalningsprocent lämna möjlighet till elasticitet i handhavandet. Såsom inmalningstvångets syfte borde i lag allenast angivas en ökad förbrukning av svenskt vete, dock icke i större omfattning än att en likformig mjölkvalitet under konsumtionsåret kunde anses säkerställd.

Utredningen hade icke tagit hänsyn till att kvarnar, som hittills haft sin produktion mera inriktad på ett bakkraftigt mjöl och därför använt mera utländsk spannmål, komme att träffas hårdare av den föreslagna ordningen. Tillräckliga hänsyn hade ej heller tagits till det svenska vetets olika förmåga att lämna bakkraftigt mjöl. Redan mellan höstkvaliteterna funnes skillnad mellan olika delar av landet. En del vårvete, producerat under gynnsamma förhållanden, kunde ej ens rubriceras som mjukt vete. Att den svenska växtförädlingen skulle ernått en förbättring av vetets hårdhet och glutenhalt, hade icke märkts beträffande höstvetet, som fortfarande utgjorde den helt övervägande delen av veteproduktionen. Då vidare vete odlades huvudsakligen endast inom vissa landskap, vore det lättare för kvarnar belägna inom dessa landskap att anskaffa erforderlig myckenhet svenskt vete för fullgörande av inblandningstvånget än för övriga kvarnar. Det vore vidare tvivelaktigt, om det vore möjligt att sörja för en jämn fördelning till jämförliga priser av tillförseln till kvarnarna.

Kooperativa förbundet.

Kooperativa förbundet förklarar sig vara av den uppfattningen, att det försök jordbruksutredningen gjort att genom frivillig överenskommelse med storkvarnarna vinna säkerhet för en så stor inblandning av svenskt vete i kvarnarnas produkter, att konsumtionen av det svenska vetet bleve säkerställd, borde fullföljas. Förbundet anför vidare:

Förbundet hade förklarat sig berett att frivilligt inblanda så stor del svenskt vete som kunde anses erforderligt, för att trygga dess avsättning. För genomförande av ett frivilligt åtagande talade icke minst den omständigheten, att inblandningsprocenten sannolikt icke behövde stegras i den grad, som jordbruksutredningen förutsatte.

Med de föreslagna tvångsåtgärderna följde betydande olägenheter. Det vore sålunda sannolikt, att inblandningen av svenskt vete bleve hög under höst- och vintermånaderna, medan den under sommarmånaderna bleve ringa eller ingen. Det kunde antagas, att kvarnarna komme att utnyttja detta sålunda att de under den tid, då tillverkningen måste baseras på importvete, forcerade såväl tillverkning som försäljning. Även importen av amerikanskt vete komme säkerligen att under sådana perioder starkt ökas. Resultatet bleve lätt nog att vid den tid, då den svenska veteskörden fördes i marknaden, mjölbehovet bleve fyllt för månader framåt. Ordnades saken genom överenskommelse med kvarnarna utan fastställande av inblandningsprocent för bestämda förmalningsperioder, finge kvarnarna naturligt intresse av att under förbrukningsåret före-

taga förändringar i inblandningen under aktgivande på att mjölets kvalitet under hela konsumtionsåret hölles möjligast jämn; kvarnarna skulle då sakna intresse av forcerad användning av utländskt vete.

En annan olägenhet vore det kvalitativt växlande skördeutfallet i olika delar av landet. I av bärgningsförhållandena gynnade provinser finge kvarnarna tillgång till ett mera värdefullt förmalningsmaterial. Denna ojämnhet kunde måhända motverkas genom justering av inmalningsprocenten; dylika modifikationer komme dock att lätt nog giva rum för godtycke.

Den föreslagna ordningen skulle vålla så många skadliga störningar, kräva så omfattande fiskaliska föranstaltningar och lägga så dyrbara tvångsband på näringslivet, att det kunde ifrågasättas, om den kunde bliva till gagn för landet.

Sveriges bageriidkareförening.

Sveriges bageriidkareförening anför bland annat:

Den föreslagna inblandningen komme ej blott att verka fördyrande på mjölet utan även på grund av variationer i inblandningsprocenten att för bagaren omöjliggöra att i förväg beräkna produktens kvalitet. Kvarnarna hade hittills ej kunnat åstadkomma de mjölsorter, som vore behövliga för de finare bageriprodukterna. En naturlig och riktig väg till skydd för den svenska spannmålen vore införandet av ett väl avpassat tullskydd. För att undgå större mjölimport kunde tänkas, att endast bagare finge köpa importerat mjöl, eventuellt i samma kvantiteter som för närvarande. En annan utväg vore licensförfarandet. Den kvantitet oblandat amerikanskt mjöl, som vore nödvändig för de finare bageriprodukterna, vore så ringa — 2.5 à 3.5 procent av hela konsumtionen — att den ej vore av betydelse för avsättningen av svenskt mjöl.

Sveriges kolonialvaruengrossisters riksförbund.

Sveriges kolonialvaruengrossisters riksförbund framhåller:

Blandningstvånget innebure ett maskerat importförbud och komme att vålla importörerna svårt avbräck. Blandningstvånget skulle nämligen vålla så stora transportkostnader och olägenheter för importören, att hans självkostnader komme att överstiga kvarnarnas utförsäljningspris. Vidare bleve kvaliteten å det blandade mjölet sämre än å det mjöl kvarnarna kunde åstadkomma, enär de senare hade större möjlighet att reglera inblandningen. Importörer i städer med blandningsanstalter gynnades på de övrigas bekostnad. Ett importförbud i förening med licensförfarande vore att föredraga framför blandningstvånget. Det kunde därvid tänkas, att maximipris behövde fastställas å det importerade mjölet.

Kommerskollegium.

Kommerskollegium anför bland annat:

Allmänna synpunkter.

Kommerskollegium funne utredningens förslag att begränsa stödåtgärderna till att närmast avse vetemarknaden anmärkningsvärt redan av den anledningen att veteodlingen visat sig mera ekonomiskt bärkraftig än odlingen av råg. Sedd i förhållande till det samlade värdet av landets skörd vore den planerade stödaktionen dessutom av begränsad räckvidd. Förutsatt att 270,000 ton vete funnes i öppna marknaden för kvarnarnas inköp, skulle denna kvantitet efter ett till 20 kronor per 100 kilogram förhöjt pris motsvara 54 miljoner kronor. Värdet av landets samlade skörd utgjorde å andra sidan för år 1928 omkring 1,140 och för 1929 omkring

1,050 miljoner kronor. Den del av veteskörden, som till nytta för producenterna skulle påverkas av de föreslagna åtgärderna, representerade sålunda i värde endast cirka 5 procent av hela skördevärdet.

Med ledning av i tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden lämnade uppgifter rörande den samlade nettoskörden av brödspannmål från olika grupper av jordbruk samt antalet vid inom de olika grupperna sysselsatta personer, hade kollegium verkställt en beräkning rörande de föreslagna åtgärdernas verkningar under förutsättning att därigenom vunnes en höjning av priset å såväl vete som råg med 1 krona 50 öre per 100 kilogram. Denna beräkning utvisade, att vinst skulle uppkomma å brukningsdelar om 10 hektar och däröver, att vinsten å de egentliga bondejordbruken omfattande åkerareal av 20—30 respektive 30—50 hektar skulle utgöra 46 respektive 85 kronor per brukningsdel, samt att av hela antalet jordbruk 76.2 procent skulle åsamkas förlust och endast 23.8 procent hade någon fördel av åtgärderna. Av antalet vid jordbruk sysselsatta personer skulle 57 procent åsamkas ökad utgift; ytterligare 25 procent vore knutna vid sådana brukningsdelar, för vilka årsvinsten understege 50 kronor per brukningsdel.

Om dessa siffror jämfördes med de utgifter, som åvilade jordbrukaren i form av skatter, räntor, löner och i vissa fall utgifter för elektrisk energi, syntes det påtagligt, att den beräknade vinsten knappast gåve stöd för så vittgående ingrepp i det fria näringslivet som förslaget medförde.

Den på grund av prisförhöjningen beräkneliga vinsten å 270,000 ton vete rörde sig omkring 4 miljoner kronor. Såsom jämförelse kunde erinras därom att en prisförhöjning av ett öre per liter å leveranserna av mjölk till mejerierna — uppskattade till omkring 1,800 miljoner liter per år — skulle tillföra lantbruket omkring 18 miljoner kronor årligen.

Kollegium avstyrker bestämt inmalningstvånget samt anför härom: Inmalningstvånget.

Avgörande hinder av vare sig kvarnteknisk eller bageriteknisk natur syntes ej föreligga mot ökad inblandning av inhemskt vete i vetemjölet, i varje fall ej under år med någorlunda gynnsamma bärgningsförhållanden. Orsaken till den starka inblandningen av särskilt de hårda nordamerikanska vetesorterna torde vara av komplicerad art och i viss mån sammanhänga med bagerirörelsens inriktning på starkt ökad daglig produktion av färskt vetebröd i ett tempo, som i sin ordning påverkats av arbetsförhållandena inom bagerinäringen och av bagerilagens bestämmelser ävensom av den i viss mån restriktiva tillämpning av dessa bestämmelser, som vederbörande fackförbund genomdrivit och vidmakthållit. Den större bakkraften hos det utländska mjölet avsåge närmast ökad jäsningsförmåga, till följd därav större och längre bibehållen volymökning hos den jästa degen ävensom ökad volym av det därav framställda brödet.

En ökad användning av inhemsk brödsäd syntes både önskvärd och naturlig. Att genom inmalningstvång reglera avsättningen av inhemskt vete till kvarnindustrien måste möta de största svårigheter.

Det kunde sålunda sättas i fråga, huruvida säkerställandet av avsättningen av landets hela veteskörd kunde anses i och för sig lämpligt och tillrådligt. En dylik åtgärd skulle vara ägnad att vidmakthålla, måhända skärpa, en produktionsinriktning hos jordbruksnäringen, vars ekonomiska lämplighet under nuvarande förhållanden starkt ifrågasattes. Härtill komme, att det föreslagna systemet uppenbarligen i tillämpningen skulle

möta de största vanskligheter och giva upphov till synnerligt missnöje inom vida kretsar av befolkningen. Det kunde ifrågasättas, huruvida det kunde under alla förhållanden genomföras utan komplettering innefattande rätt att tillgripa förfogandelag och maximiprissättning å spannmål. Tänkbart vore, att producenterna i hopp om kommande prisstegring vägrade leverans av inhemsk spannmål i erforderlig myckenhet för att täcka den fastställda inmalningsprocenten. Om veteodlingen ökades i en omfattning, som omöjliggjorde skördens fulla förbrukning inom landet som brödsäd, ställdes i utsikt regleringsåtgärder, vilka dock skulle ankomma på lantmännens egna organisationer. Realiserandet härav syntes problematiskt.

Den periodiska regleringen av inmalningstvånget komplicerades ytterligare därigenom att vetekvaliteterna från de olika odlingsområdena varierade inbördes även från år till år. Regleringen av inmalningen torde under angivna förhållanden möta svårigheter av liknande art som krigsårens tvångsreglering och i sin tillämpning te sig lika förhatlig utan att uppbäras av den nödvändighet ur försörjningssynpunkt, som då förelåg.

Inblandningstvånget.

Kollegium avstyrker jämväl inblandningstvånget under åberopande av de skäl Sveriges bageriidkareförening anfört samt tillägger ytterligare:

Inblandningstvånget skulle uppenbarligen verka såsom ett rent importförbud. Skulle ett inmalningstvång genomföras, torde detta mest rationellt ske genom importförbud för vetemjöl i förbindelse med licensgivning, i huvudsak baserad på den import, som ägt rum under närmast föregående år.

Generaltullstyrelsen.

Generaltullstyrelsen erinrar, att kostnaderna för anskaffande av lokaler för blandningsanläggningarna med erforderliga apparater och utrymmen för lagring torde bliva ganska betydande, varjämte själva blandningsproceduren kunde förväntas bliva både kostsam och tidsödande. Styrelsen anför vidare bland annat:

Frihet från mjölblandningstvång syntes böra ifrågakomma i åtskilliga andra fall än utredningen föreslagit, nämligen dels i avseende å vetemjöl, som infördes i egentlig gränstrafik, dels beträffande vetemjöl, som antingen efter utförsel från riket åter infördes, så framt det styrktes att varan vid utförseln innehållit föreskriven myckenhet mjöl av svenskt ursprung, eller ock eljest infördes under sådana förhållanden att tullfrihet för varan åtnjötes enligt 5, 6 och 8 §§ i tulltaxeförordningen, dels ock i fråga om vetemjöl, som jämlikt 5 § k) i samma förordning förtullades såsom överskott å skeppsproviant.

I de fall, då mjölblandning icke ifrågakomme, torde hinder för varans förtullning vid vilken behörig tullplats som helst icke förefinnas.

Styrelsen förutsatte, att lokaler för blandningsproceduren med erforderligt utrymme för lagring och expedition ävensom blandningsapparater, vågar och annan möjligen erforderlig attiralj anskaffades genom spannmålsnämnden. Tullverkets befattning med importvaror skulle emellertid i flera hänseenden och i avsevärd omfattning fortfara längre tid efter det den befattning, tullverket enligt tullstadgan hade att taga med importvaran, redan upphört. Styrelsen vore icke övertygad om lämpligheten av dylika anordningar. Den ifrågasatta förlängda befattningen

för tullverket med importvaran kunde säkerligen icke fullgöras utan förstärkning av den bevaknings- och kontorspersonal, som stode till tullverkets förfogande. Förverkligandet av utredningens förslag skulle därför åsamka tullverket särskilda kostnader. Det kunde icke antagas, att hos tullmyndigheterna funnes förutsättning för prövning av sakkunskapen hos den personal, som skulle verkställa blandningsarbetet. Det vore mindre lämpligt, att den vid blandningsanläggningarna sysselsatta tullpersonalen skulle lyda under såväl vederbörande chefsmyndigheter i tullverket som statens spannmålsnämnd och dess ombud. Det vore enligt styrelsens mening mest ändamålsenligt, om till riket inkommet mjöl, som vore underkastat blandningstvång, efter verkställd förtullning från tullverket överlämnades till spannmålsnämndens representant vid vederbörlig blandningsanläggning och att tullverket därmed bleve skilt från vidare befattning med varan med undantag för det fall, att densamma anmäldes till återutförsel under tullkontroll. Återställande av varan till tullverket för återutförsel syntes endast sällan kunna ifrågakomma. Sedan importvara överlämnats till spannmålsnämndens ombud, syntes denne böra övertaga alla de funktioner, som enligt förslaget skulle ankomma på tullverket, måhända med undantag av den bevakning, som bleve erforderlig vid verkställandet av inblandningen; härför behövlig personal kunde efter anmälan hos tullanstalten på platsen ställas till förfogande mot ersättning enligt förrättningstaxan vid tullverket.

Departementschefen.

Allmänna synpunkter.

De av utredningen föreslagna åtgärderna till stödjande av vete- och rågmarknaden åsyfta i första hand att underlätta *avsättningen av* men därjämte att i sin mån *reglera prisbildningen å inhemsk brödsäd.*

Avsättningen av den till brödsäd tjänliga inhemska skörden av vete, å vilket sädesslag utredningens förslag huvudsakligen inriktats, skall sålunda säkerställas genom införandet av lagstadgat *inmalningstvång* så ordnat, att under varje tvåmånadersperiod av ett konsumtionsår det skall åligga envar, som driver kvarn, att vid förmalning av importerat vete jämväl förmala till brödsäd dugligt svenskt vete i sådan omfattning, att det svenska vetet kommer att i genomsnitt under perioden utgöra minst den av Kungl. Maj:t för perioden fastställda inmalningsprocenten av hela den myckenhet vete, som under perioden förmales vid kvarnen. Då inmalningsprocenten under konsumtionsårets förmalningsperioder skall så beräknas, att hela den till brödsäd dugliga inhemska veteskörden, efter avdrag av vad som erfordras till utsäde och vissa andra ändamål, under konsumtionsåret bliver använd vid den inhemska konsumtionen av brödsäd, skall den av utredningen såsom önskvärd angivna regleringen av prisläget å vete ernås medelst nämnda förbrukningstvång i förening med vissa åtgärder åsyftande att *reglera tillförseln av vete till kvarnarna.* Sistnämnda önskemål skall enligt utredningens förslag ernås genom bildande av lagerhusföreningar i de veteodlande bygderna. På dessa föreningar skall ankomma att uppbygga lagerhus. Föreningarnas uppgift för reglering av priserna å vete skall bestå i att förhindra anhopning av saluutbuden under höstarna och åstadkomma en jämnare fördelning av försäljningarna under konsumtionsåret. Föreningarnas verksamhet skall

i anslutning härtill gå ut på dels att lagra vete för medlemmarnas räkning i avvaktan på lämpligt försäljningstillfälle, dels att med av staten tillhandahållna lånemedel uppköpa vete för att lätta marknaden dels ock att förmedla försäljning av vete utan föregående upplagring i lagerhus.

Mot ett genomförande av den av utredningen enligt nu angivna riktlinjer framlagda planen till sanering av vetemarknaden har kommerskollegium invänt bland annat, att den prisförhöjning, som skulle uppkomma å den del av den inhemska veteskörden, som försåldes i öppna marknaden — av kollegium uppskattad till 270,000 ton — icke kunde beräknas till mer än 1 krona 50 öre per 100 kilogram eller till omkring 4 miljoner kronor, att — även under förutsättning av att både vete- och rågpriset påverkades av åtgärderna — av hela antalet jordbruk 76.2 procent skulle åsamkas förlust och endast 23.8 procent hava någon större eller mindre fördel av förslagets genomförande, samt att antalet personer sysselsatta inom jordbruk, vilka skulle åsamkas ökad utgift av åtgärderna, motsvarade cirka 57 procent av hela jordbruksbefolkningen.

Det torde vara svårt, för att icke säga ogörligt, att till ett ungefärligt belopp uppskatta den prisförhöjning, som kan antagas uppkomma för odlarna genom de ifrågasatta åtgärderna. Det må visserligen vara riktigt, att prisskillnaden till det svenska vetets nackdel mellan utländskt likvärdigt och svenskt vete under senare år, närmare bestämt efter utförselbevisens tillkomst, i allmänhet icke överstigit 1 krona 50 öre per 100 kilogram. Någon säkerhet för att icke en sådan situation åter kan inträffa, att marginalen till det svenska vetets nackdel stiger, förefinnes dock ej. En sådan möjlighet torde föreligga däri att beloppen av de tyska utförselbevisen kunna bliva ytterligare höjda. Vidare vet man icke vad inverkan å den inhemska prisbildningen en eventuell ytterligare stegring av världsmarknadsöverskottet å vete kan få. Även om man vill hoppas, att en dylik stegring icke skall inträda, torde nödig försiktighet bjuda, att man i allt fall räknar med, att så kan ske och att därvid jämväl kan framträda en tendens till ökat avstånd mellan priset å utländskt vete och det inhemska priset å likvärdig vara.

Härtill kommer, att de föreslagna åtgärderna enligt det nu föreliggande förslaget hava till uppgift icke allenast att möjliggöra, att odlarna erhålla ett pris motsvarande priset å utländsk vara med tillägg av nu gällande tullsats utan med tillägg av en, på sätt i det följande skall närmare angivas, förhöjd tullsats.

Att 76.2 procent av hela antalet jordbruk genom de föreslagna åtgärderna skulle åsamkas förlust, är uppenbarligen icke riktigt. Kollegium har i berörda hänseende grundat sina beräkningar å vissa i tull- och traktatkommitténs betänkande lämnade uppgifter angående tullsystemets betydelse för olika grupper av jordbruk. Denna kommitté lät göra en undersökning gående ut på att visa, å ena sidan, vilka jordbruk, som producerade tullskyddad spannmål till avsalu, vilka, som kunde anses hava dra-

git direkt nytta av tullskyddet, och storleken av den vid dessa jordbruk levande befolkningen, samt å andra sidan, i vilken omfattning och i vilka delar av landet det förekomme, att jordbrukarna icke själva kunde producera eget behov av tullskyddad spannmål. Undersökningen avsåg att belysa ställningen i genomsnitt åren 1913—1919. De uppgifter, som ligga till grund för undersökningen, äro dels den officiella jordbruksstatistiken dels ock de s. k. uppskattningslistor, som i samband med den statliga regleringen av spannmålshandeln och förbrukningen av spannmål upprättades sommaren 1918 för beräkning av spannmålsleveranserna till staten. Den totala skörden beräknades på grundval av den officiella jordbruksstatistikens uppgifter för åren 1913—1917. Beräkningarna angående produktionens fördelning på större och mindre brukningsdelar samt mellan försäljning och hemkonsumtion ävensom angående antalet personer å de särskilda storleksgrupperna av jordbruk grundades å det material uppskattningslistorna innehöllo. Beräkningarna avsågo Götaland och Svealand, med undantag av skogs- och fjällbygden i Kopparbergs län, samt Gästrikland. Beträffande norra Sverige, där odlingen av brödsäd ansågs så obetydlig, att endast i undantagsfall överskott för avsalu plägade uppstå, utfördes endast summariska beräkningar.

Jordbruken uppdelades efter åkerarealens storlek i 9 grupper, nämligen brukningsdelar om 0.26—1 hektar, 1—2 hektar, 2—5 hektar, 5—10 hektar, 10—20 hektar, 20—30 hektar, 30—50 hektar, 50—100 hektar samt över 100 hektar. Brukningsdelar understigande 1 hektar medtogos ej beträffande södra och mellersta Sverige, enär de personer, som bruka dessa jordlotter, knappast kunna anses tillhöra jordbruksbefolkningen. Frånsett dessa brukningsdelar, som uppgå till omkring 44,000, företogs för varje särskild storleksgrupp inom respektive län och naturligt jordbruksområde en beräkning rörande totalskörden av brödsäd. Från totalskörden avdrogs utsädet, varvid erhölls den för konsumtion tillgängliga nettoskörden. Därefter företogs för samma storleksgrupper och områden en uppskattning dels rörande de kvantiteter, som åtgått för jordbruksbefolkningens egen konsumtion, därvid man utgick från en förbrukning av 225 kilogram malen spannmål per person och år, dels rörande den del, som förbrukats till kreatursföda, vilken beräknades till 5 procent av bruttoskörden. Sedan från nettoskörden dragits vad som sålunda beräknats hava åtgått för jordbruksbefolkningens egen konsumtion och för utfodring, framkom det överskott av eller den brist på brödsäd, som var för handen beträffande jordbruk tillhörande de olika storleksgrupperna. Resultatet av berörda undersökning framgår av bifogade sammanställningar — se Tab. 15—17 sid. 192 och 193 — vilka visa dels det av spannmålsodlingen frambragta överskottet å brödsäd, dels antalet brukningsdelar, för vilka den egna produktionen icke täcker behovet av brödsäd, dels ock antalet till dessa brukningsdelar hörande personer samt motsvarande uppgifter för brukning-

delar med överskott; beträffande norra Sverige räknades utom vete- och rågskörden 60 procent av kornskörden som brödsäd.

Nämnda resultat kan sammanfattas sålunda, att å hela antalet brukningsdelar i norra Sverige och antalet brukningsdelar från 1 hektar och uppåt i södra och mellersta Sverige skulle förefinnas ett saluöverskott av 2,008,000 deciton, vilket motsvarar 29.3 procent av totaltillgången d. v. s. av den beräknade nettoskörden av brödsäd med tillägg av inköpt brödsäd; att av hela antalet på angivet sätt beräknade brukningsdelar, 381,171 stycken, 105,806, motsvarande 27.8 procent, utvisa överskott å brödsäd och återstoden, 275,365, motsvarande 72.2 procent, utvisa brist å brödsäd; samt att av hela den jordbrukande befolkningen, beräknad till 2,392,208 personer, 1,038,405 personer motsvarande 43.4 procent, tillhöra brukningsdelar, som utvisa överskott å brödsäd, medan resten eller 1,353,803 personer eller 56.6 procent tillhöra brukningsdelar, som utvisa brist å brödsäd.

Mot de resultat, vartill denna undersökning lett, må anmärkas:

För beräkningen av den totala brödsädsskörden hava använts uppgifter från den officiella jordbruksstatistiken om skörden per hektar i genomsnitt för åren 1913—1917. Större delen av denna period infaller under kristiden med så abnormt svaga skördeår som 1917. Att redan denna omständighet är ägnad att göra resultatet missvisande, därest man vill betrakta detta såsom avspeglande läget f. n., torde framgå av denna sammanställning av statistikens skördesiffror för vete och råg:

	Medeltal åren 1913—1917 ton	1918 ton	1928 ton	1929 ton
vete	239,692	241,885	521,332	509,600
råg	552,099	490,050	435,692	415,900
Summa	791,791	731,935	957,024	925,500
Relativtal	100	92	121	117

Dessa uppgifter utvisa, att brödsädsskörden f. n. är ungefär 20 procent högre än de år undersökningen omfattar. Det torde vara uppenbart, att enbart denna omständighet är ägnad att ur brödsädesodlingens synpunkt giva en väsentligt fördelaktigare bild av läget än den av tull- och traktatkommittén verkställda undersökningen utvisar.

Men härtill kommer, att den för undersökningen företagna uppskattningen av skördens storlek vid olika storleksgrupper av jordbruk vilar på mycket osäker grund. Den år 1918 för folkhushållningskommissionens räkning verkställda skördeuppskattningen var avsedd att utgöra en beräkning av hektarskörden för varje brukningsdel, vilken beräkning skulle ligga till grund för fastställandet av odlarnas leveransplikt till staten beträffande spannmål. Uppskattningen sådan den verkställdes var vidare en uppskattning av den växande grödan. Båda dessa omständigheter voro ägnade att göra uppskattningen mindre tillförlitlig. Det torde vara ett allmänt känt förhållande, att dessa uppskattningar, särskilt i fråga om

de mindre brukningsdelarna, i stort sett höllos i underkant. Den omständigheten att uppskattningarna företogos, medan grödan stod på rot, torde dessutom, i synnerhet ett år som 1918 med låg skörd och därmed följande ojämna sädesfält, lätt leda till en undervärdering av skördeutfallet, särskilt vid uppskattning av mindre arealer, där svagheterna vid en okulär besiktning lättare iakttagas än å de större.

Slutligen vilar den av tull- och traktatkommittén företagna undersökningen på en antagen förbrukning av brödsäd hos den jordbrukande befolkningen av 225 kilogram per person. Det kan numera utan risk för misstag fastslås, att denna siffra är för högt tilltagen. Att så måste vara fallet, är redan framhållet i en reservation till tull- och traktatkommitténs betänkande.

Statistiska centralbyrån har sedermera verkställt en undersökning angående brödsädsförbrukningen vid vissa mindre jordbruk. Denna undersökning, som grundar sig å uppgifter angående brödsädesodlingens omfattning under år 1925 vid för premiering anmälda mindre jordbruk, ej överstigande 15 hektar, utvisar ett medelvärde av brödsädsförbrukningen inom de i undersökningen företrädda jordbruken — undersökningen omfattar omkring 1,000 jordbruk fördelade på hela landet — av 180 kilogram per person. Statistiska centralbyrån framhåller emellertid, att med hänsyn till att beträffande jordbruksbefolkningen i dess helhet man borde räkna med bland annat lägre barnantal och lägre antal medlemmar per hushåll samt därmed följande högre förbrukning per person, siffran 180 såsom genomsnittsvärde på brödsädsförbrukningen inom den jordbrukande befolkningen vore för låg. En uppskattning med ledning av förbrukningssiffrorna för hushåll av skilda slag gåve enligt centralbyråns mening ett genomsnittsvärde å denna förbrukning, som uppginge till omkring 200 kilogram.

Emellertid hava verkställda undersökningar givit vid handen att, därest man bortser från den utan tvivel onormalt stora utfodring av brödsäd, som för närvarande äger rum, det på goda grunder torde kunna betvivlas, att brödsädsförbrukningen inom jordbruksbefolkningen uppgår ens till så stor mängd som av statistiska centralbyrån sålunda antagits eller 200 kilogram per person.

En inom jordbruksdepartementet gjord undersökning av förbrukningen av brödsäd vissa år, då prisläget därå varit sådant, att användning av brödsäd till kreatursföda icke varit ekonomiskt lönande, och följaktligen icke kan antagas hava förekommit i sådan omfattning, att hänsyn därtill behöver tagas, har givit till resultat, att för berörda år — undersökningen avser beträffande vete tre och beträffande råg fyra konsumtionsår under 1920-talet — förbrukningen av brödsäd per innevånare i riket kan uppskattas till 155 kilogram. Vid fördelning av denna förbrukning mellan jordbruksbefolkningen och den övriga befolkningen har ansetts, att förbrukningen inom jordbruksbefolkningen kunde skattas till omkring 165

kilogram per person och förbrukningen inom den övriga befolkningen till omkring 145 kilogram per person.

En undersökning av förbrukningen av råg och vete inom armén — därvid dock icke inräknats den förbrukning, som äger rum utöver de av armén tillhandahållna ransonerna — utvisar en genomsnittsförbrukning av 140 kilogram per person och år. En motsvarande undersökning vid ett antal ålderdomshem i riket har givit till resultat, att den årliga genomsnittsförbrukningen där av brödsäd likaledes kan skattas till 140 kilogram per person och år.

I anslutning till vad sålunda framkommit har inom statistiska centralbyrån verkställts omräkning av den av tull- och traktatkommittén åberopade utredningen rörande överskott och brist å brödsäd inom brukningsdelar av olika storlek på grundval av en förhöjning med 20 procent av de vid denna utredning framkomna skördesiffrorna samt en förbrukningssiffra för jordbruksbefolkningen av i ena fallet 200 kilogram och i andra fallet 175 kilogram omalen spannmål per person. Resultatet av omräkningen framgå av Tab. 15—17, sid. 192 och 193, och äro i korthet följande. Vid en förhöjning av veteskörden med 20 procent och en nedsättning av förbrukningen av brödsäd till 200 kilogram respektive 175 kilogram per person ökas det totala salufria överskottet av brödsäd från 2,008,000 deciton till 3,875,000 respektive 4,370,000 deciton eller från 29.3 till 47.1 respektive 53.1 procent totaltillgången d. v. s. av nettoskörden med tillägg av inköpt brödsäd. Antalet brukningsdelar, som utvisa överskott å brödsäd, förskjutes från 105,806 till 165,604 respektive 175,600 eller från 27.8 till 43.4 respektive 46.1 procent. Storleken av den del av den jordbrukande befolkningen, som tillhör brukningsdelar med överskott å brödsäd, ökas från 1,038,405 personer till 1,366,719 respektive 1,415,341 eller från 43.4 till 57.1 respektive 59.2 procent.

Här återgivna beräkningar utvisa att, därest man vill bilda sig en uppfattning av brödsädesodlingens betydelse för Sveriges jordbrukare och för olika storleksgrupper av jordbruk, de resultat, vartill tull- och traktatkommittén kommit, vilka resultat kommerskollegium i sitt utlåtande åberopat, i varje fall äro i avsevärd omfattning missvisande.

Vidare får vid bedömande av brödsädesodlingens betydelse icke förbises de indirekta fördelar denna medför för den icke brödsädesodlande jordbrukaren, därigenom att den motverkar en för långt driven övergång till produktion av animaliska livsmedel och därmed bidrager till att hålla prisläget å dessa senare alster vid en högre nivå. Den förlust, som enligt kommerskollegii uppfattning skulle tillskyndas de jordbrukare, som icke odla brödsäd, lärer väl komma att bestå i det ökade pris, som dessa i likhet med den icke jordbrukande befolkningen skulle få vidkännas vid inköp av spannmålsprodukter. Den ringa storleksordningen av en eventuell prisökning härvidlag torde framgå av en jämföresle med de siffror jag i det följande kommer att framlägga i fråga om verkningarna i dylikt avseende av en tullförhöjning.

Beträffande förhållandet till de icke brödsädesodlande jordbrukarna må i detta sammanhang jämväl erinras om, att jag senare under riksdagens lopp kommer att förelägga Kungl. Maj:t förslag till ett flertal åtgärder till verksamt stödjande av andra grenar av jordbruket än spannmålsodlingen.

I detta sammanhang vill jag jämväl hänvisa till vad jag redan tidigare (se sid. 27) meddelat därom att inmalningstvång införts i Tyskland, Frankrike, Spanien och Luxemburg samt förberedes i Tjeckoslovakien.

Av vad jag nu anfört torde framgå, att jag icke finner mig kunna tillmäta avgörande vikt åt förenämnda invändningar, som framförts mot en reglering av vetemarknaden sålunda att man medelst inmalningstvång sörjer för avsättningen av det till brödsäd dugliga svenska vetet och medelst ett sådant tvång i förening med åtgärder för att reglera tillförseln till kvarnarna av svenskt vete söker åstadkomma reglering av priserna å vete. Förslag i sådant hänseende kommer därför att av mig framläggas. Rörande frågan, i vilken omfattning och på vilket sätt regleringen bör genomföras, kommer jag att, i anslutning till mot utredningens förslag framförda anmärkningar, i vissa punkter intaga en från utredningens förslag avvikande ståndpunkt. Det må framhållas, att den reglering, som av mig kommer att föreslås, allenast är att betrakta som en försöksanordning av tillfällig karaktär som, i händelse den slår väl ut, bör komma till användning tills vidare, men som bör upphöra, så snart en förbättring av läget å världsmarknaden för brödsäd inträtt.

Emellertid bliver, såsom i det följande närmare skall utvecklas, den inhemska veteodlingen icke räntabel, även om det mål skulle ernås, att för svenskt vete betalades ett pris ungefär motsvarande världsmarknadspriset å likvärdig vara med tillägg av nu gällande tull. Härtill kommer, att verkningarna av de av mig nu förordade åtgärderna icke omedelbart kunna i full utsträckning giva sig till känna. Då emellertid verksamt stöd åt brödsädesodlingen är omedelbart av behovet påkallat, kommer jag att i det följande framlägga förslag om *höjning av nu gällande tullsatser å malen och omalen spannmål* samt om *införande av tull å havre.*

I vad mån böra åtgärder, som vidtagas, omfatta även råg?

Vad härefter angår begränsningen av de av utredningen framförda förslagens räckvidd till att i främsta rummet avse vetet må anmärkas, att den omständigheten, att sedan åren 1913—1915 rågodlingen nedgått med i runt tal en tredjedel, medan veteodlingen sedan nämnda tid nästan fördubblats, icke i och för sig torde kunna åberopas till stöd för en dylik begränsning. Såsom lantbruksstyrelsen framhållit, omfattar rågodlingen fortfarande en avgjort större areal och med säkerhet jämväl ett större antal odlare än veteodlingen. Det må ock bemärkas, att rågodlingen företrädesvis bedrives i sådana trakter av landet, där jordmånen är relativt svag, och i stor utsträckning av medelstora och mindre jordbrukare. Veteodlingen bedrives däremot till övervägande del i landets bördigare

bygder och sannolikt i relativt större omfattning å de större brukningsdelarna. Ej heller vågar jag instämma i utredningens förväntan, att en sanering av vetemarknaden i enlighet med av utredningen angivna riktlinjer kommer att i prisförbättrande riktning återverka å rågmarknaden. Goda skäl torde tvärtom kunna anföras till stöd för den farhågan, att ett genomförande av utredningens förslag i oförändrat skick komme att öka spänningen i avseende å det inbördes prisläget mellan vete och råg.

Det synes mig av nu anförda skäl uppenbart, att rågmarknaden icke kan lämnas att reda sig själv. Detta torde ej heller hava varit utredningens avsikt. De förslag, som utredningen åsyftat skola gälla jämväl råg, äro emellertid allenast sådana, som först i en framtid kunna få någon verkan. Detta gäller i första hand de föreslagna lagerhusföreningarna, vilkas verksamhet skulle omfatta även råg.

Å andra sidan föreligger ett av utredningen jämväl åberopat starkt skäl för att en viss åtskillnad iakttages i fråga om åtgärder för stödjande av marknaden för de båda brödsädesslagen. Detta skäl ligger i den olikhet, som förefinnes i fråga om kvaliteten å svenskt vete och svensk råg vid jämförelse med utländsk vara av dessa sädesslag. Det svenska vetet är av mjukare, mindre glutenrik och mera äggvitefattig beskaffenhet än i synnerhet vissa å marknaden konkurrerande amerikanska vetesorter. Detta har föranlett, att den svenska allmänheten numera fordrar ett vetemjöl innehållande viss inblandning utländskt vete av nyss angivna konsistens. Härav har med den inhemska veteodlingens stegring följt en särskild svårighet att, i synnerhet under goda skördeår, inom landet finna avsättning till brödsäd för hela den inhemska, till berörda ändamål dugliga veteskörden. Beträffande rågen är däremot läget ett annat. Den svenska rågen är i kvalitetshänseende vid god bärgning fullt jämbördig med i marknaden förefintlig utländsk vara. Då härtill kommer, att även vid goda skördeår den svenska rågskörden i regel ej motsvarar den inhemska förbrukningen av råg, föreligger beträffande detta sädesslag ej de förut berörda speciella avsättningssvårigheter, som äro för handen ifråga om det svenska vetet.

I den mån utredningens förslag åsyfta att säkerställa avsättningen inom landet av inhemsk brödsäd, torde det av denna anledning, åtminstone för närvarande, icke vara av behovet påkallat att låta dessa förslag omfatta även råg. Vid genomförandet av ett inmalningstvång och ett av detta föranlett inblandningstvång eller eventuellt andra åtgärder av enahanda verkan torde det alltså vara befogat att, såsom ock utredningen föreslagit, begränsa dessa åtgärder till att avse allenast vetet.

Vad åter angår sådana åtgärder, som avse att reglera tillförseln till kvarnarna av den svenska brödsäden, alltså att förekomma anhopningen av saluutbuden under höstmånaderna och dymedelst förhindra det särskilda tryck å marknaden, som av denna anledning är en varje höst återkommande företeelse, föreligga samma skäl att låta dessa åtgärder gälla

råg som vete. Vill man, såsom utredningen tänkt sig, förverkliga sist angivna syftemål genom bildande av lagerhusföreningar, å vilka det skall ankomma att lagra dels föreningens medlemmar tillhörig spannmål dels ock för lättande av marknaden uppköpt spannmål, lärer denna verksamhet böra omfatta båda nämnda sädesslag.

Inmalnings- och inblandningstvång.

Till grund för utredningens förslag om införandet av lagstadgat inmalningstvång vid kvarnarnas mjöltillverkning i förening med inblandningstvång vid import av utländskt vetemjöl ligger en beräkning att för den inhemska veteskördens fulla användning som brödsäd skulle vid kvarnarnas vetemjölstillverkning erfordras en inmalning av 70 procent svenskt vete i genomsnitt för hela konsumtionsåret.

De anmärkningar, som särskilt från lantbruksstyrelsen framförts mot de vid verkställandet av denna beräkning tillämpade grunder, synas mig vara av den innebörd, att utredningens kalkyler i nämnda avseende icke utan ytterligare kontrollundersökningar kunna läggas till grund för förslag i ämnet. Svårigheter möta redan vid beräknande av storleken av den del av veteskörden, som lämpar sig till människoföda. Ännu större bliva svårigheterna, då det gäller att finna tillförlitliga normer för beräkning av förbrukningen av vete och råg per innevånare inom jordbrukarklassen och inom den övriga delen av befolkningen.

Då den jordbrukande befolkningens behov av vetemjöl i stort sett torde fyllas genom sådan förmalning som sker mot tull eller lön, alltså genom förmalning som enligt förslaget skall undantagas från regleringen, torde fog finnas för lantbruksstyrelsens anmärkning därom, att vid beräkning av inmalningsprocenten för den del av vetemjölstillverkningen, som beräknas för den icke jordbrukande befolkningens förbrukning, veteförbrukningen hos den jordbrukande befolkningen icke bör medtagas. Ej heller torde det vara riktigt att i denna kalkyl medtaga den kvantitet vetemjöl, som ingår i mjöl av andra sädesslag, i den mån detta härstammar från inhemskt vete; jämväl denna förmalning är nämligen enligt utredningens förslag till lag i ämnet undantagen från regleringen.

Därest utredningens kalkyler omräknas med iakttagande av nu berörda anmärkningar, skulle för fyllande av den icke jordbrukande befolkningens behov av vete, av utredningen uppskattat till 330,000 ton, finnas att tillgå 155,000 ton av inhemsk skörd. Detta innebär, att för säkerställande av den svenska veteskördens förbrukning till brödsäd skulle i genomsnitt för konsumtionsår erfordras en inmalning av cirka 50 procent svenskt vete i det vid kvarnarna tillverkade vetemjölet.

Dessa beräkningar äro grundade på en av utredningen angiven veteförbrukning av 90 kilogram per person inom den jordbrukande befolkningen, som utredningen uppskattar till 2 miljoner personer, och av 80 kilogram per person inom den övriga befolkningen, av utredningen uppskattad till 4.12 miljoner personer. Utredningen utgår alltså från en vete-

förbrukning av i medeltal 83.26 kilogram per innevånare. Mot dessa beräkningar har lantbruksstyrelsen gjort gällande, att veteförbrukningen till människoföda blivit för högt tilltagen.

Att en ansenlig ökning av vetekonsumtionen ägt rum under de två sistförflutna årtiondena, torde vara ställt utom tvivel. Huruvida de av utredningen angivna siffrorna giva en sann bild av den nuvarande konsumtionen, kan icke, på grundval av den utredning som å förevarande område föreligger, med någon högre grad av visshet för närvarande avgöras. I allt fall måste man ställa sig frågande inför uppgiften, att vetekonsumtionen inom den jordbrukande befolkningen skulle vara större än inom befolkningen i övrigt. Tydligt är ock, att den omständigheten att, så vitt av betänkandet framgår, hänsyn ej tagits till att vete jämväl förbrukas till utfodring av kreatur, är ägnad att rubba kalkylernas tillförlitlighet.

Vissa skäl torde alltså tala för den av lantbruksstyrelsen hävdade uppfattningen, att den årliga veteförbrukningen till människoföda per innevånare är lägre än den av utredningen förutsatta. Men är den genomsnittliga vetekonsumtionen per innevånare lägre än utredningen antagit, blir ock totalförbrukningen lägre. Härav måste då följa en högre inmalning av svenskt vete för att den inhemska skörden skall finna åtgång som brödsäd. Att en genomsnittlig inmaling av cirka 50 procent svenskt vete vid den inhemska vetemjölstillverkningen är för låg för att säkerställa förbrukningen av den inhemska veteskörden som brödsäd, torde vara sannolikt.

Tydligt är, att veteproduktionen inom landet stegrats i hastigare tempo än den inhemska förbrukningen av denna vara. Med de osäkerhetsmoment, som vidlåda de föreliggande beräkningarna, torde, vid uppdragandet av gränserna för den uppgift ett inmalningstvång beträffande vete bör fylla, den möjligheten icke kunna helt lämnas ur räkningen, att landets egen produktion av vete redan kan hava uppnått en sådan storlek, att dess förbrukning inom landet som brödsäd icke är möjlig, därest man samtidigt vill upprätthålla det av utredningen uppställda kravet, att det tillverkade mjölet skall vara av god bakningsduglighet.

På grund av vad nu anförts finner jag mig icke för närvarande kunna tillstyrka införandet av ett inmalningstvång av den stränghet, som utredningen föreslagit.

Å andra sidan kan jag ej heller biträda lantbruksstyrelsens förslag att hänskjuta det slutliga ordnandet av frågan om vad som bör göras för att trygga avsättningen inom landet till brödsäd av dess egen produktion av brödspannmål till förnyad utredning, därvid jämväl skulle undersökas lämpligheten av statsmonopol i en eller annan form beträffande import av och handel med brödsäd. En dylik utredning skulle kräva så lång tid, att förslag icke skulle kunna föreläggas årets riksdag. Redan detta gör förslaget mindre tilltalande. I den enskildes handlingsfrihet så ingripande åtgärder, som varje form av statsmonopol beträffande importen

av och handeln med brödspannmålen måste innebära, torde dessutom icke böra tillgripas förrän erfarenheten visat, att andra medel icke leda till målet. Det torde visa sig svårt att finna ett monopolsystem så anordnat, att staten undgår att bliva invecklad i mer eller mindre svåröverskådliga affärer; i allt fall torde varje sådant system vara ägnat att förringa odlarnas eget intresse för och initiativ till avlägsnande av eventuella missförhållanden i avseende å avsättning för och prisbildning å varan. Möjlighet torde jämväl finnas för en tillfredsställande lösning av den fråga, det här gäller, utan mera tidskrävande ytterligare utredningar. Vad som i detta avseende tarvas är i första hand mera säkra hållpunkter för beräkning av den inhemska förbrukningen av vete till brödsäd. Undersökningar i detta avseende pågå.

Vad som bör eftersträvas synes vara att med minsta möjliga ingrepp i den enskildes rörelsefrihet underlätta och stödja avsättningen av den inhemska veteskörden eller största möjliga del därav för förbrukning som brödsäd, i den mån skörden är därtill tjänlig. Den lämpligaste och ur det allmännas synpunkt mest önskvärda formen för ernående av nu angivna mål är otvivelaktigt, att kvarnarna genom avtal förbinda sig att vid sin förmalning av vete använda svensk vara i för vinnande av angivna syfte erforderlig utsträckning. Ett säkerställande av förbrukningen till brödsäd av den inhemska skörden eller i allt fall den övervägande delen därav på överenskommelsens väg skulle sannolikt förenkla kontrollen över inmalningsbestämmelsernas efterlevnad. Självfallet är mest önskvärt att kunna uppnå en tillfredsställande sådan överenskommelse utan att behöva tillgripa tvångsföreskrifter i fråga om import av vetemjöl, och detta även om inmalningsprocenten i sådan händelse måste sättas något lägre. Kan emellertid en dylik överenskommelse ej komma till stånd utan garanti mot konkurrens med importmjölet, torde denna böra ställas genom ett inblandningstvång enligt de riktlinjer utredningen angivit. Att såsom kommerskollegium ifrågasatt neutralisera konkurrensen från det utländska mjölet genom importförbud i förening med licensförfarande torde icke vara förenligt med av Sverige traktatmässigt gjorda utfästelser att icke hindra varuutbytet genom införsel- och utförselförbud. En tullförhöjning å mjöl måste, därest den skulle verka som regulator å mjölimporten, i varje fall vid tillämpning av hög inmalningsprocent, bestämmas till ett så avsevärt belopp, att denna utväg icke torde kunna förordas.

Skulle överenskommelse med kvarnarna icke kunna träffas, bör dock jämväl inmalningstvång kunna påbjudas. Ett sådant tvång torde ock kunna genomföras enligt regler, som äro bättre ägnade att anpassa detsamma efter skiljaktigheter i tillgång och förbrukning av vete, än det av utredningen föreslagna. Ett inmalningstvång bör sålunda icke hava till ändamål att under alla förhållanden säkerställa avsättningen till människoföda av hela den inhemska, till brödsäd tjänliga och tillgängliga veteskörden.

En svårighet vid ordnandet av det föreliggande spörsmålet, vare sig detta sker med hjälp av ett av statsmakterna påbjudet inmalningstvång eller genom med kvarnarna träffad överenskommelse om att vid förmalning av importerat vete skall tillsättas till brödsäd dugligt svenskt vete till viss fastställd procentuell andel, kan bliva prissättningen å mjölet. Vissa skäl tala nämligen för, att ett inblandningstvång kan komma att i större omfattning än som ur prisregleringssynpunkt är önskvärt verka som hämsko å importen av vetemjöl. Det måste med hänsyn härtill bliva en angelägenhet av vikt att söka förebygga, att kvarnarna bliva allenarådande vid prissättningen å det inhemska vetemjölet. Betryggande säkerhet mot prisuppskörtning beträffande vetemjölet torde bäst kunna åstadkommas genom en med kvarnarna träffad överenskommelse, däri dessa förbinda sig att tillhandahålla det av dem tillverkade mjölet till priser, som stå i visst angivet förhållande till utlandspriserna å jämförlig vara med tillägg av tull. En sådan prisöverenskommelse torde emellertid lättare stå att vinna, därest denna ingår såsom led i en större överenskommelse, som omfattar jämväl frågan om tvångsföreskrifter i fråga om inblandning samt, förutom prissättningen å, jämväl grunderna för tillverkningen av mjöl.

På sätt redan framhållits bör det tillkomma Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som erfordras för tillämpningen av inmalnings- och inblandningstvånget. Härvid synas i stort sett de regler böra genomföras, som utredningen tänkt sig. Mot vissa av dessa regler hava anmärkningar framställts. I dessa avseenden torde Kungl. Maj:t först vid författningarnas utfärdande böra intaga slutlig ståndpunkt.

I enlighet med den uppfattning jag sålunda uttalat rörande inmalnings- och inblandningstvång torde av riksdagen böra begäras bemyndigande för Kungl. Maj:t, *att*, där så prövas nödigt, förordna, att envar, som driver kvarn och därvid förmaler utländskt vete, skall vara pliktig att vid framställning av mjöl, innehållande vete, använda svenskt vete i sådan omfattning, att det svenska vetet minst utgör i genomsnitt viss procent av allt vete, som förmales vid kvarnen, och tillika viss procent av det i varje parti ingående vetemjölet, *att* — i samband med sådant förordnande eller där kvarninnehavare i riket gent emot staten utfäst sig att vid framställning av mjöl använda svenskt vete i viss omfattning — om så prövas nödigt, stadga, att den, som till riket inför mjöl, innehållande vete, skall vara pliktig att låta däri inblanda mjöl av svenskt vete i den grad, som gäller med avseende å förmalning, *att* medgiva de undantag från ovan angivna förmalnings- eller inblandningsskyldighet, som av förhållandena påkallas, *samt att* själv eller genom därtill förordnad myndighet meddela närmare föreskrifter om förmalnings- eller inblandningsskyldigheten.

Tillämpningsbestämmelser rörande inmalningstvånget.

De föreskrifter, som det på grund av ett dylikt bemyndigande skulle, där överenskommelse angående viss förmalningsskyldighet ej kan träffas, tillkomma Kungl. Maj:t eller den myndighet, Kungl. Maj:t bestämmer, att utfärda rörande inmalningstvång, torde, i anslutning till vad jordbruksutredningen i sådant hänseende föreslagit, böra innehålla i huvudsak följande.

Förmalningsperiod skall omfatta två kalendermånader; period begynner med början av konsumtionsår. Konsumtionsår räknas fr. o. m. den 1 november visst år t. o. m. den 31 oktober nästföljande år.

Vid beräkning av den myckenhet vete, som vid kvarn förmalts, bör icke inräknas

1) vete, svarande mot mannagryn, som vid kvarnen framställts;

2) vete, svarande mot mjöl, som av kvarninnehavaren till innehavaren av rörelse för tillverkning av makaroner levererats till fullgörande av försäljningsavtal mellan dem eller som av kvarninnehavaren använts för tillverkning av makaroner;

3) vete, svarande mot mjöl, som av kvarninnehavaren exporterats;

4) svenskt vete, som förmalts tillsammans med annan brödsäd;

5) svenskt vete, svarande mot mjöl, som av kvarninnehavaren blandats med mjöl av annan brödsäd än vete;

6) svenskt vete, som vid kvarnen förmalts mot tull eller lön; samt

7) svenskt vete, svarande mot mjöl, som av kvarninnehavaren på grund av försäljningsavtal med importör av mjöl av vete levererats till denne för att användas vid fullgörande av inblandsningsskyldighet, eller som av kvarninnehavaren använts i kvarnrörelsen för fullgörande av dylik skyldighet.

Bestämmelserna om, att vid förmalning av importerat vete viss minimiprocent svenskt vete skall inmalas, böra icke äga tillämpning beträffande vete, svarande mot mannagryn, som vid kvarnen förmalts, och ej heller beträffande vete, svarande mot mjöl, som av kvarninnehavaren levererats till innehavare av rörelse för tillverkning av makaroner i och för fullgörande av försäljningsavtal mellan dem, eller som av kvarninnehavaren använts för tillverkning av makaroner.

Vidare bör stadgas förbud för att utmala mannagryn till mjöl samt för innehavare av rörelse för tillverkning av makaroner att utan behörigt tillstånd använda från svensk kvarn inköpt mjöl av vete annat än i sin nämnda rörelse.

I det föregående angivna grunder rörande tillverkning av makaroner böra äga motsvarande tillämpning i fråga om rörelse för tillverkning av annan vara, beträffande vilken Kungl. Maj:t så förordnar.

Det bör vidare åligga den, som driver kvarn, vid vilken förmalning av importerat vete äger rum, att föra särskild journal över vete, som vid kvarnen förmales, samt böcker över sina inköp och lager av omalet svenskt och importerat vete. Framställes vid kvarnen mannagryn, bör bok föras

över lager och försäljning av denna vara. Vid varje bok bör i huvudskrift eller bestyrkt avskrift fogas de kontrakt, kvitton eller andra handlingar, som kunna tjäna som verifikationer till uppgifterna i boken.

Kvarninnehavare bör vara skyldig att på anfordran hålla föreskriven bok med verifikationer jämte övriga för kvarnrörelsen förda böcker och anteckningar ävensom andra handlingar, som kunna tjäna till upplysning om förhållande, varom anteckning bör ske i föreskriven bok, tillgängliga för granskning av vederbörlig myndighet.

Kvarninnehavare bör vidare åligga att till den myndighet, Kungl. Maj:t bestämmer, dels avlämna statistiska uppgifter rörande kvarnrörelsen dels ock anmäla, när under löpande konsumtionsår förmalning av importerat vete tager sin början.

Innehavare av rörelse för tillverkning av makaroner bör förpliktas att föra särskild bok över sina avtal om inköp av mjöl av vete från svensk kvarn. Motsvarande bestämmelse bör gälla, därest Kungl. Maj:t beträffande tillverkning av annan vara bestämt, att med avseende å sådan tillverkning skall tillämpas vad om tillverkning av makaroner finnes föreskrivet.

Då frågan om vilka föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av en av kvarnarna frivilligt åtagen förpliktelse att vid sin förmalning av importerat vete däri inblanda svenskt vete i viss omfattning, bliver beroende av det innehåll, en med kvarnarna i berörda avseende träffad överenskommelse kan erhålla, torde det tillkomma Kungl. Maj:t att i dylikt fall utfärda de tillämpningsföreskrifter, som Kungl. Maj:t kan finna påkallade.

Tillämpningsbestämmelser rörande blandningstvånget.

Tillämpningen av inblandningstvånget torde i väsentlig överensstämmelse med jordbruksutredningens förslag böra ske enligt i huvudsak följande riktlinjer.

Svenskt mjöl, som användes till inblandning i importerat mjöl, skall vara försålt av innehavare av svensk kvarn direkt till importören eller levererat från svensk kvarn, som av importören innehaves.

Inblandningstvånget skall icke tillämpas

1) i fråga om importerat mjöl, som utan att hava från tullverket utlämnats för förfogande inom riket, under tullkontroll åter utföres ur riket;

2) i fråga om vetemjöl, som införes i egentlig gränstrafik eller eljest under sådana förhållanden, att tullfrihet för varan åtnjutes på grund av stadgandena i §§ 5, 6 och 8 i tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929;

3) i fråga om mjöl, som av importören levereras till innehavare av rörelse för tillverkning av makaroner till fullgörande av försäljningsavtal mellan dem, eller som av importören användes för tillverkning av makaronor;

4) i fråga om rörelse för tillverkning av annan vara, om vilken Kungl.

Maj:t förordnat, att därtill använt vete icke skall tagas i beräkning vid fastställande av inmalningsprocenten.

Innehavare av rörelse för tillverkning av makaroner eller annan vara, varom nyss nämnts, skall icke utan tillstånd av vederbörlig myndighet äga använda från importör inköpt mjöl av vete för annat ändamål än i sin ifrågavarande rörelse. Det skall vara förbjudet att utmala mjöl av mannagryn, som importerats.

Tulldeklarering av importerat mjöl av vete, som icke må till riket införas utan iakttagande av föreskriven inblandningsskyldighet, må ske allenast vid de tullanstalter, som Kungl. Maj:t bestämmer.

I den mån så finnes erforderligt, bör vid dessa tullanstalter genom statens försorg inrättas blandningsanläggningar, försedda med blandningsapparater och vågar samt innefattande erforderligt utrymme jämväl för lagring och expedition m. m.

Sedan importör beträffande importerat mjöl av vete fullgjort vad honom enligt tullförfattningarna åligger för att han skall äga förfoga över varan, skall denna under tullbevakning föras till vederbörande blandningsanläggning, där varan skall förvaras under tullverkets lås. Från blandningsanläggningen må varan, såvitt den icke under tullkontroll åter utföres ur riket, av importören uttagas först efter det föreskriven inblandning i varan av mjöl av svenskt vete ägt rum.

Inblandning av mjöl av svenskt vete bör ske efter importörens anvisningar sålunda, att importören hos tullmyndigheten angiver den mängd svenskt mjöl, som bör inblandas i varje av importören önskad del av det parti utländskt mjöl, som importören anmält till blandning. Importören skall tillhandahålla för blandning erforderlig myckenhet svenskt mjöl. Blandningen verkställes under uppsikt av tullmyndighet av sakkunnig personal, som därtill av tullmyndigheten anlitas.

Importör skall för blandningens utförande och för begagnande av blandningsanläggningen till statsverket erlägga avgift, som uppbäres av tullmyndigheten. Till blandningsanläggning inkommen vara må innehållas, tills denna avgift erlagts.

Mjöl av svenskt vete skall, för att kunna användas vid blandning, vara av innehavare av svensk kvarn levererat direkt till blandningsanläggningen. Säck eller annan för dylikt parti använd förvaringspersedel skall vara plomberad och åtföljd av skriftlig förklaring av kvarninnehavaren, att intet av det i förvaringspersedeln innehållna mjölet framställts av utländskt vete.

Uraktlåter importör att inom bestämd tid efter anmaning för blandning tillhandahålla för ändamålet dugligt svenskt mjöl, skall tullmyndighet äga att låta det införda mjölet för importörens räkning säljas å tullauktion till person, som är villig låta fullgöra importören åliggande blandningsskyldighet.

Underlåter importör att inom bestämd tid efter erhållen anmaning hos tullmyndighet till blandning anmäla importerat mjöl eller meddela erforderliga anvisningar för blandningens verkställande, bör tullmyndigheten äga att, efter inhämtande av sakkunnigt yttrande, förfara på sätt bäst synes.

Vederbörande tullmyndighet skall föra journaler över allt vid blandningsanläggning blandat och uttaget mjöl av vete samt till den myndighet, Kungl. Maj:t bestämmer, avlämna statistiska uppgifter rörande den vid anläggningen förekommande verksamheten.

Tullmyndighet skall icke äga från blandningsanläggning utlämna mjöl för leverans till innehavare av rörelse för tillverkning av makaroner, med mindre importören till tullmyndigheten lämnar de upplysningar, Kungl. Maj:t enligt därom utfärdade bestämmelser kan finna erforderliga. Det bör i sådant avseende åligga importör att hålla av honom förda böcker, anteckningar och andra handlingar, som kunna tjäna till upplysning, tillgängliga för granskning av den myndighet, Kungl. Maj:t bestämmer.

Innehavare av rörelse för tillverkning av makaroner bör föra särskild bok över sina avtal om inköp av vete från importör av dylikt mjöl. Motsvarande bestämmelse bör gälla för innehavare av rörelse för tillverkning av annan vara, beträffande vilken Kungl. Maj:t förordnat, att för tillverkning av sådan vara skall tillämpas vad som stadgats i fråga om tillverkning av makaroner.

Importör av mannagryn torde ock böra föra särskild bok över av honom införd sådan vara.

Slutligen bör det tillkomma Kungl. Maj:t att utfärda för efterlevnad av stadgandena angående såväl inmalnings- som inblandningstvånget erforderliga ansvarsbestämmelser, ävensom föreskrifter om åtalsrätt, behörig domstol m. m.

Det torde tillkomma Kungl. Maj:t att vid utfärdandet av föreskrifter i nu berörda ämnen vidtaga de modifikationer i vad ovan angivits samt meddela de ytterligare stadganden, som kunna finnas påkallade.

Då vederbörande importör skall gälda kostnaderna för arbetet med blandningens utförande ävensom erlägga viss ersättning för begagnande av blandningsanläggningen, torde de kostnader, som på grund av blandningstvånget komma att drabba statsverket, kunna begränsas till utgifter för blandningsanläggningarnas inrättande, alltså för anskaffande av erforderliga lokaler, blandningsapparater och nödig utrustning i övrigt.

Emellertid finnas blandningsanläggningar vid samtliga större kvarnar. Enligt vad jag under hand inhämtat, kan påräknas, att dessa kvarnar komma att ställa sina blandningsanläggningar till förfogande för utförande av

den mjölblandning, som kan påkallas av inblandningstvånget. Därest så kommer att ske, skulle staten behöva sörja för inrättandet av allenast något mindre antal blandningsanläggningar. För nämnda ändamål torde vara tillräckligt att beräkna ett belopp av 25,000 kronor, som lämpligen torde böra anvisas att utgå såsom förslagsanslag.

Bildandet av lagerhusföreningar, uppförande av lagerhus och beviljande av kredit åt föreningarna.

Lantmannaorganisationer och lagerhus.

Jordbruksutredningens förslag.

Den i det föregående antydda planen för sanering av vetemarknaden går i korthet ut på att genom en mera jämn reglering av saluutbuden av vete under hela konsumtionsåret ernå för odlarna mera tillfredsställande pris. En sådan reglering förutsätter, enligt vad jordbruksutredningen framhåller, att den del av den salubjudna veteskörden, varav kvarnarna ej hava omedelbart behov, uppsamlas i lagerhus och därefter i mån av efterfrågan utsläppes i marknaden. Det är tänkt, att lantmännen i de veteodlande distrikten skola sammansluta sig i föreningar, på vilka det skall ankomma att uppföra för ändamålet erforderliga lagerhus. Medel till byggande av lagerhus skall staten tillhandahålla i form av lån mot säkerhet i lagerhusen. Lagerhusen skola dels förmedla försäljning av vete från föreningsmedlemmarna direkt till kvarnarna dels för medlemmarnas räkning mottaga och lagra vete dels ock av föreningens medlemmar inköpa vete, då så finnes behövligt för att lätta marknaden eller för att bereda medlem av föreningen tillgång till penningar. För att möjliggöra en efter dessa riktlinjer av lagerhusföreningarna driven affärsverksamhet ställes enligt utredningens förslag till föreningarnas förfogande en löpande kredit i riksbanken, som av föreningarna må tagas i anspråk mot erläggande av vanlig diskonto-ränta. Säkerhet för sålunda beviljade lån skall utgöras av den spannmål vederbörande förening inköpt. Huru utredningen i övrigt tänkt sig förverkligandet av den sålunda i stora drag antydda organisationen har utredningen på följande sätt angivit:

Grundförutsättningen för den skisserade saneringsplanen bestode i en effektiv organisation av lantmännen i de viktigare spannmålsbygderna. Berörda organisationsarbete måste, ehuru stödjande åtgärder krävdes från det allmännas sida, bliva lantmännens egen sak samt torde åtminstone till en del kunna anknyta till redan bestående organisationer, exempelvis lantmännens centralföreningar. Man syntes kunna tänka sig en särskild organisation förslagsvis benämnd lagerhusförening, inom var och en av rikets slättbygder, d. v. s. Mälarlandskapen, östgötaslätten, Kalmarbygden, skånska slätten och västgötaslätten. Huru organisationerna skulle ordnas och deras lokala omfattning, finge överlämnas till lantmännens eget av-

görande. Sedan lagerhusföreningar bildats med nöjaktig anslutning av respektive områdens veteodlare, skulle statsmedel ställas till föreningarnas förfogande för uppförande av ett eller flere lagerhus, allt efter som behovet krävde. Dessa statsmedel borde till hela anläggningskostnadens belopp lämnas som lån, varvid i första hand den nuvarande spannmålslagerhusfonden å en halv miljon kronor toges i anspråk samt därutöver lånemedel, som särskilt anvisades. För lånen borde gälla räntefrihet under de tre första åren samt amorteringsfrihet under sex år. Räntan borde, därest staten ej funne skäl medgiva full räntefrihet, utgöra högst 4 ½ procent; amorteringstiden borde vara 40 år. Som säkerhet för lånen skulle godtagas inteckningar i lagerhusen.

Lagerhusen skulle från medlemmarna i respektive lagerhusföreningar mottaga vete för lagring och på detta sätt mildra anhopningen av saluutbuden på hösten samt säkerställa erforderliga leveranser till kvarnarna under konsumtionsårets senare del. Vid uppskattning av det lagerhusutrymme, som för angivet ändamål erfordrades, finge även tagas i betraktande befintliga lagringsmöjligheter, främst kvarnarnas lagerlokaler. Kvarnarnas lagerhus torde, inklusive pågående eller nära förestående nybyggnader, rymma 150,000 ton spannmål. Därav kunde ungefär 120,000 ton beräknas komma på vete. För närvarande torde i normala fall högst omkring 50,000 tons utrymme disponeras för lagring av utländskt vete. Med den ökade förmalning av svenskt vete, som avsåges, torde behovet av lagerutrymme för utländskt vete nedgå till cirka 40,000 ton, varefter 80,000 tons utrymme skulle återstå för lagring av svenskt vete.

Ett bedömande av huru långt detta utrymme räckte, förutsatte en uppskattning av den ungefärliga storleken av de vetekvantiteter, som på hösten komme i öppna marknaden. Därvid kunde man utgå från att vetepartier av betydelse för den allmänna marknaden utbjödes i nämnvärd omfattning endast från de egentliga spannmålsområdena och att alltså skogsbygdernas veteproduktion kunde lämnas ur räkningen. Om Jönköpings, Kronobergs, Göteborgs och Bohus län, Värmlands och Kopparbergs län räknades som skogsbygder, avginge på detta sätt 7 procent av den som brödsäd disponibla vetemängden — uppskattad till 400,000 ton — eller i runt tal 30,000 ton. Vidare finge avdragas den vetemängd, som lantbefolkningen i veteområdena läte förmala för egen konsumtion. Denna avgång syntes med ledning av jordbruksbefolkningens antal i berörda områden kunna anslås till 100,000 ton. Därefter skulle återstå 270,000 ton att disponera för öppna marknaden. Det kunde dock icke förutsättas, att hela denna kvantitet på en gång komme i marknaden. Mognaden å höst- och vårvete inträdde i olika landsdelar å skilda tider. Vidare kunde tiden för tröskning variera betydligt å olika gårdar. Flere lantmän med egna lagringsutrymmen behölle sitt vete till längre fram på konsumtionsåret. Sistberörda lagring hos lantmännen kunde måhända anslås till 70,000 ton.

Den kvantitet, som på tidigt stadium kunde påräknas för marknaden, skulle alltså stanna vid omkring 200,000 ton. Kvarnarna borde därav vid höstens början kunna taga emot 75,000 ton; vid denna uppskattning hade tagits hänsyn till att kvarnarnas utrymme till någon del vore belagt med vete av äldre skörd. Då, allteftersom förmalningen fortskrede, utrymme bleve ledigt för ny upplagring, torde kunna beräknas, att vid slutet av oktober eller början av november ytterligare 40,000 à 50,000 ton svenskt vete skulle kunna mottagas av kvarnarna. Den vetemängd, för vilken lagerutrymme borde finnas tillgängligt utanför kvarnarna, rörde sig sålunda omkring 75,000 à 85,000 ton.

Statens nu befintliga, offentliga spannmålslagerhus, nio till antalet och med en sammanlagd lagringskapacitet av nominellt 34,000 ton, fyllde icke de krav i fråga om belägenheten, som måste uppställas för att göra en lagerhusinrättning effektiv. — Lagerhusen måste hava ett läge, som gjorde deras begagnande så billigt och bekvämt som möjligt. Lämpligaste förläggningsorter vore därför vid kaj i hamnstad, där större kvarn funnes. Lossning och lastning kunde å sådan plats ske maskinellt. Lagerhusen borde vidare, där de lokala förhållandena sådant medgåve, förläggas så nära kvarn, att överföring av spannmål även dit kunde verkställas direkt via maskinella transportbanor. — Ledande synpunkter vid anläggandet av statens lagerhus hade varit, att läget skulle erbjuda skydd mot fientlig skadegörelse; de hade därför förlagts inuti landet, vilket gjorde deras begagnande oekonomiskt, då spannmålens fraktning till och från lagerhusen droge en kostnad, som spannmålen merendels icke kunde bära. En undersökning avseende förhållandena per den 30 november 1929 hade ock utvisat, att de fem lagerhus, som för närvarande vore i drift, endast ofullständigt utnyttjades. Vid denna tidpunkt hade i berörda fem lagerhus funnits lagrade följande kvantiteter spannmål:

	Eslöv ton	Klagstorp ton	Linköping ton	Vara ton	Åstorp ton	Summa ton
Vete	476	171	100	90	690	1,527
Råg	408	20	642	150	134	1,354
Korn	85	35	—	—	—	120
Annan spannmål	98	—	—	122	—	220
Kli och oljekakor	17	—	—	60	—	77

Statens lagerhus kunde följaktligen i förevarande sammanhang icke tillerkännas större betydelse. Åtminstone några av dem skulle dock kunna fylla en uppgift särskilt som reservutrymme, varför det kunde tänkas lämpligt, att de infogades i en lantmännens lagerhusorganisation. Om det antoges, att statens lagerhus i någon mån kunde begagnas, och dessutom i avvaktan på erfarenhet om det tilltänkta systemet en viss säker-

hetsmarginal nedåt hölles, syntes nyanläggning av lagerhus tills vidare kunna stanna vid en kapacitet av omkring 50,000 ton spannmål; det hade därvid tagits i beräkning, att även råg skulle vid behov kunna mottagas för lagring. Lagerhusens antal, storlek och förläggning, lagringsavgifter m. m. vore frågor, vilkas lösning måste föregås av lokala undersökningar företagna av lantmännens egna organisationer. Förslagen borde prövas och godkännas av Kungl. Maj:t efter spannmålsnämndens hörande. En ekonomisk drift torde förutsätta minst 4,000 tons kapacitet. Ett lagerhus av denna storlek kunde inklusive torkinrättning beräknas draga en anläggningskostnad av omkring 250,000 kronor, tomtvärdet oberäknat. För en beräknad lagringskapacitet av 50,000 ton skulle alltså krävas 12 à 13 lagerhus av förenämnda storlek med en sammanlagd anläggningskostnad av i runt tal 3 miljoner kronor. Därav syntes, oberäknat den nuvarande spannmålslagerhusfonden, för budgetåret 1930/1931 böra anvisas en miljon kronor. Utom angivna 3 miljoner kronor erfordrades visst belopp för inköp av tomtmark, där arrendering av sådan ej ställde sig lämpligare. Sistberörda belopp kunde dock icke till storleken närmare uppskattas, innan förberedande lokala undersökningar rörande lagerhusens förläggning utförts. Medel för ändamålet torde tills vidare kunna tagas av det för lagerhusen beräknade beloppet.

Sedan lagerhusföreningar bildats och behövliga lagerhus av dessa anlagts, vilka åtgärder för att organisationen skulle bliva effektiv borde genomföras i möjligaste mån samtidigt i hela landet, skulle systemet fungera ungefär på följande sätt. För varje förening tillsattes en affärsledare med uppgift att förmedla alla medlemmars försäljningar av vete och att förestå rörelsen vid föreningens lagerhus; denna rörelse skulle även omfatta inköp av vete från föreningens medlemmar. Försäljningen komme alltså att omfatta såväl vete som levererades direkt till kvarn eller annan köpare utan att passera lagerhus som vete av å lagerhus befintliga förråd. Sistberörda förråd komme att bestå dels av vete, som av medlemmar inlagts för vård och förvaring i avvaktan på lämpligt försäljningstillfälle, dels av vete, som av föreningen genom affärsledaren inköpts för att lätta marknaden och för att utan tidsutdräkt bereda medlemmar behövliga kontanta medel. Det vore omöjligt att med någon säkerhet bedöma den omfattning, i vilken berörda inköp kunde väntas bliva erforderliga. Det kunde som en gissning antagas, att en vetemängd motsvarande högst 80 procent av de nya lagerhusens kapacitet inköptes d. v. s. cirka 40,000 ton. För inköp av en sådan kvantitet vete samt vid behov även råg i viss omfattning, erfordrades ett rörelsekapital av omkring 8 miljoner kronor. Därav syntes 5 miljoner kronor behövliga under budgetåret 1930/1931. Kapitalet borde av staten ställas till förfogande i form av löpande kredit i riksbanken och borde tagas i anspråk mot erläggande av vanlig diskontoränta. Den inköpta spannmålen skulle utgöra säkerhet för krediten.

Spannmålsnämnden borde föreslå närmare bestämmelser rörande kreditvillkoren.

Beträffande prissättningen å vete borde principiellt gälla, att det svenska vetet skulle av kvarnarna betalas med ett pris, som motsvarade världsmarknadspriset å likvärdigt utländskt vete med tillägg av svensk tull. Då det gällde att finna tillfredsställande objektiva normer för jämförelse i värdehänseende mellan svenskt och utländskt vete, syntes saken ställa sig enklast, om man godtoge noteringen i Köpenhamn å danskt vete såsom världsmarknadspris å det svenska vetet. I vissa situationer, t. ex. vid pristryckande dumping från andra länder, kunde det dock tänkas nödvändigt att verkställa prisjämförelser med t. ex. La Plata-vete. I dylikt fall erfordrades korrektioner för olikhet i vikt, torrhetsgrad, glutenhalt, renhet m. m. Det borde ankomma på spannmålsnämnden att under samråd med lantmännens organisationer, kvarnar och vetenskapliga institutioner utreda och avgöra huru tillfredsställande objektiva normer för jämförelse i värdehänseende mellan svenskt och utländskt vete skulle uppnås. Spannmålsnämnden borde jämväl ombesörja, att noteringar å svenskt vete offentliggjordes och i samband därmed meddela sin uppfattning om det svenska vetets värde, då skäl därtill förelåge. Vidare borde nämnden för bedömande av det svenska vetets värde införskaffa fortlöpande noteringar å olika utländska vetesorter.

Beträffande betalningen för av lagerhusföreningens medlemmar levererat, genom affärsledaren försålt eller för lagring inköpt vete kunde ifrågasättas, att leverantören erhölle betalning enligt det vid leveranstillfället gällande priset. Därigenom uppstode ett spekulationsmoment, som innebure risk för skadliga verkningar särskilt i två hänseenden, nämligen dels på det sätt, att odlarna i förhoppning om högre pris kvarhölle sitt vete i den omfattning, att den jämna tillförseln till kvarnarna stördes, dels därigenom att vete, som med anlitande av statskredit uppköpts för lagring, vid inträdande prisfall icke kunde försäljas utan förlust. Det syntes därför vara att föredraga, att säljaren vid leveranstillfället erhölle betalning endast till viss del av gällande pris. Vid affärsårets slut verkställdes avräkning för utrönande av det genomsnittspris, som respektive förening erhållit vid sina försäljningar. Detta pris lades sedan till grund för den slutliga regleringen av betalningen till de särskilda leverantörerna, dock med iakttagande av skälig differens på grund av olikheter i leveranstid, torrhetsgrad o. s. v. Lösningen av denna fråga torde böra överlämnas till lantmannaorganisationernas eget avgörande.

Lånefonden till byggande av lagerhus.

I fråga om den föreslagna lånefonden å 3 miljoner kronor till byggande av lagerhus anför lantbruksstyrelsen bland annat:

Lantbruksstyrelsen.

Huru utredningen tänkt sig organiserandet av spannmålsodlarna framginge ej tydligt av betänkandet. Enligt styrelsens förmenande torde det

vara önskvärt, att härvid så vitt möjligt bibehålla och stödja redan befintliga organisationer, så att dessa kunde fylla skäliga krav såsom förmedlare av lantmännens spannmålsaffärer. Att skapa nya föreningar med nya styrelser och nya direktörer m. m. kunde lätt leda till en ur ekonomisk synpunkt ödesdiger överorganisation. En anslutning av organisationen till de befintliga centralföreningarna syntes ock medföra den fördelen, att veteodlande och rågodlande trakter komme att försättas i samma ställning, då det gällde att begagna sig av statens åtgärder till stödjande av brödsädesodlingen. Detta krävde visserligen icke med nödvändighet, att centralföreningarna skulle övertaga den ifrågasatta verksamheten. Ur styrelsens synpunkt vore huvudsaken, att de befintliga föreningarnas organisation i största möjliga grad utnyttjades.

Den föreslagna lånefonden å 3 miljoner kronor vore avsedd att bliva ett första stöd åt organisationen. Ur synpunkten av de intressen, styrelsen hade att företräda, måste det anses fördelaktigt, om villkoren för lånen bleve så gynnsamma som möjligt. Det vore sålunda önskvärt, att räntefoten för erhållande av lån ur fonden bestämdes enligt utredningens förslag. Räntefrihet under något eller några år syntes styrelsen jämväl böra komma i fråga. De i övrigt föreslagna villkoren funne styrelsen, jämväl ur de synpunkter styrelsen hade att tillgodose, kunna medföra mindre önskvärda konsekvenser. Ordnades saken så, som förslaget innebure, syntes lagerhus kunna uppföras utan att den förening, som byggde, hade egna tillgångar — således utan anlitande av insatser från medlemmarnas sida — och utan att föreningen ådroge sig eller sin styrelse minsta ekonomiska ansvar. Då därtill varken ränta eller amortering skulle erläggas under de tre första åren och under följande tre år endast en skäligt tillmätt ränta, syntes det styrelsen som om verklig frestelse kunde föreligga till ett lättvindigt utnyttjande av fördelarna, med fara för att lagerhus uppstode, som saknade det existensberättigande, en fast lantmannaorganisation gåve, och som måhända snart skulle öka antalet av med statsmedel uppförda, obegagnade lagerhus. Så vitt styrelsen rätt uppfattat förhållandena, torde en nödvändig förutsättning för en fast lantmannaorganisation vara, att dess medlemmar genom ett verkligt, om ock jämförelsevis obetydligt, ekonomiskt intresse vore bundna vid organisationen. Ju förr detta ekonomiska intresse vuxe sig starkt, desto säkrare stode organisationen på egna ben, och desto större gagn kunde den göra sina medlemmar. En aldrig så stor organisation, som grundades endast på lånemedel och statshjälp, komme alltid att vila på lerfötter. Ur dessa synpunkter borde det snarast vara till fördel, om den föreslagna amorteringstiden avkortades, den amorteringsfria tiden inskränktes och en om ock ringa fordran på eget ekonomiskt intresse i företaget infördes.

Styrelsen ifrågasätter, om icke utredningen något underskattat betydelsen av statens lagerhus. Styrelsen ansåge sig böra bestämt förutsätta, att sådana bestämmelser om lån ur lagerhusfonden stadgades, att icke nya lagerhus komme att med statsmedel anläggas inom områden, för vilka statens nuvarande lagerhus kunde tillfredsställa behovet av lagerhusutrymme.

Föreningen Sveriges spannmålsintressenter.

Föreningen Sveriges spannmålsintressenter, som förutsätter att med de föreslagna lagerhusen avsåges mindre lagerhus vid järnvägsstationer,

framhåller, att föreningens medlemmar, som bedreve sin rörelse från magasiner å sådana platser, skulle bliva direkt lidande genom att de statsunderstödda föreningarna öppnade lagerhus vid sidan av nämnda magasin.

Kommerskollegium.

Kommerskollegium finner påtagligt, att inrättandet av lämpligt belägna och i övrigt modernt utrustade lagerhus skulle kunna medföra fördelar för spannmålshandeln och särskilt för producenterna av brödspannmål. Rörande frågan, vari dessa fördelar skulle bestå, hänvisar kollegium till lagerhus- och kylhuskommitténs betänkande, däri dessa fördelar angivas sålunda:

1) Den inhemska spannmålsproduktionen skulle genom spannmålens uppsamling i lagerhusen kunna utbjudas i större, ensartade och därför som handelsvara värdefullare partier. Genom den rationella behandlingen vid lagerhuset ökades också spannmålens värde. Den gemensamma lagerhusdriften kunde även förväntas driva spannmålsproducenterna till kraftigare ansträngningar för höjande av spannmålens kvalitet. Genom kontrollen över samt klassificeringen av leveranserna till lagerhusen eggades producenterna nämligen till större noggrannhet vid val av utsäde och rationellare behandling av skörden. Den inhemska spannmålens kvalitet skulle sålunda höjas, dess enhetlighet befordras. Att därav en prisstegring å spannmålen till lagerhusföreningsmedlemmarnas fördel skulle bliva en följd, syntes vara givet. Men denna prisstegring bleve icke en prisstegring i egentlig bemärkelse, det vill säga en ökning i pris å oförändrad kvalitet, utan en prisstegring, som vore en följd av att spannmålen levererats i finare kvalitet.

2) Spannmålsproducenterna skulle efter lagerhusens tillkomst ej längre nödgas — av brist på egna lagerlokaler samt för anskaffande av penningar till jordbruksdriften m. m. — sälja sin spannmål å tid, då priserna vore tryckta. Vid låga priser kunde nämligen spannmålen tills vidare uppläggas i lagerhusen och spannmålens försäljning förläggas till en lämpligare tidpunkt, under det att producenterna likväl hade möjlighet att genast få pengar å denna spannmål genom att å densamma vid lagerhuset förskott lämnades eller lombardlån bereddes.

3) Vid lagerhusen kunde uppsamling ske av för export lämplig spannmål.

4) Vid uppsamlings- eller vid centrallagerhus kunde av lantmännens sammanslutningar eller av andra uppföras kvarnar till förmalning av den i lagerhusen upplagda spannmålen.

Kommerskollegium tillägger vidare:

För spannmålsproducenterna hade de med lagerhusens inrättande förbundna fördelarna ytterligare ökats, sedan genom lagen den 20 juni 1924 om viss panträtt i spannmål under vissa villkor möjliggjorts bland annat för ekonomisk förening, aktiebolag eller annan sammanslutning, däri delägarna helt eller till övervägande del bestode av jordbrukare, att upplåta panträtt i spannmål, som utvunnits i delägarnas jordbruksdrift, oaktat spannmålen ej befunne sig i föreningens besittning. En lantmannaförening, som disponerade ett lagerhus, kunde alltså numera med

iakttagande av bestämmelserna i nämnda lag använda i lagerhuset upplagd spannmål, som utvunnits i föreningsmedlemmarnas jordbruksdrift, såsom kreditobjekt och samtidigt driva handel med spannmål. Att dessa fördelar endast i ringa grad gjort sig gällande i fråga om de av staten uppförda lagerhusen, måste tillskrivas dessas belägenhet och att vid valet därav strategiska och icke driftsekonomiska synpunkter under fredstid varit utslagsgivande. I dessa avseenden innebure utredningens förslag rörande förläggningen av de planerade lagerhusen ett bestämt företräde. När slutligen med vår lagstiftning införlivats bestämmelser om upplags- eller lagerbevis, representerande själva varan, skulle säkerligen spannmålslagerhusen erhålla ännu vidsträckare betydelse.

Rörande förslaget om inrättande av en lånefond för anläggande av lagerhus reserverar kommerskollegium sig på det bestämdaste mot, att statslån motsvarande hela anläggningskostnaden skulle kunna utlämnas till lagerhusföreningar utan annan säkerhet än inteckning i lagerhusen. Kollegium anför härom bland annat:

Äventyrligheten av en dylik lånerörelse, som förutsattes finansierad genom av staten upplånta medel, framträdde så mycket starkare genom de föreslagna lånevillkoren. Lån utlämnade på av utredningen föreslagna villkor bleve uppenbarligen närmast att betrakta såsom anslag med viss eventuell återbetalningsskyldighet och borde då även så betecknas samt i varje fall utgå av skattemedel.

I betraktande av de stora förväntningar, som knutits vid inrättandet av lämpliga lagerhus, måste det anses anmärkningsvärt, att den för sådant ändamål redan inrättade fonden hittills i så ringa grad utnyttjats. De för lån ur denna fond stadgade villkoren torde vara så förmånliga, att de, därest ett verksamt intresse i frågan visats av lantmännen själva, knappast bort utgöra hinder för inrättande av spannmålslagerhus med stöd av fonden. Att ändra lånevillkoren i den riktning utredningen föreslagit, skulle innebära ett avsteg från sunda ekonomiska principer. Tänkbart vore, att förening, bildad för att med stöd av lån ur nämnda fond uppföra lagerhus, kunde under någon form erhålla ytterligare stöd genom anslag av statsmedel, som för sådant ändamål beviljades av riksdagen.

Statskontoret. Statskontoret anför bland annat:

Då lån skulle utlämnas till hela anläggningskostnadens belopp, kunde säkerhet av inteckningar i lagerhusen icke anses betryggande. Därest emellertid dylik säkerhet ansåges böra godtagas, torde föreskrift att så skulle ske, böra meddelas. Då utredning om lagerhusens ekonomiska bärighet icke framlagts, förefölle det svårt att nu avgöra, vilka villkor, som borde fastställas för låneverksamheten. Enligt utredningens förslag — räntefrihet under tre år och amorteringsskyldighet fr. o. m. det sjunde året — skulle låntagaren hava att fr. o. m. sistnämnda år verkställa en annuitetsbetalning av cirka 5.8 procent å det ursprungliga lånekapitalet. Lånens löptid torde med hänsyn till beskaffenheten av den pant, som skulle utgöra säkerhet för lånen, böra begränsas till exempelvis 30 år. Med frihet från amortering under sex år skulle amorteringstiden sålunda

komma att omfatta 24 år och annuiteten bliva cirka 6.9 procent. Det kunde möjligen ifrågasättas, om icke för vederbörande låntagare skulle vara mindre betungande, att amorteringsfriheten inskränktes till den tid av tre år, som för närvarande vore medgiven för lån från spannmålslagerhusfonden. Därigenom skulle nämligen, med en amorteringstid av 27 år, annuiteten komma att utgöra cirka 6.47 procent å lånekapitalet. Med hänsyn till den ekonomiska risk, som vore förbunden med denna låneverksamhet, torde, särskilt för den händelse räntefrihet helt eller delvis medgåves, de för utlåningen erforderliga kapitalmedlen böra anvisas att med ett efter dessa förhållanden avvägt belopp utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

Fullmäktige i riksgäldskontoret.

Fullmäktige i riksgäldskontoret anföra:

Riksdagen tillämpade sedan några år i fråga om avsättningarna till statens utlåningsfonder konsekvent den principen, att av lånemedel anvisades endast så stor del, att inflytande räntor å utlämnade lån beräknades komma att fullt täcka statens egna ränteutgifter å de för respektive fond upplånade medlen. Lånemedelsandelen i utlåningsfonderna borde med andra ord vara i största möjliga grad riskfri. Denna för vidmakthållande av statens sunda finansiella ställning viktiga regel medgåve ej att helt av lånemedel anvisa de för bildande av en lagerhusfond erforderliga medlen. Då lån från fonden skulle lämnas till belopp motsvarande hela anläggningskostnaden för respektive lagerhus och säkerheten utgjordes endast av inteckningar i lagerhusen, måste man, även om man utginge från att lagerhusens rörelse komme att drivas enligt sunda ekonomiska principer, räkna med möjligheten av att betydande förluster för staten kunde uppkomma å denna lånerörelse. Den föreslagna räntefriheten under tre år å utlämnade lån medförde därjämte en nedgång av nutidsvärdet av lånen och innebure därmed även en viss kapitalförlust för staten. Förlustrisken vid denna nya form av statlig utlåningsrörelse syntes så stor, att det kunde ifrågasättas, huruvida ej det mest riktiga vore, att hela lånefonden anvisades att utgå av andra statsinkomster än lånemedel. I varje fall borde en mycket betydande del, ej understigande hälften av anslagen till fonden, utgå av sådana statsinkomster och således högst hälften av lånemedel. Därest lånen från fonden skulle bliva helt räntefria, borde fonden ej ens till någon del bestå av lånemedel. För uppkomna och bokförda förluster, i den mån dessa drabbade i fonden ingående lånemedel, borde riksgäldskontoret successivt beredas ersättning på sätt numera skedde i fråga om statens övriga utlåningsfonder.

Kreditivet för beviljande av lån till inköp av vete och råg.

Lantbruksstyrelsen.

I fråga om det föreslagna löpande kreditivet å 8 miljoner kronor att av lagerhusföreningarna användas till inköp av vete och råg anför lantbruksstyrelsen:

Närmare utredning om villkoren för denna kredit eller formerna för dess fördelande funnes icke i betänkandet. Styrelsen ansåge det tveksamt, huruvida denna kredit skulle avse — och uteslutande avse — att sätta föreningarna i stånd att inköpa spannmål. Härmed infördes i föreningarnas verksamhet ett spekulationsmoment, som kunde innebära fara för deras framtida bestånd. Erfarenheten från liknande verksamhet tidigare gåve vid handen, att största försiktighet härvid vore av nöden. Enligt styrelsens mening borde spannmålen förbliva i den ursprunglige

ägarens ägo, till dess den slutligen avsattes. Föreningens uppgift skulle endast vara att tjänstgöra som mellanhand, vilken i avvaktan på spannmålens försäljning förmedlade lån åt ägaren mot säkerhet av varan. Föreningens verksamhet bleve, därest så skedde, lugnare och säkrare och förutsättningarna för dess förmåga att gagna medlemmarna för framtiden större.

Styrelsen ansåge sig dock, ur de synpunkter styrelsen hade att företräda, böra framhålla betydelsen av att sådana åtgärder vidtoges, att lantmännen utan alltför betungande former och villkor kunde komma i åtnjutande av den kredit, som vore en nödvändig förutsättning för att spannmålsmarknaden icke under hösten och förvintern nedtrycktes på grund av lantmännens av ekonomiska svårigheter orsakade massutbud, så snart skörden bärgats och avtröskats.

Föreningen Sveriges Spannmålsintressenter.

Föreningen Sveriges spannmålsintressenter anför, att staten genom att ställa ett belopp av 8 miljoner kronor till lantmannaföreningarnas disposition såsom rörelsekapital skulle göra ett oberättigat intrång på spannmålshandlarnas verksamhet, som varit till stor fördel för jordbruket.

Kommerskollegium.

Kommerskollegium avstyrker på det kraftigaste den föreslagna organisationen av spannmålshandeln, åtminstone i den skisserade utformning förslaget erhållit i utredningens betänkande. Kollegium anför härom bland annat:

Utredningen hade avsett, att den av lagerhusföreningarna inköpta spannmålen, som upplagts i föreningarnas lagerhus, skulle utgöra säkerhet för den av riksbanken beviljade krediten. Så vitt anginge spannmål, som utvunnits i jordbruksdrift utövad av respektive föreningars medlemmar, vore detta redan med för närvarande i ämnet gällande bestämmelser rättsligt sett genomförbart. De tyngande föreskrifterna i 1924 års lag om viss panträtt i spannmål måste dock därvid iakttagas, och försäljningen av den förpantade spannmålen måste jämväl ske i enlighet med bestämmelserna i denna lag. Det vore dock ur synpunkten av bankens intresse av fullgod säkerhet för belåningssumman föga tillfredsställande att räkna med pantens värde såsom lika med inköpsvärdet.

Oavsett detta vore det i hög grad betänkligt att med begagnande av statlig kredit bereda möjlighet för enskilda sammanslutningar utan egentlig ekonomisk stadga att bedriva i viss mån spekulativ spannmålshandel. Med hänsyn till de starka fluktuationerna i spannmålsprisen och till de stora vanskligheter, som över huvud vore förbundna med ett riktigt bedömande av läget och framtidsutsikterna på spannmålsmarknaden, kunde det befaras, att en sådan verksamhet i allt för många fall skulle visa sig förlustbringande.

Fullmäktige i riksgäldskontoret.

Fullmäktige i riksgäldskontoret framhålla, att anordnande av kredit för lagerhusföreningarna torde utgöra ett ofrånkomligt komplement till inrättandet av en lagerhusfond, samt anföra vidare:

Det måste undvikas att, såsom utredningen syntes hava avsett, riksdagen skulle ålägga riksbanken att ställa medel till lagerhusföreningarnas förfogande mot säkerhet av den spannmål, föreningarna medelst kreditens användande komme att inköpa. Mot ett dylikt ingrepp i riks-

banksledningens fria prövningsrätt i fråga om bankens engagemang måste ur principiell synpunkt inläggas en bestämd gensaga, detta så mycket mer som den ifrågasatta säkerheten måste betecknas som allt annat än bankmässig. Då statsmakterna ansåge sig böra bevilja krediter av ett eller annat slag, som ej vore riskfria, syntes det riktiga vara, att riksdagen uppdroge åt riksgäldskontoret att på lämpligt sätt handhava kreditgivningen. Så hade ock under senare år i flere fall skett. I överensstämmelse härmed syntes även denna kreditfråga böra ordnas. Två alternativ kunde därvid ifrågakomma. Det ena innebure, att krediten ordnades i analogi med vad som skedde i fråga om de stora krediterna till kristidskommissionerna, så att riksgäldskontoret skulle hava att direkt tillhandahålla lagerhusföreningarna medel efter rekvisition och mottaga återbetalningar å utbetalda medel, varvid dock, för undvikande av allt för stor ökning av riksgäldskontorets arbete, borde föreskrivas, att uttag och insättningar finge ske endast i jämna 100,000-tals kronor med rätt för föreningarna att hålla medel innestående i bank intill dess betalning till riksgäldskontoret lämpligen kunde äga rum. Det andra alternativet vore, att riksgäldskontoret träffade avtal med riksbanken om kreditens omhänderhavande av banken mot säkerhet av — förutom den inköpta spannmålen — en av riksgäldskontoret ställd garanti. Vilketdera av de angivna sätten, som komme till tillämpning, syntes vara av relativt underordnad vikt. Om krediten skulle lämnas direkt av riksgäldskontoret, borde å uttagna medel debiteras en ränta, som täckte riksgäldskontorets egen upplåningsränta. Anlitades åter det senare förfarandet, kunde räntan, under förutsättning att krediten ordnades i form av växelkredit, beräknas bliva riksbankens vid varje tillfälle tillämpade lägsta växeldiskonto.

Förslag rörande kreditvillkoren borde underställas riksgäldsfullmäktiges prövning. Fastställas borde ock, intill vilket belopp varje lagerhusförening skulle äga begagna sig av krediten.

Fullmäktige ansåge lika med utredningen riktigt, att leverantör av vete, som inköptes av lagerhusförening, vid leveransen erhölle betalning endast till viss del av vid leveranstillfället gällande pris och att slutreglering skedde efter affärsårets slut. För undvikande i möjligaste mån av kapitalförluster vore det av vikt, att en sådan säkerhetsmarginal ej gjordes allt för snäv.

Fullmäktige i riksbanken.

Fullmäktige i riksbanken, som förutsätta, att särskilda medel för krediten komme att ställas till riksbankens förfogande, hava intet att erinra mot att förvaltningen av lånefonden omhändertages av riksbanken, samt anföra bland annat:

Fullmäktige hade på sin tid enligt vissa särskilda föreskrifter medgivit belåning av spannmål, upplagrad i statens spannmålslagerhus. Dylika lån hade dock icke förekommit i någon större omfattning.

Riksbanken hade jämväl tillgodosett behovet av spannmålsbelåning därigenom att åt centralkassor för jordbrukskredit beviljats rätt att i riksbanken rediskontera spannmålsväxlar, d. v. s. växlar, för vilka säkerhet i form av tröskad eller otröskad spannmål pantförskrivits till jordbrukskassa jämlikt lagen den 20 juni 1924 om panträtt i spannmål. Ej heller denna form av spannmålsbelåning hade för riksbankens vidkommande i större utsträckning använts. Av fem befintliga central-

kassor hade fyra för år 1929 gjort framställning om och erhållit rätt att rediskontera spannmålsväxlar till ett sammanlagt belopp av 400,000 kronor. Krediten hade dock endast delvis utnyttjats. För år 1930 hade sammanlagda kreditbeloppet för dylika växlar i överensstämmelse med respektive centralkassors framställningar fastställts till 325,000 kronor.

Jämlikt förenämnda lag den 20 juni 1924 upphörde verkan av pantförskrivning den 1 september, som infölle näst efter det sextio dagar förflutit från anteckning i rättens register över dylika panrättsupplåtelser. Denna bestämmelse avsåge spannmål, upplagd hos odlaren; begränsningen av belåningstiden vore nödvändiggjord av praktiska skäl. Ej heller vid belåning av spannmål, upplagd i lagerhus, syntes en längre lånetid lämplig. Ett uppskjutande av den belånade varans försäljning, intill dess det nya årets produkter kommit i marknaden, skärpte ett prisfall och måste sålunda avsevärt öka den med belåningen förenade risken.

Departementschefen.

Lånefonden till byggande av lagerhus.

I anledning av proposition till 1924 års riksdag beslöt riksdagen, att en särskild fond, benämnd spannmålslagerhusfonden, skulle inrättas; från denna fond, som skulle förvaltas av statskontoret, skulle lån i mån av tillgång och intill ett belopp av 500,000 kronor årligen utlämnas för anläggande av spannmålslagerhus eller anskaffande av spannmålstorkar.

De för erhållande av lån ur denna fond fastställda villkor äro i huvudsak följande:

Lån tilldelas ekonomiska föreningar och aktiebolag, däri medlemmarna eller aktieägarna helt eller till övervägande del bestå av jordbrukare, för uppförande av uppsamlingslagerhus, centrallagerhus eller magasin för till torkning avsedd spannmål samt för anskaffande av för torkning av spannmål konstruerade maskinella anordningar s. k. spannmålstorkar. Lån beviljas mot av statskontoret godkänd säkerhet intill högst 75 procent av anläggnings- eller anskaffningskostnaden. Lån förräntas efter 5 procent om året. Lån indelas med avseende å återbetalningen i två lika stora delar, en amorteringsdel och en stående del. Å amorteringsdelen erlägges, tills den blivit till fullo gulden, en annuitet av 7 procent, varvid såsom ränta räknas 5 procent å det oguldna kapitalbeloppet av amorteringsdelen. Amorteringsskyldighet inträder med fjärde året efter utgången av det kalenderår, under vilket lånet utbekommits. Intill dess kapitalavbetalningen börjar, erlägges endast ränta å lånets hela belopp. Därefter erlägges, jämte föreskriven annuitet å amorteringsdelen, ränta å lånets stående del, tills denna lånedel till fullo betalts. Lånets stående del kan icke från statens sida uppsägas, innan amorteringsdelen guldits, så vitt icke vissa närmare angivna förutsättningar föreligga; denna del av lånet skall dock vara gulden inom fem år från det den sista inbetalningen å amorteringsdelen bort fullgöras.

För denna fond har av 1924 års riksdag anvisats ett reservationsanslag av 500,000 kronor. Fonden har emellertid allenast i ringa mån anlitats. Lån ur fonden har beviljats till byggande av blott ett lagerhus, och har lånet till detta bestämts till 57,000 kronor. Att fonden blivit så föga utnyttjad torde bero på, att villkoren för erhållande av lån ur fonden ansetts allt för stränga för att med stöd av dylika lån skulle kunna grundas ur

ekonomisk synpunkt tillfredsställande lagringsverksamhet. Det torde sålunda vara uppenbart att, om man vill få till stånd en sådan verksamhet, de villkor, under vilka lån för uppförande av lagerhus kunna av staten medgivas, måste göras för låntagarna mera fördelaktiga.

Beträffande nyttan och behovet av spannmålslagerhus över huvud taget anser jag mig kunna instämma i dåvarande departementschefens yttrande i propositionen till 1924 års riksdag angående inrättandet av den förenämnda lånefonden till anläggande av spannmålslagerhus; det framhölls i nämnda yttrande, att spannmålslagerhus hade en betydelsefull uppgift att fylla dels för underlättande av den i landet producerade spannmålens avsättning på ett sätt, som bättre än dittills varit fallet tillgodosåge producenternas intressen särskilt i förhållande till förefintliga mellanhänder, dels ock för höjande av spannmålens kvalitet. I sistnämnda hänseende vore av särskild vikt, att lagerhusen utrustades med moderna torkningsanordningar.

Att för en reglering av vetemarknaden i enlighet med den av utredningen framlagda planen ett antal lagerhus i rikets slättbygder är av nöden, behöver knappast särskilt framhållas. Vad angår de av utredningen uppdragna riktlinjerna för åstadkommandet av erforderligt antal lagerhus och behovet av dylika lagerhus synas dessa vara av beskaffenhet att i huvudsak kunna läggas till grund för förslag i ämnet. Vid prövningen av ansökningar om lån till nya lagerhus bör dock tillses, att sådana ej anläggas inom områden, där redan befintliga, staten eller enskilda tillhöriga lagringslokaler kunna fylla behovet. Måhända kan härigenom någon minskning ernås i det av utredningen beräknade behovet av lagringsutrymme för 50,000 ton spannmål.

För genomförande av en anordning, varom nu är fråga, synes bliva påkallat, att ett erforderligt antal lagerhus kommer till stånd. Initiativet härtill måste utgå från lantmännen, som för ändamålet torde böra sammansluta sig i bolag eller föreningar, i den mån ej redan förefintliga sådana kunna tjäna som organ för verksamheten. I vad mån redan befintliga lantmannaorganisationer kunna anses lämpade som underlag för den tilltänkta lagerhusrörelsen får bero på en ingående prövning i varje särskilt fall av dessas ekonomiska ställning, ledning och andra på frågan inverkande omständigheter.

Åt lantmannaorganisationer, som efter sådan prövning funnits lämpade för uppgiften, skall därefter av statsmedel kunna beviljas lån till byggandet av lagerhus.

I fråga om de villkor, som böra gälla för erhållande av dylika lån, torde, i huvudsaklig anslutning till vad f. n. gäller för erhållande av lån från spannmålslagerhusfonden, böra stadgas, *att* lån tilldelas ekonomiska föreningar och aktiebolag, däri medlemmarna eller aktieägarna bestå av jordbrukare eller sammanslutningar av jordbrukare, och *att* lån kunna beviljas såväl för uppförande av uppsamlingslagerhus, centrallagerhus eller

magasin till för torkning avsedd spannmål som ock för anskaffande av spannmålstorkar.

Beträffande storleken av de lånebelopp, som kunna beviljas, torde böra vidtagas den förbättring av nu gällande villkor, att lån kan medgivas intill högst 85 procent av anläggnings- eller anskaffningskostnaden. Härvid bör ankomma på Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall pröva behovet. Som säkerhet för lån för uppförande av lagerhus eller magasin böra lämnas inteckningar med bästa förmånsrätt i den fastighet, varå byggnaden är avsedd att uppföras, samt till belopp motsvarande det beviljade lånebeloppet. I fråga om villkoren för utbetalning av lån torde, i överensstämmelse med vad f. n. gäller beträffande utbetalning av lån ur spannmålslagershusfonden vid lån för uppförande av lagerhus eller magasin för till torkning avsedd spannmål, böra föreskrivas, att lån må, efter prövning i varje särskilt fall, kunna intill två tredjedelar utbetalas, dock ej mer än som motsvarar två tredjedelar av den verkliga kostnaden för det utförda arbetet, varemot återstoden bör innestå tills arbetet blivit efter verkställd avsyning godkänt.

Räntor å lånen torde, i anslutning till vad utredningen alternativt föreslagit, böra bestämmas till 4 ½ procent; ränteskyldighet torde ej böra inträda förr än med fjärde året efter utgången av det kalenderår, under vilket lånet utbekommits. För att ej göra amorteringen allt för betungande torde den tid, inom vilken lån skall vara till fullo guldet, böra bestämmas till 40 år, därvid skyldighet att erlägga amortering ej bör inträda förr än med sjunde året efter utgången av det kalenderår, under vilket lånet utbekommits.

Beviljat lån torde, under samma förutsättningar som för närvarande gälla beträffande lån ur spannmålslagerhusfonden, kunna uppsägas till omedelbar återbetalning. Så bör kunna ske, då låntagaren brister i honom åliggande förpliktelser beträffande honom beviljat lån eller då lagerhus, magasin eller spannmålstork, vartill lån ur fonden erhållits, icke drives eller underhålles på tillfredsställande sätt, eller då låntagaren till annan överlåter eller uthyr sådan inrättning eller eljest avhänder sig dispositionsrätten till densamma.

De ytterligare föreskrifter för lånerörelsen, som kunna finnas erforderliga, torde böra utfärdas av Kungl. Maj:t.

Anläggningskostnaden för ett lagerhus om 4,000 tons kapacitet inklusive torkinrättning torde kunna beräknas till omkring 250,000 kronor, kostnad för inköp av tomtmark, vartill lån av statsmedel ej torde böra medgivas, däri ej inräknad. Beräknas det behövliga antalet lagerhus tillsvidare till omkring 12, skulle statens lånebidrag härför, enär lån av statsmedel förutsatts skola kunna utgå med 85 procent, utgöra 2,550,000 kronor. Det torde emellertid kunna förutses, att ett så stort antal lagerhus icke kan komma till utförande under första året. Organiserandet av lagerhusverksamheten tager sin tid likasom planläggandet och utförandet av själ-

va lagerhusen. Högre belopp än som motsvarar lånebidragen till 4 lagerhus synes näppeligen behöva stå till förfogande. Med beräkning av ett lånebidrag till varje lagerhus av högst 212,500 kronor skulle sålunda den nya spannmålslagerhusfonden (lagerhusfonden för spannmål) böra för nästkommande budgetår bestämmas till 850,000 kronor.

För den nya fonden bör i riksstaten uppföras ett reservationsanslag å förslagsvis 850,000 kronor. Med hänsyn till de villkor, som skola gälla för lån ur den nya fonden, torde, i enlighet med numera tillämpade grunder för beredande av anslagsmedel till dylika fonder, av nämnda belopp 680,000 kronor böra utgå ur lånemedel och 170,000 kronor av andra statsinkomster. Till ett förslag i sådant hänseende har hänsyn tagits i det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till riksstat för instundande budgetår, i det anslagsmedel för dylikt ändamål föreslagits beräknade dels under nionde huvudtiteln punkt 93 och dels under utgifter för kapitalökning, bil. 6 punkt 8. Erinras må, att enligt Kungl. Maj:ts, i överensstämmelse med riksdagens beslut den 14 juni 1928 utfärdade kungörelse (nr 209) med vissa bestämmelser rörande äldre reservationsanslag återstoden, 443,000 kronor, av anslaget för den nuvarande spannmålslagerhusfonden kommer att, därest särskilt undantag ej göres, den 30 juni 1930 omföras till inkomsttitel för i anspråk tagna reservationer. Det synes ock lämpligt att, i förenklingssyfte, överföra det från sistnämnda fond utlämnade lånet till den nya fonden.

Kreditivet för beviljande av lån till inköp av vete och råg.

Om lagerhusföreningarna skola bliva i stånd att fylla den uppgift, som enligt den av utredningen upplagda planen skulle tillkomma dem, torde det bliva erforderligt, att de ock äga möjlighet att uppköpa spannmål för att dels vid förefallande behov lätta det tryck å marknaden, som allt för rikliga utbud föranleda, dels ock bereda föreningsmedlemmar tillgång till penningar. Otvivelaktigt kan en av lagerhusföreningarna sålunda bedriven uppköpsverksamhet bliva ett betydelsefullt led i arbetet för att hålla priset å den inhemska brödsäden uppe å den nivå, som priset å världsmarknaden och gällande tullsats motivera.

En dylik verksamhet kan emellertid icke komma till stånd utan att staten bereder föreningarna möjlighet till kredit. Ett oeftergivligt villkor för att staten skall ställa lånemedel till en sammanslutnings förfogande för ifrågavarande ändamål måste dock vara, att i största möjliga mån betryggande säkerhet erhålles för att rörelsen bedrives efter ekonomiskt sunda principer.

En ingående, efter affärsmässiga principer företagen prövning av vederbörande sammanslutnings ekonomiska ställning och huruvida dess ledning besitter för detta slag av rörelse erforderliga egenskaper, måste i varje särskilt fall äga rum. Att så kommer att ske är av desto större vikt, som man icke torde kunna fordra, att för dessa lån beredes långivaren

den betryggande säkerhet, som panträtt i inneliggande lager av spannmål enligt lagen om viss panträtt i spannmål innebär. Beträffande sådan av lagerhusförening inköpt spannmål, som utvunnits ur föreningsmedlemmarnas egen jordbruksdrift, är en sådan panträttsupplåtelse väl enligt nämnda lag möjlig. Det omständliga förfarande, som är förknippat med dylik upplåtelse, skulle emellertid otvivelaktigt allt för hårt klavbinda den tilltänkta rörelsen. Om denna verksamhet skall slå väl ut, måste största möjliga frihet beredas föreningarna att bedriva sina köp och försäljningar enligt fullt affärsmässiga grunder. Föreningarna måste hava möjlighet att handla snabbt och att smidigt anpassa sig efter förändringar i prisläget. Dessutom kan panträtt enligt nämnda lag icke av lagerhusförening upplåtas i spannmål, som föreningen inköpt av annan än medlem av föreningen.

De lån, som beviljas föreningarna, måste alltså få karaktären av affärskrediter, beviljade på ingående kännedom om vederbörande förenings ekonomiska ställning och vederbörande affärsledares drift och skicklighet.

Under betonande av att nu angivna principer vid kreditgivningen måste strängt upprätthållas, anser jag mig, om ock icke utan en viss tvekan, kunna tillstyrka, att staten lämnar det stöd, som tarvas för att nu berörda form av inköpsverksamhet skall, där förutsättningar därför finnas, kunna komma till stånd. Jag förutsätter härvid givetvis, att spannmålsupphandlingen utövas med största försiktighet och endast i de fall, då verkligt behov därav förefinnes. Jag tillstyrker alltså, att en särskild fond upplägges för utlämnande av lån till bedrivande av uppköp av spannmål. I fråga om storleken av denna fond har utredningen utgått från att, när väl det beräknade antalet lagerhus kommit till stånd, skulle erfordras ett belopp av 8 miljoner kronor. Det slutliga belopp, som kan behöva ställas till förfogande, är svårt att beräkna, och torde detta bliva beroende av den erfarenhet, som må vinnas rörande anordningens lämplighet. Innan ännu dylik erfarenhet vunnits, torde det vara till fyllest, därest man räknar med ett utlåningsbelopp för nästkommande budgetår av 2 miljoner kronor att utgå av lånemedel.

Förvaltningen av fonden och kreditgivningen torde böra omhänderhavas av riksbanken, på vilken det alltså skall ankomma att pröva inkomna låneansökningar. Erforderliga medel för ändamålet torde böra äskas av riksdagen för att av riksgäldskontoret ställas till riksbankens förfogande. För nästkommande budgetår torde anslagets storlek böra föreslås till nyssnämnda belopp, 2 miljoner kronor att utgå av lånemedel. Denna fond torde böra redovisas i rikshuvudboken. Jag vill erinra, att i det belopp, 10,000,000 kronor, som i det till 1930 års riksdag framlagda förslaget till riksstat för budgetåret 1930/1931 under utgifter för kapitalökning, (se bil. 6 punkt 8), beräknats till vissa åtgärder inom jordbrukets område, hänsyn tagits jämväl till nu ifrågavarande anslagsändamål.

Beträffande villkoren för erhållande av lån ur fonden (spannmålskreditfonden) torde böra stadgas i huvudsak:

att lån må beviljas ekonomisk förening eller aktiebolag, däri medlemmarna eller aktieägarna bestå av jordbrukare eller sammanslutningar av jordbrukare, för underlättande av inköp från föreningsmedlemmarna eller aktieägarna eller andra av vete och råg att levereras till lagerhus eller annan lagringslokal, som innehaves eller står under betryggande kontroll av föreningen eller bolaget,

att å beviljat lån icke må vid någon tid utestå högre belopp än som motsvarar viss del, förslagsvis 80 procent, av det för samma tid bestämda värdet av det inneliggande lager av spannmål, varöver låntagare äger förfoga såsom underlag för krediten,

att å utestående lån beräknas ränta efter ty fullmäktige i riksbanken bestämma.

Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att efter hörande av fullmäktige för riksgäldskontoret och riksbanken utfärda de ytterligare föreskrifter i fråga om säkerheten för beviljade lån samt beträffande villkoren i övrigt, som kunna finnas erforderliga.

Spannmålsnämnden.

Såsom verkställande organ för åtgärderna till stödjande av spannmålsmarknaden har utredningen tänkt sig att på statens bekostnad skulle tillsättas en särskild nämnd, kallad statens spannmålsnämnd. Härom har utredningen anfört: *Jordbruksutredningen.*

Nämndens arbetsuppgifter skulle avse den centrala handläggningen av ärenden sammanhängande med inrättandet av lagerhus, prisförhållanden å vete- och rågmarknaden samt regleringen av inmalnings- och inblandningstvången. Nämnden borde sålunda granska och till Kungl. Maj:t avgiva utlåtanden rörande planer till lagerhusanläggningar samt låneansökningar, som från lagerhusföreningar inkomme till Kungl. Maj:t. Nämnden borde vidare tillse, att lagerhusen anlades i enlighet med av Kungl. Maj:t fastställda planer. För utövande av nämndens informationsverksamhet beträffande värdet och priserna å inhemsk spannmål erfordrades fortlöpande noteringar å olika utländska vete- och rågsorter samt undersökningar rörande de skilda faktorer, som konstituerade skiljaktigheter i marknadspriset, såsom olikheter i avseende å hårdhetsgrad, glutenhalt, vikt, torrhet, renhet o. s. v. Vidare borde nämnden offentliggöra prisnoteringar å inhemsk spannmål.

För reglering av inmalningen måste nämnden varje höst verkställa uppskattning av landets veteskörd. På grundval av denna uppskattning

och inhämtade upplysningar rörande skördens kvalitet borde nämnden till Kungl. Maj:t avgiva förslag rörande inmalningsprocent för perioden november—december. Vidare borde nämnden avgiva förslag till inmalningsprocent för senare tvåmånadersperioder, därvid den finge bygga särskilt på uppgifter från kvarnar och lagerhusföreningar rörande storleken av disponibla veteförråd samt eventuellt på särskilda allmänna inventeringar.

För kontroll av inmalningen borde nämnden dels tillhandahålla kvarnarna formulär för journaler över inmalningen samt för inköps- och lagerbokföringen m. m. dels genom utsända kontrollanter öva tillsyn över tillämpningen av utfärdade inmalnings- och bokföringsbestämmelser. På journalerna grundade statistiska uppgifter borde vid slutet av varje tvåmånaders period insändas till nämnden för bearbetning och konstaterande, huruvida föreskriven inmalning verkställts. Nämnden borde verka för jämn tillförsel av vete till landets kvarnar. Om tillförseln visade sådan ojämnhet eller otillräcklighet, att svårighet uppstode för iakttagande av föreskriven inmalning, borde nämnden undersöka möjligheten till förbättrad tillförsel och vid behov hos Kungl. Maj:t föreslå sänkning av inmalningsprocenten eller dess försättande ur kraft.

I avseende å mjölblandningstvånget borde nämnden upprätta förslag till blandningsanläggningar och för deras drift behövlig organisation jämte förslag till instruktion för tullverket rörande blandningens utförande och övervakande m. m. Vidare borde nämnden låta verkställa inspektion rörande utförandet av blandningen samt granskning av journaler, som tullverket och kvarnarna borde föra över mjöl, som använts för blandningsändamål. Jämväl på dessa journaler grundade statistiska uppgifter borde insändas till nämnden för kontroll av blandnings- och inmalningsföreskrifternas efterlevnad.

Vidare komme en mängd arbetsuppgifter av mera löpande art att åvila nämnden såsom t. ex. uppkommande specialfrågor och informationsspörsmål i samband med genomförandet av regleringsåtgärderna. Nämnden torde jämväl komma att tagas i anspråk för besvarandet av remisser i spannmåls- och mjölfrågor samt för utredningar å området.

För att fylla de anspråk, som sålunda torde komma att ställas på nämnden, syntes denna i behov av möjligast allsidiga sammansättning från de näringsgrenar, som berördes av regleringen. Dessutom torde med hänsyn till de allmänna intressen, som berördes av nämndens arbetsuppgifter, en jämförelsevis manstark representation av dessa intressen böra ingå i nämnden. Denna borde därför bestå av sju ledamöter, som jämte två suppleanter för varje ledamot borde förordnas av Kungl. Maj:t för två år i sänder. Två ledamöter borde representera jordbruksnäringen, en kvarnindustrien och en bagerinäringen. Av de ledamöter, som icke företrädde viss näring, borde Kungl. Maj:t förordna en till ordförande och en till vice ordförande. En av nyssberörda ledamöter borde av Kungl. Maj:t

förordnas till verkställande ledamot i nämnden. Denna borde äga anställa erforderlig kontors- och kontrollpersonal.

Lantbruksstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen ifrågasätter, om icke med tillsättandet av en spannmålsnämnd borde anstå, till dess statsmakterna efter ny utredning finge tillfälle taga slutgiltig ställning till frågan i hela dess vidd. Styrelsen anför bland annat:

Den minskning i kravet på kontroll, som det av styrelsen framförda förslaget om reglering av inmalningen torde medföra, syntes göra behovet av en särskild spannmålsnämnd mindre starkt. Noteringen å vete och råg handhades för närvarande av Sveriges allmänna lantbrukssällskap och leddes av en särskild nämnd, i vilken såväl jordbruket som kvarnindustrien och spannmålshandeln vore representerade. Meningen syntes vara, att statens spannmålsnämnd skulle övertaga denna funktion. Huruvida handhavandet av denna uppgift hittills givit anledning till överflyttande av verksamheten till nytt organ, undandroge sig styrelsens bedömande. Att handhavandet av en handelsnotering skulle överflyttas till ett rent statligt organ, hade hittills endast i rena undantagsfall ansetts lämpligt.

Därest uppskattningen av den för vissa konsumtionsår tillgängliga skörden av brödsäd kunde ske med ledning av statistiska centralbyråns septemberrapport, därom dock styrelsen vore tveksam, syntes arbetet med nämnda uppskattning bliva ringa. Beräkningen rörande skörden och den på grund därav uppskattade tillgången på brödsäd till förmalning torde med minst samma noggrannhet kunna verkställas av statistiska centralbyrån. För inhämtande av de uppgifter rörande storleken av i marknaden tillgängliga spannmålsförråd, som vore behövliga för eventuella ändringar i inmalningsprocenten, funnes icke för närvarande något organ. För detta ändamål förelåge sålunda en uppgift för spannmålsnämnden.

Jämväl för övervakandet av bestämmelserna om inmalningstvånget saknades för närvarande organ. Vakandet över efterlevnaden av bestämmelserna angående inblandningstvånget kunde däremot överlämnas till tullverket, där denna kontroll med rätta hörde hemma. I Tyskland utövades kontrollen över inmalningstvånget genom inspektörer, som vore anställda hos ett jordbrukskooperativt företag, men avlönade med statsmedel; kvarnarnas redogörelser över verkställd förmalning avgåves till jordbruksdepartementet. Jämväl i Sverige hade den kontroll, som vid ett föregående tillfälle, med anledning av träffad överenskommelse om viss inmalning av svenskt vete, övats över kvarnindustrien, handhafts av jordbruksdepartementet. Det syntes därför icke uteslutet, att kontrollen jämväl nu skulle kunna ordnas utan inrättande av särskild spannmålsnämnd. Komme en sådan nämnd till stånd, vore det naturligt, att kontrollen, så vitt den berörde kvarnindustrien, överlämnades till denna nämnd.

Då spannmålshandeln skulle först handhavas av lantmännens egna organisationer, syntes det tvivelaktigt, huruvida spannmålsnämnden kunde få någon större betydelse för åstadkommande av en jämn tillförsel av svensk spannmål till kvarnarna.

Ärenden rörande spannmålslagerhusfonden hade hittills tillhört lantbruksstyrelsens verksamhetsområde, men styrelsen hade intet emot att dessa överflyttades å nämnden.

Om styrelsen sålunda funne, att en del av de arbetsuppgifter, som tänkts bliva tillagda spannmålsnämnden, vore av den natur, att ett särskilt organ därför kunde anses lämpligt, syntes det dock tvivelaktigt, om denna verksamhet krävde en organisation av den omfattning och maktfullkomlighet, som ifrågasatts. Den föreslagna organisationen syntes i hög grad tungrodd. Intet utslöte, att nämndens sammansättning komme att i hög grad växla från det ena sammanträdet till det andra och att dess verksamhet därigenom komme att brista i följdriktighet. En nämnd om helst endast tre personer med högst tre ersättare bleve både bättre arbetsduglig och svarade mera mot nämndens arbetsuppgifter. Av stor betydelse vore jämväl, att den verkställande ledamoten tillerkändes tillräcklig myndighet. Det vore nödvändigt att, därest nämnden skulle äga rätt att hos vederbörande myndighet påkalla biträde och sådant biträde skulle kunna påkallas utan att Kungl. Maj:ts medgivande varje gång inhämtades, tillika tydligt angåves, att statens myndigheter hade skyldighet lämna sådant biträde endast i den mån det kunde lämnas utan eftersättande av verkets ordinarie arbete.

Generaltullstyrelsen. Generaltullstyrelsen hemställer, såsom redan omnämnts, att den befattning med blandningstvånget, som enligt utredningens förslag skulle tillkomma nämnda styrelse, i stället måtte omhänderhavas av spannmålsnämndens representant vid vederbörande blandningsanläggning.

Kommerskollegium. Kommerskollegium finner icke tillräcklig anledning föreligga för inrättande av en spannmålsnämnd. Kollegium drager i tvivelsmål, huruvida spannmålsnämndens verksamhet skulle kunna organiseras inom den kostnadsram, som av utredningen angivits.

Statskontoret. Statskontoret framställer mot förslaget om inrättande av en spannmålsnämnd icke någon erinran i annan mån, än att i instruktion för spannmålsnämnden borde stadgas, att till bestridande av arvoden åt nämndens ledamöter och personal, utgifter för lokal samt expenser m. m. nämnden skulle efter rekvisition hos statskontoret, i mån av behov och mot redovisningsskyldighet inför riksräkenskapsverket, uppbära de medel, som för ändamålet anvisats.

Departementschefen. Den centrala handläggningen av de ärenden, som föranledas av den ifrågasatta regleringen, torde erfordra ett särskilt organ. Att inordna utförandet av samtliga dessa arbetsuppgifter under något av våra befintliga ämbetsverk — det enda, som i dylikt fall synes kunna ifrågakomma, är givetvis lantbruksstyrelsen — torde knappast låta sig göra. Den lämpligaste formen för ett sådant organ torde vara en nämnd bestående av visst antal ledamöter, där de intressen bliva representerade, som närmast beröras av regleringen.

Vid fastställandet av de arbetsuppgifter, som böra uppdragas åt en sådan nämnd, bör iakttagas, att, liksom den föreslagna regleringen allenast

avses bliva av tillfällig karaktär, skall ock till nämnden överlämnas allenast sådana arbetsuppgifter, som sammanhänga med regleringen och tillika äro av dylik tillfällig natur.

Härav följer, att samtliga ärenden angående inrättande av lagerhus, planer för lagerhusanläggningar, ansökningar om lån till lagerhusföreningar samt kontroll över att lagerhusen anläggas enligt av Kungl. Maj:t fastställda planer icke skola tillhöra nämndens arbetsområde. Enär lagerhusen givetvis skola bliva bestående jämväl efter det den nu planerade regleringen upphört, böra samtliga ärenden rörande lagerhusväsendet hädanefter som hittills tillhöra lantbruksstyrelsens arbetsuppgifter. Detta utesluter icke, att det bör tillkomma nämnden att på Kungl. Maj:ts anmodan avgiva yttranden i ärenden tillhörande lagerhusväsendet.

Iakttagandet av den förut angivna grundsatsen, att allenast uppgifter av tillfällig karaktär och sammanhängande med regleringen böra uppdragas åt nämnden, leder ock till, att åt denna nämnd ej bör anförtros att handhava noteringarna å svensk spannmål. Att överlämna denna uppgift åt ett statligt organ torde dessutom i och för sig knappast vara lämpligt. Däremot bör det tillkomma nämnden att med uppmärksamhet följa prisutvecklingen å spannmålsmarknaden och föreslå Kungl. Maj:t de åtgärder, som nämnden med anledning därav kan finna påkallade. Givetvis bör nämnden för att kunna fullgöra denna uppgift äga tillfälle att låta verkställa erforderliga undersökningar, som kunna vara av betydelse för bedömande av det inhemska prisläget å spannmål vid jämförelse med det utländska.

På nämnden bör vidare ankomma att handhava den centrala ledningen av tillämpningen av inmalningstvånget. Nämnden bör sålunda efter inhämtade upplysningar angående skördens storlek och beskaffenhet till Kungl. Maj:t avgiva förslag till inmalningsprocent för de förmalningsperioder, vari konsumtionsåret är indelat, ävensom de förslag till lättnader i inmalningsprocenten, som kunna finnas påkallade.

Nämnden skall vidare tillkomma att öva kontroll över att inmalningstvånget fullgöres. För utövande av denna tillsyn bör nämnden äga utsända särskilda kontrollanter.

Nämnden bör vidare följa tillförseln av spannmål till landets kvarnar och föreslå Kungl. Maj:t de åtgärder i berörda hänseende, som den kan finna påkallade.

Nämnden bör ytterligare upprätta förslag till mjölblandningsanläggningar och för driften av dessa erforderlig organisation. Kontrollen över inblandningstvångets fullgörande bör däremot utövas av tullverket, men torde tullverket böra delgiva nämnden resultatet av den av tullverket övade tillsynen samt till nämnden insända statistiska uppgifter angående verkställd inblandning.

Antalet ledamöter i nämnden torde näppeligen behöva bestämmas till så stort antal som sju. Då det erforderliga antalet emellertid torde i viss

mån bliva beroende av om lagstadgat inmalningstvång skall genomföras eller om avsättningen av det till brödsäd tjänliga inhemska vetet kan i önskvärd omfattning tryggas genom överenskommelse med kvarnarna, torde böra överlåtas åt Kungl. Maj:t att träffa närmare avgörande angående det antal ledamöter, varav nämnden skall bestå. Suppleanter torde ej böra utses till större antal än som motsvarar antalet ordinarie ledamöter. En av de utsedda ledamöterna skall av Kungl. Maj:t förordnas att vara ordförande och en att vara vice ordförande. En av ledamöterna bör tillika av Kungl. Maj:t förordnas att vara verkställande ledamot. Denne skall åligga att förbereda och inför nämnden föredraga förekommande ärenden samt bringa nämndens beslut i verkställighet. Ledamöterna torde böra förordnas på ett år i sänder.

Nämnden skall äga anställa erforderlig personal för fullgörande av den nämnden åliggande övervakningsskyldigheten beträffande inmalningstvångets fullgörande ävensom erforderlig kontorspersonal.

Kungl. Maj:t torde bestämma arvoden till nämndens ledamöter ävensom till hos nämnden anställd personal, i senare fallet efter förslag av nämnden.

Nämnden bör äga hos vederbörande myndighet påkalla de upplysningar, som för nämndens verksamhet erfordras och av myndigheterna kunna lämnas.

I övrigt torde nämnden hava att fullgöra de arbetsuppgifter, som Kungl. Maj:t anförtror nämnden.

Det torde tillkomma Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser angående nämndens sammansättning och verksamhet och därvid företaga de avvikelser från och tillägg till nu angivna grunder, som kunna finnas påkallade.

Då, såsom jag redan framhållit, statens befattning med regleringen av förbrukningen av det inhemska vetet måste bliva mera omfattande i händelse ett lagstadgat inmalningstvång skall genomföras, torde ock för sådan händelse det statliga organ, som närmast tänkts skola omhänderhava regleringen, erfordra en större och mera kostsam organisation. Den årliga kostnaden för spannmålsnämnden torde i dylikt fall böra beräknas till 60,000 kronor. Därest frågan om inmalning av svenskt vete vid den inhemska vetemjölstillverkningen kan ordnas på överenskommelsens väg, torde spannmålsnämndens arbetsuppgifter, dess sammansättning och kostnaderna för dess verksamhet kunna i motsvarande mån begränsas. Att för berörda eventualitet angiva någon viss summa för kostnaderna för nämndens uppehållande torde dock ej låta sig göra.

Anslag till cereala undersökningar.

I det föregående har framhållits, att det skall ankomma på spannmålsnämnden att i samråd med lantmännens organisationer, kvarnar och vetenskapliga institutioner utreda och avgöra frågor om, huru tillfredsställande normer skola utfinnas för jämförelse i värdehänseende mellan svenskt och utländskt vete. Dylika jämförelser erfordra korrektioner för olikhet i vetets torrhetsgrad, glutenhalt, renhet, bakningsduglighet m. m. och därav föranledda kvalitetsundersökningar i nämnda hänseenden. Jordbruksutredningen har föreslagit, att för utförande av berörda undersökningar borde inrättas ett centralt cereallboratorium samt till stöd härför anfört:

Jordbruksutredningen.

Mera komplicerade kvalitetsundersökningar erfordrades bland annat för den inhemska växtförädlingens främjande, för värdejämförelser mellan svenskt och utländskt vete samt för den klassificering av brödsäden, som utgjorde ett viktigt önskemål i samband med den inhemska marknadens organisation. För att fylla detta behov syntes staten böra inrätta ett centralt cereallaboratorium. Ett sådant laboratorium skulle sannolikt bliva av stor betydelse även för kvarnar och bagerier, som ej vore försedda med egna laboratorier. Det torde böra anknytas till Centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet. Frånsett utgifter för lokaler torde inrättandet av ett sådant laboratorium draga en kostnad av omkring 25,000 kronor samt dess drift inklusive avlöning till föreståndare, assistenter och extra biträden högst 50,000 kronor årligen; sistnämnda kostnad kunde dock till en del täckas genom inflytande avgifter för analyser, utförda åt enskilda näringsidkare. Spannmålsnämnden borde utarbeta närmare förslag rörande laboratoriets anordning och personalutrustning m. m.

Lantbruksstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen finner uppenbart, att ett väl utrustat cereallaboratorium kan bliva av icke ringa värde för brödsädsodlingens främjande och även få betydelse för prissättningen å inhemsk spannmål, samt anför vidare bland annat:

Laboratoriet syntes få föga samband med eller betydelse för den verksamhet, som hittills bedrivits vid Centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet. Redan för närvarande bedreves emellertid vid Svalöf, om ock i mindre omfattning, en verksamhet i stort sett sammanfallande med den, som tilltänkts det nu föreslagna laboratoriet. En utvidgning av verksamheten vid Svalöf till sådan omfattning, att den tillfredsställde de krav utredningen uppställt, kunde tydligen ske med mindre uppoffring från statens sida än inrättandet av ett nytt laboratorium vid centralanstalten skulle påfordra. Ett till Svalöf förlagt laboratorium skulle vidare få fördel av den stora fackkunskap, som funnes hos ledarna av de avdelningar därstädes, vilka handhade spannmålsförädlingen, samt bliva av betydande värde för det där bedrivna växtförädlingsarbetet.

Statskontoret. Statskontoret har intet att erinra mot utredningens förslag om inrättandet av ett cereallaboratorium.

Departementschefen. Det torde vara uppenbart, att tillfälle bör beredas att företaga kvalitetsundersökningar beträffande spannmål. Dylika undersökningar lära, såsom framhållits, komma att bliva erforderliga för verkställande av nödvändiga jämförelser i värdehänseende mellan svensk och utländsk spannmål. Vidare torde man få räkna med, att dylika undersökningar kunna finnas behövliga som underlag för fastställandet av inmalningsprocenten.

I viss omfattning torde emellertid dylika undersökningar redan nu kunna äga rum vid Svalöf. Vidare finnas vid de större kvarnarna för detta ändamål väl utrustade laboratorier. Enligt vad jag vid förfrågan hos cheferna för åtskilliga av dessa kvarnar förvissat mig om, finnes möjlighet för staten att vid dessa laboratorier få utförda de undersökningar, som finnas böra företagas, i den mån så kan ske utan åsidosättande av kvarnarnas eget behov av undersökningar. Slutligen finnes i Köpenhamn ett statligt dylikt laboratorium, där likaledes undersökningar av nu omförmäld beskaffenhet verkställas. Då jag alltså finner betryggande säkerhet föreligga för, att staten kan få sitt behov av dylika undersökningar tillgodosett utan att ett nytt laboratorium nu behöver inrättas, anser jag mig, i allt fall för närvarande, icke böra upptaga jordbruksutredningens förslag i denna punkt. En särskild anledning till att frågan om inrättandet av ett statligt cereallaboratorium torde böra tillsvidare anstå är att, om ett dylikt laboratorium finnes böra inrättas, ytterligare utredning torde erfordras såväl om platsen för dess förläggning som angående kostnadsfrågan.

För nästkommande budgetår torde alltså vara till fyllest, därest anslag beviljas till bestridande av kostnaderna för av den föreslagna regleringen påkallade cereala undersökningar. Ett belopp av 15,000 kronor torde för berörda ändamål vara tillräckligt.

Höjningen av gällande tullsatser å spannmål.

Departementschefen. Det förslag om inmalnings- och inblandningstvång jämte de övriga åtgärder, jag i det föregående förordat, avse att stödja spannmålsmarknaden och att för den inhemska brödsäden ernå priser, som såvitt möjligt motsvara världsmarknadspriset å likvärdig vara med tillägg av nu gällande tullsats. Emellertid torde jämväl för det fall, att de av mig sålunda förordade åtgärderna bliva genomförda, ytterligare åtgärder mera direkt inriktade på att åstadkomma ett förbättrat prisläge för den svenska brödspannmålen vara av nöden. Behovet härav förstärkes ytterligare därav, att de av utredningen föreslagna åtgärderna kräva jämförelsevis lång tid, innan deras verkningar kunna i full utsträckning

göra sig gällande. Vad som kräves är emellertid, såsom redan framhållits, snabbt verkande medel. Jag kommer därför att framlägga förslag om höjning av nu gällande tullsatser å malen och omalen spannmål samt om införande av tull å havre.

Förhållandet till världsmarknaden.

Användandet av tullar såsom skydd för den inhemska produktionen av viss vara bliver av särskild betydelse under tider, när å världsmarknaden tillgången av varan överstiger behovet. Enligt lagen om det minsta motståndet söker överskottet av varan vid dylika tillfällen sig i första hand dit, där införseln är fri eller tullsatsen är lägst. I dylika länder göra sig verkningarna av världsmarknadsöverskottet följaktligen mest kännbart gällande. Ett jämförelsevis litet marknadsöverskott kan där i oproportionerlig omfattning trycka ned det inhemska priset å varan. Vad nu sagts gäller i första hand och mest följdriktigt vid jämförelse mellan närbelägna länder. I fråga om länder, belägna på längre avstånd från varandra, inverka givetvis fraktförhållandena i praktiken modifierande.

Då Italien, Frankrike och Tyskland äro de största förbrukarna å Europas fastland av transoceanskt vete, kan det icke undvikas att, när samtliga dessa tre stater till skydd för den inhemska brödsädesodlingen genomfört, förutom andra åtgärder, betydande tullförhöjningar å denna vara, det å världsmarknaden förefintliga överskottet å brödsäd kommer att i särskild grad trycka ned priset därå i de länder, som icke vidtagit motsvarande skyddsåtgärder.

För vårt lands vidkommande tillkommer såsom ytterligare ett tungt vägande skäl det tryck, den svenska spannmålsmarknaden är utsatt för huvudsakligen från Tyskland. Till följd av kapitalbrist, höga räntor och därmed följande höga kostnader för lagring av spannmål har de senaste åren, men särskilt sistlidne höst, en avsevärd andel av det tyska exportöverskottet av spannmål kastats ut i marknaden på ett allt för tidigt stadium av skördeåret och i anledning härav betingat oskäligt lågt pris. Med hjälp av utförselbevisen hava betydande mängder brödsäd exporterats till kringliggande länder för att dymedelst lätta den inhemska marknaden. Dessa från tysk sida bedrivna dumpingförsäljningar hava särskilt beträffande råg, i avseende å vilket sädesslag Tyskland såsom den störste exportören intager en utslagsgivande ställning å världsmarknaden, men jämväl beträffande vete, utövat en starkt pristryckande inverkan å marknadsläget i de länder, bland dem Sverige, som varit föremål för berörda tyska import.

Vad särskilt läget å rågmarknaden beträffar, är detta desto mera känsligt för dumpingförsäljningar, som det i avseende å denna artikel icke finnes någon stor internationell marknad. Sålunda har det i Tyskland tillämpade systemet att medelst utförselbevis premiera export av råg gjort det möjligt, att priset å tysk råg cif svensk hamn efter avdrag av svensk tull under september—december 1929 stått 3 till 4 kronor lägre än Berlinnoteringen å tysk råg. Då Sverige fyller den vida övervägande

delen av sitt importbehov av råg från Tyskland — totalimporten av råg uppgick år 1928 till 98,648 ton, därav 71,087 ton från Tyskland, och år 1929 till 94,317 ton, därav 80,298 ton från Tyskland[1] — framgår härav, att det tryck den tyska rågimporten utövar å den svenska marknaden är avsevärt.

Genom handels- och sjöfartstraktaten mellan Sverige och Tyska riket den 14 maj 1926 förband sig Tyska riket att vid införsel av spannmål från Sverige icke tillämpa högre tullsats än 6.50 RM. för vete och 6 RM. för råg, allt för 100 kilogram. Sedan emellertid Tyska riksregeringen uppsagt denna traktat att upphöra den 15 februari 1930, hava nu berörda bindningar av tullsatserna på grund av det nyligen antagna tilläggsavtalet till traktaten bortfallit. Från och med den 11 innevarande februari hava i stället i december 1929 fastställda nya tyska maximitullsatser, eller 9.50 RM. för vete och 9 RM. för råg, allt per 100 kilogram, trätt i tillämpning. Jämlikt beslut av tyska riksdagen skola de enligt utförselbevisen tills vidare utgående beloppen utgöra allenast för vete 6.50 RM. vid en tullsats från 6.50 till 9.50 RM. samt för råg 6 RM. vid en tullsats från 6 till 9 RM.

Något annat medel att neutralisera verkningarna av de till underpris skeende utbuden av utländsk spannmål å den svenska marknaden än förhöjning av tullarna torde — såvitt man icke vill tillgripa den av mig i det föregående avvisade utvägen att monopolisera handeln med och importen av brödsäd — icke finnas att tillgå.

För Sveriges vidkommande har den tyska marknaden städse ansetts öva ett starkt inflytande. När frågan om tullsatserna å svensk spannmål tidigare varit å bane, har av nu angivna skäl ansetts, att i Sverige tullsatserna å spannmål icke borde vara lägre än motsvarande tullsatser i Tyskland. Denna synpunkt tillerkändes väsentlig betydelse, när de nu gällande tullsatserna å spannmål år 1895 första gången fastställdes. Även om det f. n., bland annat med hänsyn till de extra ordinära förhållanden, som råda å den tyska penningmarknaden, icke kan ifrågakomma att följdriktigt tillämpa denna princip, lärer dock vara tydligt, att storleken av de i Tyskland gällande tullsatserna å spannmål måste tillmätas stor vikt. En allt för avsevärd skillnad mellan de tyska och de svenska tullsatserna å brödsäd kommer att i orimlig omfattning verka pristryckande å den svenska marknaden.

Den senaste tidens erfarenheter angående läget å världsmarknaden för spannmål torde för övrigt kunna sägas utgöra ett kraftigt belägg för satsen, att ingen stat är helt herre över sin handelspolitik. Den redogörelse, som finnes bifogad denna proposition angående i andra länder under senare tid vidtagna eller förberedda åtgärder till skydd för jordbruket *(Bil. B)*, utvisar, att man i flertalet europeiska stater med protektionistiskt inriktad handelspolitik ävensom i Förenta staterna sett sig nödsakad att vidtaga eller funnit sig böra förbereda särskilda åtgärder till skydd för den inhemska spannmålsodlingen. Där man icke mer eller

[1] Uppgifterna för 1929 preliminära; jämför Tab. 9, sid. 173.

mindre fullständigt lagt handeln med och importen av brödsäd i statens hand, har man i allt fall funnit sig böra med större eller mindre belopp höja tullsatserna å nämnda artiklar. På åtskilliga håll, så i Tyskland och Frankrike, hava båda dessa utvägar anlitats.

Det må i samband härmed erinras om, att i Italien tullsatsen å vete i september höjts från 7.50 till 11 guldlire per 100 kilogram samt att denna senare tullsats i maj 1929 höjts till 14 guldlire, vilket efter en kurs av 72 kronor för 100 guldlire motsvarar 10 kronor 8 öre. I Frankrike, där tullsatsen å vete tidigare utgjort 35 francs per 100 kilogram, har denna i maj 1929 höjts till 50 francs per 100 kilogram, vilket efter en kurs av 14 kronor 60 öre för 100 francs motsvarar 7 kronor 30 öre. I Tyskland bestämdes år 1925 tullsatserna å vete och råg till 5 RM. per 100 kilogram. Från och med den 10 juli 1929 höjdes denna tullsats till 6.50 RM. för vete och 6 RM. för råg. I december 1929 träffades emellertid, såsom nyss antytts, nya bestämmelser angående tullsatserna, därvid infördes ett system med variabla tullsatser. För upprätthållande av ett normalpris å vete av 26 RM. (= 23 kronor 14 öre, efter en kurs av 89 kronor för 100 RM.) och å råg av 23 RM. (= 20 kronor 47 öre) per 100 kilogram, har riksregeringen erhållit befogenhet att enligt vissa närmare bestämda grunder fastställa tullsatserna inom en latitud, för vete från 3.50 RM. (= 3 kronor 10 öre) till 9.50 RM. (= 8 kronor 45 öre) och för råg från 3 RM. (= 2 kronor 67 öre) till 9 RM. (= 8 kronor), allt per 100 kilogram.

Spannmålsodlingen ej lönande utan tullförhöjning.

I det föregående har framhållits, beträffande det inhemska vetet, att även om man för detta kunde uppnå ett pris ungefär motsvarande världsmarknadspriset för likvärdig vara med tillägg av tull, odlingen av vete likväl icke bleve lönande och, i fråga om rågen, att läget påkallar stöd jämväl för odlingen av detta sädesslag. Riktigheten härav torde framgå av en jämförelse mellan odlingsvillkoren beträffande dessa sädesslag under tiden närmast före världskriget och för närvarande.

Vid tiden omkring 1913 hade sedan en följd av år de ekonomiska villkor, under vilka jordbruket och dess olika grenar här i landet bedrevos, så stabiliserat sig, att jordbrukets avkastning täckte kostnaderna för driften och därtill gav skälig ränta, men i allmänhet ej mera, å det i näringen nedlagda kapitalet. Förhållandena vid berörda tid torde därför vara väl ägnade att tjäna som utgångspunkt, därest man vill söka bilda sig en uppfattning om jordbrukets nuvarande räntabilitet. Den mest tillförlitliga ledning, som härvid står till buds, torde vara att jämföra å ena sidan prisläget å jordbrukets produkter och å andra sidan omkostnaderna för produktionen. Det framgår då, att enligt kommerskollegii prisindex prisläget från 1913 till 1929 stigit för vegetabiliska livsmedel med 26 procent och för animaliska livsmedel med 40 procent. En undersökning av enbart priserna å vete och råg utvisar, att det inhemska priset å dessa sädesslag under september—december 1929 legat allenast 25—28 respektive 18—25 procent över 1913 års medelpris, detta uträknat med ledning av noteringarna å Stockholms börs, de mest tillförlitliga prisuppgifter från denna tid,

som finnas att tillgå. Å andra sidan hava jordbrukets produktionskostnader vid en jämförelse mellan prisläget år 1913 och första halvåret år 1929 stigit med 61 procent. Då tillika av jordbrukets utgifter omkring 36 procent beräknas utgöra arbetskostnader och dessa från 1913 stigit med omkring 80 procent, säger det sig självt, att den gren av jordbruket, som i stort sett kräver förhållandevis mest arbete, nämligen brödsädesodlingen, f. n. måste vara förlustbringande. Detta omdöme äger tillämpning jämväl för det fall, att nu gällande tullsatser å brödsäd kunde till fullo utnyttjas. Riktigheten härav torde bestyrkas av följande beräkningar.

Svenska riksmedelpriset å vete har under september, oktober, november och december 1929 utgjort respektive 18 kronor 62 öre, 18 kronor 29 öre, 18 kronor 17 öre och 18 kronor 42 öre, allt per 100 kilogram. Motsvarande noteringar å danskt vete i Köpenhamn, vilka få anses närmast motsvara världsmarknadspriset å med det svenska likvärdigt vete, utgjorde 15 kronar 60 öre, 15 kronor 97 öre, 15 kronor 58 öre och 15 kronor 85 öre allt per 100 kilogram. Lägges till de ernådda svenska riksmedelpriserna den del av nu gällande tullsats, 3 kronor 70 öre per 100 kilogram, som ej utnyttjats, eller respektive 68 öre, 1 krona 38 öre, 1 krona 11 öre och 1 krona 13 öre, erhållas följande priser å det svenska vetet, nämligen för september 19 kronor 30 öre, för oktober 19 kronor 67 öre, för november 19 kronor 28 öre och för december 19 kronor 55 öre, allt per 100 kilogram. Då det inhemska medelpriset å vete 1913 enligt noteringarna å Stockholms börs utgjorde 14 kronor 37 öre, skulle sålunda de svenska priserna å vete under september, oktober, november och december år 1929 med tillägg av den del av tullsatsen, som under dessa månader icke utnyttjats, ligga respektive 34.3, 36.9, 34.3 och 36 procent högre än 1913 års medelpris. Det svenska riksmedelpriset å råg har hösten 1929 utgjort under september 16 kronor 26 öre, under oktober 15 kronor 85 öre, under november 15 kronor 47 öre och under december 15 kronor 49 öre, allt per 100 kilogram. Motsvarande noteringar å dansk råg i Köpenhamn utgjorde under september 13 kronor 36 öre, under oktober 13 kronor 39 öre, under november 13 kronor 3 öre och under december 12 kronor 94 öre. Lägges till de svenska priserna den del av tullsatsen å råg, som under samma månader icke kunnat utnyttjas, eller respektive 80 öre, 1 krona 24 öre, 1 krona 26 öre och 1 krona 15 öre, erhållas följande priser, nämligen under september 17 kronor 6 öre, under oktober 17 kronor 9 öre, under november 16 kronor 73 öre och under december 16 kronor 64 öre, allt per 100 kilogram. Medelpriset å råg 1913 utgjorde enligt noteringarna å Stockholms börs 12 kronor 85 öre per 100 kilogram. Med tillägg av den del av tullsatsen, som icke kunnat utnyttjas, skulle sålunda priserna å råg under september, oktober, november och december 1929 ligga respektive 32.7, 33, 30.2 och 29.5 procent över 1913 års medelpris.

Då till utgångspunkt för en undersökning av prisläget å spannmålsmarknaden valts 1913 års priser, har följts den regel, som vid jämförelser

av varuprisen torde vara bruklig. Det må emellertid anmärkas, att denna basis för prisjämförelser i avseende å spannmål icke är fullt tillfredsställande. Priserna å spannmål voro nämligen år 1913 onormalt låga. En mera sann bild av det verkliga läget torde erhållas, därest man till grund för jämförelsen väljer medelpriserna för treårsperioden 1911—1913. Medelpriset enligt noteringarna å Stockholms börs för åren 1911—1913 utgjorde för vete 15 kronor 84 öre och för råg 13 kronor 93 öre. Om med dessa treårstal jämföras höstpriserna 1929 med tillägg av den del av tullsatsen, som icke utnyttjats, finner man beträffande vetet, att priset å denna artikel legat under september 1929 21.8 procent, under oktober 1929 24.2 procent, under november 1929 21.7 procent och under december 1929 23.4 procent över förenämnda medelpris för treårsperioden 1911—1913. Motsvarande jämförelse beträffande rågen utvisar, att priset å denna vara legat under september 1929 22.5 procent, under oktober 1929 22.7 procent, under november 1929 20.1 procent och under december 1929 19.5 procent över förenämnda medelpris för treårsperioden 1911—1913.

Ehuru vid jämförelse mellan jordbrukets produktionskostnader år 1913 och första halvåret 1929 stegringen av nämnda kostnader ligger 21 procent högre än den allmänna prisstegringen, som enligt kommerskollegii prisstatistik för år 1929 vid jämförelse med 1913 års priser, såsom förut nämnts, utgör 40 procent, kan sålunda f. n., icke ens om tullsatserna till dess hela belopp skulle kunna utnyttjas, för vete och råg uppnås priser, som i förhållande till 1913 års priser motsvara den allmänna prisstegringen.

En ytterligare omständighet värd att i detta sammanhang beakta är den ringa prisstegring spannmålen undergått sedan tiden för spannmålstullarnas införande. Ökningen av priserna å vete och råg från tiden 1881—1885 till december 1929 utgör sålunda allenast för vete 3.65 och för råg 3.67 kronor per 100 kilogram.

Betydelsen för jordbruksbefolkningen.

Mot användandet av tullar såsom medel att upphjälpa jordbruksnäringen har invänts, att den prisförhöjning, som därigenom uppstode, endast komme ett mindretal av jordbruksbefolkningen till godo. Rörande huru förhållandena i detta avseende gestalta sig — så vitt kännedom därom för närvarande står att vinna — hänvisar jag till den utredning, jag därom förebragt under den avdelning av denna proposition, som avhandlar inmalnings- och inblandningstvånget. Av denna utredning (sid. 66—70) synes kunna dragas den slutsats, att av brukningsdelar, som äro att hänföra till verkliga jordbruk, om ej fullt, så nära hälften utgöras av sådana, som hava överskott å brödsäd, och som sålunda hava direkt fördel av prisförhöjning å denna vara, samt att å dessa brukningsdelar ej obetydligt mer än hälften av den till jordbruksnäringen hörande befolkningen har sin utkomst.

Tullar å brödsäd torde i form av högre arbetslön jämväl komma de vid de brödsädsodlande jordbruken sysselsatta arbetarna till godo. En jämförelse mellan arbetslönerna för jordbruksarbetare i Sverige och

i Danmark utvisar, enligt uppgift i tull- och traktatkommitténs betänkande, att penninglönerna från 1888 till 1910 stigit i Sverige med 80 procent och i Danmark med 62 procent. Det har uti en till samma betänkande fogad reservation beräknats, att den större höjning av arbetslönen, som under denna tid inträffat i Sverige, medfört en merkostnad i arbetslön av 4—6 kronor per hektar åker och motsvarade hälften till hela den av kommittén per hektar beräknade bruttoinkomsten av brödsädestullarna.

Förbises får ej heller, att tull å brödsäd bidrager till ett högre prisläge å jordbrukets animaliska produkter. Att en mera omfattande övergång från brödsädesodling till produktion av animaliska produkter skulle såväl å våra exportmarknader som å den inhemska marknaden trycka ned priserna för dessa senare alster, är redan förut vidrört.

Förhållandet till industritullar.

Den omständigheten, att den sedan 1927 arbetande tullkommittén förklarat sig för närvarande icke kunna till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till separat reglering av tullsatserna å spannmål, anser jag icke böra i förevarande fall tillerkännas avgörande vikt. Extra ordinära förhållanden kräva extra ordinära åtgärder.

Vad beträffar förhållandet mellan industri- och jordbrukstullar må blott framhållas, att den nuvarande avvägningen av tullsatserna å industriartiklar och jordbruksprodukter obestridligen är till jordbrukets nackdel. Det kan sålunda ur denna synpunkt icke möta avgörande betänkligheter, om man utan att avvakta den utredning av dessa frågor, som anförtrotts åt 1927 års tullkommitté, företager en måttlig höjning av tullsatserna å de alster av lanthushållningen, vilkas framställande visat sig vara ur ekonomisk synpunkt minst lönande. Det kan icke vara med rättvisa och billighet förenligt, att en talrik och betydelsefull befolkningsgrupp skall på grund av ogynnsamma konjunkturförhållanden och ett efter nutida förhållanden mindre väl avvägt tullsystem tvingas ned i ekonomiskt beroende och över huvud till en levnadsstandard långt under den, som dess betydelse för samhället och hittillsvarande ställning berättigar till. Det torde i ett dylikt läge vara befogat att söka mildra olikheten i de betingelser det nuvarande tullsystemet förlänar åt inom samhället verksamma produktionsgrenar.

Den förhöjning av vissa tullsatser, som nu ifrågasättes, bör, i anslutning till vad ovan anförts, betraktas som en av omständigheterna påkallad, provisorisk reglering av vissa tullsatser, företagen utan ståndpunkttagande till de tullpolitiska principfrågorna, och vara avsedd att äga tillämpning tillsvidare i avvaktan på tullkommitténs förslag i ämnet eller på att dessförinnan en förbättring i avseende å jordbrukets allmänna läge kan utgöra skäl för ändring.

Inverkan å brödprisen.

Rörande den föreslagna tullförhöjningens inverkan å brödprisen hänvisas till bifogade P. M. (sid. 148) angående priserna å bagarbröd i medeltal för städer och stadsliknande samhällen i olika delar av riket år 1913

samt perioden 1923—1929 i förhållande till spannmålspriserna. En jämförelse av prisutvecklingen å de viktigaste brödsorterna, spisbröd, grovbröd, sötlimpa samt mjukt vetebröd med marknadspriserna för svensk och utländsk råg och vete utvisar, att spannmålsprisernas fluktuationer återverka på de priser allmänheten får betala för det hos bagarna inköpta brödet. Att någon tid förgår mellan en förskjutning av spannmålsnoteringarna och motsvarande ändringar av brödpriserna är naturligt. Det framlagda materialet giver dock ej stöd för att den inom detaljhandeln förefintliga strävan att utjämna smärre fluktuationer tages till intäkt för ett ensidigt undvikande att följa prisnedsättningar. En annan sak är, att brödpriserna efter 1913 stigit i proportionsvis större omfattning än spannmålspriserna. Mot en genomsnittlig ökning av spannmålspriserna från 1913 till 1929 av 20 till 30 procent svara följande höjningar av brödpriserna nämligen för spisbröd 65.9 procent, för sötlimpa 65.8 procent, för grovbröd 56.7 procent, för vetebröd bakat med vatten 72.7 procent och för vetebröd bakat med mjölk 53.3 procent. Härtill hava andra faktorer än spannmålsprisens höjning medverkat, ej minst förbudet mot nattarbete i bagerierna.

En höjning av spannmålens värde genom ökning av tullen med 2.3 öre per kilogram, vilken höjning uteslutande uttages genom pålägg på mjölet men icke på kliet, motsvarar, under förutsättning att det ökade spannmålspriset icke föranleder någon som helst höjning av kvarnarnas eller bageriernas prismarginal, följande höjningar av brödpriserna, nämligen för spisbröd (cirka 1.25 kilogram spannmål) 2.9 öre per kilogram, för sötlimpa (cirka 1 kilogram spannmål) 2.3 öre per kilogram, för grovbröd (cirka 0.85 kilogram spannmål) 2 öre per kilogram och för vetebröd (cirka 1 kilogram spannmål) 2.3 öre per kilogram.

Den ökning av levnadskostnaderna för ett s. k. normalhushåll inom städernas arbetarbefolkning d. v. s. en familj bestående av man, hustru och tre à fyra minderåriga barn, som en tullförhöjning å vete och råg med 2.3 öre per kilogram kan väntas medföra, kan beräknas till cirka 13.80 kronor per år.

Ikraftträdande m. m.

Tullförhöjningen torde, därest den varder av riksdagen antagen, böra träda i tillämpning snarast möjligt efter riksdagens beslut, och dag, som Konungen bestämmer. För att förebygga att de, som vid tiden för tullförhöjningen innehava större förråd av spannmål av ifrågavarande slag eller mjöl eller gryn därav, skulle vid försäljning av sina förråd göra en oförtjänt vinst på grund av den genom tullförhöjningen uppkomna prisstegringen, har jag för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att för riksdagen framlägga förslag angående beskattning av vissa vid tiden för tullförhöjningens ikraftträdande befintliga lager.

Beträffande frågan i vad mån ett genomförande av de föreslagna tullförhöjningarna må inverka på de för nästkommande budgetår beräknade tullmedlen skulle självfallet, för den händelse importen komme att fortgå i oförändrad omfattning, en ej oväsentlig ökning av dessa medel bliva följden. Å andra sidan skulle emellertid de särskilda bestämmelser i

fråga om inmalning och inblandning, som av mig föreslagits, medföra en betydande minskning av importen. Vid sådant förhållande och då någon tillförlitlig beräkning av de olika faktorernas verkningar ej låter sig utföra, har vid uppgörande av förslaget till riksstat förslaget om tullförhöjning ej ansetts böra inverka på beräkningen av denna inkomsttitel och har chefen för finansdepartementet meddelat, att han ej funnit anledning frångå denna ståndpunkt.

Tullsatserna å vete och råg.

De sakkunniga.

Med hänsyn till den invecklade naturen av de spörsmål, vilka sammanhängde med verkningarna av en eventuell höjning av spannmålstullarna, och den korta tid, som stått till förfogande, hava de sakkunniga icke ansett sig kunna för egen del taga bestämd ståndpunkt till frågan om lämpligheten av en dylik åtgärd ur synpunkten av hela näringslivets intressen. Rörande beloppen av de för vete och råg ifrågasatta tullsatserna hava de sakkunniga anfört följande:

»Råg, vete och korn ävensom ärter och bönor, tjänliga till människoföda» vore i gällande tulltaxa sedan 1911 sammanförda under en rubrik, nr 74, för närvarande dragande en tullsats av 3 kronor 70 öre per 100 kilogram. Havre, ävensom vicker och bönor m. fl. slag av foderspannmål vore däremot tullfria. Det vore uppenbarligen förenat med stora vanskligheter att angiva några fullt objektiva beräkningsgrunder rörande storleksordningen av den förhöjning av vete- och rågtull, som finge anses erforderlig för att bringa spannmålsodlarna erforderligt skydd.

Utginge man från penningvärdets allmänna nedgång med cirka 40 procent från den tidpunkt, 1911, då de nuvarande tullsatserna fastställdes, till nuvarande tid, komme man till en tullsats av 6 kronor per 100 kilogram. Sökte man grunda en kalkyl därpå, att värdet av årets samfällda, approximativt beräknade vete- och rågskörd borde genom förhöjning av under senaste tiden gällande pris bringas i nivå med värdet av 1927 och 1928 års skörd av samma spannmålssorter, komme man till en tullförhöjning av 2.05 respektive 2.35, såsom önskvärd, d. v. s. till ungefär enahanda tullsats av 6 kronor per 100 kilogram.

Därest över huvud taget en tullförhöjning skulle kunna tänkas medföra avsedd nytta, torde densamma enligt de sakkunnigas förmenande ej böra understiga hälften av det nu gällande skyddet, d. v. s. 1 krona 85 öre. Den förhöjda tullsatsen skulle i så fall komma att utgöra 5 kronor 55 öre eller med någon avrundning nedåt 5 kronor 50 öre, allt per 100 kilogram.

De sakkunniga ansåge sålunda, att tullsatserna 6 kronor och 5 kronor 50 öre för vete och råg kunde alternativt ifrågasättas.»

Lantbruksstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen anför i ett den 10 januari 1930 avgivet yttrande i fråga om storleken av det tullskydd, som borde tillkomma de olika sädesslagen, att skyddet borde i viss mån göras beroende av värdet å sä-

desslagen. Då världsmarknaden torde bäst hava anpassat värdet efter såväl produktionskostnader som varans relativa värde, syntes det vara mest rättvist att genom ett väl avvägt tullskydd världsmarknadens relativa läge återställdes inom landet. Råg och vete hade i detta avseende i alla länder likställts.

Slutligen borde framhållas, att en förhöjning av spannmålstullarna, därest det skydd för dessa, som avsågs vid införandet, skulle återupprättas, torde böra ställas i förhållande till den stegring, som ägt rum i fråga om jordbrukets produktionskostnader. På grund av inom lantbruksstyrelsen utförda produktionskostnadsberäkningar hade inom styrelsen upprättats en vägd index för jordbrukets produktionskostnader. Stegringen av dessa kostnader i förhållande till prisläget år 1913 framginge av följande för halvår uträknade medeltal:

1:a	halvåret	1926	indextal	164
2:a	»	1926	»	162
1:a	»	1927	»	162
2:a	»	1927	»	164
1:a	»	1928	»	169
2:a	»	1928	»	166
1:a	»	1929	»	161.

Det torde sålunda kunna beräknas, att jordbrukets produktionskostnader stegrats med drygt 60 procent och det syntes då rättvist, att denna näring i sina nuvarande svårigheter finge sitt skydd ökat till ett belopp, som svarade emot denna stegring. Skulle så ske, torde en tullförhöjning till 6 kronor per 100 kilogram vara ofrånkomlig.

Departementschefen.

Därest man, med utgångspunkt från att den genomsnittliga stegringen i varupriserna från 1913 till nuvarande tidpunkt kan skattas till 40 procent, vill företaga en mot denna allmänna prisstegring svarande höjning av tullsatserna å brödsäd, kommer man till en tull av 5 kronor 18 öre eller i avrundat tal 5 kronor 20 öre per 100 kilogram. Emellertid hava, såsom i det föregående anmärkts, jordbrukets produktionskostnader sedan 1913 stigit med över 60 procent eller sålunda något mer än 20 procent utöver vad som utgör den allmänna stegringen i varuprisen. En höjning av tullsatsen, som motsvarar stegringen av produktionskostnaderna för jordbruket, leder till en tull av 5 kronor 92 öre eller i avrundat tal 6 kronor per 100 kilogram.

En särskild anledning till att man för närvarande icke torde böra stanna vid förenämnda lägre belopp synas mig de i det föregående berörda, från vissa närliggande länder, särskilt Tyskland, bedrivna dumpingförsäljningarna av spannmål utgöra. Därest jämväl den synpunkten beaktas, att tullsatserna å brödsäd böra tjäna den inhemska odlingen som skydd mot den särskilda konkurrens, som skapats genom dylika försäljningar av brödsäd, torde en tullsats av 6 kronor per 100 kilogram icke vara oskälig.

Tullsatsen å ärter, bönor, korn och havre.

Till upplysning om skörd, import och export av ärter, korn och havre hänvisas till uppgifterna i bilagda tabeller 18—20, sid. 194—196.

Lantbruksstyrelsen.

Rörande behovet av höjt tullskydd för dessa sädesslag har lantbruksstyrelsen anfört:

När tull åsattes vete och råg, likställdes med dessa båda spannmålsslag jämväl ärter och korn, vilka båda ansågos vara så betydande näringsmedel för människor, att en dylik likställighet fanns naturlig, oaktat vid tiden närmast före tullarnas införande av båda dessa varor förelåg en avsevärt högre export än import. Havre sattes redan vid tullarnas införande år 1888 i en särställning, i det att denna vara jämte vicker då åsattes en tull av 1 krona per 100 kilogram emot 2 kronor 50 öre för vete, råg, korn och ärter. I samband med en sänkning av tullen på övriga spannmålsslag år 1892 borttogs emellertid tullen för havre och vicker.

Export- och importsiffrorna hade under de senast förflutna åren i fråga om de för närvarande tullbelagda spannmålsslagen visat ungefär samma bild som åren närmast före tullarnas genomförande. I fråga om havren hade däremot en genomgripande förändring inträtt. Det förr stora exportöverskottet hade förbytts till ett i regel mycket betydande importöverskott. Orsaken till att numera förefunnes behov av import av havre, torde vara att tillskriva minskad produktion. Endast beträffande havren syntes ur import- och exportstatistiken skäl kunna hämtas till förändring av det inbördes förhållandet i tullhänseende mellan spannmålsslagen. Beträffande havre talade den ändrade utrikeshandeln, därest denna skulle vara avgörande, för att tullskydd borde vara såväl mera motiverat som effektivt än beträffande t. ex. korn.

Lantbruksstyrelsen hänvisade vidare till följande jämförelse mellan prisläget å de olika sädesslagen vid tiden för spannmålstullarnas införande och för närvarande:

	Pris i kronor per 100 kg		Relativa tal, där priset å vete sättes lika med 100	
	år 1881—1885	dec. 1929	år 1881—1885	dec. 1929
Vete	14.68	18.33	100	100
Råg	11.52	15.19	78	83
Korn	11.31	12.50	77	68
Havre	8.97	10.59	61	58
Ärter	13.53	16.00	80	87

Lantbruksstyrelsen anförde: Dessa siffror talade icke för den uppfattningen, att prisläget för närvarande skulle giva mindre anledning till skydd för dem, som odlade korn och havre, än för dem, som odlade vete och råg. Snarare syntes de relativa prislägena tala för motsatsen.

En granskning av prisutvecklingen under senare år syntes jämväl giva stöd för samma uppfattning.

Om sålunda varken export- och importsiffrorna eller de inbördes prisförhållandena syntes giva anledning till olika krav på skydd för de olika sädesslagen, återstode att se till, huruvida ur andra synpunkter skäl härför förelåge.

En princip vid tullsättning å varor, som berörde jordbruket, hade varit, att fodermedel, som jordbrukaren förbrukade och för sin djurhållning inköpte, i regel skulle vara tullfria.

I fråga om *ärter*, med vilka bönor tjänliga till människoföda böra jämställas, gällde, att dessa användes till såväl djur- som människoföda. Då härvid i regel vore fråga om olika slag av ärter, vilka kunde på det yttre skiljas från varandra, hade frågan för detta varuslag lösts på det sätt, att ärter användbara till människoföda vore tullbelagda, andra slag tullfria. Beträffande de ärter, som för närvarande vore tullbelagda och för vilka jämväl för framtiden, så länge nuvarande tullsystem ägde giltighet, skydd torde böra beredas, syntes således ur dessa synpunkter full likställighet böra råda med råg och vete. För alla tre varuslagen gällde nämligen, att de i regel användes till människoföda men att de förekomme som fodermedel dels vid dålig kvalitet dels när prislägena vore ur försäljningssynpunkt ogynnsamma.

Korn användes förutom till fodermedel jämväl till mjöl och malt. Den förstnämnda förbrukningen vore lokaliserad till Norrland och huvudsakligen Norrlands jordbrukarehem. Någon användning av kornmjöl till människoföda utöver hemförbrukningen torde emellertid förekomma, och förr var tillförsel av korn till Norrland såväl från södra Sverige som jämväl understundom från utlandet regel. Enligt vad lantbruksstyrelsen inhämtat från tullverket hade importen av korn till Norrland på senare åren helt upphört. Sista året kornimport av nämnvärd storlek förekommit var år 1924, då till riket infördes 185 ton. Sedan dess hade endast cirka 2 ton år 1925 och 163 kilogram år 1927 införts. Alla skäl talade sålunda för den uppfattningen, att korninförsel till förbrukning som människoföda i Norrland icke för närvarande ägde rum. Huru stor förbrukningen av kornmjöl i Norrland vore, hade lantbruksstyrelsen icke varit i tillfälle att utreda. Korn vore för stora delar av Norrland det så gott som enda sädesslaget och användes som födomedel för såväl människor som djur. Någon beräkning av i vad mån det komme till användning för det ena eller andra syftet torde icke vara lätt att göra. Då korn i förevarande avseende knappast torde vara att betrakta såsom någon jordbrukets saluartikel, torde denna fråga icke hava någon större betydelse för bedömandet av behovet och betydelsen av skydd för korn. Korn förbrukades emellertid också för bryggeriändamål. Av företagen utredning framginge, att förbrukningen av malt under åren 1926—1928 uppginge till i genomsnitt per år cirka 30,000 ton, för vars tillverkning åtgått cirka 40,000 ton korn,

varav för samma tid i medeltal per år importerats något över 1,000 ton. Under samma tid hade importen av korn varit synnerligen obetydlig, varav man kunde sluta sig till, att under senare år icke någon kornimport av betydelse skett för bryggeriernas räkning, ett förhållande som också bestyrktes av uppgifter från bryggerihåll. Den import, som bryggerierna behövt verkställa, hade varit jämförelsevis ringa och huvudsakligen skett i form av malt.

Om Sveriges kornskörd i medeltal torde kunna beräknas uppgå till cirka 280,000 ton och därav cirka 26 procent fölle på norrlandslänen, skulle skörden i de södra delarna av landet uppgå till 200,000—210,000 ton. Om därifrån avräknades för bryggeriernas räkning cirka 40,000 ton och för gryntillverkning cirka 10,000 ton, torde man kunna räkna med att återstoden eller cirka 150,000 ton komme till användning till foder. I huvudsak torde man kunna förutsätta, att detta korn förbrukades av odlarna själva till utfodring av egna djur. Ett genom ökat skydd förhöjt kornpris syntes under sådana förhållanden huvudsakligen komma att beröra bryggerinäringen samt i någon mån gryntillverkningen. Ett ökat skydd för korn torde däremot vara av icke ringa betydelse för dem, som odlade maltkorn, särskilt således för Gotland och Skåne.

Beträffande *havre* framfördes vid 1888 års riksdag samtidigt med tullförslagen för råg, vete och korn jämväl krav på tullskydd för havre och vicker. Bevillningsutskottet anförde i sitt yttrande i ärendet, att det visserligen kunde tyckas överflödigt att åsätta tull å havre, som vore en av landets största exportartiklar. Med hänsyn till att i ett genomfört skyddssystem tull jämväl på havre icke borde saknas och då erfarenheten visade, att en icke obetydlig import av havre ägde rum, föreslogs emellertid en tull å 1 krona per 100 kilogram. Riksdagen, som beslöt att åsätta vete, råg och korn en tull av 2 kronor 50 öre per 100 kilogram, fastställde också en tullsats av 1 krona per 100 kilogram för havre och vicker.

År 1892 genomdrevo motståndarna till spannmålstullarna en sänkning av tullsatsen för råg, vete och korn till hälften eller 1 krona 25 öre per 100 kilogram. Samtidigt borttogs tullen på havre och vicker med den motiveringen, att »någon särskild anledning att bibehålla den torde vara svårt att uppvisa». Någon för jordbruket gynnsam prisförhöjande betydelse kunde den icke hava, eftersom havren vore en av landets förnämsta exportartiklar.

När tullen å de övriga spannmålsslagen år 1895 höjdes till 3 kronor 70 öre, syntes frågan om tull på havre icke hava varit uppe till behandling.

Orsaken till att havreodlingen endast en kort tid varit föremål för skyddsåtgärder från statens sida torde vara att söka framför allt i det ovan angivna motivet, att havre såsom en exportartikel icke vore i behov av något tullskydd, då under alla förhållanden havrepriset inom landet vore beroende av det pris, som uppnåddes vid export, eller världsmarknadspriset. Ett visst inflytande på frågans behandling torde jämväl den

allmänna uppfattningen om att fodermedel, såsom varande jordbrukets hjälpmedel, borde vara tullfria, hava haft. Då havre huvudsakligen spelade roll som fodermedel, hade det, åtminstone från vissa håll, ansetts naturligt, att den i tullhänseende fått följa de övriga fodermedlen.

Förhållandena hade emellertid i hög grad förändrats. Havreodlingen inom landet hade gått så tillbaka, att det forna stora exportöverskottet förbytts i importöverskott av betydande storlek. Havrens särställning bland spannmålsslagen hade därmed upphört att göra sig gällande på samma sätt som förr.

En jämförelse med export och import av korn — det spannmålsslag, som i likhet med havre hade sin användning både till foder och till människoföda — gåve vid handen, att kornimporten måste anses betydelselös för det svenska jordbruket. Kornodlingen hade tydligen under det skydd den åtnjutit bibehållits till en sådan omfattning, att den i stort sett täckt landets behov och under senaste tiden, i likhet med vad som var fallet omedelbart före tullarnas införande år 1888, lämnat tillgång till ett rätt betydande exportöverskott. Export- och importstatistiken gåve sålunda icke längre några skäl till att åtskillnad skulle göras emellan havre och korn, utan talade fastmera för en likformig behandling av dessa båda spannmålsslag i tullhänseende.

Av lantbruksstyrelsens sammanställningar av Sveriges allmänna lantbrukssällskaps noteringar å havre — se Tab. 1 sid. 158 — framginge, att detta spannmålsslag under senare åren haft större svårigheter att bibehålla sin ställning på den svenska marknaden än övriga spannmålsslag.

Frånsåge man det av ett flertal omständigheter beroende relativt låga prisläget för vete under 1928, vore havrens missgynnade ställning tydlig. Ännu mera i ögonen fallande visade sig havrens relativt ogynnsamma ställning på marknaden, om man granskade prisläget sådant det utvecklat sig under 1929 och gestaltade sig enligt noteringarna för senaste tiden. För november 1929 visade noteringarna prislägen, som endast med följande procenttal överstege 1913 års medelpris: vete 26 procent, råg 18 procent, korn 13 procent, havre 3 procent. Prisfallet hade sålunda fortgått och visat sig särskilt framträdande i fråga om havre, som i december 1929 noterades i exakt samma pris som i januari månad 1913.

Orsaken till att verkan av de förhållanden, som föranlett det ur jordbrukssynpunkt katastrofala prisfallet å spannmål, blivit så mycket kraftigare i fråga om havre än i fråga om de övriga spannmålsslagen torde, åtminstone till viss del, vara att söka i att havre varit i avsaknad av det stöd, en skyddstull alltid vore emot dumping från andra länder, som i en eller annan form statligt underlättade utförsel av viss vara.

Från en del håll gjordes gällande, att havrens låga marknadspris icke ur jordbrukssynpunkt skulle utgöra någon olägenhet, då denna kunde med fördel av odlarna själva utnyttjas till utfodring. Emellertid förefunnes ett mycket stort legitimt behov av havre i marknaden, dels till ut-

säde, dels till gryntillverkning och dels till foder för sådana hästar, som icke tillhörde jordbruksidkare. För vissa delar av vårt land, särskilt Halland, Småland och Mellan-Sverige, hade havreodling till avsalu alltid varit och vore allt fortfarande av stor betydelse för såväl det medelstora som det större jordbruket. En prisförhöjning å denna vara skulle därför där vara till mycket god hjälp. Då de, som själva bedreve jordbruk, ytterst sällan om ens någonsin till egen förbrukning inköpte foderhavre, torde å andra sidan en sådan prisförhöjning icke kunna anses ur någon jordbrukssynpunkt få ett skadligt inflytande. Endast där jordbruk vore förenat med skogsbruk i större omfattning kunde ett naturligt behov av havreinköp understundom anses föreligga, men torde detta behov då böra skrivas på skogens konto.

En genom skydd för havreodlingen åstadkommen prisförhöjning torde för havregrynskvarnarna icke medföra någon olägenhet alls under förutsättning att samtidigt en motsvarande förhöjning vidtoges i det skydd för sin tillverkning, dessa redan ägde. För övrigt torde under normala skördeår ingen svårighet föreligga för det svenska jordbruket att sörja för grynkvarnarnas behov av råmaterial. I gamla tider torde så i regel hava varit fallet. Att nu grynkvarnarna i så stor omfattning använde sig av importerad havre, torde i icke ringa grad sammanhänga med dels lättheten att genom import erhålla stora, likartade partier, dels kvarnarnas vana att täcka sig genom inköp för leverans vid vissa bestämda tidpunkter.

Såsom särskilt skäl till skydd för framför allt utom råg även havre torde böra med skärpa framhållas det ur jordbrukssynpunkt olyckliga prisläge, vari denna vara kommit till följd av den dumping, som möjliggjorts genom handelspolitiska åtgärder i vissa länder. Råg och havre syntes så mycket mera böra bliva föremål för statens skyddande omvårdnad, som odlarna av dessa sädesslag i regel tillhörde landets i avseende å jordmån och klimat sämst ställda jordbrukare.

De sakkunniga.

Förenämnda sakkunniga hänvisade efter en redogörelse för prisläget för havre och korn i fråga om inverkan å den svenska marknaden av tysk import av havre till följande jämförelse mellan priserna å svensk och tysk havre under tiden 4 september—28 december 1928 samt 3 september—26 november 1929 ävensom till noteringarna i Berlin å tysk havre under tiden 3 september—29 november 1929: se Tab. 21, sid. 197.

De sakkunniga framhöllo i anslutning härtill, att vad som anförts om den tyska rågexportens inverkan å den tyska marknaden gällde i huvudsak även om den tyska exporten på Sverige av havre. Samtidigt som det tyska inlandspriset å havre varierat mellan 14 och 15 kronor hade hösten 1929 tysk havre å den svenska marknaden avsatts till pris, som tidvis legat så lågt som närmare 11 kronor per 100 kilogram.

De sakkunniga fortsatte: Vägande skäl syntes kunna anföras för att begränsa en eventuell tullförhöjning till vete och råg.

Det torde böra framhållas, att medan en tullförhöjning å brödspannmål, avseende att bringa prisnivån i höjd med den under senaste åren rådande, i viss utsträckning innebure en utjämning av den rådande disproportionen mellan prisnivån för jordbruks- och industriprodukter, komme en genom åsättande av tull å havre orsakad, relativ prisstegring å havren att få en avsevärt mindre sådan utjämnande verkan. En sådan tull komme fastmera att i övervägande mån belasta en viss annan del av själva jordbrukshanteringen ävensom underhållet av dragare, erforderliga bland annat för skogsbruket i mellersta och norra Sverige.

Erinras finge även om den ökade svårighet, som torde föreligga i avseende på havren, att undgå, att en väsentlig del av den för producenterna avsedda vinsten genom tullförhöjningen komme att till en början tillfalla mellanhänderna (spannmålshandlarna).

Lantbruksstyrelsen.

I fråga om *beloppen* av de för ärter, bönor, korn och havre ifrågasatta tullsatserna anförde lantbruksstyrelsen:

Ärter syntes med hänsyn till såväl produktionscentra som näringsvärde böra jämställas med brödsäden.

Då tullskyddet i fråga om korn egentligen avsåge bryggerikorn, syntes något skäl ej tala för att i tullhänseende skilja korn från brödsäd.

Vid beredande av tullskydd för havre syntes hänsyn böra tagas till ett relativt lågt marknadsvärde. Om man utginge från priset å grynhavre, syntes detta ligga i runt tal 70 à 75 procent under medelpriset för brödsäden. En skälig tull för havre syntes därför böra utgå med minst 70 procent av den, som komme att fastställas för brödsäd. En tull å spannmål i allmänhet av 6 kronor per 100 kilogram borde för havre medföra en tullsats av lägst 4 kronor per 100 kilogram.

Departementschefen.

Med hänsyn till den likartade ställning *ärter, bönor* och *korn* intaga i förhållande till vete och råg, finner jag dessa artiklar, i enlighet med vad hittills varit fallet, böra i tullavseende likställas med vete och råg. Ytterligare skäl härtill synes mig beträffande kornet och ärterna den omständigheten utgöra, att priserna å dessa artiklar fallit starkare än å den egentliga brödsäden. Sin huvudsakliga betydelse torde en höjd tull å korn få såsom skydd för odlingen av maltkorn. I övrigt utgör korn icke någon större jordbrukets saluartikel; det odlas huvudsakligen för att täcka det egna behovet av foder samt i Norrland dessutom till människoföda.

Angående behovet av stöd jämväl för den inhemska odlingen av *havre* delar jag den uppfattning, åt vilken lantbruksstyrelsen givit uttryck. Väl torde den omständigheten, att den inhemska havreskörden numera i regel icke täcker vår förbrukning av denna vara, icke enbart för sig innefatta tillräckligt skäl för åsättandet av införseltull å varan. Sedan emellertid de från Tyskland bedrivna dumpingförsäljningarna av

havre numera bragt det inhemska priset å detta sädesslag ned i nivå med 1913 års pris, synes mig kravet på en tull å havre vara väsentligt starkare grundat. Vad förenämnda två sakkunniga anfört därom, att tull å havre såsom medel att åstadkomma en utjämning av den rådande disproportionen mellan prisnivån för jordbrukets och industriens alster skulle få mindre verkan än tullförhöjning å brödsäden, kan jag icke tillerkänna avgörande betydelse. Att en tull å havre jämväl i detta avseende kommer att spela en viss roll, har icke av nämnda sakkunniga bestritts. Havre odlas, särskilt i de kargare trakterna av landet, i betydande omfattning utöver vad som fordras för att fylla det egna behovet av fodersäd. Att en lämpligt avvägd havretull i berörda, mindre gynnsamt lottade jordbruksdistrikt kommer att för producenterna få en viss betydelse, synes mig därför ovedersägligt. Med hänsyn till den svåra belägenhet, vari jordbruket för närvarande över lag befinner sig, anser jag mig icke kunna underlåta att föreslå anlitandet av jämväl det hjälpmedel, som en tull å havre dock innebär. I anslutning till vad lantbruksstyrelsen anfört hemställer jag, att å havre måtte fastställas en tull av 4 kronor per 100 kilogram.

Tullsatserna å mjöl av spannmål.

De sakkunniga.

Rörande den utsträckning, i vilken mjöltullen av kvarnindustrien utnyttjats, hänvisa de sakkunniga till kvarntrustutredningen, av vilken framginge, att kvarnarna, trots att tullsatsen å omalen spannmål för 1926 endast i mindre grad kunnat av jordbruket utnyttjas, praktiskt taget utnyttjat mjöltullen till i det närmaste hela dennas belopp. Till upplysning om huru förhållandena därutinnan ställt sig under tiden från 1926 hänvisa de sakkunniga — förutom till en sammanställning av svenska kvarnföreningens priser å dess olika slag av vetemjöl och rågsikt under tiden januari 1926—oktober 1929 — till följande jämförelse mellan noteringarna under samma tid mellan svenskt och amerikanskt vetemjöl, det senare beräknat cif Göteborg med tillägg av tull: se Tab. 22, sid. 198.

De sakkunniga framhålla, att man funne, förutom en god överensstämmelse mellan de svenska och amerikanska prisserierna, att den svenska noteringen låge ibland något litet över och ibland något litet under cifpriset å det amerikanska mjölet; sålunda en bekräftelse på riktigheten av vad förut anförts om mjöltullens utnyttjande.

Rörande tullsatserna å vete- och rågmjöl anföra de sakkunniga:

Den nuvarande mjöltullen hade som bekant allt ifrån början ansetts böra innefatta, dels kompensation för erlagd spannmålstull vid förmalning av importerad spannmål, dels därutöver ett visst tullskydd för den inhemska kvarnindustrien. Man torde böra utgå från, att förstnämnda

kompensation vid en förhöjning av spannmålstullarna borde beräknas enligt samma grunder som hittills, varemot någon anledning till förhöjning av kvarnindustriskyddet icke torde föreligga.

Enär en gradering av tullskyddet efter olika mjölsorter och kvaliteter, vilka motsvarades av olika utmalningsprocent av spannmålen, befunnits svår att genomföra i praktiken, hade mjöltullens beräkning kommit att baseras på en viss genomsnittlig utmalningsprocent, dock med en huvudvikt lagd på det beräknade behovet av skydd för kvarnindustriens högre förädlade huvudprodukter, d. v. s. kärnmjöl (vetemjöl) och rågsikt.

Enligt inom kommerskollegium verkställda utredningar, avseende kvarnrörelsen under åren 1922 och 1923, hade vid ett antal stora och medelstora kvarnar utmalningsprocenten för vete uppgått till

68.7—70 % vetemjöl av olika kvaliteter
6.3—8 % eftermjöl och
24 —22 % kli.

Totala malningsutbytet uppgick till omkring 99 procent.

Det borde måhända framhållas, att utbytesprocenten av finmjöl minskades vid utmalning av de finare mjölsorterna, s. k. extra-kärnmjöl och kärnmjöl. Även totala utmalningsprocenten av mjöl och eftermjöl bleve därvid i regeln lägre än vid förmalning till enklare mjölsorter, såsom bageri- och flormjöl.

Dessa utbytessiffror avsåge lämplig blandning av svensk och utländsk spannmål, varvid det svenska vetet, på grund huvudsakligen av dess i regeln högre fuktighetshalt, beräknades lämna 5—6 procent lägre utbyte än det importerade amerikanska. Sammanlagda utmalningsprocenten av mjöl och eftermjöl hade sålunda uppgått till 75—78 procent, varvid eftermjölet funnit användning som inblandning i rågsikt och rågmjöl.

Utmalningsprocenten vid malning av rågsikt hade uppgått till:

63.6—65.6 % finmjöl
11.4— 6.8 % eftermjöl samt
22.7—23 % kli.

Sammanlagda mängden finmjöl och eftermjöl utgjorde sålunda 72.4—75 procent.

Eftermjölet användes såsom inblandning i sammalet rågmjöl eller (vid den högsta utmalningen) till fodermjöl.

Då jämväl eftermjölen i regeln kunde beräknas ingå i mjölsorter, vilka åtnjöte tullskydd, torde fog finnas för att vid uppskattning av tullskyddet beräkna en genomsnittlig utmalning motsvarande 74 procent av den förmalda spannmålen. Vid den nuvarande tullsatsen av 3 kronor 70 öre per 100 kilogram skulle sålunda den i mjöltullen ingående kompensationen för spannmålstullen utgöra 3.70 : 0.74 = kr. 5.00. Kvarnindustriens tull-

skydd kunde sålunda beräknas utgöra per 100 kilogram förmald spannmål 1 krona 50 öre.

Det ovan angivna skyddet för kvarnindustrien torde kunna beräknas uppgå till 25—29 procent av förädlingskostnaden. Härvid hade emellertid hänsyn ej tagits till skillnaden i fraktkostnad mellan utländskt mjöl och den spannmålskvantitet, varav det vore framställt, liksom ej heller till den fördel, som vid import av mjöl i säckar åtnjötes i form av tullfrihet och taraavdrag för säckarna.

Med tillämpning av ovan anförda beräkningsgrunder skulle vid en till 5 kronor 50 öre, respektive 6 kronor förhöjd tull å vete och råg förhöjningen i mjöltullen böra utgå med 135 procent av höjningen å spannmålstullen, d. v. s. å 1 krona 80 öre respektive å 2 kronor 30 öre. Höjningen i mjöltullen från dess nuvarande belopp skulle alltså böra utgöra 2 kronor 43 öre, respektive 3 kronor 10 öre. Med viss avrundning av siffrorna borde därför mjöltullen utgå med 8 kronor 90 öre vid en spannmålstull av 5 kronor 50 öre och med 9 kronor 60 öre vid en spannmålstull av 6 kronor, allt per 100 kilogram.

Departementschefen. Tullen å vetemjöl och rågmjöl är för närvarande satt till sådant belopp, att den per enhet innefattar, förutom tull å den mängd råvara, som erfordras för att framställa den förmalda produkten, jämväl ett särskilt skydd åt kvarnindustrien. Storleken av det i mjöltullen ingående särskilda kvarnskyddet beror av hur stort mjölutbyte, som erhålles vid förmalning av råvaran. Utbytesprocenten är i sin tur beroende av ett flertal faktorer, såsom kvarnarnas tekniska utrustning, spannmålens kvalitet och vilken mjölsort man vill erhålla. Spannmål av hög fuktighetshalt giver lägre mjölutbyte. Vid förmalning till finare mjölsorter erhålles lägre mjölutbyte, varvid dock är att beakta, att eftermjölet från förmalning till finare sorter blandas i de grövre mjölsorterna.

De sakkunniga hava med stöd av inom kommerskollegium verkställda undersökningar företagna vid ett antal stora och medelstora kvarnar kommit till att sammanlagda utmalningen av mjöl och eftermjöl kunde uppskattas beträffande vetet till 75—78 procent och beträffande rågen till 72.4—75 procent samt vid uppskattning av tullskyddet räknat med en genomsnittlig utmalning motsvarande 74 procent av den förmalda spannmålen. I anslutning härtill hava de sakkunniga funnit den i mjöltullen ingående kompensationen för spannmålstullen utgöra 5 kronor och kvarnindustriens tullskydd utgöra 1 krona 50 öre per 100 kilogram.

Jag finner den av de sakkunniga verkställda beräkningen av mjölutbytet till i medeltal 74 procent och den därpå grundade uppskattningen av det i mjöltullen ingående skyddet för spannmålsodlingen och för kvarnindustrien till respektive 5 kronor och 1 krona 50 öre per 100 kilogram böra godtagas. Beräkningarna grunda sig, enligt vad jag inhämtat, å

från sakkunnigt håll erhållna uppgifter. Med tillämpning av nu angivna grunder föranleder en höjning av tullen å vete och råg från 3 kronor 70 öre till 6 kronor per 100 kilogram en höjning av tullen å vetemjöl och rågmjöl från 6 kronor 50 öre till i runt tal 9 kronor 60 öre per 100 kilogram.

Tullsatserna å mjöl av ärter och bönor, tjänliga till människoföda, samt å mjöl av korn och havre torde, liksom för närvarande är fallet, åsättas samma tullsats som mjöl av vete och råg.

Tullsatserna å gryn av spannmål.

De sakkunniga.

Angående import, export och tillverkning av havregryn meddelas uppgifter i Tab. 23, sid. 199.

Rörande det belopp, vartill en eventuell höjning av tullen å havre och havregryn borde bestämmas, anföra de sakkunniga:

Skulle en tull å havre anses oundgänglig, torde densamma i konsekvens med mjöltullens ovanberörda höjning fordra en förhöjning av den nuvarande tullsatsen å havregryn, som utgjorde 3 kronor 50 öre per 100 kilogram.

Utbytesprocenten av havregryn varierade, liksom mjölutbytet, starkt med råvarans kvalitet men torde i genomsnitt kunna beräknas utgöra för svensk havre omkring 50 procent och för utländsk havre upp till 57 procent. Såsom biprodukt erhölles härvid 25—28 procent fodermjöl. Enär sistnämnda produkt ej kunde anses åtnjuta tullskydd, torde den ej böra medtagas i beräkningen.

Räknades utbytet till 55 procent, skulle kompensationen för tull å råvaran böra motsvaras av en med cirka 180 procent å havretullen förhöjd tull å havregryn.

Vid en tull av exempelvis 2 kronor per 100 kilogram havre borde sålunda tullen å havregryn förhöjas med 3 kronor 60 öre eller $3.50 + 3.60 = 7.10$ per 100 kilogram.

Departementschefen.

På sätt de sakkunniga framhållit, påfordrar införandet av tull å havre jämväl höjning av tullsatsen å havregryn. Med utgångspunkt från ett utbyte av 55 procent påkallar, under förutsättning att skyddet för havregrynsindustrien bibehålles vid 3 kronor 50 öre per 100 kilogram, en tull å havre av 4 kronor per 100 kilogram en höjning av tullsatsen å havregryn från 3 kronor 50 öre till i avrundat tal 10 kronor 80 öre per 100 kilogram. Jag hemställer, att tullsatsen å havregryn måtte fastställas till sistangivna belopp.

Tullen å andra slag av gryn än havregryn och risgryn torde, i likhet med vad för närvarande är fallet, likställas med mjöltullen och sålunda bestämmas till 9 kronor 60 öre per 100 kilogram.

Tullsatsen å malt.

Rörande förbrukning av malt hänvisas till uppställningen i Tab. 24, sid. 200.

Tullen å malt utgår för närvarande med 6 kronor 50 öre per 100 kilogram. Till detta belopp höjdes tullen vid 1910 års riksdag från förut utgående belopp av 5 kronor per 100 kilogram. Anledningen till denna tullförhöjning var, att då till 100 kilogram malt åtginge 133—135 kilogram korn, en tullsats av 5 kronor endast täckte tullvärdet å det i maltet ingående kornet; maltindustrien erhöll sålunda intet skydd. Det ansågs emellertid, att mälterierna lika väl som kvarnindustrien kunde göra anspråk på skydd, i synnerhet som mältningskostnaden, vilken uppgavs uppgå till i medeltal 3 kronor 50 öre per 100 kilogram, till stor del utgjordes av arbetslön. Dessutom uppstode icke vid mältning såsom vid förmalning av spannmål värdefulla avfallsprodukter. Det framhölls vidare, att det importerade maltet vore mera extraktrikt och lättare att arbeta med och därför allmänt föredroges av bryggmästarna. Det kunde därför befaras, att importen skulle tilltaga till men för den inhemska odlingen.

Lantbruksstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen har rörande förhöjning av malttullen anfört: Den nuvarande tullsatsen innebure ett skydd för mälterierna av 1 krona 50 öre per 100 kilogram. Enligt vad styrelsen inhämtat räknade man alltjämt med en kornåtgång av 133—135 kilogram till 100 kilogram malt. Därest samma skydd fortfarande skulle lämnas mälterierna, borde under sådana förhållanden tullen å malt höjas med fyra tredjedelar av en eventuell tullförhöjning å korn. Skulle korntullen höjas från 3 kronor 70 öre till 6 kronor eller med 2 kronor 30 öre per 100 kilogram, borde sålunda malttullen höjas med 3 kronor 6 öre.

Departementschefen.

I det föregående har framhållits, att en höjd korntull bleve av största betydelse för dem, som odla maltkorn. Den föreslagna höjningen av korntullen påfordrar dock som komplement en motsvarande höjning av malttullen. Det kan eljest på goda grunder befaras, att bryggerierna komma att föredraga importerat malt framför sådant av inhemsk vara. Rörande det belopp, varmed malttullen bör höjas, ansluter jag mig till vad lantbruksstyrelsen därom anfört, och torde i enlighet härmed tullen å malt alltså böra höjas till i avrundat tal 9 kronor 60 öre per 100 kilogram.

Utförselbevisen bibehållas.

Rörande frågan om utförselbevisens förhållande till spannmålstullarna anföra de sakkunniga: *De sakkunniga.*

Det torde böra särskilt framhållas, att en förhöjd spannmålstull, lika litet som det nu gällande tullskyddet, kunde förväntas under alla förhållanden och vid alla tider på året i sin helhet komma de egentliga producenterna, d. v. s. jordbrukarna, till godo. Såsom förut uppvisats, förorsakade de starka utbuden av inhemsk spannmål under vissa tider på hösten som regel en prissänkning av den storleksordning, att tullskyddets verkan delvis borteliminerades. En viss reglerande inverkan till spannmålsproducenternas favör hade under senare år åstadkommits genom utförselbevisen. I varje fall intill dess eventuellt andra utvägar bereddes för utjämnande av de nämnda verkningarna av spannmålsutbudens starka säsongmässiga fluktuationer — exempelvis genom beredande av ökade lagrings- och belåningsmöjligheter för den inhemska spannmålen — torde det få anses såsom en nödig förutsättning för att en eventuell tullförhöjnings prisförhöjande verkan i möjligaste mån skulle komma producenterna till godo, att de nuvarande utförselbevisen bibehölles.

Jag ansluter mig till vad de sakkunniga härovan anfört rörande bibehållandet av utförselbevisen. Nu gällande bestämmelser i ämnet, som avse allenast vete och råg, äga giltighet till och med den 31 juli 1931. Den omständigheten, att jämväl korntullen höjts, anser jag icke böra för närvarande föranleda ändring i den ståndpunkt Kungl. Maj:t och riksdagen tidigare intagit till frågan om utförselbevisens tillämpning jämväl med avseende å korn. Prövningen av detta spörsmål torde av skäl, som närmare utvecklats i Kungl. Maj:ts proposition nr 107 vid 1928 års riksdag, böra anstå till frågan om utförselbevisens fortsatta tillämpning för tiden efter den 31 juli 1931 kommer under behandling. *Departementschefen.*

Kostnadsberäkningar.

Jordbruksutredningen har hemställt, att för täckande av kostnader för spannmålsnämnden, för inrättandet av ett cereallaboratorium samt för anordnande av mjölblandning måtte för budgetåret 1930/1931 anvisas ett anslag å 100,000 kronor.

I det föregående har jag beräknat, att för nästkommande budgetår kostnaderna för spannmålsnämnden skola, i händelse att lagstadgat inmalningstvång genomföres, belöpa sig till 60,000 kronor, att kostnaderna för mjölblandningsanläggningar komma att uppgå till 25,000 kronor samt att för bestridande av kostnaderna för verkställande av cereala undersökningar erfordras 15,000 kronor. För samtliga berörda ändamål torde *Departementschefen.*

lämpligen för budgetåret 1930/1931 böra äskas ett gemensamt anslag å 100,000 kronor, vilket synes böra givas karaktären av förslagsanslag

I statsverkspropositionen till 1930 års riksdag nionde huvudtiteln, punkt 93, har för åtgärder till spannmålsmarknadens stödjande beräknats för budgetåret 1930/1931 ett anslag av 100,000 kronor. Nämnda beräknade belopp har avseende å de åtgärder, varom nu är fråga.

Departementschefens hemställan.

Föredragande departementschefen uppläser härefter upprättat förslag till ändrad lydelse i vissa delar av den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 fogade tulltaxan av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Härefter hemställer föredraganden, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) besluta, att den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 fogade tulltaxa skall från och med den dag innevarande år, Kungl. Maj:t bestämmer, i de delar, vilka angivas i den härvid fogade *bilagan A*, hava den ändrade lydelse, som i samma bilaga omförmäles,

2) bemyndiga Kungl. Maj:t,

att, där så prövas nödigt, förordna, att envar, som driver kvarn och därvid förmaler utländskt vete, skall vara pliktig att vid framställning av mjöl, innehållande vete, använda svenskt vete i sådan omfattning, att det svenska vetet minst utgör i genomsnitt viss procent av allt vete, som förmales vid kvarnen, och tillika viss procent av det i varje parti ingående vetemjölet,

att — i samband med sådant förordnande eller där kvarninnehavare i riket gent emot staten utfäst sig att vid framställning av mjöl använda svenskt vete i viss omfattning — om så prövas nödigt, stadga, att den, som till riket inför mjöl, innehållande vete, skall vara pliktig att låta däri inblanda mjöl av svenskt vete i den grad, som gäller med avseende å förmalning,

att medgiva de undantag från ovan angivna förmalnings- eller inblandningsskyldighet, som av förhållandena påkallas,

samt att själv eller genom därtill förordnad myndighet meddela närmare föreskrifter om förmalnings- eller inblandningsskyldigheten,

3) dels besluta, att en särskild fond, benämnd spannmålslagerhusfonden skall inrättas, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, lån må i mån av tillgång utlämnas för anläggande av spannmålslagerhus eller anskaffande av s. k. spannmålstorkar,

dels medgiva, att lån ur spannmålslagerhusfonden må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med omförmälda av föredraganden föreslagna grunder,

dels ock såsom kapitalökning för spannmålslagerhusfonden å riks-

staten för budgetåret 1930/1931 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »statens utlåningsfonder» anvisa ett reservationsanslag av 850,000 kronor, av vilket belopp 680,000 kronor skola utgå av lånemedel,

4) dels besluta, att en särskild fond, benämnd spannmålskreditfonden, skall inrättas, från vilken fond, som skall förvaltas av riksbanken, lån må i mån av tillgång utlämnas till sammanslutningar för bedrivande av uppköp av spannmål,

dels godkänna vad i protokollet föreslagits i fråga om villkoren för lån ur spannmålskreditfonden,

dels ock såsom kapitalökning för spannmålskreditfonden å riksstaten för budgetåret 1930/1931 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »statens utlåningsfonder» anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor, vilket belopp skall utgå av lånemedel,

5) till bestridande av kostnaderna för spannmålsnämndens verksamhet samt för erforderliga anläggningar i anledning av föreskriven inblandning av svenskt vetemjöl i importerat vetemjöl ävensom för verkställande av cereala undersökningar för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra förslagsanslag av 100,000 kronor.

Vad departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter förena sig, behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Joh:s Thygesen.

BILAGOR OCH TABELLER

Bilaga A.

Förslag till ändrad lydelse i vissa delar av den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 fogade tulltaxan.

			Tull för 100 kg. Kronor
	E. Spannmål, omalen.		
86	Majs; ris, oskalat eller blott befriat från ytterskalet; vicker samt ärter och bönor, ej tjänliga till människoföda och ej hänförliga till annat nummer		fria
87 a	Havre	T	4: —
87 b	Råg, vete, korn, ärter och bönor, tjänliga till människoföda	T	6: —
87 c	Andra, ej särskilt nämnda slag av omalen spannmål	T	3: 70
	F. Spannmål, malen; malt, stärkelse m. m.		
88 a	Mjöl av råg, vete, korn, havre, ärter och bönor, tjänliga till människoföda	T	9: 60
88 b	Mjöl av andra vegetabilier, ej hänförligt till annat nummer	T	6: 50
	Gryn av spannmål:		
89	havregryn	T/E	10: 80
(Ty.) 90	risgryn	T	2: —
91	andra slag	T/E	9: 60
92	Kli		fritt
	Anm. Kliartade varor av vete eller råg skola tulltaxeras såsom mjöl, därest askan av torrsubstansen utgör mindre än 4.1 % av torrsubstansens vikt.		
93	Malt, även krossat	T	9: 60
94	Potatismjöl och annan stärkelse samt gryn av andra vegetabilier än spannmål T/E; ävensom bak- och jästpulver E		20: —

Bilaga B.

Åtgärder, som till stödjande av jordbruket under senare tid i andra länder vidtagits eller äro under förberedelse.

Tyskland.

De autonoma spannmålstullarna — d. v. s. de tullsatser, som fastställas genom statens inre lagstiftning, sålunda icke genom överenskommelse med främmande makt — blevo i 1902 års tulltariff, som i stort sett alltjämt äger bestånd, bestämda till 7.50 Rmk. (100 Rmk. = 89 kronor) för vete och 7 Rmk. för råg, korn, och havre, allt per 100 kilogram. I 1926 års svensk-tyska handelstraktat sänktes dessa tullsatser för Sveriges vidkommande och bundos för vete vid 6.50 Rmk., för råg och havre vid 6 Rmk. och för korn vid 5 Rmk. per 100 kilogram. Av inrikespolitiska skäl kommo dock ej dessa utan följande tillfälliga, ytterligare nedsatta tullsatser i tillämpning nämligen för råg, vete och havre 5 Rmk. och för foderkorn, som utbrutits ur tulltaxerubriken korn, 2 Rmk.; för annat korn än foderkorn kom samma tullsats att gälla som den, vilken bundits i den svensk-tyska handelstraktaten, d. v. s. 5 Rmk. — Den autonoma tullsatsen för råg- och vetemjöl utgjorde i 1902 års tulltariff 18.75 Rmk. Genom handelsfördraget mellan Tyskland och Frankrike år 1927 blev den emellertid nedsatt till 11.50 Rmk. per 100 kilogram.

Jämlikt beslut av tyska riksdagen upphävdes från och med den 10 juli 1929 förut omförmälda tillfälliga tullsatser å spannmål, i följd varav de i svensk-tyska handelstraktaten fastställda maximitullsatserna 6.50 Rmk. för vete och 6 Rmk. för råg och havre trädde i kraft. För foderkorn bibehölls tullsatsen 2 Rmk. Dessa tullsatser skulle gälla gentemot alla länder, som med Tyskland avslutat handelsavtal innehållande stadgande om behandling såsom mest gynnad nation. Gentemot andra länder, bland dem Canada, bragtes de autonoma tullsatserna omedelbart i tillämpning. För råg- och vetemjöl fastställdes, sedan bindningen för sagda varuslag genom överenskommelse med Frankrike upphävts, en tillfällig tullsats av 14.50 Rmk. per 100 kilogram.

Anledningen till att ytterligare förhöjning av spannmålstullarna icke företogs under tyska riksdagens vårsession år 1929 var, att desamma bundits i 1926 års svensk-tyska handelstraktat. Sedan denna traktat från tysk sida uppsagts att utlöpa den 15 februari 1930, och förhandlingarna med Sverige om en ny överenskommelse avslutats, förelade riksregeringen i december 1929 tyska riksdagen ett förslag, innefattande bland annat avsevärda höjningar av spannmålstullarna. Förslaget vann i huvudsak riksdagens bifall. De fattade besluten innebära, att de autonoma tullsatserna i 1902 års tariff för vete och råg, d. v. s. 7.50 Rmk. för vete och 7 Rmk. för råg, skola bibehållas. För upprätthållande av ett normalpris å vete av 26 Rmk. och å råg av 23 Rmk. per 100 kilogram har emellertid riksregeringen erhållit befogenhet att höja tullsatserna för vete intill 9.50 Rmk. och för råg intill 9 Rmk. eller ock att sänka desamma för vete intill 3.50 Rmk. och för råg intill 3 Rmk. per 100 kilogram. Med hänsyn till nu rådande prisläge hava de högsta medgivna tullsatserna,

d. v. s. 9.50 Rmk. för vete och 9 Rmk. för råg, redan den 11 februari 1930, d. v. s. dagen för ikraftträdandet av tilläggsavtalet nr 2 till svensk-tyska handelstraktaten, bragts i tillämpning. För korn höjdes den autonoma tullsatsen, vilken hädanefter skall tillämpas, från 7 till 9 Rmk. per 100 kilogram; dock skall tullen å foderkorn utgå med 5 Rmk. under år 1930 och med 2 Rmk. per 100 kilogram från och med den 1 januari 1931. För havre höjdes den autonoma tullsatsen från 7 till 8 Rmk. per 100 kilogram. Sistnämnda två förhöjningar hava jämväl trätt i kraft den 11 februari 1930. Tullsatsen för råg- och vetemjöl skall utgå med ett belopp uppgående till 1 1/2 gånger tullen å vete + 4.25 Rmk.

I Tyskland tillämpas systemet med utförselbevis för spannmål. Till undvikande av spekulation hava för dessa tills vidare vissa maximibelopp fastställts. Sålunda skola utförselbevisen för vete utgå med ett belopp av 6.50 Rmk. per 100 kilogram och för råg med ett belopp av 6 Rmk. för 100 kilogram, så länge tullsatsen icke understiger 6.50 Rmk. för vete och 6 Rmk. för råg. I sistnämnda fall skola utförselbevisen motsvara tullens storlek. För havre skola utförselbevisen utgå med 6 Rmk. för 100 kilogram. Vid utförsel av korn med en hektolitervikt av mer än 67 kilogram skola utförselbevis utgå med ett belopp av 6.50 Rmk. för en kvantitet av högst 50,000 ton per kalenderår. För malt, gryn och flingor av korn skola utförselbevisen beräknas efter ett belopp av 6.50 Rmk. för 100 kilogram.

Motioner om höjning av utförselbevisen till samma belopp som tullsatsen för respektive spannmålsslag framfördes vid riksdagens sammanträde i december månad 1929. Dessa motioner blevo då ej antagna; jämväl därefter hava emellertid från jordbrukarhåll starka krav i sådan riktning gjort sig gällande.

Enligt lag, utfärdad den 4 juli 1929, hava vidare kvarnarna ålagts att vid förmalning av vete inblanda viss procent inhemskt vete, nämligen under tiden 1 augusti—30 november 1929 minst 40 procent och därefter intill den 1 augusti 1930 minst 30 procent av den totala förmalningen. Riksjordbruksministern har tillerkänts befogenhet att tillfälligt ändra prosentsatserna eller att sätta förordningen ur kraft, om prisutvecklingen å spannmåls- och brödmarknaden därtill giver anledning. I enlighet härmed har genom förordning den 3 oktober 1929 den obligatoriska användningen av inhemskt vete under tiden augusti—november höjts från 40 till 45 procent. Samtidigt har bestämts, att vid förmalning av vete under var och en av månaderna oktober och november 1929 minst 50 procent skall utgöras av inhemsk vara. Genom en förordning den 29 november 1929 har slutligen sistnämnda procentsats fastställts att gälla jämväl under vardera av månaderna december 1929 och januari 1930.

För animala produkter hava likaledes avsevärda tullförhöjningar genomförts. Sålunda beslöt riksdagen i december 1929 att höja de autonoma tullsatserna för levande nötkreatur från 18 till 27 Rmk. och för levande får från 18 till 22.50 Rmk. per 100 kilogram. Samtidigt bestämdes, att tullsatserna för nötkreatur och får avsedda för slakt icke skola kunna genom handelsfördrag nedsättas, för nötkreatur under 24.50 Rmk. och för får under 22.50 Rmk. Dessutom beslöt man, att tullsatsen för levande svin skall höjas med 50 procent, så snart det genomsnittliga priset å Berlinermarknaden för svin av klass C (d. v. s. svin med en vikt av 100—120 kilogram) under loppet av två veckor understigit 140 Rmk. per 100 kilogram. Denna höjning förbliver i kraft, till dess det genomsnittliga priset under två

veckor ånyo uppgått till 140 Rmk. per 100 kilogram. Så snart åter det genomsnittliga priset å Berlinermarknaden för svin av klass C under två veckor överstigit 170 Rmk. per 100 kilogram, skall tullsatsen sänkas med 50 procent. Denna nedsättning förbliver i kraft, till dess det genomsnittliga priset under två veckor åter sjunkit till 170 Rmk. per 100 kilogram. Vidare skall den för levande svin nu gällande autonoma tullsatsen av 18 Rmk. icke kunna genom handelsfördrag nedsättas under 16 Rmk. per 100 kilogram. Därjämte skola förpliktelser i fördragsväg icke kunna ingås, varigenom tillämpningen av ovan angivna glidtullsystem omöjliggöres. För nöt- och fårkött, med undantag av ätbara inälvor, har gällande autonoma tullsats av 45 Rmk. per 100 kilogram satts i kraft, varjämte bestämmelse utfärdats, att denna icke genom handelsfördrag skall kunna sänkas. Detta innebär vid jämförelse med den i 1926 års svensk-tyska handelsfördrag bundna tullsatsen en höjning med 7.50 Rmk. per 100 kilogram. Tullsatsen för fläsk, med undantag av ätbara inälvor samt huvud och fötter av svin, skall icke kunna i fördragsväg nedsättas under 32 Rmk. per 100 kilogram. Vid en höjning av tullen å levande svin med 50 procent skall slutligen den autonoma tullsatsen för fläsk, 45 Rmk. per 100 kilogram, träda i kraft.

För smör fattades redan i juni 1929 beslut om en höjning av den autonoma tullen från 30 till 50 Rmk. per 100 kilogram. Dessutom bestämdes, att denna tullsats icke skulle få sänkas genom handelsavtal före den 31 december 1933. Från sagda tidpunkt och intill den 31 december 1935 skulle tullen icke i fördragsväg få bindas vid lägre belopp än 40 Rmk. och för tiden från 1 januari 1936 icke vid lägre belopp än 30 Rmk. per 100 kilogram. Då den tyska smörtullen i handelsfördraget mellan Finland och Tyskland bestämts till 27.50 Rmk. för 100 kilogram, förutsatte ikraftträdandet av detta riksdagens beslut, att överenskommelse träffades med Finland angående ändring av fördraget på ifrågavarande punkt. Underhandlingar i sådant syfte hava även upptagits och lett till avslutandet av ett tilläggsavtal till det finsk-tyska handelsfördraget, varigenom Finland mot kompensation i form av nedsättning av vissa tyska tullar, huvudsakligen å industriprodukter, medgivit en höjning av den tyska smörtullen till de av tyska riksdagen beslutade lägsta tullsatserna. Dessa hava i det nya avtalet bundits intill utgången av år 1937.

Frankrike.

Genom förordning den 23 maj 1929 höjdes tullsatsen å vete från 35 till 50 francs (100 francs = 14 kronor och 60 öre), för vetemjöl svarande mot en utmalning av 70 procent eller däröver från 60 till 80 francs, för vetemjöl svarande mot en utmalning från 60 till 70 procent från 72 till 100 francs, och slutligen för vetemjöl svarande mot en utmalning av 60 procent eller därunder från 80 till 115 francs, allt per 100 kilogram. För råg och korn utgör tullen för närvarande 15 francs, för rågmjöl 30 francs och för kornmjöl 25 francs. Den 18 januari 1930 höjdes tullen å havre från 15 till 21 samt å havremjöl från 25 till 35 francs per 100 kilogram. Genom lag den 1 december 1929 har regeringen vidare erhållit befogenhet att utan parlamentets hörande höja tullarna såväl å spannmål och produkter därav, som å kreatur, kött, mejeriprodukter och potatis m. m. I sådan ordning utfärdade författningar skola emellertid underställas parlamentet för godkännande inom loppet av 5 dagar från undertecknandet, eller, därest parlamentet vid denna tidpunkt ej är samlat, vid början av dess därpå följande session.

Frånsett de tullförhöjningar, som sålunda genomförts, har Frankrike

till skydd för spannmålsodlingen genom nyssnämnda lag den 1 december 1929 jämväl infört förmalningstvång för brödsäd. Denna lag och i anslutning till densamma uttärdade följdförfattningar innehålla i huvudsak följande. Jordbruksministern äger genom förordning fastställa, huru stor procent inhemsk brödsäd skall ingå i det mjöl, som av kvarnarna framställes för tillverkning av bröd eller andra livsförnödenheter. Endast mjöl framställt av på dylikt sätt blandad säd må komma till användning. För innevarande skördeår har inblandningen av inhemsk brödsäd fastställts till 97 procent vid framställning av ordinärt bröd samt till 20 procent vid tillverkning av dietbröd och finare bakverk. Dessutom har bestämts, att varje bageri, som önskar framställa dietbröd eller finare bakverk, skall före påbörjandet av sådan tillverkning härom göra anmälan till prefekten i det departement, där bageriet är beläget. Bageriet skall vidare avgiva skriftlig förbindelse att som kompensation för den för ifrågavarande tillverkning erforderliga importen inom tre månader återutföra lika stor kvantitet inhemsk brödsäd eller en häremot svarande kvantitet mjöl. Jordbruksministern äger likaledes fastställa utmalningsprocenten av inhemsk brödsäd, d. v. s. den procent mjöl, som skall utvinnas ur viss kvantitet spannmål. I syfte att bereda myndigheterna möjlighet att kontrollera efterlevnaden av förmalningstvånget har skyldighet ålagts annan innehavare av spannmål eller mjöl än odlare att deklarera den innehavda mängden inhemsk och utländsk brödsäd eller mjöl. Genom lagen den 1 december 1929 hava slutligen bestämmelserna angående temporär tullfrihet vid införsel av brödsäd (»admission temporaire») ändrats sålunda, att den hittills förefintliga möjligheten att på obestämd tid lagra utländsk spannmål upphävts. Importör, som under temporär tullfrihet infört viss kvantitet utländsk brödsäd, är numera skyldig att inom loppet av tre månader utföra en mot sagda spannmålsmängd svarande kvantitet mjöl.

För lättandet av trycket på spannmålsmarknaden har slutligen bestämts, att vid export av brödsäd eller mjöl, som äger rum under loppet av tre månader, räknat från ikraftträdandet av förenämnda lag den 1 december 1929, exportpremier skola utgå, motsvarande högst det sammanlagda värdet av de tullavgifter, som under juli och augusti 1929 deponerats vid införsel av brödsäd under temporär tullfrihet. Exportpremiens storlek skall i varje särskilt fall bestämmas av en för ändamålet utsedd kommission och skall icke kunna sättas högre än den för närvarande utgående tullen vid införsel av motsvarande kvantitet utländsk vara.

Omnämnas må även, att genom en förordning den 18 januari 1930 tullen höjts från 15 till 21 francs per 100 kilogram å färsk potatis, som importeras från 1 mars—1 juni samt från 3 till 6 francs å dylik potatis, som införes under annan tid av året.

Tidigare hava tullhöjningar å bland annat levande djur och kött ägt rum.

Italien. Genom en förordning av den 12 september 1928 höjdes tullsatserna för vete från 7.50 till 11 guldlire (100 guldlire = 72 kronor) och för vetemjöl från 11.50 till 16.75 guldlire per 100 kilogram. Den 23 maj 1929 vidtogos ytterligare höjningar av tullsatserna å spannmål och produkter därav, nämligen för vete från 11 till 14, för vit majs från 7.50 till 14, för vetemjöl från 16.75 till 20.30 och för majsmjöl från 11.50 till 20.30 guldlire per 100 kilogram. I övrigt hava tullsatserna höjts bland annat för bakverk av

vete, bröd och skeppsskorpor m. m. De sålunda genomförda tullförhöjningarna hava motiverats med nödvändigheten att bispringa jordbruket i dess nuvarande brydsamma läge.

För att öka den inhemska spannmålsproduktionen hava samtidigt åtgärder av olika slag vidtagits, såsom anordnande av undervisning i frågor berörande jordbrukets drift samt införandet av lättnader för anskaffande av fullgott utsäde m. m. Dessutom söker regeringen främja uppodlingen av för spannmålsproduktion ännu ej fullt utnyttjade områden; sålunda hava bland annat omfattande torrläggningar av vattensjuka marker föreslagits. Beträffande resultatet av denna verksamhet må anföras, att den inhemska produktionen av vete, vilken under åren 1924—1928 årligen uppgick till i genomsnitt 57.4 miljoner deciton, år 1929 stigit till 70.6 miljoner deciton. Den ökade produktionen har i första hand ernåtts genom en stegring av hektaravkastningen — från 11.9 deciton under åren 1924—1928 till 14.4 deciton år 1929 — men jämväl genom någon ökning av den besådda arealen — från 4,828,000 hektar i medeltal under åren 1924—1928 till 4,972,000 hektar år 1929. Till följd av ökningen i den inhemska veteproduktionen har importen av vete nedbringats för december 1929 i förhållande till december 1928 med 1.6 miljoner deciton. Medan under månaderna juli—december 1928 veteimporten uppgått till omkring 11.2 miljoner deciton, utgjorde den under samma månader 1929 allenast 3.32 miljoner deciton, alltså en minskning med omkring 7.88 miljoner deciton.

Spanien.

Genom förordning den 15 juli 1929 har skyldighet stadgats för kvarnar, som importera vete, att vid förmalningen inblanda minst 75 procent inhemsk vara. Samtidigt har minimipris införts för inhemskt vete under tiden 16 juli 1929—15 juli 1930. Detta har fastställts till:

46 pesetas (100 pesetas 15 juli 1929 = 54 kronor och 50 öre) under senare hälften av juli samt augusti och september månader 1929,

46.50 pesetas under månaderna oktober, november och december 1929 samt januari 1930,

47.50 pesetas under månaderna februari till och med maj 1930 samt till 48 pesetas under juni och första hälften av juli 1930; allt per 100 kilogram.

Österrike.

De autonoma tullsatserna utgöra för närvarande för vete och råg 4 guldkronor (100 guldkronor = 75 svenska kronor) samt för havre 3 guldkronor per 100 kilogram. Tullarna å vete, råg och havre hava genom ett handelsavtal med Jugoslavien den 9 juli 1928 nedsatts och bundits vid 2 guldkronor per 100 kilogram. Havretullen har genom ett avtal med Ungern ytterligare sänkts till 1.50 guldkronor.

I österrikiska nationalrådet väcktes 1929 motion angående åtgärder till skydd för den inhemska sädesodlingen. För utredning av denna fråga tillsattes ett särskilt utskott, som i ett framlagt betänkande den 24 september 1929 anbefallde åtgärder av två slag: dels sådana, som avsåge att för framtiden tillförsäkra sädesodlingen bättre betingelser, dels sådana av mera tillfällig art. I förstnämnda hänseende föreslog utskottet, att följande åtgärder skulle tagas under närmare övervägande, nämligen: 1) införande av spannmålsmonopol, 2) höjning av tullskyddet för spannmål och 3) införande av utförselbevis för spannmål och nötkreatur m. fl. jordbruksprodukter.

Sistnämnda förslag är redan förverkligat, i det att utförselbevis införts, för spannmål och nötkreatur genom en lag den 27 september 1929 och för arbetshästar, smör och ost genom en lag den 29 januari 1930. Utförselbevisen äro fastställda till samma belopp som gällande tullsatser och kunna ej användas till gäldande av tull för vara av annat slag än det, som utförselbevisen avse.

Tullförhöjningar kunna för närvarande icke äga rum, enär tullsatserna, som ovan nämnts, bundits, bland annat i handelsavtal mellan Österrike och Jugoslavien, vilket avtal icke kan bringas att upphöra före den 30 juni 1931.

Bland åtgärder av tillfällig art, som utskottet föreslagit, må anföras beviljandet av sex miljoner schilling (100 schilling = 52 kronor och 50 öre) till understöd åt sädesproducenterna under 1930 samt viss restitution av fraktkostnader vid boskapstransporter.

I övrigt torde böra omnämnas, att smörtullen år 1926 höjts från 20 till 40 och år 1927 ytterligare från 40 till 60 guldkronor per 100 kilogram.

Tjeckoslovakien.

Tjeckoslovakiska regeringen har enligt uppgift under övervägande flera, delvis alternativa åtgärder till motverkande av jordbrukskrisen. Dessa avse bland annat införande av förmalningstvång för råg och vete, upprättande av importmonopol för spannmål, upphävande av konsumtionsskatten å kött och köttprodukter, bildande av en fond för stödjande av den inhemska spannmålsmarknaden samt slutligen höjning av tullarna å vegetabiliska och animala produkter.

I avvaktan på regeringens förslag hava i tjeckoslovakiska nationalförsamlingen motioner framlagts om höjning av tullsatserna för bland annat spannmål och produkter därav samt smör m. m.

Nedanstående tabell utvisar viktigare i motionerna föreslagna tullar i jämförelse med de för närvarande gällande.

	Tullsats per 100 kg. gällande tj. kr.	föreslagen tj. kr.
	(100 tj. kr. = 11.10 sv. kr.)	
Vete	30	75
Råg	38	70
Korn	34	70
Havre	36	70
Mjöl och förmalningsprodukter	70	190
Smör	210	580

I motionerna hava även särskilda tilläggstullar föreslagits, utgörande för vete och råg 20 tjeckoslovakiska kronor per 100 kilogram. Tilläggstullarna äro avsedda att träda i tillämpning, så snart medelpriset på den inhemska marknaden under ett kvartal understigit 215 tjeckoslovakiska kronor för vete och 190 tjeckoslovakiska kronor för råg, allt per 100 kilogram.

Vidare har i motionerna föreslagits, att tullsatserna icke må kunna i fördragsväg nedsättas till lägre belopp än

för vete	60	tj.	kronor	per	100	kilogram
» råg	56	»	»	»	»	»
» korn	56	»	»	»	»	»
» havre	56	»	»	»	»	»
» mjöl och förmalningsprodukter	150	»	»	»	»	»
» smör	450	»	»	»	»	»

För närvarande kunna utförselbevis, uppgående till samma belopp, som gällande tullsats, utfärdas vid export av bland annat råg, vete, havre och mjöl därav ävensom fläsk och flott. I motionerna har nu föreslagits, att utförselbevis jämväl må kunna utfärdas för korn och malt, oxar, tjurar och kor, ungnöt och kalvar, svin, färskt eller tillrett kött och fläsk, smör, ost, grönsaker, frö m. m.

Slutligen hava i nationalförsamlingen förslag framlagts om höjning av tullsatserna å levande djur samt kött.

Polen.

Med en befolkningstillväxt av över $^1/_2$ miljon per år har landet tidigare vid medelgod skörd lidit brist på brödsäd. De två senaste skördeåren hava dock uppvisat överskott. Då brist på brödsäd förefunnits, hava restriktioner genomförts i avseende å utförseln av spannmål, samtidigt som införsel av brödsäd och mjöl tidvis medgivits endast efter i varje särskilt fall meddelat tillstånd, detta i syfte att skaffa regeringen en mera fullständig kontroll över spannmålshandeln och att förebygga en försämring av handelsbalansen genom alltför stor import. Sålunda stadgades genom förordningar, som trädde i kraft den 1 oktober 1928, förbud mot införsel av vete intill den 31 december 1928 samt av vete- och rågmjöl intill den 31 mars 1929. Samtidigt förlängdes förut gällande bestämmelser om en exporttull å råg och rågmjöl av 15 zloty (100 zloty = 42 kronor), varjämte infördes en exporttull å vete av 20 zloty per 100 kilogram, samt dessutom från och med den 12 oktober 1928 en exporttull å havre till belopp av 10 zloty per 100 kilogram. Samtliga dessa exporttullar skulle gälla till och med den 31 juli 1929.

Systemet med exporttullar har emellertid i stort sett avvecklats under år 1929. Den 11 juni 1929 upphävdes tullarna å råg och rågmjöl, den 1 juli tullen å havre och den 31 augusti tullen å vete.

I slutet av år 1928 infördes importtullar å vete och råg om 11 zloty per 100 kilogram, vilka tullsatser alltjämt gälla. För korn och havre infördes från och med den 26 oktober 1929 en införseltull å samma belopp. Vidare hava införseltullarna å vissa mjölsorter och gryn från den 30 september 1929 höjts och utgöra därefter för rågmjöl 16.50 zloty, för vetemjöl 19.50 zloty, för annat mjöl 16.50 zloty, för krongryn 17 zloty, för bovetegryn 11 samt för andra gryn 18 zloty, allt per 100 kilogram.

Genom förordning den 26 juli 1929 återinfördes det redan några år tidigare förefintliga, men sedermera upphävda införselförbudet för råg- och vetemjöl. Sagda förbud gäller tillsvidare från och med den 1 augusti 1929. Den 1 januari 1930 infördes dessutom importförbud för alla slag av gryn utom bovetegryn.

Enligt förordning av den 6 november 1929, som trädde i kraft den 16 i samma månad och förklarats skola gälla till den 15 april 1930, hava slutligen exportpremier för spannmål införts med följande belopp, nämligen för vete och råg 6 zloty, för korn och havre 4 zloty samt för mjöl,

korngryn och malt 9 zloty, allt per 100 kilogram. Premierna utbetalas kontant. För ändamålet har anvisats 12.5 miljoner zloty, som beräknas förslå för gäldande av exportpremier för 250,000 ton spannmål. En särskild sammanslutning — föreningen av sädesexportörer — har bildats för att förmedla utförseln. Underhandlingar föras för närvarande mellan nämnda polska syndikat och tyska spannmålsintressenter rörande en överenskommelse till undvikande av konkurrens och för prissättning bland annat med hänsyn till planerad export till Skandinavien. Det har beräknats att till den 1 januari 1930 av 1929 års skörd med hjälp av exportpremierna utförts cirka 100,000 ton spannmål och mjöl, därav 60,000 ton råg, 25,000 ton korn och 10,000 ton havre.

Bland andra statliga åtgärder av betydelse må nämnas, att Polens riksbank beviljat avsevärda krediter för belåning av spannmål.

Estland. Tullsatsen å vete, som tidigare utgjort 4 guldfrancs (100 guldfrancs = 72 kronor) per 100 kilogram, har från den 9 maj 1925 höjts till 10 guldfrancs per 100 kilogram. Övriga spannmålsslag äro för närvarande tullfria. Tullsatserna å mjöl utgöra numera, för osiktat vetemjöl 14, för siktat vetemjöl 21 och för mjölsorter ej särskilt nämnda, däribland rågmjöl, 9 guldfrancs per 100 kilogram.

Utförselbevis utfärdas för vetemjöl.

Lettland. Nu gällande lettiska tulltaxa, som innehåller dubbla tariffer, trädde i kraft den 16 april 1928. Minimitullarna för spannmål utgöra enligt denna för vete 7 lats (100 lats = 72 kronor) per 100 kilogram, för havre, korn och blandsäd, som förut varit tullfria, 3 lats per 100 kilogram. Införseln av råg är tullfri. Vidare utgör tullsatsen för siktat vetemjöl 25 lats per 100 kilogram, för osiktat vetemjöl, som förut varit tullfritt, 10 lats, för osiktat rågmjöl, som likaledes förut varit tullfritt, 5 lats och för siktat rågmjöl 12 lats per 100 kilogram.

Genom en den 30 december 1929 ikraftträdd förordning hava utförselbevis införts för export av korn, havre, kornmjöl och -gryn, klöver- och timotejfrö samt ägg. Utförselbevisen skola utgå med samma belopp som tullsatserna för motsvarande varuslag och kunna användas till gäldande av tull vid införsel av vete, socker, tobak, färsk och torkad frukt, järn och stål samt fabrikat därav ävensom lantbruksmaskiner.

Såsom medel för avhjälpande av jordbrukskrisen hava i den offentliga diskussionen förslag framförts om importreglering för spannmål och förmalningstvång m. fl. statliga åtgärder.

Litauen. Nu gällande litauiska tulltaxa trädde i kraft den 2 juni 1929. Tullsatserna för spannmål utgöra enligt denna:

För vete	30	litas per 100 kg. (100 litas = 37.25 kr.)
» råg	10	»
» andra, ej särskilt nämnda spannmålsslag	20	»
» vetemjöl	90	»
» annat mjöl, som inkommer i förpackning, vägande mer än 2 kg.	45	»

Från och med den 25 augusti 1929 höjdes tullen å råg från 10 till 20 litas per 100 kilogram.

I proposition till 1929 års riksdag föreslogs befogenhet för regeringen att under år 1930 höja tullarna å bland annat råg, rågmjöl och korn intill fyrdubbla beloppet av gällande grundtullar, beträffande råg och rågmjöl dock under villkor, att medelpriset å utländsk råg under de två sista månaderna före tullförhöjningen, beräknat fritt ombord ankomsthamn och med tillägg av den höjda tullen, icke överstege medelpriset för råg, tullen inberäknad, under motsvarande månader de tre föregående åren. I propositionens motivering angavs därjämte, att tullförhöjningens storlek komme att bliva beroende av, i vilken grad den tyska exportpremien (utförselbeviset) vore ägnad att nedtrycka försäljningspriset å inhemsk råg, och huruvida garantier funnes mot prisstegring å bröd över 1929 års pris. I sistnämnda syfte ställdes i utsikt visst fortsatt fraktunderstöd för råg m. m. Dessutom föreslogos i propositionen vissa förhöjningar av själva grundtullarna å havremjöl och havregryn, kornmjöl och korngryn, osiktat och siktat vetemjöl samt vetegryn. Riksdagen avslog regeringens förslag om rörliga tullsatser för råg, rågmjöl och korn men beslutade däremot höjningar av de fasta tullsatserna å spannmål samt mjöl och gryn därav. Huru de enligt riksdagens beslut för år 1930 fastställda tullsatserna å spannmål samt mjöl och gryn förhålla sig till de förut gällande, framgår av följande uppställning.

	Förutvarande tullsats Fmk. pr 100 kg.	1930 års tullsats (100 Fmk = 9,38 kr.)
Råg och korn, omalna	50	75
Havre, omalen	15	25
Vete, omalet	75	100
Rågmjöl, oskrätt	65	90
» skrätt	95	130
Havremjöl och havregryn	55	80
Kornmjöl och korngryn	80	100
Vetemjöl, osiktat	100	125
» siktat	120	150
Vetegryn	120	125

Vidare har beslut fattats om upprättande av ett statens spannmålsförråd. Förordning härom har utfärdats den 20 april 1928. Syftet är i första hand att täcka statens — arméns och övriga statsinrättningars — behov av spannmål, men i andra hand att säkerställa en ökning av spannmålsproduktionen med fäst avseende å landets självförsörjning och försvarsberedskap. För ändamålet skola tre fasta spannmålslager eller silosinrättningar anläggas, ett rymmande 5,000 ton och två rymmande vardera 2,500 ton. Det förra skall vidare förses med tidsenlig kvarn jämte bageri. För spannmålsförrådets inrättande och förvaltning har avsatts en fond av 33,500,000 mark.

Även för vissa animala produkter beslutades vid 1929 års riksdag tullförhöjningar. Dessa framgå av följande uppställning.

	Förutvarande tullsats	1930 års tullsats
	Fmk. per 100 kg.	
Svin, levande vikt	105	140
Fläsk, icke i hermetiskt tillslutna förpackningar:		
saltat eller rökt	180	240
andra slag	135	200
Kött, ej särskilt nämnt, icke i hermetiskt tillslutna förpackningar:		
saltat, rökt eller torkat	90	180
andra slag	60	120

Norge. En lag om landets förseende med spannmål av den 25 juni 1926, vilken trädde i kraft den 1 juli 1927, innehöll i huvudsak följande. Det under kriget inrättade provisoriska statsmonopolet å införsel av brödsäd ersattes med en koncessionsordning, enligt vilken under vissa i lagen närmare angivna betingelser — innefattande bland annat viss förpliktelse till inköp av i Norge odlad brödsäd — enskilda importörer erhöllo rätt att införa spannmål av vete, råg och korn samt förmalningsprodukter av dessa sädesslag (i undantagsfall även havre och förmalningsprodukter därav). Staten skulle äga skyldighet att inköpa allt till människoföda dugligt, inhemskt vete, råg och korn, som hembjöds densamma, ävensom årligen minst 15,000 ton i Norge odlad havre, allt till i enlighet med lagens bestämmelser fastställda priser. Vid inköp av vete, råg och korn skulle för förstklassig vara betalas minst det pris, till vilket förstklassig importerad vara levererades i norsk hamn, med avräkning av tull, samt därjämte en s. k. korntrygd av 4 öre per kilogram. För vete, råg och korn, som odlaren låtit förmala till eget bruk för att användas till människoföda, skulle denne mot vederbörlig legitimation (förmalningsbevis från av lantbruksdepartementet godkänd kvarn) likaledes erhålla en korntrygd av 4 öre per kilogram, dock endast för en kvantitet av högst 200 kilogram per hushållsmedlem. Efter beslut av Konungen kunde korntrygd utbetalas jämväl för havre i distrikt, där odlingen av andra sädesslag vore förenad med särskilda svårigheter. Enligt den genom lagen den 25 juni 1926 åvägabragta ordningen skulle utgifterna för korntrygden täckas genom tullar å vete och förmalningsprodukter därav, vilka utgjorde 2 kronor 20 öre, respektive 3 kronor 80 öre per 100 kilogram (med provisorisk tilläggstull 3 kronor 30 öre respektive 5 kronor 70 öre per 100 kilogram).

Berörda lag ersattes emellertid av en den 22 juni 1928 utfärdad lag, som trädde i kraft den 1 juli 1929. Genom denna återinfördes statsmonopol å införsel av vete, råg, korn och havre samt förmalningsprodukter därav. Korntrygden avskaffades. Däremot förpliktades staten att uppköpa all till densamma hembjuden, till människoföda duglig och i Norge odlad spannmål av vete, råg, korn och havre till ett pris, som motsvarade statens försäljningspris å det av produkten framställda mjölet efter avdrag av malningskostnader och malningsförlust. Detta innebar för vete, råg och korn ett överpris av cirka 4 öre per kilogram i förhållande till världsmarknadspriset cif norsk hamn.

Konungen tillerkändes vidare rätt att besluta, att lagens inköpsbestämmelser tillsvidare icke skulle träda i kraft beträffande havre, dock att

staten årligen skulle inköpa minst 15,000 ton havre, därest sådan kvantitet av god vara kunde erhållas till fastställt pris.

Genom resolution den 13 september 1929 har havre undantagits från lagens föreskrifter om statsinköp, samtidigt som särskilda bestämmelser fastställts rörande statens inköp av norsk havre av 1929 års skörd. Sistnämnda bestämmelser innebära följande:

1. Inköpen skola omfatta intill 20,000 ton, såvitt till »Statens Kornforretning», d. v. s. den myndighet, som handhaver spannmålsmonopolet, hembjudes så stor kvantitet ägnad till malning av havregryn. I nämnda kvantitet inbegripes den havre, som grynkvarnarna inköpa från odlare för framställning av havregryn;

2. Inköpspriset skall vara lika med cifpriset norsk hamn för utländsk vara utan tillägg av tull, men med ett pristillägg stigande från 2 öre per kilogram, vid inköpens början under hösten, intill 4 öre per kilogram.

Under behandlingen av en proposition om anslag till »Statens Kornforretning» vid 1929 års storting upptog lantbrukskommittén frågan om ytterligare subvention åt brödsädesodlingen utöver den, som redan tillkommit genom lagen den 21 juni 1928. I anslutning till ett av lantbrukskommittén avgivet utlåtande och ett av »Statens Kornforretning» framlagt förslag har härefter beslutats, att jämväl bygdekvarnarna må på »Statens Kornforretnings» vägnar kunna företaga uppköp av till människoföda tjänlig norsk spannmål, av vete, råg och korn direkt från producenterna till det pris, vartill staten inköper spannmål, överpris inbegripet. Kvarnarna skola som reduktion å överpriset från »Statens Kornforretning» erhålla ett belopp av 3 kronor per 100 kilogram mot förbindelse att hålla sådana förmalningssatser och försäljningspriser på förmalningsprodukterna, som godkännas av »Kornforretningen». Samma belopp skall ock utbetalas för havre och blandsäd, där odling av andra sädesslag erbjuder särskilda svårigheter. Den spannmål, för vilken prisreduktion utbetalas, skall vara odlad av leverantören själv och vara av sådan kvalitet som normalt anses tjänlig för framställning av mjöl till människoföda. Producenter, som sälja spannmål till bygdekvarn, hava rätt att återbekomma mjöl, förmalt av deras egen spannmål. I sådant fall blir förhållandet att betrakta och behandla såsom vanlig malning mot avgift (»leiemalning»). Av den prisreduktion, som lämnas för sådan spannmål, kan kvarnen tillgodogöra sig den vanliga förmalningsavgiften. Eventuellt överskott utbetalas till vederbörande producent. Av praktiska skäl utbetalas överskottet samtidigt med leveransen av mjölet, men förfaller till betalning först, när prisreduktionen mottagits från »Statens Kornforretning».

Statens inköpspris för råg utgjorde vid början av år 1929 22 kronor 50 öre och höjdes i februari samma år till 23 kronor. I september 1929 nedsattes priset till 21 kronor och sjönk sedermera ytterligare i november till 19 kronor 50 öre. I december höjdes detsamma till 20 kronor. För havre utgjorde statens inköpspris vid årets början 19 kronor och i februari 20 kronor. Under hösten ägde en nedsättning rum, så att priset i november månad uppgick till endast 16 kronor, allt per 100 kilogram. Vetepriset var under första halvåret 1929 något lägre men har under sistlidna höst legat högre än föregående års pris. Det utgjorde i januari 24, i februari och oktober 25 samt i december 24 kronor och 50 öre per 100 kilogram.

Från och med den 1 juli 1929 råder tullfrihet å alla slag av spannmål

och förmalningsprodukter därav, utom havre samt havregryn och havremjöl, för vilka tull utgår med ett belopp av 1 krona 20 öre, respektive 3 kronor för 100 kilogram.

Slutligen må anföras nu gällande, den 11 juli 1927 ikraftträdda tullsatser för viktigare animala produkter:

1. *Levande djur:*			
Nötkreatur (»storfe»)	per kg.	kr.	0.14
Får och lamm	» st.	»	5.00
Svin och smågrisar	» kg.	»	0.13
2. *Matvaror av djur:*			
Korvar ock tungor	» »	»	0.75
Kött och fläsk:			
saltat fårkött i tunnor	» »	»	0.15
annat kött, därunder tarmar och blod	» »	»	0.30
fläsk	» »	»	0.25
Ägg	» »	»	0.50
Ost	» »	»	0.60
Natursmör	» »	»	0.25

Anm. Tara för fläsk i lådor 20 %.

Å samtliga ovan angivna grundtariffsatser utgår dessutom ett provisoriskt tillägg à 50 procent.

Införseln av levande nötkreatur, svin, får och getter är tillsvidare förbjuden från alla länder. Införseln av färskt kött och fläsk är för närvarande endast tillåten från vissa i Sverige och Finland belägna län.

Schweiz. I Schweiz utgå tullsatserna för vete, råg, havre och korn med 0.60 francs (100 francs = 72 kronor) per 100 kilogram. Det största intresset knyter sig för detta lands vidkommande dock ej till tullsatserna utan till den statliga reglering, som införts beträffande spannmål och mjöl i syfte att motverka den nedgång av spannmålsodlingen, som sedan lång tid tillbaka ägt rum.

I december 1926 avslogs genom folkomröstning förslag om legalisering av det spannmålsmonopol, som bestått sedan krigsåren. Emellertid beslöt förbundsförsamlingen, att under en övergångsperiod, innan definitiv monopolfri lösning av spannmålsfrågan kommit till stånd, regimen med spannmålsmonopol och förmalningspremier åt självhushållare skulle bibehållas. Förordningen härom förlängdes sedermera att gälla till utgången av juni 1929. Den 3 mars 1929 företogs ny folkomröstning i spannmålsfrågan och godkändes därvid i princip med omkring 450,000 röster mot 225,000 ett av förbundsrådet framlagt förslag av i huvudsak följande innehåll: Spannmålsmonopolet avskaffas. Staten åtager sig att köpa inhemsk brödspannmål (råg och vete) till ett pris, som överstiger gällande världsmarknadspris med omkring 8.50 francs, per 100 kilogram. Kostnaderna härför (omkring 14 miljoner francs) täckas till väsentlig del genom höjning av den s. k. statistikavgiften, som utgår å samtliga varor, som i ena eller andra riktningen passera schweiziska gränsen. Härigenom undvikes, att ökade bördor läggas direkt på brödkonsumtionen. Den spannmål, som staten sålunda inköpt till överpris, avyttras därefter till kvarnarna, vilka enligt en fördelning, som fastställes efter storleken av

deras årliga förmalning, äro skyldiga att till världsmarknadspris övertaga på dem belöpande kvantiteter. För att kvarnarna skola kunna avyttra den schweiziska brödsäden, försvåras importen av mjöl. Staten betalar förmalningspremier till självhushållare. — Förbundsrådet framlade därefter proposition med förslag om de tillämpningsbestämmelser, som erfordrades för att i praktiken omsätta folkomröstningsbeslutet. Enär det emellertid visade sig omöjligt att före den 1 juli 1929, då det förut nämnda provisoriet skulle upphöra, hinna genomföra den nya ordningen i definitiv form, avsåg propositionen antagande av en mera tillfällig ordning att gälla under en begränsad tid, under vilken praktiska erfarenheter skulle kunna vinnas, vilka sedermera kunde tjäna till ledning vid utarbetandet av de defintiva tillämpningsbestämmelserna i ämnet. Propositionen antogs i huvudsak, och den 22 juni 1929 utfärdades förbundsrådets kungörelse rörande provisorisk ordning för landets förseende med spannmål. Enligt denna författning uppköper staten all inom Schweiz producerad brödspannmål (vete, råg, spelt och blandningar av råg och vete). För vete betalas 8.50 francs per 100 kilogram mer än medelpriset på utländskt vete av likvärdig kvalitet, franco schweiziska gränsen, tull inbegripen. Ett minimipris av 38 francs och ett maximipris av 45 francs per 100 kilogram hava dock fastställts. 1929 års veteskörd övertages till ett pris av 42.50 francs per 100 kilogram. För andra spannmålsslag bestämmas priserna med ledning av vetepriset. I avsikt att gynna spannmålsodlingens utveckling inom de små jordbruken, där säd icke produceras till avsalu, utbetalas för konsumtion av egen spannmål i hushållen förmalningspremier till belopp av 7.50 francs per 100 kilogram åt odlare på slättbygden och av 12 francs åt odlare i bergstrakter. Enär en i skyddssyfte införd tullsats icke ansetts vara effektiv eller kunna förebygga dumping, har staten erhållit uteslutanderätt att importera mjöl. Åtgärden avser en verklig avspärrning av utländsk införsel, som dock skall kunna brytas genom införseltillstånd, om detta blir nödvändigt för reglering av priserna. Denna nya ordning har trätt i kraft den 1 juli 1929 och är avsedd att gälla en tid av tre år.

För att säkerställa landets behov av brödsäd vid kristillfällen hava spannmålslager inrättats. Dessa skola bestå av 80,000 ton säd, varav hälften skall förvaras av de federala myndigheterna och hälften av kvarnarna. De senare äro skyldiga att på egen risk och bekostnad förnya och underhålla de förråd, som ligga under deras förvar.

Till främjande av boskapsskötseln, som befinner sig i ett betryckt läge, hava följande tullsatser för levande djur och kött införts:

	Francs pr st.
Tjurar till avel	60
» » slakt med mjölktänder	80
» » » utan »	100
Oxar med mjölktänder	
till slakt	80
» bruk	40
» utan mjölktänder	100
Kor till slakt	80
» » bruk	60

Kvigor till slakt	80
» » bruk	60
Kalvar	20—25
Svin över 60 kg.	50
» under 60 »	40
Får	5

Kött, färskt	Francs pr 100 kg.
Kalvkött	45
Fläsk	70
Annat	35

I augusti 1928 utfärdade dessutom förbundsrådet importförbud för levande nötkreatur och svin. Detta har hittills upprätthållits i fråga om nötkreatur, men beträffande svin har sedan oktober 1929 införsel av vissa kontingenter tills vidare tillåtits från Tyskland, Österrike, Frankrike, Italien m. fl. länder.

Exporten av mejeriprodukter är för den schweiziska utrikeshandeln av utomordentlig betydelse; år 1927 utgjorde den 8 procent av landets totalutförsel. Den schweiziska mejerihanteringen är som bekant företrädesvis inriktad på framställning av ost och kondenserad mjölk, medan smörberedningen spelar en jämförelsevis underordnad roll. År 1928 producerades sålunda 70,790 ton ost, 45,000 ton kondenserad mjölk, men endast 14,800 ton smör. För handhavandet av ostexporten bildades under kriget ett statligt exportmonopol. Detta avvecklades under år 1922 och ersattes av en s. k. ostunion, omfattande bland annat centralförbundet för schweiziska mjölkproducenter. Ostunionen övertog det statliga exportmonopolets vinstmedel, cirka 12 miljoner francs, och erhöll dessutom för främjandet av ostexporten en statskredit av 20 miljoner francs. Till täckandet av statens utgifter härför bemyndigades förbundsrådet att upptaga vissa avgifter vid utförseln av mjölk och ost. Centralförbundet för schweiziska mjölkproducenter har tillförsäkrat ostproducenterna garanterade minimipriser, vilka sedan den 1 november 1927 utgått med 262 francs per 100 kilogram för prima Emmenthalerost i stort format. Härigenom har möjliggjorts utbetalandet av ett garanterat minimipris jämväl till mjölkproducenterna av 24 centimes per liter oskummad mjölk.

Emellertid har den ökade ostberedningen i förening med försvårade avsättningsmöjligheter för denna vara framkallat en överproduktion, som föranlett centralförbundet nedsätta de garanterade minimipriserna. Dessa utgå från den 1 november 1929 med 238 francs per 100 kilogram för prima Emmenthalerost och med 22 centimes per liter oskummad mjölk.

För att begränsa ostproduktionen har en driftsomläggning inom mejerihanteringen inletts, åsyftande en ökning av den smörproduktionen på osttillverkningens bekostnad. För sådant ändamål har bland annat centralförbundet jämväl garanterat smörmejerierna ett visst minimipris, som utgått med 5.45 francs per kilogram smör intill den 1 november 1929, då det nedsattes till 5.25 francs. Kostnaderna härför hava bestritts dels med av staten anvisade medel, dels från en förbundet tillhörig garantifond.

De sålunda vidtagna åtgärderna hava dock ej varit tillräckligt effektiva för att avhjälpa de svårigheter, som den tilltagande mjölkpro-

duktionen i förening med vikande priser på världsmarknaden för mejeriprodukter vållat den schweiziska mejerihanteringen.

Det har därför ansetts nödvändigt minska den högst betydande importen av smör, som år 1928 uppgick till ej mindre än 8,191 ton (mot cirka 5,000 ton 1913). I sådant syfte har från och med den 12 augusti 1929 tullen å smör höjts från 20 till 70 francs per 100 kilogram. Samtidigt härmed genomfördes även en förhöjning av tullen å flott från 20 till 40 francs. De ökade tullinkomster, som inflyta till följd härav, skola enligt ett av förbundsrådet framlagt förslag användas bland annat för en reglering av prisbildningen å smörmarknaden samt till förbättrande av kvaliteten å mejeriprodukter.

Slutligen må i detta sammanhang även omnämnas, att tullen å potatis den 20 augusti 1929 provisoriskt höjts från 2 till 4 francs per 100 kilogram. Som skäl för denna åtgärd har bland annat erinrats om, att Tyskland redan genomfört en tullförhöjning, och att det kunde befaras, att övriga potatisproducerande länder, framför allt Belgien och Holland, komme att översvämma den schweiziska marknaden med potatis samt nedpressa priserna till förfång för landets egna jordbrukare. Till förhindrande av att tullförhöjningen skall verka fördyrande för konsumenterna har det statliga spritmonopolets förvaltning erhållit bemyndigande att använda 1.2 miljoner francs till fraktlättnader för potatistransporter särskilt till städerna och avlägset belägna alpsamhällen.

Danmark.

I Danmark hava inga åtgärder till skydd för spannmålsodlingen vidtagits. De uppnådde priserna hava emellertid under senaste år legat under produktionskostnaderna. Verkställda undersökningar giva vid handen, att den med spannmål besådda arealen lämnat ett underskott per hektar av 43 kronor under räkenskapsåret 1927—1928 samt av 73 kronor under räkenskapsåret 1926—1927.

Med stöd av en lag om smittosamma husdjursjukdomar har förbud utfärdats mot införsel och transitering av nötkreatur, får, getter, svin och andra klövbärande djur, som komma från andra länder än Sverige, Norge och Island. Djur, som inkomma från sistnämnda länder, skola slaktas på införselorten och köttet förses med märke innehållande ordet »utländsk». För 6—8 veckor gamla smågrisar gälla dock särskilda regler. Införseln av kött och fläsk är förbjuden från andra länder än Sverige, Norge, Island, Finland, Storbritannien och Irland. Införsel får vidare endast äga rum genom förmedling av importör, som av lantbruksministeriet erhållit särskilt tillstånd härtill.

Till Danmark infört kött, inom landet framställda köttvaror, vari råvara av utländskt ursprung ingår, ävensom smör — som införts vare sig till försäljning inom landet eller för återutförsel — skall förses med stämpeln »utländsk» å själva varan eller å emballaget. Vid försäljning i detaljhandel av utländskt smör skall varan ligga framlagd å för köparen synlig plats och vara försedd med skylt, å vilken beteckningen »utländsk» blivit anbragt. Då smöret avlämnas till köparen, skall omslaget, vari densamma förpackats, likaledes vara försett med stämpeln »utländsk».

I varje butik, där utländska lantbruksprodukter försäljas, skall slutligen å en i ögonen fallande plats vara anbragt anslag: »Här försäljas utländska lantbruksprodukter.»

Ursprungsbeteckning har i övrigt föreskrivits vid införsel av bland annat ägg, fjäderfä och honung.

Nederländerna. I Nederländerna hava inga åtgärder till skydd för spannmålsodlingen vidtagits. Till förklaring härav må nämnas, att landets produktion av vete enligt uppgift icke skulle räcka till dess försörjning med brödsäd under mer än cirka 6 veckor.

Belgien. Det belgiska jordbruket har tillskyndats avsevärd skada till följd av den import av spannmål, som ägt rum från Frankrike med stöd av i sistnämnda land tillämpade exportpremier. Genom en den 20 januari 1930 ikraftträdd förordning har import till och transitering genom Belgien av vete och vetemjöl gjorts beroende av särskilt tillstånd, som utfärdas av jordbruks- och industriministrarna.

Luxemburg. Genom en den 31 januari 1930 ikraftträdd förordning har import till och transitering genom Luxemburg av vete och vetemjöl gjorts beroende av särskilt tillstånd, som meddelas av statsministern.

Dessutom har en förordning nyligen utfärdats, varigenom skyldighet stadgas för kvarnarna att vid framställning av mjöl använda viss procent inhemsk spannmål.

England. I England har man valt bland annat den utvägen att bereda jordbrukarna lättnader i beskattningshänseende. Sålunda har i samband med den kommunalskattereform, som genomfördes av parlamentet år 1928 och påföljande år trädde i kraft, jordbrukarna erhållit särskilda förmåner i fråga om deras skyldighet att erlägga kommunal fastighetsskatt. De kommunala utgifterna i England hava tidigare i huvudsak bestritts genom en skatt, som åvilat den fasta egendomen och erlagts av nyttjanderättsinnehavaren. Redan genom den s. k. Agricultural Rates Act 1923 erhöllo jordbrukarna vissa lättnader i detta avseende, i det de befriades från tre fjärdedelar av det belopp, varmed skatten å jordbruksfastighet skulle utgå. Genom 1928 års reform efterskänktes även den återstående fjärdedelen. Den minskning i kommunernas inkomster, som härigenom uppstått, har kompenserats genom tillskott av statsmedel. De skattelindringar, som sålunda kommit jordbruket till godo, torde uppgå till cirka fyra och en halv miljoner pund, eller omkring 81 miljoner kronor för år räknat.

Vidare har fraktnedsättning å järnvägarna beviljats för jordbruksprodukter. Denna förmån har värderats till närmare 15 miljoner kronor per år. Ytterligare hava jordbrukets bidrag till kostnaderna för vägunderhållet avsevärt minskats.

I övrigt hava jordbrukarna genom en 1928 antagen lag beretts vissa lättnader i kredithänseende.

För att bereda inhemska lantbruksprodukter en särställning å hemmamarknaden hava bestämmelser om märkning och gradering utfärdats beträffande bland annat ägg, nötkött, vetemjöl och vissa alster av grönsaksodling. En med rikliga anslag utrustad institution, »Empire Marketing Board», är dessutom sedan 1926 verksam för att främja distribution och försäljning i Storbritannien av lantmannaprodukter härrörande från imperiet och har igångsatt ett betydande reklamarbete i syfte att förmå de engelska konsumenterna att föredraga smör, fläsk och ägg från imperiet framför motsvarande produkter från andra länder.

Slutligen må omnämnas, att förbud utfärdats mot införsel av levande nötkreatur, får, getter, svin m. m. Undantag härifrån gäller för import från Irland, Island och Färöarna, ävensom från Kanada, Sydafrika m. fl.

utomeuropeiska länder. Införselförbud gäller likaledes för kött av nötkreatur, får, getter, svin m. m. från alla länder i Europa utom Island och Irland. Undantag från detta förbud har dock gjorts beträffande import av »bacon» och »ham» samt vissa andra särskilt uppräknade animala produkter.

Förenta Staterna.

Den nu gällande tulltariffen, som under republikansk regim antogs år 1922, medförde en genomgående skärpning av det amerikanska tullskyddet, ehuru det vid denna tidpunkt framför allt var industriens krav, som blevo bestämmande för tullrevisionens utgång. När tullfrågan efter det senaste presidentskiftet åter blev aktuell, var utgångsläget ett annat. Verkningarna av den allmänna jordbrukskrisen hade gjort sig starkt kännbara jämväl i Förenta Staterna, varför det denna gång var jordbrukets krav på förstärkt skydd för sina produkter, som bildade utgångspunkten för tullrevisionen. Denna, som påbörjades i januari 1929 och sedermera kommit att utsträckas även till industrivaror, ledde till utarbetandet av ett förslag till tulltariff, som antogs av Representanternas hus den 28 maj 1929. Förslaget innebar förhöjning av tullsatserna för bland annat följande produkter:

vete från 30 till 42 cents per bushel om 60 pund,
vetemjöl från 78 cents till $1.04 per 100 pund,
majs från 15 till 25 cents per bushel om 56 pund,
majsmjöl och likartade produkter av majs från 30 till 50 cents per 100 pund,
bovete från 10 till 25 cents per 100 pund,
färskt nöt- och kalvkött från 3 till 6 cents per pund,
levande får och getter från $2 till 3 per st.,
färskt får- och getkött från 2 1/2 till 5 cents per pund,
färskt lammkött från 4 till 7 cents per pund,
levande svin från 1/2 till 2 cents per pund,
färskt fläsk från 3/4 till 2 1/2 cents per pund,
bacon, skinka och annat tillrett eller konserverat fläsk från 2 till 3 1/4 cents per pund,
smör från 8 till 14 cents per pund,
ost från 5 till 7 cents per pund eller, ad valorem, från minst 25 till minst 35 procent.

Dessutom föreslogos tullhöjningar för levande nötkreatur, mjölk samt vissa mjölkprodukter.

Senatens finansutskott, till vilket det av Representanternas hus antagna tulltarifförslaget sedermera överlämnats för vidare behandling, har i huvudsak tillstyrkt de av huset godkända tullförhöjningarna och härutöver föreslagit en höjning av tullen å havre från 15 till 16 cents per bushel om 32 pund ävensom ytterligare förhöjningar av tullsatserna å mjölk, torrmjölk m. m. dyl. Förslaget har ännu icke varit föremål för prövning i senaten.

Sommaren 1929 antog kongressen en lag rörande statligt stöd åt jordbruksnäringen. Denna lag går i huvudsak ut på upprättandet av en s. k. federal agrarnämnd, »The Federal Farm Board», vilken bland annat skall kunna bevilja lån till kooperativa organisationer och andra sammanslutningar inom jordbruksnäringen för åvägabringande av en rationell distribution och försäljning av lantbruksprodukter samt till förhindrande av starka prisfluktuationer. För ändamålet skall en fond av 100 miljoner dollars ställas till den federala agrarnämndens förfogande.

Bilaga C.

P. M.

angående priserna å bagarbröd i medeltal för städer och stadsliknande samhällen i olika delar av riket år 1913 samt perioden 1923—1929 i förhållande till spannmålspriserna,

enligt uppdrag utarbetad av sekreteraren *Hugo Heyman.*

De svenska konsumtionsvanorna i fråga om bröd äro utomordentligt skiljaktiga inom olika landsdelar. Det är härvid icke blott fråga om den naturliga skillnad, som i allmänhet består däri, att man på landsbygden i vida större utsträckning lever på hembakat bröd och sålunda är mer eller mindre oberoende av tillförsel från bagare, en vana, som för övrigt särskilt till följd av de senaste årens med motorismen följande förbättringarna i kommunikationerna rätt starkt avtagit. Utan det gäller också i hög grad, att det bröd, som förtäres till dagligt bruk, vare sig detta är bagarbröd eller hembakat, är av vitt skilda slag inom olika delar av riket. Beroende på vilka brödsorter, som förnämligast ingå i konsumtionen, har också jämväl i städerna bageriyrket hittills vunnit insteg i mycket skiftande omfattning.

Går man söderifrån, finner man i huvudsak följande, i detta hänseende karakteristiska områden.

I Skåne och närgränsande bygder i södra Sverige ätes övervägande såsom vardagsbröd dels s. k. grovt bröd, stora mjuka bröd, bakade av huvudsakligen sammalet rågmjöl, i sin enklaste form vanligen syrade, i högre kvaliteter med sirapstillsats (kavring m. m.), dels s. k. fint bröd eller siktbröd, likaledes mjukt bröd i stora typer, bakade av rågsikt och vetemjöl i ungefär lika delar. Brödens storlek och fasta konsistens göra dem hållbara under längre tid, men de kräva särskilda ugnsanordningar för sin utbakning, och det har därför såväl beträffande städernas som i ganska stor utsträckning landsbygdens befolkning befunnits ekonomiskt att för dessa brödsorter anlita medverkan av bagerier. De tillhandahållna brödtypernas enhetlighet och de enskilda brödens storlek (1 à 2 kilogram eller mera) ha möjliggjort såväl fabrikationens som distributionens anordning efter enkla linjer och till följd därav låga priser. I relativt stor utsträckning omhänderhaves för övrigt denna brödtillverkning av kooperativa bageriföretag. Av andra brödsorter förekommer inom denna del av riket matbröd av vetemjöl, utbakat med mjölk, samt vanligt kaffebröd m. m. Bagerifabrikationen härav spelar dock en relativt underordnad roll. De hårda brödsorterna äro så gott som okända.

I de nordligare Götalandskapen äro även mjuka brödsorter, tillverkade av sammalet eller siktat rågmjöl med inblandning av vetemjöl, det viktigaste vardagsbrödet, men detta bröd göres vanligen i mindre typer än längre söderut och är i stor omfattning föremål för hembakning. Även i dessa bygder spelar det hårda brödet en rätt begränsad roll, om ock

större än i Skåne. I ingen del av riket har bagerinäringen en så ringa del i befolkningens brödförsörjning som i dessa bygder.

I mellersta Sverige har tillverkningen av hårt rågbröd, spis- och knäckebröd och delikatesstyper sin egentliga hemort, varifrån konsumtionen även spritt sig över hela Norrland. Inom dessa delar av riket har däremot under senare tider mycket litet mjukt bröd av sammalet rågmjöl ingått i konsumtionen. Av rågsikt- och vetebröd åter finnas i de flesta orter ett stort antal typer, men de flesta till formatet små eller högst medelstora och i fråga om tillverkningssättet i regeln porösa och starkt jästa och därför föga hållbara. I tillverkningen av dessa brödsorter ha bageriidkarna stor anpart. Priserna på mjukt bagarbröd måste i dessa landsdelar av nyss antydda orsaker bliva förhållandevis höga. Med undantag för spisbrödet och andra enklare slag av hårt rågbröd måste därför brödkonsumtionen inom dessa betydande delar av riket sägas vara påtagligt oekonomiskt inriktad. Under det senaste årtiondet ha dock på ett rätt stort antal orter, särskilt i huvudstaden, försök gjorts att införa stora mjuka bröd av typer, i huvudsak motsvarande det skånska grova och fina brödet; dessa bröd ha försålts efter vikt (kilobröd) och till priser, vilka av ungefär samma skäl, som påpekades för Skånes del, kunnat ställas jämförelsevis billiga.

I socialstyrelsens fortlöpande statistik över detaljhandelspriserna på livsmedel ingår givetvis ett antal brödsorter. Av dessa uteslutas i efterföljande redogörelse för prisutvecklingen knäckebröd och skorpor såsom mindre betydelsefulla och medtagas spisbröd, grovbröd, sötlimpa (siktbröd) samt mjukt vetebröd(matbröd) bakat med vatten och med mjölk. Prisbildningen på dessa brödsorter har jämförts med marknadspriserna på spannmål, respektive svensk och utländsk råg och vete. För tiden efter världskriget har härför använts svensk spannmålsnotering, sådan densamma anförts i tabell 7 å sid. 170 ff. För jämförelseåret 1913 har utnyttjats börsnoteringen i Stockholm för svensk råg och vete; åtminstone för åren efter kriget visar Stockholmsnoteringen föga betydande avvikelser från riksserien. För utländsk råg och vete ha däremot inga noteringar funnits tillgängliga för förkrigsåret.

I fråga om de olika brödsorterna ha lagts till grund för utredningen de av socialstyrelsen uträknade medelpriserna per månad för samtliga de orter, från vilka fortlöpande prisstatistik insamlas. Tillvägagångssättet har å ena sidan medfört fördelen av en viss utjämning av priskurvan i jämförelse med om priserna för någon enstaka eller ett fåtal orter använts. Å andra sidan har det emellertid haft den olägenheten med sig, att även sådana orter fått påverka medelpriset, där den ena eller andra brödsorten är mindre bruklig och därför betingar jämförelsevis höga priser.

Även andra, de olika orterna emellan varierande faktorer än efterfrågan påverka emellertid prisbildningen. Av den föregående framställningen torde det vara klart, att ett försök till prisnotering å bröd, som med full skärpa vidhölle, att brödtyper av *exakt* samma kvalitet (lika ingredienser, storlek, utbakningsmetod o. s. v.) skulle noteras å alla orter, måste leda till, att varje sort endast komme att noteras på någon enstaka eller ett fåtal orter. Detta skulle medföra en alltför stor brist på överskådlighet och skulle heller icke svara mot noteringens praktiska syfte, som ju bland annat är att möjliggöra jämförelser mellan olika orter i fråga om de priser, som av allmänheten faktiskt måste betalas för dess

konsumtionsartiklar. Socialstyrelsen har därför under de olika rubrikerna sammanfört det å olika orter försålda brödet, även om detsamma *icke är fullt enhetligt* till sin beskaffenhet. Så har t. ex. under rubriken sötlimpa (siktbröd) medräknats olika slag av mjukt bröd med det gemensamma kännetecknet, att det utbakas av en mjölblandning av rågsikt och vetemjöl till bröd av större typer. Det är uppenbart, att inom denna ram kan innefattas bröd av rätt växlande kvalitet, och man får därför, vid jämförelse mellan prisnivån å olika orter, kanske mera begrepp om de skiftande pretentionerna på vardagsbröd av respektive huvudtyper än på variationerna i mellanhandsmarginalen dessa orter emellan. Eftersom brödvanorna i allmänhet äro mycket beständiga, betyder detta dock föga eller intet vid jämförelser mellan de vid olika tidpunkter rådande medelpriserna å bröd.

Vad här ovan sagts om prismaterialets beskaffenhet torde böra beaktas vid jämförelser mellan priserna på spannmål å ena sidan och det färdiga brödet å den andra. För alla de i denna utredning medtagna brödtyperna finner man å sådana orter, där respektive typer ha den största förbrukningen såsom vardagsbröd och där man nöjer sig med relativt enkel kvalitet å brödet — vilka bägge villkor oftast bruka uppfyllas samtidigt — avsevärt lägre priser än de beräknade medelpriserna för samtliga orter.

Resultatet av den verkställda utredningen har sammanfattats i bifogade tabell, i vilken ingå dels de beräknade medelpriserna för samtliga månader under år 1913 samt åren 1923—1929 för svensk råg och vete, utländsk råg och vete — ej 1913 — (samtliga i kronor per 100 kilogram) samt de fem ovan uppräknade brödsorterna (i öre per kilogram), dels relativa tal — icke intagna i propositionen —, angivande respektive priser i förhållande till varuslagets medelpris under 1923, som satts = 100. Med hänsyn till att prismaterialet för 1913 i fråga om spannmål dels är ofullständigt, dels måhända icke fullt likformigt med det, som kommit till användning för de följande åren, har det ansetts mindre lämpligt att taga detta år till basår för jämförelserna.

De absoluta priserna återgivas jämväl i bilagda grafiska framställningar.

Betraktar man *resultatet av prissammanställningarna*, torde man till en början kunna fastslå, att för efterkrigsåren priskurvorna för spannmål och för bröd i stort sett visa en mycket karakteristisk parallellism, om ock de skarpa fluktuationer, som icke sällan förekomma i fråga om spannmålspriserna, äro rätt avsevärt utjämnade beträffande brödet. Av särskilt intresse synes vara en jämförelse mellan spannmåls- och brödpriserna hösten 1924 och vintern 1924—1925, då spannmålspriserna först stego våldsamt och sedan efterhand åter dalade. Såsom naturligt är, då en hel del andra produktionsfaktorer inom bagerinäringen voro oberörda eller blott i mindre grad påverkade av prisstegringen, gingo brödpriserna procentiskt räknat upp vida mindre än spannmålen. Även om man räknar i ören per kilogram, finner man emellertid, vad rågbrödet beträffar, en något mindre stegring än för spannmålen. Prisfallet kom liksom uppgången något senare för brödet än för spannmålen, men förlöpte i fortsättningen långsammare för brödet. Såväl under dessa år som under efterkrigsperioden i allmänhet är det under alla omständigheter ett av det här framlagda materialet klart belyst faktum, att spannmålspriser-

nas fluktuationer återverka på de priser allmänheten får betala för det hos bagarna inköpta brödet både vid upp- och nedgång.

Att någon tid förgår mellan en förskjutning av spannmålsnoteringarna och motsvarande ändringar av brödpriserna torde vara rätt naturligt. Dels dröjer det alltid något, innan spannmål i nytt prisläge i form av mjöl kommer bagaren tillhanda och av honom användes för hans fabrikation, dels finner man på detta område av detaljhandeln som de flesta andra en strävan att vid utförsäljningen utjämna smärre fluktuationer, en strävan, som helt visst även av allmänheten uppskattas, blott den icke tages till intäkt för ett ensidigt undvikande att följa prisnedsättningar i partihandeln. Det framlagda materialet giver emellertid näppeligen stöd för ett påstående, att så i större och allmännare utsträckning skulle skett inom bagerinäringen under dessa år, även om helt visst en detaljgranskning för de särskilda orterna skulle kunna giva en del exempel i motsatt riktning.

En annan sak är däremot, huru brödpriserna i allmänhet under efterkrigsåren förhålla sig till samtidigt rådande spannmålspriser absolut och i förhållande till förkrigstiden. Vad prisutvecklingen sedan 1913 angår, belyses densamma av tabellerna och diagrammen. Mot en genomsnittlig ökning av spannmålspriserna 1913—1929 med 20 till procent svara för perioden december 1913—december 1929 följande höjningar av brödpriserna, nämligen för

spisbröd	65.9 %
sötlimpa	65.8 %
grovbröd	56.7 %
vetebröd, bakat med vatten	72.7 %
» » » mjölk	53.3 %.

Till denna visserligen för olika brödsorter rätt olika, men dock i förhållande till spannmålsprisernas höjning genomgående betydande fördyring ha sålunda jämväl andra faktorer än denna medverkat. Det är icke tillfälle att här verkställa en fullständig utredning härav, men man torde i allmänhet kunna peka på dels en för flertalet andra ingredienser i brödet och materialier för dess framställning större fördyring än för spannmålen och mjölet, dels ökade arbetslöner och distributionskostnader. I sistnämnda avseende torde ej minst förbudet mot nattarbete i bagerierna ha medverkat. Det bör emellertid konstateras, att, vilka skäl därför som än kunna andragas, köpbrödet hör till dem av allmänhetens viktigaste födoämnen, som sedan förkrigstiden förete den största procentiska fördyringen, trots den låga prisstegringen för huvudingrediensen spannmål.

Diagrammen giva emellertid en klar bild av, att per viktsenhet spannmålspriset endast representerar en mindre del av brödpriset. Fullt korrekt blir dock icke jämförelsen, utan att det beaktas, i vilken proportion spannmål faktiskt ingår i de olika brödsorterna.

Vid dessa beräkningar måste man alltid röra sig med vissa approximationer med hänsyn till olika fuktighetshalt hos brödet, vikten av andra ingredienser än mjöl och vatten o. s. v. Såsom utgångspunkt torde man dock kunna taga de av folkhushållningskommissionen fixerade förhållandetalen vid brödransoneringens genomförande. Kommissionen fastställde nämligen, att mot inköpsrätt till 1 kilogram mjöl skulle svara rätt

att tillhandla sig 0.8 kilogram hårt bröd eller 1.3 kilogram mjukt bröd, vilket borde giva ungefär lika valuta. I 1 kilogram hårt bröd ingår sålunda cirka 1 1/4 kilogram mjöl och i 1 kilogram mjukt bröd cirka 0.8 kilogram. Omräkning till spannmål ger följande resultat:

Hårt bröd tillverkas av rent, sammalet rågmjöl. I 1 kilogram spisbröd ingår sålunda cirka 1.25 kilogram råg, vilken vid utmalningen icke lämnar någon biprodukt.

I fråga om det mjuka brödet är folkhushållningskommissionens relationstal approximativt riktigt endast för enkla brödsorter, utan större inblandning av andra ingredienser, såsom sötnings- eller fettämnen och dylikt. Eljest blir mjölåtgången per viktsenhet bröd givetvis mindre.

För sötlimpan (siktbrödet) användes rågsikt och vetemjöl i ungefär lika delar. Spannmålsmängden blir cirka 0.5 kilogram råg och 0.5 kilogram vete, varav ungefär 25 procent återstå i form av kli. Åtminstone i sötat bröd av denna typ torde man icke böra räkna med högre mjölvikt än cirka 75 procent av brödets vikt.

För grovbrödet användes i huvudsak sammalet rågmjöl, vanligen dock med någon inblandning av vetemjöl. I spannmål torde man böra räkna med 0.6 kilogram råg samt 0.25 kilogram vete, vilket senare vid utmalningen lämnat 20—25 procent kli.

För vetebrödet slutligen kan man räkna med högst cirka 0.75 kilogram mjöl per kilogram bröd och mindre vid högre kvaliteter. I runt tal torde detta mjöl vara utmalet av cirka 1 kilogram vete, varav sålunda cirka 0.25 kilogram återstår i form av kli. Vid samtliga dessa kalkyler torde det kunna antagas, att avdammningen vid utmalningen, som plägar beräknas till 2 à 3 procent, ingår i den uppgivna mjölkvantiteten.

Vid ett spannmålspris av cirka 18 öre för råg och 20 öre för vete (de priser, som noteringarna visa för den tidigare och större delen av år 1929) skulle sålunda i 1 kilogram bröd ingå spannmål till ett ungefärligt värde av:

för spisbröd	22.5	öre
» sötlimpa	16.0	» [1]
» grovbröd	15.1	» [1]
» vetebröd, bakat med vatten eller mjölk	17.0	» .[1]

Av skäl, som i det föregående anförts, giver en direkt jämförelse mellan dessa spannmålsvärden och medelpriserna å bröd för samtliga orter en något för ogynnsam bild av spannmålens andel i det verkliga vardagsbrödet. Å de orter, där de olika brödsorterna företrädesvis användas för detta ändamål, ställa sig deras utförsäljningspriser merendels så, att spannmålsvärdet normalt kan sägas ingå i

spisbröd med	30 à 38 %
sötlimpa »	25 » 33 %
grovbröd »	33 » 43 %
vetebröd, bakat med vatten med	22 » 26 %
vetebröd, bakat med mjölk med	18 » 22 %.

Höjes spannmålens värde exempelvis genom ökning av tullen med 2.3 öre per kilogram, vilken höjning uteslutande uttages genom pålägg på mjölet, men icke på kliet, och antager man vidare, att det ökade spann-

[1] Värdet av det vid spannmålens förmalning erhållna kliet har frånräknats med 12 öre per kg., varefter hela kvarnkostnaden skall belasta mjölet.

målspriset icke föranleder någon som helst höjning av kvarnarnas eller bageriernas prismarginal, skulle sagda prisstegring å råvaran motsvara följande höjningar av brödpriserna:

spisbröd (c:a	1.25	kg.	spannmål)	.....	2.9	öre per	kg.
sötlimpa (»	1.00	»	»)	.....	2.3	» »	»
grovbröd (»	0.85	»	»)	.....	2.0	» »	»
vetebröd (»	1.00	»	»)	.....	2.3	» »	».

Det torde i detta sammanhang vara av betydelse att söka utröna förbrukningen av mjöl och bröd i genomsnitt per familj av befolkningen. Socialstyrelsens utredning angående »Levnadskostnaderna i städer och industriorter omkring år 1923» ger viss ledning härvid.

De upplysningar, som kunna hämtas ur denna utredning, avse dels arbetar- och lägre tjänstemannafamiljer, dels medelklasshushåll å orter av ovannämnda typer inom olika delar av riket. Siffrorna avse förbrukningen inom ett s. k. normalhushåll, d. v. s. ett hushåll, vars medlemmar sammanlagt representera 3.3 konsumtionsenheter enligt den vid undersökningen tillämpade skalan (vuxen man = 1 konsumtionsenhet, kvinnor och minderåriga lägre). Medlemmarna i dessa hushåll utgöras i allmänhet av man, hustru och 2 à 3 minderåriga barn (i medeltal 4.45 individer).

Vad först beträffar hushåll inom ifrågavarande arbetar- och lägre tjänstemannagrupper, uppgick i medeltal förbrukningen av mjöl och bröd, omräknat till mjölvärde, till 166 kilogram rågmjöl och 225 kilogram vetemjöl per år och hushåll. Härtill bör läggas en viss kvantitet mjöl och bröd, som ingår i inköpt paltbröd och blodpudding, annan färdiglagad mat samt förtäring utom hemmet. Uppskattningsvis torde man kunna räkna med 6 kilogram rågmjöl och 10 kilogram vetemjöl, som på detta sätt erhålles. Av veteprodukter inköpes dessutom drygt 1 kilogram mannagryn. Slutligen torde det kunna uppskattas, att vid pass 10 procent av det mjölvärde, som verkligen kommer ett hushåll tillhanda, på vägen från kvarnen till konsumenten går till spillo. Särskilt bör härvid beaktas förlusterna vid utbakning och gräddning i bagerierna, vid bröddistributionen (gammalt och skadat bröd) samt i restaurangerna, men ej heller vid mjöldistributionen kan viss, låt vara mindre avgång undvikas. Per arbetarfamilj skulle med dessa tillägg belöpa sig cirka 190 kilogram rågmjöl och 260 kilogram vetemjöl. Omräknat till spannmål gör detta 255 kilogram råg och 345 kilogram vete eller tillsammans cirka 600 kilogram spannmål. Per individ motsvarar detta en förbrukning av cirka 135 kilogram spannmål om året (182 kilogram per konsumtionsenhet).

För medelklasshushållen torde mjölmängden kunna minskas med drygt 10 procent och alltså motsvara en spannmålsåtgång av omkring 120 kilogram per individ och år.

Förutsättes, såsom i det föregående skett, att en tullhöjning icke skulle medföra en stegring av den i absoluta tal uträknade prismarginalen för mjöl och bröd, skulle råg- och vetetullarnas höjning till 6 kronor per 100 kilogram, vilken kunde effektivt utnyttjas, medföra en fördyring av levnadskostnaderna för ett s. k. normalhushåll inom städernas arbetarbefolkning med cirka 13 kronor 80 öre per år.

Sedan tiden för denna utredning synes det otvivelaktigt, att inom ifrågavarande samhällsklasser förbrukningen av spannmålsprodukter sjunkit något, men närmare hållpunkter saknas för att beräkna nedgångens storlek.

Tab. A.

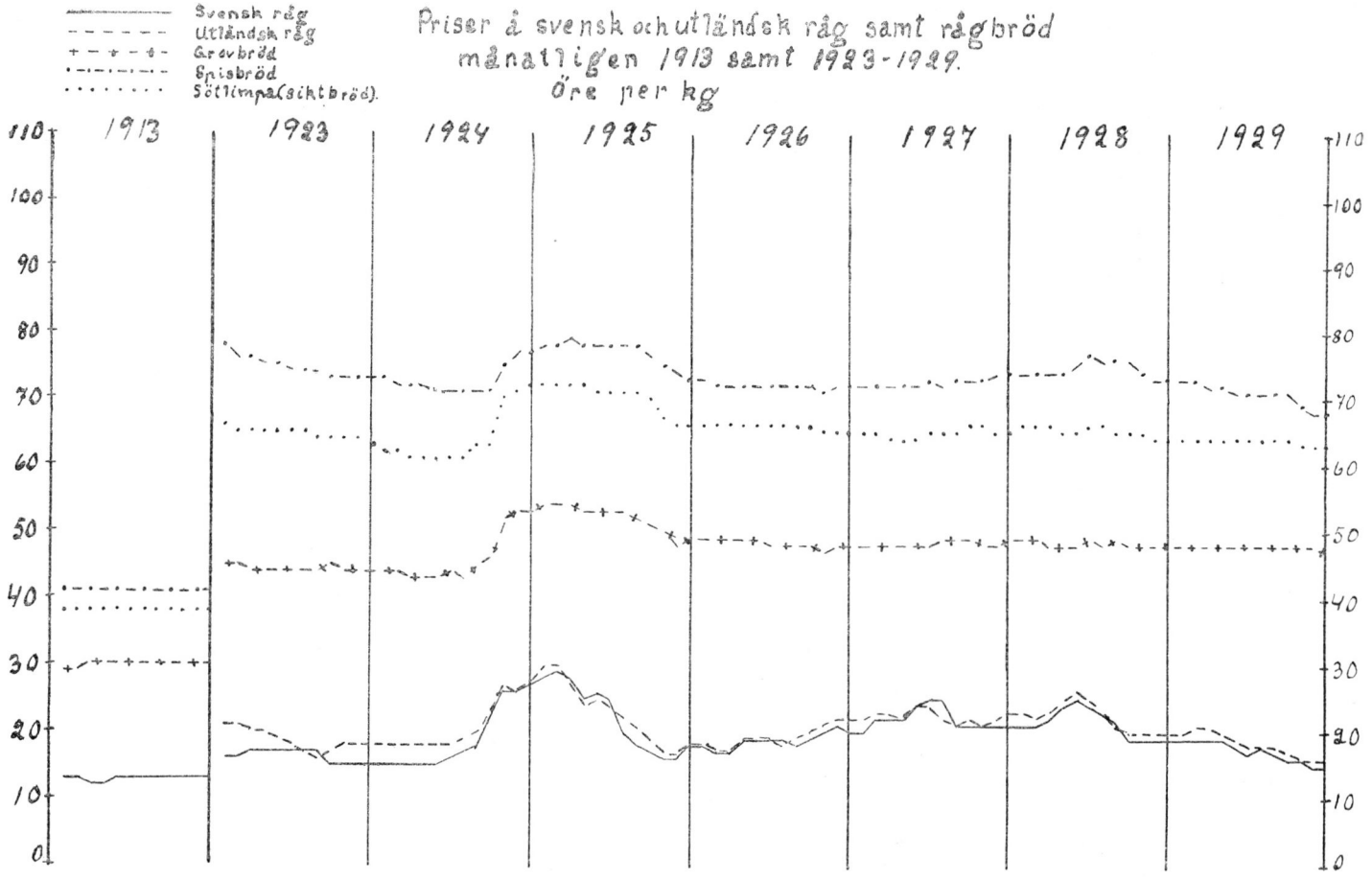
Svensk råg
Utländsk råg
Grovbröd
Spisbröd
Sötlimpa (siktbröd).
Priser å svensk och utländsk råg samt rågbröd
månatligen 1913 samt 1923-1929.
Öre per kg
1913
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
110
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0

Tab. B.

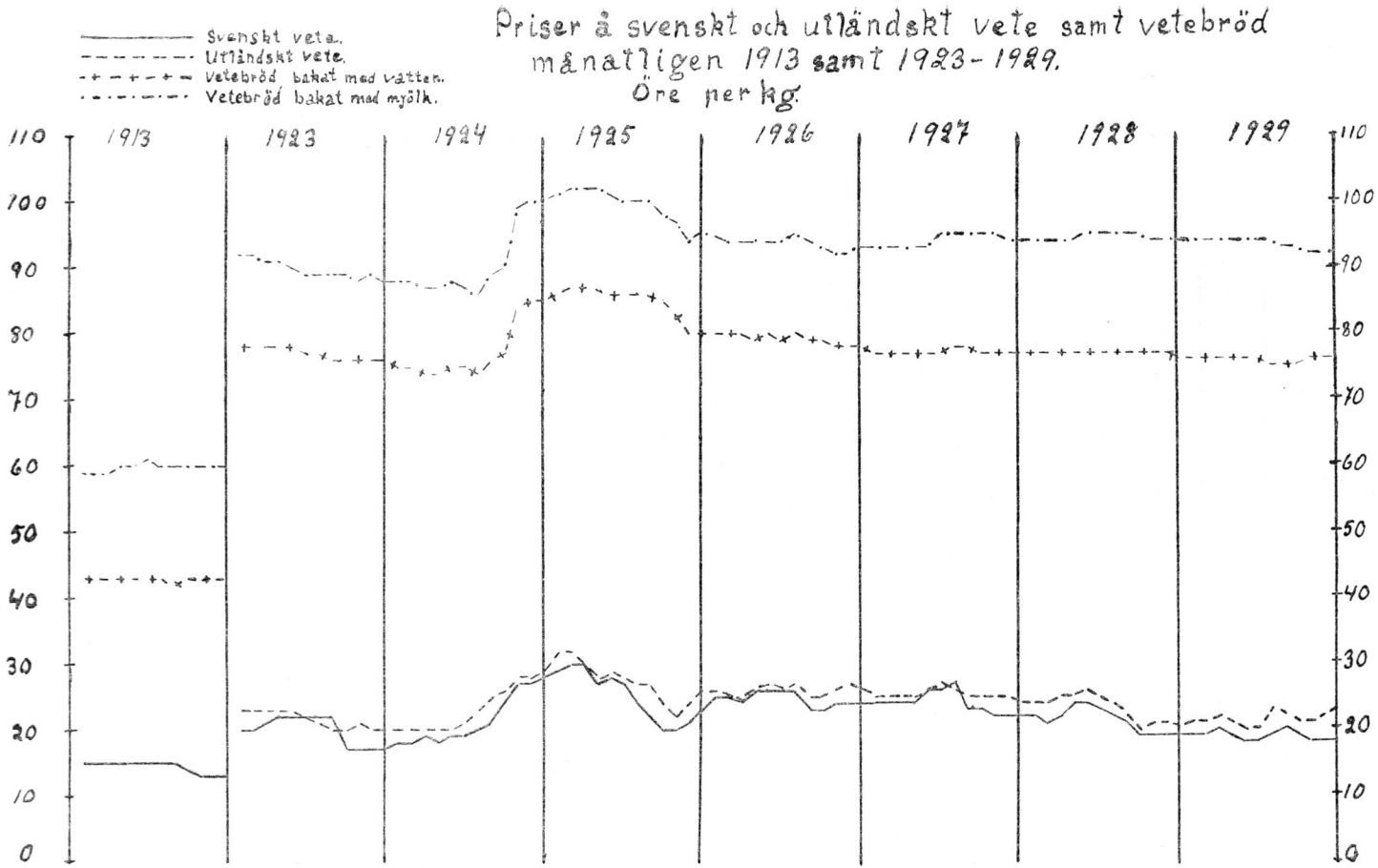
Priser å svenskt och utländskt vete samt vetebröd
månatligen 1913 samt 1923-1929.
Öre per kg.
Svenskt vete.
Utländskt vete.
Vetebröd bakat med vatten.
Vetebröd bakat med mjölk.
1913
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
110
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0

Tab. C. Priser å svensk och utländsk råg och vete (spannmål) samt råg- och vetebröd 1913 samt 1923—1929.

A. Råg.

Absoluta tal.

		Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1913													
Svensk råg	kr. pr 100 kg.	13.18	12.98	12.29	12.20	12.87	12.87	12.87	12.72	13.06	13.05	13.00	13.00
Utländsk råg	d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Spisbröd	öre pr kg.	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41
Sötlimpa	d:o	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38
Grovbröd	d:o	29	29	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
1923													
Svensk råg	kr. pr 100 kg.	16.29	16.37	16.73	17.09	17.17	16.90	16.70	17.13	15.08	14.76	14.84	14.91
Utländsk råg	d:o	20.80	20.78	20.08	20.09	19.24	17.53	16.75	16.35	17.10	17.50	17.52	17.95
Spisbröd	öre pr kg.	78	76	76	75	75	74	74	74	73	73	73	73
Sötlimpa	d:o	66	65	65	65	65	65	65	64	64	64	64	63
Grovbröd	d:o	45	45	44	44	44	44	44	44	45	44	44	44
1924													
Svensk råg	kr. pr 100 kg.	14.96	15.09	15.08	15.00	15.26	15.80	16.58	17.69	21.71	26.39	26.09	26.51
Utländsk råg	d:o	18.42	18.47	18.09	17.70	17.64	18.13	19.35	20.33	22.58	26.77	26.20	27.39
Spisbröd	öre pr kg.	73	72	72	72	71	71	71	71	71	75	77	77
Sötlimpa	d:o	62	62	61	61	61	61	61	63	63	70	71	72
Grovbröd	d:o	44	44	43	43	43	44	43	45	46	52	53	53
1925													
Svensk råg	kr. pr 100 kg.	28.16	29.05	28.46	25.26	25.92	24.95	20.00	17.90	16.80	16.21	16.46	17.57
Utländsk råg	d:o	30.24	30.34	26.66	24.04	25.19	23.61	21.96	20.87	19.08	16.94	17.13	18.31
Spisbröd	öre pr kg.	78	78	79	78	78	78	78	78	76	75	74	73
Sötlimpa	d:o	72	72	72	72	71	71	71	71	70	67	66	66
Grovbröd	d:o	54	54	54	53	53	53	53	52	51	50	48	49
1926													
Svensk råg	kr. pr 100 kg.	17.57	17.05	16.94	18.71	19.12	18.74	18.68	17.72	18.87	20.39	20.96	20.24
Utländsk råg	d:o	17.56	16.99	17.17	18.79	18.83	19.06	18.49	18.84	20.23	21.21	22.00	21.59
Spisbröd	öre pr kg.	73	72	72	72	72	72	72	72	72	71	72	72
Sötlimpa	d:o	66	66	66	66	66	66	66	66	66	65	65	65
Grovbröd	d:o	49	49	49	49	49	48	48	48	48	47	48	48
1927													
Svensk råg	kr. pr 100 kg.	20.49	21.70	21.50	21.51	23.80	25.02	24.74	21.01	21.47	21.22	21.28	21.24
Utländsk råg	d:o	22.11	23.16	22.65	22.26	24.13	24.04	21.96	21.09	21.91	21.49	22.18	22.54
Spisbröd	öre pr kg.	72	72	72	72	72	73	72	73	73	73	74	74
Sötlimpa	d:o	65	65	64	64	64	65	65	65	66	66	65	65
Grovbröd	d:o	48	48	48	48	48	48	49	49	49	48	48	49
1928													
Svensk råg	kr. pr 100 kg.	21.15	21.04	22.20	23.66	24.67	23.98	22.85	22.07	18.80	19.31	19.31	19.16
Utländsk råg	d:o	22.54	22.40	23.32	25.44	26.44	24.95	22.68	21.31	20.02	20.27	20.07	20.02
Spisbröd	öre pr kg.	74	74	74	74	75	77	76	76	76	74	73	73
Sötlimpa	d:o	66	66	66	65	65	66	66	65	65	65	64	64
Grovbröd	d:o	49	49	48	48	48	49	48	49	48	48	48	48
1929													
Svensk råg	kr. pr 100 kg.	18.80	18.66	19.13	18.82	18.28	16.75	17.53	17.13	16.26	15.85	15.47	15.49
Utländsk råg	d:o	20.19	20.63	20.61	20.11	18.69	18.11	18.32	17.56	16.78	16.31	15.79	15.57
Spisbröd	öre pr kg.	73	73	72	72	71	71	71	71	71	69	68	68
Sötlimpa	d:o	64	64	64	64	64	64	64	64	64	63	63	63
Grovbröd	d:o	48	48	48	48	48	48	48	48	48	48	48	47

B. Vete.

Absoluta tal.

		Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1913													
Svenskt vete	kr. pr 100 kg.	15.02	15.14	14.88	15.03	15.13	14.88	14.94	15,03	14.38	13.10	12.50	12.53
Utländskt vete ...	d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vetebröd bakat med vatten.....	öre pr kg.	43	43	43	43	43	43	43	42	43	43	43	44
D:o d:o med mjölk	d:o	59	59	59	60	60	61	60	60	60	60	60	60
1923													
Svenskt vete	kr. pr 100 kg.	19.66	20.03	20.74	21.52	22.08	22.03	21.50	21.75	17.11	17.01	17.23	17.28
Utländskt vete ...	d:o	22.60	22.67	22.58	23.11	22.89	22.00	20.51	19.67	20.39	20.56	20.21	19.95
Vetebröd bakat med vatten.....	öre pr kg	78	78	78	78	78	77	77	76	76	76	76	76
D:o d:o med mjölk	d:o	92	92	91	91	90	89	89	89	89	88	89	88
1924													
Svenskt vete	kr. pr 100 kg.	17.53	18.39	18.50	18.48	18.71	19.09	19.75	20.52	23.55	26.93	27.14	27.51
Utländskt vete ...	d:o	20.29	20.22	19.91	19.91	20.27	20.71	23.23	25.08	25.67	28.26	28.34	29.44
Vetebröd bakat med vatten.....	öre pr kg.	75	75	74	74	75	75	74	76	77	84	85	85
D:o d:o med mjölk	d:o	88	88	87	87	88	87	86	89	90	99	100	100
1925													
Svenskt vete	kr. pr 100 kg.	29.23	30.20	29.72	26.59	27.74	27.21	--	21.59	20.25	19.59	20.77	23.11
Utländskt vete ...	d:o	31.81	32.17	29.84	27.67	29.29	28.01	27.09	27.10	24.36	22.24	24.03	26.32
Vetebröd bakat med vatten.....	öre pr kg.	86	87	87	87	86	86	86	86	85	83	80	80
D:o d:o med mjölk	d:o	101	102	102	102	101	100	100	100	98	97	94	95
1926													
Svenskt vete	kr. pr 100 kg.	24.64	24.81	23.51	25.67	26.16	25.98	26.07	22.91	22.83	23.71	24.30	23.61
Utländskt vete ...	d:o	26.21	25.22	24.24	26.29	26.50	26.34	25.84	25.42	25.11	26.02	26.78	25.52
Vetebröd bakat med vatten.....	öre pr kg	80	80	80	79	80	79	80	79	79	78	78	78
D:o d:o med mjölk	d:o	95	94	94	94	94	94	90	94	93	92	92	93
1927													
Svenskt vete	kr. pr 100 kg.	23.94	24.11	23.64	23.93	25.53	26.40	26.75	23.08	22.61	22.26	21.97	21.76
Utländskt vete ...	d:o	24.53	24.68	24.58	24.66	26.30	26.56	25.93	25.14	25.36	24.66	24.53	24.10
Vetebröd bakat med vatten.....	öre pr kg.	77	77	77	77	77	77	78	78	77	77	77	77
D:o d:o med mjölk	d:o	93	93	93	93	93	95	95	95	95	95	94	94
1928													
Svenskt vete	kr. pr 100 kg.	21.61	21.34	22.30	23.57	24.04	23.14	22.20	21.15	18.63	18.56	18.87	18.79
Utländskt vete ...	d:o	24.01	23.63	24.51	25.29	25.77	24.66	23.53	21.97	20.06	20.84	20.95	20.27
Vetebröd bakat med vatten.....	öre pr kg.	77	77	77	77	77	77	77	77	77	77	77	76
D:o d:o med mjölk	d:o	94	94	94	94	95	95	95	95	95	94	94	94
1929													
Svenskt vete	kr. pr 100 kg.	18.86	19.45	19.68	19.00	18.26	17.69	19.46	19.70	18.69	18.29	18.17	18.42
Utländskt vete ...	d:o	20.69	21.35	21.64	21.39	20.24	19.96	23.17	22.40	20.77	21.49	21.69	22.63
Vetebröd bakat med vatten.....	öre pr kg.	76	76	76	76	76	76	75	75	75	76	76	76
D:o d:o med mjölk	d:o	94	94	94	94	94	94	94	93	93	92	92	92

Tab. 1. Medelpriserna per månad för spannmål och ärter kalenderåren 1913 samt 1925—1929. [1]

Primäruppgifterna äro hämtade ur tidskriften Lantmannen samt avse för år 1913 medeltal av priserna å Stockholms Börs och för 1925—1929 medeltal av Stockholmsnoteringarna. För korn avse uppgifterna övrigt 2-radskorn, för havre, svart foderhavre samt för vete, råg och ärter bästa kvaliteten. Samtliga priser gälla banfritt noteringsorten i parti vid genast leverans per netto kassa.

Index är beräknat på basis av årsmedeltalen av priserna år 1913. Vid högre decimal än en femma hava medelpris och index höjts med en enhet.

År och månad	Vete		Råg		Korn		Havre		Ärter	
	Kr. per 100 kg.	Index	Kr. per 100 kg.	Index	Kr. per 100 kg.	Index	Kr. per 100 kg.	Index	Kr. per 100 kg.	Index
1913										
Januari	15: 02	104	13: 18	103	11: 93	105	11: 13	103	17: 90	104
Februari	15: 14	105	12: 98	101	11: 69	103	11: 09	102	17: 00	100
Mars	14: 88	103	12: 29	96	11: 25	99	11: 00	102	17: 00	100
April	15: 03	104	12: 20	95	11: 78	104	11: 20	103	16: 70	98
Maj	15: 13	105	12: 87	100	12: 00	106	11: 00	102	17: 00	100
Juni	14: 88	103	12: 87	100	12: 00	106	11: 00	102	17: 00	100
Juli	14: 94	104	12: 87	100	12: 00	106	11: 11	103	17: 38	102
Augusti	15: 03	104	12: 72	99	11: 60	102	11: 18	103	17: 50	103
September	14: 38	100	13: 06	102	11: 25	99	10: 44	96	17: 50	103
Oktober	13: 10	91	13: 05	102	10: 30	91	10: 07	93	17: 10	100
November	12: 50	87	13: 00	101	10: 00	88	10: 13	94	16: 50	97
December	12: 53	87	13: 00	101	10: 00	88	10: 48	97	15: 80	93
Medeltal	14: 37	100	12: 85	100	11: 32	100	10: 82	100	17: 03	100
1925										
Januari	29: 07	202	28: 21	220	19: 58	173	15: 67	145	24: 00	141
Februari	30: 94	215	29: 15	230	21: 31	188	16: 34	151	23: 00	135
Mars	29: 81	207	—	—	21: 58	191	16: 78	155	23: 00	135
April	26: 50	184	—	—	20: 43	180	17: 07	158	23: 80	140
Maj	27: 67	193	—	—	20: 11	178	17: 48	162	24: 50	144
Juni	27: 31	190	—	—	20: 75	183	17: 34	160	25: 00	147
Juli	—	—	—	—	20: 83	184	17: 09	158	—	—
Augusti	21: 17	147	17: 63	137	18: 00	159	15: 81	146	22: 50	132
September	20: 47	142	16: 67	130	16: 27	144	14: 06	129	26: 50	156
Oktober	19: 97	139	16: 00	125	15: 17	134	13: 86	128	26: 00	153
November	21: 03	146	16: 31	127	14: 97	132	14: 21	131	24: 50	144
December	23: 31	162	17: 31	135	15: 19	134	14: 42	133	24: 00	141
	25: 20	175	20: 23	157	18: 68	165	15: 84	146	24: 18	142

[1] Uppgifterna fullständigade till 1929 års utgång.

Tab. 1. (forts.) **Medelpriserna per månad för spannmål och ärter kalenderåren 1913 samt 1925–1929.** [1]

År och månad	Vete		Råg		Korn		Havre		Ärter	
	Kr. per 100 kg.	Index	Kr. per 100 kg.	Index	Kr. per 100 kg.	Index	Kr. per 100 kg.	Index	Kr. per 100 kg.	Index
1926										
Januari	25: 03	174	17: 41	135	15: 13	134	15: 09	139	24: 00	141
Februari	24: 72	172	17: 03	133	15: 13	134	15: 43	142	24: 00	141
Mars	23: 89	166	17: 53	136	15: 22	134	14: 78	136	23: 50	138
April	25: 94	180	18: 97	148	15: 28	135	15: 20	140	22: 20	130
Maj	26: 38	184	19: 59	152	15: 63	138	15: 69	145	21: 00	123
Juni	25: 94	181	18: 86	147	—	—	15: 06	139	21: 75	128
Juli	26: 19	182	19: 11	149	15: 50	137	14: 75	136	21: 80	128
Augusti	23: 43	163	17: 89	139	15: 50	137	14: 64	135	21: 00	123
September	22: 75	158	19: 19	149	14: 54	128	13: 66	126	28: 60	168
Oktober	23: 83	166	20: 58	160	15: 89	140	13: 59	125	35: 75	210
November	24: 19	168	20: 72	161	16: 33	144	13: 74	127	40: 00	235
December	23: 07	161	20: 00	156	16: 00	141	13: 36	123	32: 60	192
Medeltal	24: 61	171	18: 91	147	15: 47	136	14: 58	135	26: 35	154
1927										
Januari	23: 63	164	20: 53	160	16: 03	142	13: 38	124	34: 50	203
Februari	24: 09	168	22: 00	171	15: 78	139	13: 28	123	34: 00	200
Mars	23: 50	164	21: 59	168	15: 53	137	13: 14	121	35: 75	210
April	23: 69	165	21: 47	167	15: 97	141	13: 13	121	—	—
Maj	25: 25	176	23: 96	186	17: 81	157	14: 92	138	—	—
Juni	—	—	25: 25	196	18: 00	159	15: 25	141	—	—
Juli	—	—	25: 13	196	—	—	15: 25	141	—	—
Augusti	22: 75	158	21: 50	167	—	—	15: 00	139	—	—
September	22: 33	155	21: 78	169	18: 06	160	14: 21	131	37: 00	217
Oktober	22: 19	154	21: 06	164	19: 29	170	14: 00	129	39: 25	231
November	21: 80	152	21: 17	165	19: 50	172	14: 33	132	40: 00	235
December	21: 56	150	21: 08	164	19: 03	168	14: 11	130	40: 00	235
Medeltal	23: 08	160	22: 21	172	17: 50	154	14: 17	130	37: 21	218

[1] Uppgifterna fullständigade till 1929 års utgång.

Tab. 1. (forts.) **Medelpriserna per månad för spannmål och ärter kalenderåren 1913 samt 1925—1929.** [1]

År och månad	Vete		Råg		Korn		Havre		Ärter	
	Kr. per 100 kg.	Index	Kr. per 100 kg.	Index	Kr. per 100 kg.	Index	Kr. per 100 kg.	Index	Kr. per 100 kg.	Index
1928										
Januari	21: 50	150	21: 28	166	19: 47	172	14: 97	138	40: 00	235
Februari	21: 09	147	21: 22	165	20: 59	182	16: 09	149	40: 00	235
Mars	22: 19	154	22: 11	172	22: 64	200	18: 83	174	40: 00	235
April	23: 43	162	23: 46	183	24: 89	220	20: 04	185	45: 00	264
Maj	23: 94	167	24: 86	193	25: 38	224	20: 03	185	43: 75	257
Juni	22: 83	159	23: 92	186	—	—	19: 69	182	—	—
Juli	21: 75	151	22: 69	177	—	—	19: 78	183	—	—
Augusti	21: 00	146	22: 00	171	—	—	20: 68	191	—	—
September	18: 54	129	19: 08	148	17: 38	154	15: 00	139	36: 00	212
Oktober	18: 31	127	19: 54	152	16: 75	149	14: 69	136	32: 80	193
November	18: 69	130	—	—	16: 50	146	15: 00	139	31: 50	185
December	18: 75	131	—	—	16: 38	145	14: 81	137	30: 00	176
Medeltal	21: 00	146	22: 02	171	20: 00	177	17: 47	161	37: 67	221
1929										
Januari	18: 84	131	—	—	16: 37	145	14: 72	136	29: 50	173
Februari	19: 59	136	19: 25	150	16: 50	146	14: 53	134	29: 00	170
Mars	19: 50	135	19: 25	150	16: 50	146	14: 56	135	29: 00	170
April	18: 64	130	18: 91	147	16: 00	141	14: 19	131	26: 75	157
Maj	17: 81	124	18: 50	144	—	—	13: 59	126	25: 25	148
Juni	17: 03	119	—	—	—	—	12: 50	115	25: 00	147
Juli	18: 92	132	—	—	—	—	12: 64	117	—	—
Augusti	19: 15	133	—	—	—	—	12: 86	119	—	—
September	18: 39	128	16: 06	125	14: 88	131	—	—	21: 75	128
Oktober	18: 03	125	15: 63	122	13: 00	115	11: 67	108	18: 80	110
November	18: 08	125	15: 15	118	12: 83	113	11: 19	103	17: 75	104
December	18: 33	128	15: 19	118	12: 50	110	10: 59	98	16: 00	94
Medeltal	18: 53	129	17: 24	134	14: 82	131	13: 00	120	23: 88	140

[1] Uppgifterna fullständigade till 1929 års utgång.

Tab. 2. Medelpriserna per månad för vissa animaliska produkter under kalenderåren 1913 samt 1925—1929.[1]

Priserna för levande djur äro partipriser och utgöra medeltal av Sveriges allmänna lantbrukssällskaps noteringar i Stockholm, Malmö, Göteborg och Linköping. Smörpriserna äro likaledes partipriser och grunda sig på uppgifter till lantbruksstyrelsens smörprisstatistik från ett flertal mejerier inom hela landet. Ost- och äggpriserna äro däremot detaljpriser, hämtade ur Sociala meddelanden (Livsmedelspriser i Sverige).

Index: årsmedeltalet för år 1913 = 100.

År och månad	Levande djur						Smör		Ost		Ägg	
	Nötkreatur (Kor, kl. 1 yngre, feta)		Får (ungfår)		Svin (80—100 kg.)							
	Öre per 100 kg. l. vikt	Index	Öre per 100 kg. l. vikt	Index	Öre per 100 kg. l. vikt	Index	Öre per kg.	Index	Öre per kg.	Index	Öre per tjog	Index
1913												
Jan.	53.6	98	58.6	100	82.0	100	215.0	101	162	99	187	118
Febr.	53.1	98	59.5	102	80.6	98	220.7	104	162	99	172	108
Mars	53.1	98	61.7	105	80.3	98	222.7	105	163	99	142	89
April	54.4	100	61.7	105	79.9	97	204.7	96	164	100	120	76
Maj	54.5	100	64.8	110	81.2	98	192.8	91	163	99	119	75
Juni	53.6	98	61.6	105	81.9	99	198.2	93	165	101	126	79
Juli	55.6	102	60.7	104	85.4	104	202.8	95	165	101	137	86
Aug.	55.8	102	58.3	99	85.6	104	203.2	96	165	101	143	90
Sept.	55.8	102	57.2	98	85.6	104	220.5	104	165	101	154	97
Okt.	54.3	100	52.6	90	83.0	101	226.6	107	165	101	180	114
Nov.	54.2	100	52.9	90	80.2	98	220.3	104	164	100	205	129
Dec.	54.2	100	54.8	93	79.8	97	221.5	104	165	101	217	137
Medeltal	54.4	100	58.7	100	82.1	100	212.4	100	164	100	159	100
1925												
Jan.	73.0	134	81.9	140	124.8	152	324.0	153	277	169	308	194
Febr.	72.5	133	91.9	157	122.8	150	358.8	169	276	168	257	162
Mars	74.4	137	94.2	160	123.9	151	365.3	172	273	166	221	139
April	77.6	143	104.0	177	128.9	157	310.6	146	270	165	199	125
Maj	79.0	145	107.3	183	127.9	156	297.3	140	266	162	192	121
Juni	81.5	150	104.2	178	129.5	158	315.5	149	264	161	200	126
Juli	83.3	153	97.7	166	130.3	159	323.6	152	262	160	208	131
Aug.	83.5	153	94.8	161	134.9	164	358.0	169	262	160	225	142
Sept.	80.9	149	90.5	154	132.7	162	367.0	173	261	159	250	157
Okt.	78.9	145	84.1	143	127.8	156	367.6	173	261	159	329	207
Nov.	76.7	150	85.3	145	129.6	158	325.1	153	260	159	397	250
Dec.	74.9	138	86.9	148	133.1	162	337.2	159	261	159	397	250
Medeltal	78.0	143	93.6	159	128.9	157	337.5	159	266	162	265	167

[1] Uppgifterna fullständigade till 1929 års utgång.

Tab. 2 (forts.). **Medelpriserna per månad för vissa animaliska produkter under kalenderåren 1913 samt 1925—1929.**[1]

År och månad	Levande djur						Smör		Ost		Ägg	
	Nötkreatur (Kor, kl. 1 yngre, feta)		Får (ungfår)		Svin (80—100 kg.)							
	Öre per 100 kg. l. vikt	Index	Öre per 100 kg. l. vikt	Index	Öre per 100 kg. l. vikt	Index	Öre per kg.	Index	Öre per kg.	Index	Öre per tjog	Index
1926												
Jan.	73.4	135	87.8	150	134.1	163	281.8	133	260	159	318	200
Febr.	70.7	130	93.5	159	125.8	153	313.8	148	259	158	290	182
Mars	70.8	130	99.1	169	121.9	148	299.5	141	257	157	252	158
April	71.0	131	102.3	174	119.9	146	284.8	134	252	154	190	119
Maj	72.4	133	100.5	171	122.4	149	279.8	132	250	152	185	116
Juni	71.3	131	100.5	171	125.3	153	288.0	136	248	151	186	117
Juli	71.8	132	97.8	167	120.1	146	280.8	132	246	150	178	112
Aug.	72.2	133	91.0	155	116.5	142	284.5	134	245	149	198	125
Sept.	71.2	131	85.9	146	116.0	141	285.5	134	241	147	237	149
Okt.	69.4	128	81.0	138	111.7	136	277.0	130	241	147	277	174
Nov.	66.5	122	79.2	135	109.4	133	273.0	129	241	147	323	203
Dec.	65.3	120	79.3	135	105.7	129	296.0	139	241	147	325	204
Medeltal	70.5	129	91.5	156	119.1	145	287.0	135	248	151	247	155
1927												
Jan.	64.5	119	81.8	139	92.2	112	288.0	136	240	146	271	170
Febr.	62.0	114	87.1	148	84.9	103	308.0	145	239	146	236	148
Mars	60.2	111	90.0	153	82.6	101	287.0	135	237	145	202	127
April	60.1	110	92.3	157	81.1	99	279.0	131	238	145	172	108
Maj	59.7	110	93.3	159	84.8	103	260.0	122	235	143	167	105
Juni	58.2	107	90.5	154	90.8	111	264.0	124	235	143	171	108
Juli	59.8	110	88.3	150	88.0	107	256.0	121	232	141	173	109
Aug.	62.9	116	81.1	138	91.5	111	282.0	133	234	143	202	127
Sept.	63.9	117	80.5	137	99.5	121	319.0	150	234	143	243	153
Okt.	63.7	117	77.4	132	94.4	115	315.0	148	234	143	280	176
Nov.	63.0	116	72.2	123	89.0	108	329.0	155	236	144	328	206
Dec.	62.1	114	75.3	128	84.0	102	300.0	141	236	144	338	213
Medeltal	61.7	113	84.2	143	88.6	108	290.6	136	236	144	232	146

[1] Uppgifterna fullständigade till 1929 års utgång.

Tab. 2 (forts.). **Medelpriserna per månad för vissa animaliska produkter under kalenderåren 1913 samt 1925—1929.**[1]

År och månad	Levande djur						Smör		Ost		Ägg	
	Nötkreatur (Kor, kl. 1 yngre, feta)		Får (ungfår)		Svin (80—100 kg.)							
	Öre per 100 kg. l. vikt	Index	Öre per 100 kg. l. vikt	Index	Öre per 100 kg. l. vikt	Index	Öre per kg.	Index	Öre per kg.	Index	Öre per tjog	Index
1928												
Jan.	62.0	114	75.7	129	83.8	102	281.7	133	237	145	289	182
Febr.	61.6	113	78.3	133	81.0	99	306.8	144	236	144	259	163
Mars	60.4	111	85.2	145	79.6	97	318.1	150	236	144	214	135
April	62.0	114	90.7	155	82.0	100	294.1	138	236	144	176	111
Maj	63.8	117	91.2	155	95.3	116	285.5	134	236	144	173	109
Juni	64.8	119	89.2	152	120.5	147	284.4	134	238	145	181	114
Juli	68.8	126	83.9	143	118.8	145	296.0	139	238	145	183	115
Aug.	67.0	123	77.3	132	116.8	142	299.8	141	238	145	210	132
Sept.	65.8	121	76.4	130	115.8	141	316.6	149	238	145	246	155
Okt.	65.4	120	74.5	127	107.6	131	315.5	149	238	145	298	187
Nov.	63.2	116	72.4	123	100.1	122	325.1	153	239	146	337	212
Dec.	60.1	110	72.1	123	102.8	125	337.2	159	238	145	324	204
Medeltal	63.7	117	80.6	137	100.3	122	305.1	144	237	145	241	152
1929												
Jan.	58.9	108	72.5	124	103.8	126	313.6	148	238	145	269	169
Febr.	58.9	108	77.0	131	103.8	126	310.0	146	238	145	257	162
Mars	57.3	105	89.6	153	103.2	126	287.0	135	238	145	280	176
April	59.2	109	95.0	162	113.5	138	258.0	122	237	145	186	117
Maj	61.2	113	94.9	162	116.6	142	265.0	124	237	145	178	112
Juni	61.1	113	95.2	162	122.4	149	282.1	133	236	144	180	113
Juli	64.0	118	93.4	159	127.7	155	277.1	130	234	142	188	118
Aug.	63.9	118	86.7	148	120.1	146	284.4	134	230	140	207	113
Sept.	63.6	117	84.8	144	111.9	136	316.4	149	227	138	231	145
Okt.	62.9	115	82.8	141	115.8	141	315.8	149	225	137	286	180
Nov.	60.3	111	82.9	141	116.8	142	305.2	144	220	134	326	205
Dec.	59.1	109	83.5	142	115.5	141	282.2	133	217	132	305	192
Medeltal	60.9	112	87.0	147	114.3	139	291.4	137	231	141	241	150

[1] Uppgifterna fullständigade till 1929 års utgång.

Tab. 3. »Statist:s»s indextal.

1867—1877 = 100.

	Vegetabiliska födoämnen	Animaliska födoämnen	Socker, kaffe och te	Summa födoämnen	Mineralier	Textilvaror	Diverse industrivaror	Summa industrivaror	Totalsumma	Vete
1913	69	99	54	77	111	84	83	91	85	105
1920	227	263	198	234	295	262	244	264	251	96
1921	143	218	83	158	181	140	145	153	155	118
1922	107	184	82	130	142	134	124	132	131	105
1923	98	162	101	122	155	140	117	134	129	105
1924	119	158	105	130	158	170	120	146	139	107
1925	118	162	89	128	154	165	119	143	136	114
1926	108	150	88	119	154	133	114	131	126	99
1927	108	138	83	114	141	131	118	129	122	109
1928	107	142	78	114	123	136	117	124	120	109

Tab. 4.

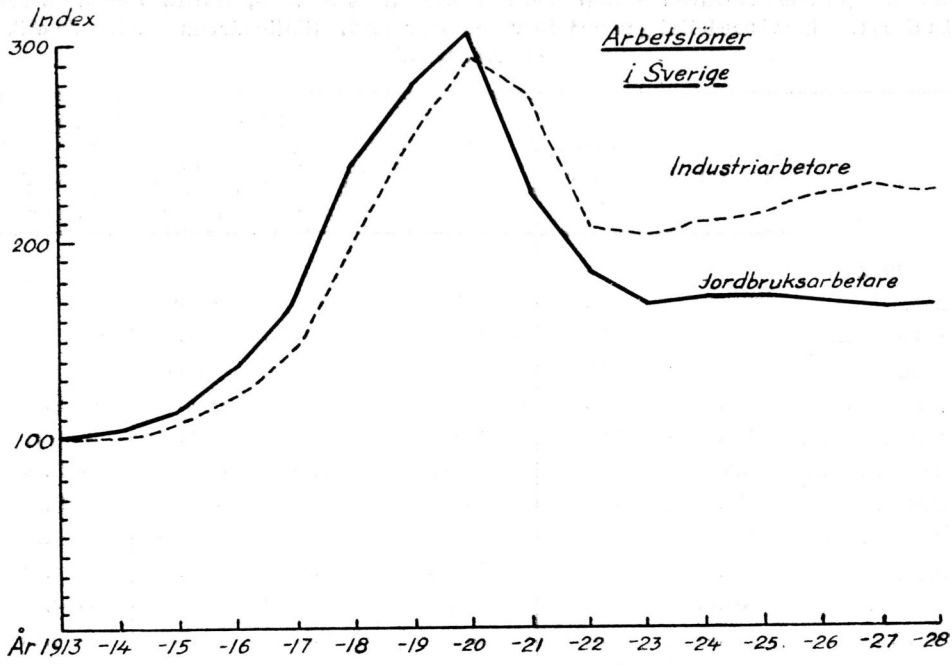
Index
300
200
100
Arbetslöner
i Sverige
Industriarbetare
Jordbruksarbetare
År 1913 -14 -15 -16 -17 -18 -19 -20 -21 -22 -23 -24 -25 -26 -27 -28

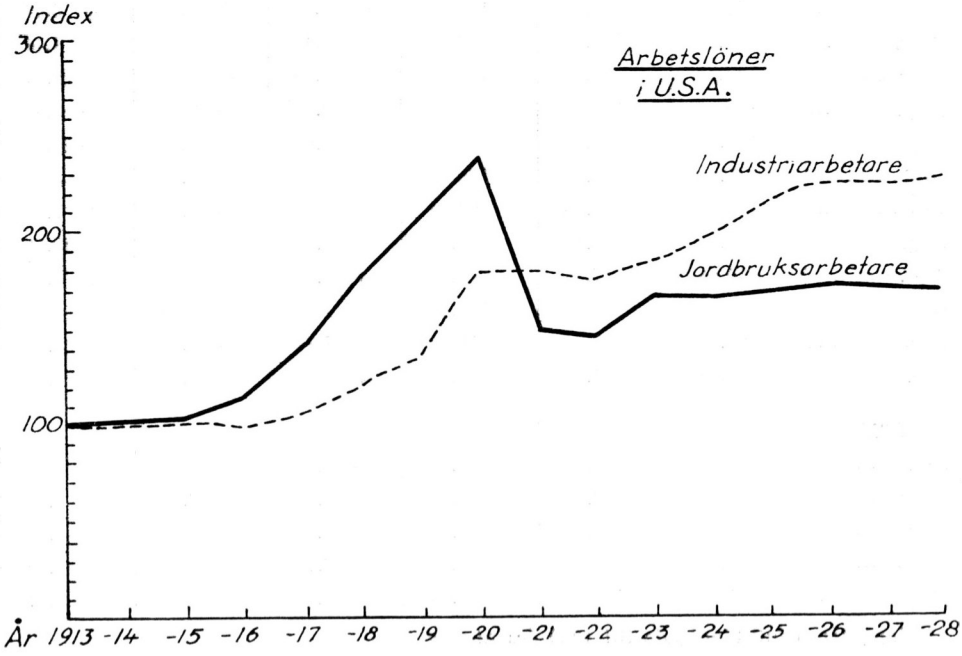
Index
300
200
100
Arbetslöner
i U.S.A.
Industriarbetare
Jordbruksarbetare
År 1913 -14 -15 -16 -17 -18 -19 -20 -21 -22 -23 -24 -25 -26 -27 -28

Tab. 5. Börsnoteringarna i New York å Red Winter Nr 2, Hardwinter Nr 2 och Manitoba. Månadsmedeltal januari 1922—oktober 1929. Skillnaderna mellan de olika noteringarna.[1]

	Red Winter c/bushel	Hard Winter c/bushel	Manitoba c/bushel	Skillnad mellan		
				Hard Winter och Red Winter	Manitoba och Hard Winter	Manitoba och Red Winter
1922.						
Jan.	—	124.49	131.29	—	+ 6.80	—
Febr.	—	145.15	152.59	—	+ 7.44	—
Mars	—	146.40	160.26	—	+ 13.86	—
April	152.45	152.45	159.21	—	+ 6.76	+ 6.76
Maj	148.71	149.33	158.22	+ 0.62	+ 8.89	+ 9.51
Juni	130.47	131.46	147.67	+ 0.99	+ 16.21	+ 17.20
Juli	130.41	132.09	151.96	+ 1.68	+ 69.87	+ 21.55
Aug.	120.97	123.47	134.73	+ 2.50	+ 11.26	+ 13.76
Sept.	118.80	120.30	117.54	+ 1.50	— 2.76	— 1.26
Okt.	134.94	134.67	130.35	— 0.27	— 4.32	— 4.59
Nov.	137.51	137.58	131.23	+ 0.07	— 6.35	— 6.28
Dec.	138.39	138.51	134.62	+ 0.12	— 3.89	— 3.77
1923.						
Jan.	133.96	132.81	134.63	— 1.15	+ 1.82	+ 0.67
Febr.	135.36	131.72	133.88	— 3.64	+ 2.16	— 1.48
Mars	144.25	134.50	131.81	— 9.75	— 2.69	— 12.44
April	148.42	139.91	139.48	— 8.51	— 0.43	— 8.94
Maj	145.77	135.27	135.45	— 10.50	+ 0.18	— 10.32
Juni	135.83	125.65	130.15	— 10.18	+ 4.50	— 5.68
Juli	116.97	116.85	124.22	— 0.12	+ 7.37	+ 7.25
Aug.	112.25	116.35	126.02	+ 4.10	+ 9.67	+ 13.77
Sept.	115.25	117.80	123.91	+ 2.55	+ 6.11	+ 8.66
Okt	122.64	123.75	116.12	+ 1.11	— 7.63	— 6.52
Nov.	121.24	119.43	112.33	— 1.81	— 7.10	— 8.91
Dec.	121.43	121.62	111.86	+ 0.19	— 9.76	— 9.57
1924.						
Jan.	124.46	125.53	116.65	+ 1.07	— 8.88	— 7.81
Febr.	127.40	127.96	119.08	+ 0.56	— 8.88	— 8.32
Mars	122.26	123.51	116.18	+ 1.25	— 7.33	— 6.08
April	121.15	120.35	114.45	— 0.80	— 5.90	— 6.70
Maj	121.32	121.13	117.75	— 0.19	— 3.38	— 3.57

[1] Uppgifterna fullständigade till 1929 års utgång.

	Red Winter c/bushel	Hard Winter c/bushel	Manitoba c/bushel	Skillnad mellan		
				Hard Winter och Red Winter	Manitoba och Hard Winter	Manitoba och Red Winter
Juni	126.68	126.36	126.40	— 0.32	+ 0.04	— 0.28
Juli	139.35	139.69	148.85	+ 0.34	+ 9.16	+ 9.50
Aug.	141.94	142.40	158.42	+ 0.46	+ 16.02	+ 16.48
Sept.	145.82	144.19	159.07	— 1.63	+ 14.88	+ 13.25
Okt.	162.37	159.91	176.03	— 2.46	+ 16.12	+ 13.66
Nov.	171.00	165.75	182.19	— 5.25	+ 16.44	+ 11.19
Dec.	186.01	180.31	193.97	— 5.70	+ 13.66	+ 7.96
1925.						
Jan.	215.38	201.45	216.91	— 13.93	+ 15.46	+ 1.53
Febr.	209.63	202.77	217.75	— 6.86	+ 14.98	+ 8.12
Mars	192.43	186.00	196.50	— 6.43	+ 10.50	+ 4.07
April	186.52	165.38	172.92	— 21.14	+ 7.54	— 13.60
Maj	207.08	182.47	195.88	— 29.61	+ 13.41	— 11.20
Juni	196.14	176.91	187.26	— 19.23	+ 10.35	— 8.88
Juli	169.53	169.42	178.44	— 0.11	+ 9.02	+ 8.91
Aug.	170.78	176.95	185.80	+ 6.17	+ 8.85	+ 15.02
Sept.	160.74	161.68	152.69	+ 0.94	— 8.99	— 8.05
Okt.	160.68	162.02	142.68	+ 1.34	— 19.34	— 18.00
Nov.	177.51	178.30	158.26	+ 0.79	— 20.04	— 19.25
Dec.	193.74	194.60	179.58	+ 0.86	— 15.02	— 14.16
1926.						
Jan.	200.11	198.55	181.35	— 1.56	— 17.20	— 18.76
Febr.	197.76	192.77	179.78	— 4.99	— 12.99	— 17.98
Mars	188.00	183.61	170.66	— 4.39	— 12.95	— 17.34
April	190.04	186.41	177.78	+ 3.63	— 8.63	— 12.26
Maj	183.99	180.84	171.35	— 3.15	— 9.49	— 12.64
Juni	167.48	170.58	170.66	+ 3.10	+ 0.08	+ 3.18
Juli	156.38	160.17	176.51	+ 3.79	+ 16.34	+ 20.13
Aug.	146.67	152.44	167.43	+ 5.77	+ 14.99	+ 20.76
Sept.	145.25	150.39	160.42	+ 5.14	+ 10.03	+ 15.17
Okt.	151.61	155.77	160.85	+ 4.16	+ 5.08	+ 9.24
Nov.	150.02	153.00	157.81	+ 2.98	+ 4.81	+ 7.79
Dec.	152.95	157.21	156.61	+ 4.26	— 0.60	+ 3.66
1927.						
Jan.	152.72	160.34	159.85	+ 7.62	— 0.49	+ 7.13
Febr.	149.87	156.62	164.88	+ 6.75	+ 8.26	+ 15.01
Mars	145.62	151.99	167.05	+ 6.37	+ 15.06	+ 21.43

	Red Winter c/bushel	Hard Winter c/bushel	Manitoba c/bushel	Skillnad mel an		
				Hard Winter och Red Winter	Manitoba och Hard Winter	Manitoba och Red Winter
April	145.22	151.07	163.39	+ 5.85	+ 12.32	+ 18.17
Maj	155.77	160.93	171.51	+ 5.16	+ 10.58	+ 15.74
Juni	156.52	163.03	176.79	+ 6.51	+ 13.76	+ 20.27
Juli	152.96	159.12	178.23	+ 6.16	+ 19.11	+ 25.27
Aug.	149.56	152.72	177.25	+ 3.16	+ 24.53	+ 27.69
Sept.	141.10	144.04	162.48	+ 2.94	+ 18.44	+ 21.38
Okt.	144.70	140.06	157.15	+ 4.64	+ 17.09	+ 12.45
Nov.	148.62	142.14	154.71	— 6.48	+ 12.57	+ 6.09
Dec.	148.21	145.25	160.10	— 2.96	+ 14.85	+ 11.89
1928.						
Jan.	152.13	145.85	161.21	— 6.28	+ 15.36	+ 9.08
Febr.	159.54	148.47	161.29	— 11.07	+ 12.82	+ 1.75
Mars	171.72	156.82	166.41	— 14.90	+ 9.59	— 5.31
April	198.72	172.19	176.80	— 26.53	+ 4.61	— 21.92
Maj	210.80	172.89	176.33	— 37.91	+ 3.44	— 34.47
Juni	180.50	158.02	162.38	— 22.48	+ 4.36	— 18.12
Juli	164.00	142.77	149.85	— 21.23	+ 7.08	— 14.15
Aug.	150.77	127.90	131.95	— 22.87	+ 4.05	— 18.82
Sept.	159.64	127.59	128.49	— 32.05	+ 0.90	— 31.15
Okt.	159.62	130.48	134.59	— 29.14	+ 4.11	— 25.03
Nov.	156.64	131.48	132.91	— 25.16	+ 1.43	— 23.73
Dec.	155.86	132.74	133.04	— 23.12	+ 0.30	— 22.82
1929.						
Jan.	156.63	134.41	136.31	— 22.22	+ 1.90	— 20.32
Febr.	162.12	140.98	143.27	— 21.14	+ 2.29	— 18.85
Mars	153.66	138.34	142.24	— 15.32	+ 3.90	— 11.42
April	143.23	130.46	136.51	— 12.77	+ 6.05	— 6.72
Maj	127.79	118.10	125.56	— 9.69	+ 7.46	— 2.23
Juni	131.92	120.58	128.35	— 11.34	+ 7.77	— 3.57
Juli	151.29	145.62	170.54	— 5.67	+ 24.92	+ 19.25
Aug.	141.65	140.60	168.80	— 1.05	+ 28.20	+ 27.15
Sept.	141.59	137.02	160.02	— 4.57	+ 23.00	+ 18.43
Okt.	140.56	136.18	153.16	— 4.38	+ 16.98	+ 12.60
Nov.	138.39	128.93	144.96	— 9.46	+ 16.03	+ 6.57
Dec.	142.21	133.28	153.08	— 8.93	+ 19.80	+ 10.87

Tab. 6. Indextal för olika varugrupper[1].

Sverige. Kommerskollegii index.

Medeltal för år	Total	Vegetabiliska livsmedel	Animaliska livsmedel	Fodermedel	Gödningsmedel	Bränsle och smörjoljor	Råvaror för o. fabrikat av järn- o. metallindustri	Kalk, cement, tegel o. glas	Pappersmassa, papp o. papper	Textila råvaror och fabrikat	Råvaror för och fabrikat av läderindustri	Kautschukvaror	Kemisk-tekniska råvaror och fabrikat	Trävaror
1913	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1920	359	262	304	288	340	606	359	356	509	444	297	318	423	350
1921	222	214	223	189	256	213	185	274	272	261	177	309	240	225
1922	173	174	162	149	169	151	141	197	183	219	134	226	197	173
1923	163	145	153	139	155	157	151	186	182	213	129	203	195	201
1924	162	149	154	146	136	144	132	176	169	221	129	203	183	193
1925	161	155	161	154	131	130	128	178	170	207	131	213	180	191
1926	149	144	146	134	127	123	126	172	172	186	123	209	172	177
1927	146	147	135	140	126	117	118	163	161	178	126	175	168	183
1928	148	141	141	161	120	113	114	162	161	184	146	148	165	185
jan.—okt. 1929	141	128	139	142	117	120	118	167	162	177	128	141	158	172
hela året 1929	140	126	140	139	117	121	118	167	162	174	127	140	158	172

[1] Uppgifterna fullständigade till 1929 års utgång.

Tab. 7. Riksmedelpris å vete och råg uträknade efter svensk spannmålsnotering, före den 8 februari 1921 efter Sveriges Allmänna Lantbrukssällskaps noteringar, för Malmö, Kalmar, Halmstad, Göteborg, Norrköping, Stockholm och Örebro [1].

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
						A. Vete.						
1920	40.67	—	—	—	—	65.00	73.75	50.29	49.26	49.79	47.84	38.94
1921	36.79	31.32	32.11	32.09	34.30	36.84	33.64	30.91	26.30	23.44	20.75	21.35
1922	21.45	21.43	22.36	21.94	22.85	22.67	22.23	21.89	17.38	17.58	19.07	19.59
1923	19.66	20.03	20.74	21.52	22.08	22.03	21.50	21.75	17.11	17.01	17.23	17.28
1924	17.53	18.39	18.50	18.48	18.71	19.09	19.75	20.52	23.55	26.93	27.14	27.51
1925	29.23	30.20	29.72	26.59	27.74	27.21	—	21.59	20.25	19.59	20.77	23.11
1926	24.64	24.81	23.51	25.67	26.16	25.98	26.07	22.91	22.83	23.71	24.30	23.61
1927	23.94	24.11	23.64	23.93	25.53	26.40	26.75	23.08	22.61	22.26	21.97	21.76
1928	21.61	21.34	22.30	23.53	24.04	23.14	22.20	21.15	18.63	18.56	18.87	18.79
1929	18.86	19.45	19.68	19.00	18.26	17.69	19.46	19.70	18.62	18.29	18.17	18.42
						B. Råg.						
1920	38.00	38.00	38.00	38.00	38.00	37.92	37.38	35.71	33.79	33.41	33.38	32.32
1921	31.12	30.07	31.93	33.02	34.95	37.16	33.20	29.63	26.19	22.15	18.54	19.41
1922	20.38	20.10	20.33	20.33	21.36	21.80	21.44	19.72	15.59	14.95	16.07	16.30
1923	16.29	16.37	16.73	17.09	17.17	16.90	16.70	17.13	15.08	14.76	14.84	14.91
1924	14.96	15.09	15.08	15.00	15.26	15.80	16.58	17.69	21.71	26.39	26.09	26.51
1925	28.16	29.05	28.46	25.26	25.92	24.95	20.00	17.90	16.80	16.21	16.46	17.57
1926	17.57	17.05	16.94	18.71	19.12	18.74	18.68	17.72	18.87	20.39	20.96	20.24
1927	20.49	21.70	21.50	21.51	23.80	25.02	24.74	21.01	21.47	21.22	21.28	21.24
1928	21.15	21.04	22.20	23.66	24.67	23.98	22.85	22.07	18.80	19.31	19.31	19.16
1929	18.80	18.66	19.13	18.82	18.28	16.75	17.53	17.13	16.26	15.85	15.47	15.49

[1] Uppgifterna fullständigade till 1929 års utgång.

Tab. 8. Priser å korn och havre per 100 kilogram enligt Sveriges allmänna lanbrukssällskaps noteringar. Medelpris för flera orter (Malmö, Kalmar, Halmstad, Göteborg, Norrköping, Stockholm, Örebro).

År och månad	Korn svenskt 2-rads	Havre svenskt svart	År och månad	Korn svenskt 2-rads	Havre svenskt svart
1926			1928		
Januari	16.13	14.64	Januari	19.91	14.51
Februari	15.71	14.73	Februari	20.24	15.45
Mars	15.25	14.46	Mars	22.30	17.83
April	15.35	14.57	April	24.68	19.11
Maj	15.53	15.04	Maj	25.06	19.66
Juni	15.15	14.80	Juni	25.06	19.47
Juli	15.31	14.63	Juli	—	19.57
Augusti	15.28	14.60	Augusti	—	20.68
September	14.92	[1] 13.18	September	17.05	15.00
Oktober	15.97	13.31	Oktober	16.70	14.39
November	16.68	13.41	November	16.56	14.76
December	15.98	12.83	December	16.52	14.75
1927			1929		
Januari	16.12	12.77	Januari	16.39	14.59
Februari	16.01	12.83	Februari	16.59	14.61
Mars	15.84	12.65	Mars	16.99	14.48
April	16.12	12.92	April	16.37	14.03
Maj	18.26	14.52	Maj	16.73	13.50
Juni	18.66	15.18	Juni	16.16	12.68
Juli	19.50	15.00	Juli	16.13	13.01
Augusti	—	15.00	Augusti	16.38	13.10
September	18.74	14.21	September	14.79	13.10
Oktober	19.56	14.06	Oktober	13.77	11.59
November	19.99	14.21	November	13.32	11.29
December	19.64	14.29	December	12.91	10.77

Anm. Prisen å korn äro inlandspris; prisen å havre äro prisen fritt svensk hamn, inklusive tull.

Uppgifterna fullständigade till 1929 års utgång.

Tab. 9. Uppgift å införseln till Sverige

Månad	År 1925		År 1926	
	kg.	kr.	kg.	kr.
Januari	14,740,066	4,006,152	10,449,246	2,580,468
Februari	25,370,651	7,220,622	7,682,331	1,989,926
Mars	29,160,845	8,350,596	12,565,194	3,112,522
April	29,414,651	8,158,130	10,274,337	2,609,571
Maj	22,264,749	6,273,299	12,355,997	3,073,140
Juni	19,935,707	5,289,958	14,300,537	3,541,239
Juli	13,939,840	3,595,751	15,565,819	3,809,946
Augusti	21,747,927	5,638,565	17,194,221	4,251,684
September	17,849,989	4,584,286	22,473,013	5,411,013
Oktober	13,634,790	3,214,278	20,979,726	5,124,043
November	16,981,809	3,872,877	22,605,736	5,489,970
December	15,430,737	3,744,169	14,199,179	3,333,590
Summa	240,471,761	63,948,683	180,645,336	44,327,112

(Forts.). **Uppgift å införseln till Sverige av**

Månad	År 1925		År 1926	
	kg.	kr.	kg.	kr.
Januari	3,949,744	926,217	3,911,325	565,756
Februari	6,392,326	1,563,201	1,413,742	191,480
Mars	8,405,314	1,990,877	1,742,969	244,387
April	7,658,944	1,806,718	4,402,998	644,284
Maj	8,668,374	1,967,386	5,567,658	857,371
Juni	8,555,862	1,849,101	1,608,785	195,115
Juli	6,082,896	1,188,421	3,041,527	511,472
Augusti	3,526,736	676,360	1,242,528	218,002
September	1,223,457	229,569	957,535	153,110
Oktober	272,857	41,605	240,823	34,563
November	3,226,648	436,780	561,988	102,940
December	2,570,790	383,885	10,101	1,999
Summa	60,533,948	13,060,120	24,701,979	3,720,479

[1] Siffrorna för år 1929 äro preliminära. Uppgifterna fullständigade till 1929 års utgång.

av omalet vete (stat, nr 74 B) **åren 1925—1929.**[1]

År 1927		År 1928		År 1929	
kg.	kr.	kg.	kr.	kg.	kr.
11,024,285	2,646,063	13,214,685	2,979,338	21,388,070	4,143,961
12,948,906	3,097,669	17,745,530	3,997,038	13,445,829	2,581,082
13,816,996	3,211,964	22,459,136	4,873,715	11,399,988	2,235,295
10,645,546	2,461,753	28,675,473	6,345,585	34,943,026	6,821,692
24,836,918	5,615,293	22,280,644	4,917,617	24,030,392	4,658,544
25,980,175	6,109,095	16,268,742	3,749,268	15,113,336	2,886,972
18,608,818	4,444,529	10,093,629	2,216,937	25,304,332	4,902,034
20,754,971	4,870,077	22,431,681	4,850,512	25,482,767	4,987,166
29,184,809	7,042,412	30,304,626	6,037,513	29,045,162	5,613,704
23,830,551	5,631,193	30,005,828	5,792,330	24,004,291	4,323,701
20,709,258	4,727,792	24,647,265	4,877,105	22,676,190	4,630,796
24,678,465	5,653,891	23,907,763	4,811,669	27,942,686	5,709,257
237,019,698	55,511,731	262,035,002	55,448,627	274,776,069	53,394,204

omalen råg (stat, nr 74 A) **åren 1925—1929.**[1]

År 1927		År 1928		År 1929	
kg.	kr.	kg.	kr.	kg.	kr.
—	—	4,629,360	860,614	6,350,510	1,146,123
461,500	70,555	3,402,454	646,627	3,236,369	570,553
1,574,897	293,460	5,888,081	1,187,953	2,605,544	457,988
1,174,978	219,018	7,597,104	1,597,633	19,677,817	3,521,646
1,777,727	373,586	5,583,542	1,279,350	8,275,511	1,432,954
5,439,024	1,120,600	4,504,423	982,660	4,373,684	685,207
8,125,381	1,646,189	3,132,887	681,133	7,203,618	1,184,443
4,940,779	925,461	7,097,409	1,406,842	11,179,262	1,738,391
9,768,406	1,857,405	18,496,173	3,398,786	7,326,642	1,043,082
18,859,807	3,522,025	17,556,017	3,007,833	8,580,250	1,164,727
16,490,981	3,036,186	12,704,812	2,217,641	9,410,703	1,243,354
13,363,503	2,472,167	8,056,197	1,414,312	9,798,703	1,263,094
81,976,983	15,536,652	98,648,459	18,681,384	98,018,613	15,451,562

Tab. 9 (forts.). **Uppgift å införseln till Sverige**

Månad	År 1925		År 1926	
	kg.	kr.	kg.	kr.
Januari	—	—	2,459	750
Februari	10,993	3,755	1,756	512
Mars	220,194	47,787	48	8
April	130	17	—	—
Maj	163	91	2,003	214
Juni	38	8	—	—
Juli	302,444	58,352	—	—
Augusti	2,095	633	—	—
September	—	—	910	194
Oktober	—	—	2,638	413
November	—	—	10,053	2,500
December	—	—	757	144
Summa	536,057	110,643	20,624	4,735

(Forts.). **Uppgift å införseln till Sverige av**

Månad	År 1925		År 1926	
	kg.	kr.	kg.	kr.
Januari	3,715,479	606,734	3,171,423	466,316
Februari	2,143,114	412,853	1,732,042	247,153
Mars	4,337,233	777,928	4,517,026	651,986
April	4,141,935	742,784	2.395,244	343,339
Maj	6,068,440	1,022,750	1,556,003	228,883
Juni	6,106,257	1,014,707	3,394,018	455,698
Juli	6,053,311	1,036,953	2,135,435	307,483
Augusti	1,287,096	217,457	1,938,790	289,443
September	3,516,313	586,070	3,158,311	425,836
Oktober	3,383,242	570,053	4.236,692	594,772
November	3,220,836	486,554	2,504,575	352,330
December	4,357,775	644,665	946,102	122,835
Summa	48,331,031	8,119,508	31,676,661	4,486,074

[1] Siffrorna för år 1929 äro preliminära. Uppgifterna fullständigade till 1929 års utgång.

av omalet korn (stat, nr 74 C) **åren 1925—1929.**[1]

År 1927		År 1928		År 1929	
kg.	kr.	kg.	kr.	kg.	kr.
—	—	12,500	2,500	30	6
84,838	20,468	58,558	15,900	2,286	458
109	43	288,253	75,548	14,825	3,615
—	—	252,960	59,998	34,846	14,944
113	24	234,756	47,424	5,002	2,719
—	—	1,208	248	127	47
200	42	—	—	145	27
125	36	—	—	52	85
—	—	653	110	6,276	2,153
—	—	—	—	992	256
20,091	5,871	421	31	—	—
—	—	—	—	1,185	540
105,476	26,484	849,309	201,759	65,766	24,847

omalen havre (stat, nr 75 A) **åren 1925—1929.**[1]

År 1927		År 1928		År 1929	
kg.	kr.	kg.	kr.	kg.	kr.
60,000	8,000	2,648,758	453,681	2,513,668	408,479
1,176,862	161,220	2,645,103	449,714	781,936	142,804
1,684,398	227,573	3,669,097	654,341	3,236,439	553,434
2,211,132	315,280	1,694,310	326,775	10,581,092	1,705,263
691,247	105,781	4,437,308	787.547	4,599,431	746,481
1,317,895	200,508	388,256	78,663	1,089,559	167,558
1,458,248	209,416	419,063	85,715	1,061,389	142,635
3,366,065	524,689	752,937	145,662	5,420,384	812,345
600,294	94,557	8,454,229	1,295,034	7,738,147	993,070
2,111,160	338,008	7,855,955	1,126,346	7,069,549	943,213
3,141,104	512,069	7,969,985	1,256,702	6,510,391	834,860
4,200,697	646,325	9,667,353	1,564,024	5,467,209	701,520
22,019,102	3,343,426	50,602,354	8,224,204	56,069,194	8,151,662

Tab. 9 (forts.). **Uppgift å införseln till Sverige**

Månad	År 1925		År 1926	
	kg.	kr.	kg.	kr.
Januari	1,634,862	593,544	768,266	259,592
Februari	1,094,812	401,328	341,913	122,208
Mars	934,467	344,932	862,067	307,321
April	891,366	341,568	894,264	303,304
Maj	704,853	269,575	967,922	342,034
Juni	726,973	274,313	952,011	325,277
Juli	876,185	322,718	1,016,041	348,136
Augusti	1,123,815	406,166	826,245	286,862
September	794,634	294,635	983,462	335,780
Oktober	777,805	282,107	1,392,043	464,196
November	1,546,874	529,077	1,920,242	641,421
December	1,155,372	389,557	1,479,533	485,405
Summa	12,262,018	4,449,520	12,404,009	4,221,536

(Forts.). **Uppgift å införseln till Sverige av**

Månad	År 1925		År 1926	
	kg.	kr.	kg.	kr.
Januari	135,075	44,653	54,735	14,021
Februari	64,421	17,739	32,017	7,510
Mars	365,611	121,196	29,331	7,947
April	130,618	45,496	58,170	16.729
Maj	99,077	33,871	10,054	2,603
Juni	53,815	16,127	244	106
Juli	41,258	13,135	9,890	2,426
Augusti	155,018	46,553	3,821	941
September	1,982	577	220	80
Oktober	61,260	17,392	14,017	3,868
November	40,850	9,862	—	—
December	60,384	15,836	9,905	2,769
Summa	1,209,369	382,437	222,404	59,000

[1] Siffrorna för år 1929 äro preliminära. Uppgifterna fullständigade till 1929 års utgång.

av vetemjöl (stat, nr 79 B) **åren 1925—1929.**[1]

År 1927		År 1928		År 1929	
kg.	kr.	kg.	kr.	kg.	kr.
1,152,265	381,545	1,659,020	531,535	1,582,311	431,768
909,856	300,068	1,252,806	395,971	965,168	270,256
902,018	293,494	1,476,173	464,869	905,358	250,044
925,589	308,919	1,477,830	463,504	2,035,807	547,545
1,121,342	357,085	1,941,848	612,428	1,795,894	487,003
1,278,477	422,840	1,341,922	422,641	1,272,294	349,031
1,024,917	339,798	1,329,616	420,850	1,251,788	333,194
993,448	339,410	1,369,796	413,735	1,374,327	384,192
1,108,020	374,281	1,653,544	488,182	929,262	266,592
1,498,454	499,355	1,936,775	549,457	1,552,008	452,135
1,860,965	604,454	2,088,047	593,949	1,285,622	372,962
1,928,110	623,241	1,752,825	508,191	1,648,461	484,257
14,703,461	4,844,490	19,280,202	5,865,312	16,598,300	4,628,979

rågmjöl (stat nr 79 E) **åren 1925—1929.**[1]

År 1927		År 1928		År 1929	
kg.	kr.	kg.	kr.	kg.	kr.
—	—	256,430	71,674	236,687	56,471
2,467	887	186,687	53,102	158,313	36,916
9,850	2,803	158,567	45,286	91,214	23,703
—	—	225,531	63,429	451,901	105,526
4,937	1,771	156,038	46,854	207,179	50,906
714	201	21,048	6,104	332,714	77,170
10,032	2,925	49,680	15,464	262,972	64,307
—	—	41,913	14,514	175,752	39,478
111,795	32,929	57,742	14,536	134,565	28,799
211,034	60,970	140,928	34,356	141,650	32,006
336,576	94,240	209,801	48,704	214,407	44,368
197,142	53,965	217,038	50,806	128,183	26,907
884,547	250,691	1,721,403	463,829	2,535,537	586,557

Tab. 9 (forts.). **Uppgift å införseln till Sverige**

Månad	År 1925		År 1926	
	kg.	kr.	kg.	kr.
Januari	121,642	41,481	183,058	51,053
Februari	103,858	34,614	124,781	36,214
Mars	188,416	62,725	119,757	35,723
April	240,456	80,134	192,763	53,544
Maj	293,305	93,118	90,387	26,525
Juni	143,726	47,012	103,565	29,878
Juli	71,665	23,123	70,232	20,591
Augusti	53,504	18,598	51,998	14,865
September	170,532	49,295	60,482	17,266
Oktober	267,232	81,989	160,664	45,329
November	265,073	78,557	203,903	64,272
December	416,603	127,702	170,145	48,707
Summa	2,336,012	738,348	1,531,735	443,967

(Forts.). **Uppgift å införseln till Sverige av omalda ärter**

Månad	År 1925		År 1926	
	kg.	kr.	kg.	kr.
Januari	43,696	51,212	36,981	30,737
Februari	20,877	22,366	24,353	22,394
Mars	10,657	8,725	12,606	9,157
April	8,947	4,874	11,012	8,078
Maj	25,456	9,108	29,351	10.694
Juni	19,372	6,659	24,491	8,425
Juli	7,524	2,665	480	175
Augusti	4,783	1,961	2,450	873
September	9,697	4,506	4,040	1,475
Oktober	138,710	54,635	100	61
November	74,874	27,786	6,631	6,047
December	40,336	28,610	21,150	22,039
Summa	404,929	223,107	173,645	120,155

[1] Siffrorna för år 1929 äro preliminära. Uppgifterna fullständigade till 1929 års utgång.

av havregryn (stat, nr 79 G) **åren 1925—1929.**[1]

År 1927		År 1928		År 1929	
kg.	kr.	kg.	kr.	kg.	kr.
48,513	15,196	81,118	24,604	65,900	17,736
54,434	15,461	88,719	27,057	16,587	4,660
22,566	6,885	71,042	22,297	10,519	3,281
17,583	5,173	130,314	42,389	31,171	8,761
23,306	6,663	240,074	82,482	33,259	9,325
19,833	5,837	123,956	42,200	42,238	10,993
19,360	6,187	40,121	13,951	33,092	8,947
23,535	8,895	12,044	4,321	13,768	3,805
27,693	8,741	134,892	38,713	31,882	9,308
32,519	9,801	304,745	87,722	33,372	9,089
58,269	18,030	656,476	186,880	9,414	2,533
97,252	29,948	199,367	58,060	1,347	438
444,863	136,797	2,082,868	630,676	322,549	88,876

tjänliga till människoföda (stat, nr 74 D) **åren 1925—1929.**[1]

År 1927		År 1928		År 1929	
kg.	kr.	kg.	kr.	kg.	kr.
37,013	38,316	32,355	21,154	64,839	49,504
31,344	28,161	38,327	35,345	19,727	12,525
17,871	17,105	67,585	43,290	19,815	9,551
7,432	6,918	67,517	32,048	83,763	48,280
556	545	91,240	38,409	23,641	10,505
9,860	2,900	39,218	16,317	25,337	13,813
6,336	2,620	22,801	8,976	6,624	2,764
29,166	16,641	92,504	38,712	39,963	18,266
13,405	7,799	163,932	83,771	71,369	28,740
22,213	10,922	225,305	107,750	99,765	41,169
12,169	7,244	177,125	79,087	59,112	24,240
28,077	20,682	154,961	68,965	39,625	31,615
215,442	159,853	1,172,870	573,824	553,580	290,972

Tab. 9 (forts.). **Uppgift å införseln till Sverige av omalda**

Månad	År 1925		År 1926	
	kg.	kr.	kg.	kr.
Januari	208,157	101,812	223,097	79,775
Februari	274,028	138,002	157,613	49,903
Mars	181,531	70,494	312,280	86,458
April	149,573	53,940	152,339	37,171
Maj	168,249	58,755	167,873	44,294
Juni	88,695	27,764	116,507	28,527
Juli	110,210	33,500	114,938	28,369
Augusti	79,884	25,698	82,688	20,212
September	77,419	27,901	130.731	39,773
Oktober	912,941	337,374	673,031	207,708
November	649,132	205,761	748,982	225,981
December	285,511	94,189	254,415	80,812
Summa	3,185,330	1,175,190	3,134,494	928,983

[1] Siffrorna för år 1929 äro preliminära. Uppgifterna fullständigade till 1929 års utgång.

bönor, tjänliga till människoföda (stat, nr 74 E) **åren 1925—1929.**[1]

År 1927		År 1928		År 1929	
kg.	kr.	kg.	kr.	kg.	kr.
149,803	48,329	234,734	105,453	227,930	140,970
210,883	63,170	240,720	119,294	257,654	157,705
215,698	55,012	139,193	78,572	178,406	111,791
167,166	42,543	224,046	106,872	347,908	204,229
178,915	44,050	250,424	98,139	238,208	113,600
150,954	38,626	95,534	38,328	78,530	37,121
130,791	34,072	170,309	59,383	73,871	28,142
123,383	33,637	197,398	67,327	70,046	29,521
111,083	34,073	134,578	64,210	142,702	55,187
549,663	216,654	286,260	174,873	1,060,215	406,016
761,380	335,173	598,596	365,865	602,703	228,892
350,990	155,797	391,676	237,222	290,357	110,418
3,100,709	1,101,136	2,963,468	1,515,538	3,578,530	1,623,592

Tab. 10. Månadsmedeltal av börsnoteringarna i Köpenhamn å danskt vete och dansk råg, omräknade enligt för varje tid gällande växelkurser i svenskt mynt. Det svenska riksmedelpriset å vete och råg. Skillnaden mellan de svenska och danska noteringarna.*

	Vete			Råg		
	Svenska riksmedelpriset	Danska noteringar[1]	Skillnad	Svenska riksmedelpriset	Danska noteringar[1]	Skillnad
1922.						
Januari	21.45	18.27	+ 3.18	—	—	—
Februari	21.43	19.79	+ 1.65	—	—	—
Mars	22.36	21.22	+ 1.14	—	—	—
April	21.94	22.05	— 0.11	—	—	—
Maj	22.85	23.70	— 0.85	—	—	—
Juni	22.67	22.96	— 0.29	—	—	—
Juli	22.23	21.70	+ 0.53	—	—	—
Augusti	21.89	20.41	+ 1.48	—	—	—
September	17.38	19.69	— 2.31	—	—	—
Oktober	17.58	16.63	+ 0.95	—	—	—
November	19.07	17.80	+ 1.27	—	—	—
December	19.59	18.53	+ 1.06	—	—	—
1923.						
Januari	19.66	8.60	+ 1.06	16.29	17.33	— 1.04
Februari	20.03	18.45	+ 1.58	16.37	17.11	— 0.74
Mars	20.74	18.33	+ 2.41	16.73	16.51	+ 0.22
April	21.52	18.39	+ 3.13	17.00	16.59	+ 0.50
Maj	22.08	18.91	+ 3.17	17.17	16.58	+ 0.59
Juni	(22.03)	19.13	+ 2.90	(16.90)	16.23	+ 0.67
Juli	(21.50)	—	—	(16.70)	—	—
Augusti	(21.75)	—	—	(17.13)	—	—
September	17.11	14.96	+ 2.15	15.08	14.29	+ 0.79
Oktober	17.01	15.49	+ 1.52	14.76	14.47	+ 0.29
November	17.23	15.81	+ 1.42	12.84	14.61	+ 0.23
December	17.28	16.19	+ 1.09	14.91	15.04	— 0.13
1924.						
Januari	17.53	16.76	+ 0.77	14.96	14.94	+ 0.02
Februari	18.39	16.51	+ 1.88	15.09	14.77	+ 0.32
Mars	18.50	16.74	+ 1.76	15.08	14.99	+ 0.09
April	18.48	17.80	+ 0.68	15.00	—	—
Maj	18.71	17.76	+ 0.95	15.26	—	—

* Uppgifterna fullständigade till 1929 års utgång.

[1] För tiden jan. 1922—juni 1926 och jan. 1928—dec. 1929 medeltal av dagsnoteringar i Börsen; för juli 1926—dec. 1927 medeltal av en notering i veckan, hämtad ur Landtmannen.

	Vete			Råg		
	Svenska riksmedel-priset	Danska noteringar[1]	Skillnad	Svenska riksmedel-priset	Danska noteringar[1]	Skillnad
Juni	19.09	17.57	+ 1.52	15.80	—	—
Juli	19.75	18.32	+ 1.43	16.58	—	—
Augusti	20.52	—	—	17.69	—	—
September	23.55	21.24	+ 2.31	21.71	18.55	+ 3.16
Oktober	26.93	23.23	+ 3.70	26.39	22.79	+ 3.60
November	27.14	23.43	+ 3.71	26.09	22.26	+ 3.83
December	27.51	24.28	+ 3.23	26.51	22.83	+ 3.68
1925.						
Januari	29.23	26.11	+ 3.12	28.16	24.50	+ 3.66
Februari	30.20	26.18	+ 4.02	29.05	24.77	+ 4.23
Mars	29.72	25.36	+ 4.35	28.46	23.91	+ 4.55
April	26.59	24.91	+ 1.68	25.26	22.63	+ 2.63
Maj	27.74	27.00	+ 0.74	25.92	—	—
Juni	27.21	26.84	+ 0.37	24.95	—	—
Juli	—	—	—	20.00	—	—
Augusti	21.59	19.53	+ 2.06	17.90	17.17	+ 0.73
September	20.25	18.78	+ 1.47	16.80	15.69	+ 1.11
Oktober	19.59	18.06	+ 1.53	16.21	14.28	+ 1.93
November	26.77	19.27	+ 1.50	16.46	14.50	+ 1.96
December	23.11	21.32	+ 1.79	17.57	15.48	+ 2.09
1926.						
Januari	24.64	21.06	+ 3.58	17.57	14.39	+ 3.18
Februari	24.81	20.26	+ 4.55	17.05	14.05	+ 3.00
Mars	23.51	19.77	+ 3.74	16.94	13.58	+ 3.36
April	25.67	22.51	+ 3.16	18.71	15.30	+ 3.41
Maj	26.16	22.75	+ 3.41	19.12	15.69	+ 3.43
Juni	25.98	22.91	+ 3.07	18.74	15.90	+ 2.84
Juli	26.07	23.41	+ 2.66	18.68	—	—
Augusti	22.91	—	—	17.72	—	—
September	22.83	19.55	+ 3.28	18.87	17.07	+ 1.80
Oktober	23.71	20.16	+ 3.55	20.39	17.49	+ 2.90
November	24.30	21.07	+ 3.23	20.96	18.75	+ 2.21
December	23.61	20.84	+ 2.77	20.24	18.59	+ 1.65
1927.						
Januari	23.94	20.61	+ 3.33	20.49	18.67	+ 1.82
Februari	24.11	20.92	+ 3.19	21.70	19.61	+ 2.09
Mars	23.64	20.69	+ 2.95	21.50	19.45	+ 2.05

[1] Se sid. 182.

	Vete			Råg		
	Svenska riksmedel-priset	Danska noteringar[1]	Skillnad	Svenska riksmedel-priset	Danska noteringar[1]	Skillnad
April	23.93	21.10	+ 2.83	21.51	19.64	+ 1.87
Maj	25.53	23.12	+ 2.41	23.80	22.40	+ 1.40
Juni	26.40	24.35	+ 2.05	25.02	22.85	+ 2.17
Juli	26.75	—	—	24.74	—	—
Augusti	23.08	—	—	21.00	—	—
September	22.61	19.75	+ 2.86	21.47	18.69	+ 2.78
Oktober	22.26	19.37	+ 2.89	21.22	18.81	+ 2.41
November	21.97	19.26	+ 2.71	21.28	18.85	+ 2.43
December	21.76	18.89	+ 2.87	21.24	19.02	+ 2.22
1928.						
Januari	21.61	18.83	+ 2.78	21.15	18.93	+ 2.22
Februari	21.34	18.66	+ 2.68	21.04	18.74	+ 2.30
Mars	22.30	19.95	+ 2.35	22.20	19.67	+ 2.53
April	23.53	21.28	+ 2.25	23.66	21.51	+ 2.15
Maj	24.04	21.54	+ 2.50	24.67	—	—
Juni	23.14	20.80	+ 2.34	23.98	—	—
Juli	22.20	20.23	+ 1.97	22.85	—	—
Augusti	21.15	19.55	+ 1.60	22.07	—	—
September	18.63	15.49	+ 3.14	18.18	15.55	+ 3.25
Oktober	18.56	15.99	+ 2.57	19.31	16.64	+ 2.67
November	18.87	16.30	+ 2.57	19.31	16.90	+ 2.41
December	18.79	16.24	+ 2.55	19.16	16.33	+ 2.83
1929.						
Januari	18.86	16.64	+ 2.22	18.80	16.52	+ 2.28
Februari	19.45	17.31	+ 2.14	18.66	17.03	+ 1.63
Mars	19.68	17.25	+ 2.43	19.13	17.23	+ 1.90
April	19.00	16.77	+ 2.23	18.82	16.89	+ 1.93
Maj	18.26	15.98	+ 2.28	18.28	15.94	+ 2.34
Juni	17.69	15.69	+ 2.00	16.75	15.17	+ 1.58
Juli	19.46	17.40	+ 2.06	17.53	—	—
Augusti	19.70	17.97	+ 1.73	17.13	—	—
September	18.62	15.60	+ 3.02	16.20	13.36	+ 2.84
Oktober	18.29	15.97	+ 2.32	15.85	13.39	+ 2.46
November	18.17	15.58	+ 2.59	15.47	13.03	+ 2.44
December	18.42	15.85	+ 2.57	15.49	12.94	+ 2.55

[1] Se sid. 182.

Tab. 11. Cif-priser svensk hamn, exklusive tull, å Red Winter Nr 2, Hard Winter Nr 2 och La Plata Det svenska riksmedelpriset å vete, förhöjt med tio procent. Skillnaden mellan det förhöjda svenska riksmedelpriset samt cif-priserna å Red Winter och Hard Winter. Skillnaden mellan det svenska riksmedelpriset utan förhöjning och cif-priset å La Plata.[1]

	Cifpriser svensk hamn			Svenska riksmedelpriset, höjt med 10 %	Skillnaden mellan		
	Red Winter	Hard Winter	La Plata		det svenska förhöjda priset och Red Winter	det svenska förhöjda priset och Hard Winter	det svenska priset och La Plata
1920.							
Jannari	60.08	—	41.70	—	—	—	—
Februari	65.01	—	47.23	—	—	—	—
Mars	62.47	62.73	49.79	—	—	—	—
April	63.51	63.55	57.94	—	—	—	—
Maj	68.09	68.14	67.28	—	—	—	—
Juni	64.91	64.91	60.71	—	—	—	—
Juli	61.83	60.16	57.03	—	—	—	—
Augusti	58.91	58.91	53.70	—	—	—	—
September	59.35	59.35	54.06	—	—	—	—
Oktober	53.94	53.83	—	54.77	+ 0.83	+ 0.94	—
November	48.91	48.91	—	(52.62)	+ (3.71)	+(3.71)	—
December	43.67	43.74	—	(42.83)	— (0.84)	—(0.91)	—
1921.							
Januari	—	—	—	(40.47)	—	—	—
Februari	35.81	35.81	32.62	34.45	— 1.36	— 1.36	— 1.30
15/2—15/3	35.33	35.35	31.76	34.66	— 0.67	— 0.69	— 0.25
16/3—15/4	30.08	30.35	29.08	35.59	+ 5.51	+ 5.24	+ 3.27
16/4—15/5	28.67	29.19	27.49	35.85	+ 7.18	+ 6.66	+ 5.10
16/5—15/6	31.90	32.36	31.81	39.51	+ 7.61	+ 7.15	+ 4.11
16/6—15/7	28.56	29.35	30.59	38.90	+ 10.34	+ 9.55	+ 4.77
16/7—15/8	28.59	29.22	32.60	35.53	+ 6.94	+ 6.31	— 0.30
16/8—15/9	27.00	27.17	29.90	31.52	+ 4.52	+ 4.35	— 1.25
16/9—15/10	24.57	24.47	26.58	27.20	+ 2.63	+ 2.73	— 1.85
16/10—15/11	21.85	21.78	21.34	24.45	+ 2.60	+ 2.67	— 0.89
16/11—15/12	22.05	21.75	19.86	22.47	+ 0.42	+ 0.72	+ 0.57
16/12—15/1	20.89	20.75	18.60	23.96	+ 3.07	+ 3.21	+ 3.18
1922.							
16/1—15/2	21.72	21.72	20.20	23.23	+ 1.51	+ 1.51	+ 0.92
16/2—15/3	23.05	23.10	22.95	24.31	+ 1.26	+ 1.21	— 0.85

[1] Uppgifterna fullständigade till 1929 års utgång.

	Cifpriser svensk hamn			Svenska riksmedelpriset, höjt med 10 %	Skillnaden mellan		
	Red Winter	Hard Winter	La Plata		det svenska förhöjda priset och Red Winter	det svenska förhöjda priset och Hard Winter	det svenska priset och La Plata
16/3—15/4	22.99	23.05	21.37	21.69	— 1.30	— 1.36	— 1.65
April	24.15	24.17	22.33	24.13	— 0.02	— 0.04	— 0.39
Maj	23.93	24.01	22.86	25.14	+ 1.21	+ 1.13	— 0.01
Juni	21.18	21.35	20.59	24.94	+ 3.76	+ 3.59	+ 2.07
Juli	20.68	20.95	20.40	24.45	+ 3.77	+ 3.50	+ 1.83
Augusti	18.90	19.27	18.87	24.08	+ 5.18	+ 4.81	+ 3.02
September	18.55	18.76	17.78	19.12	+ 0.57	+ 0.36	— 0.40
Oktober	20.58	20.56	19.08	19.34	— 1.24	— 1.22	— 1.50
November	20.77	20.80	19.08	20.98	+ 0.21	+ 0.18	— 0.01
December	20.97	21.01	19.60	21.55	+ 0.58	+ 0.54	— 0.01
1923.							
Januari	20.51	20.37	19.45	21.63	+ 1.12	+ 1.26	+ 0.21
Februari	20.82	20.34	19.37	22.03	+ 1.21	+ 1.69	+ 0.66
Mars	22.08	20.75	19.54	22.81	+ 0.73	+ 2.06	+ 1.20
April	22.57	21.43	19.61	23.67	+ 1.10	+ 2.24	+ 1.91
Maj	22.13	20.70	19.35	24.29	+ 2.16	+ 3.59	+ 2.73
Juni	20.87	19.48	18.52	(24.23)	+(3.36)	+(4.75)	+(3.51)
Juli	18.09	18.08	16.89	(23.65)	+(5.56)	+(5.57)	+(4.61)
Augusti	17.47	18.04	16.06	(23.93)	+(6.46)	+(5.89)	+(5.69)
September	17.56	17.93	13.74	18.82	+ 1.26	+ 0.89	+ 0.37
Oktober	18.73	18.91	17.38	18.71	— 0.02	— 0.20	— 0.37
November	18.69	18.45	17.70	18.95	+ 0.26	+ 0.50	— 0.47
December	18.76	18.80	17.09	19.01	+ 0.25	+ 0.21	+ 0.19
1924.							
Januari	19.29	19.45	16.48	19.28	— 0.01	— 0.17	+ 1.05
Februari	19.86	19.96	16.44	20.23	+ 0.37	+ 0.27	+ 1.95
Mars	19.39	19.58	16.44	20.35	+ 0.96	+ 0.77	+ 2.06
April	19.25	19.16	16.56	20.33	+ 1.08	+ 1.17	+ 1.92
Maj	19.13	19.12	16.97	20.58	+ 1.45	+ 1.46	+ 1.74
Juni	19.81	19.78	17.61	21.00	+ 1.19	+ 1.22	+ 1.48
Juli	21.44	21.52	20.39	21.73	+ 0.29	+ 0.21	— 0.64
Augusti	21.05	21.14	22.59	22.57	+ 1.52	+ 1.43	— 2.07
September	21.86	21.66	23.23	25.91	+ 4.05	+ 4.25	+ 0.32
Oktober	24.57	24.25	25.09	29.62	+ 5.05	+ 5.37	+ 1.84
November	25.79	25.10	24.87	29.85	+ 4.06	+ 4.75	+ 2.27
December	27.63	26.88	25.34	30.26	+ 2.63	+ 3.38	+ 2.17

	Cifpriser svensk hamn			Svenska riksmedelpriset, höjt med 10 %	Skillnaden mellan		
	Red Winter	Hard Winter	La Plata		det svenska förhöjda priset och Red Winter	det svenska förhöjda priset och Hard Winter	det svenska priset och La Plata
1925.							
Januari	31.74	29.84	28.44	32.15	+ 0.41	+ 2.31	+ 0.79
Februari	30.94	30.01	28.91	33.22	+ 2.28	+ 3.21	+ 1.29
Mars	28.67	27.79	27.42	32.69	+ 4.02	+ 4.90	+ 2.30
April	27.87	24.99	24.42	29.25	+ 1.38	+ 4.26	+ 2.17
Maj	30.91	27.53	26.07	30.51	— 0.40	+ 2.98	+ 1.67
Juni	29.11	26.47	24.59	29.93	+ 0.82	+ 3.46	+ 2.62
Juli	25.58	25.56	22.33	—	—	—	—
Augusti	25.25	26.09	23.90	23.75	— 1.50	— 2.34	— 2.31
September	23.82	23.93	22.84	22.28	— 1.54	— 1.65	— 2.59
Oktober	23.99	24.17	21.33	21.55	— 2.44	— 2.62	— 1.74
November	26.45	26.55	23.39	22.85	— 3.60	— 3.70	— 2.62
December	28.91	29.02	25.92	25.42	— 3.49	— 3.60	— 2.81
1926.							
Januari	29.79	29.61	24.87	27.10	— 2.69	— 2.51	— 0.23
Februari	29.50	28.82	23.47	27.29	— 2.21	— 1.53	+ 1.34
Mars	27.90	27.27	21.53	25.86	— 2.04	— 1.41	+ 1.98
April	—	—	23.26	28.24	—	—	+ 2.41
Maj	—	—	23.06	28.78	—	—	+ 3.10
Juni	—	—	23.41	28.58	—	—	+ 2.57
Juli	—	—	23.60	28.68	—	—	+ 2.47
Augusti	—	—	23.81	25.20	—	—	— 0.90
September	22.07	22.77	22.59	25.11	+ 3.04	+ 2.34	+ 0.24
Oktober	23.24	23.82	23.48	26.08	+ 2.84	+ 2.26	+ 0.23
November	—	—	22.77	26.73	—	—	+ 1.53
December	—	—	21.43	25.97	—	—	+ 2.18
1927.							
Januari	23.41	24.46	21.27	26.33	+ 2.92	+ 1.87	+ 2.67
Februari	23.04	23.97	21.28	26.52	+ 3.48	+ 2.55	+ 2.83
Mars	22.41	23.28	21.31	26.00	+ 3.59	+ 2.72	+ 2.33
April	—	—	21.34	26.32	—	—	+ 2.59
Maj	23.30	24.51	22.99	28.08	+ 4.78	+ 3.57	+ 2.54
Juni	—	—	23.43	29.04	—	—	+ 2.97
Juli	—	—	23.00	29.43	—	—	+ 3.75
Augusti	—	—	22.95	25.39	—	—	+ 0.13
September	—	—	22.09	24.87	—	—	+ 0.52

	Cifpriser svensk hamn			Svenska riksmedelpriset, höjt med 10 %	Skillnaden mellan		
	Red Winter	Hard Winter	La Plata		det svenska förhöjda priset och Red Winter	det svenska förhöjda priset och Hard Winter	det svenska priset och La Plata
Oktober	—	—	20.68	24.49	—	—	+ 1.40
November	—	—	20.70	24.17	—	—	+ 1.27
December	—	—	20.47	23.94	—	—	+ 1.29
1928.							
Januari	—	—	20.46	23.77	—	—	+ 1.15
Februari	—	—	20.72	23.47	—	—	+ 0.62
Mars	—	—	21.45	24.53	—	—	+ 0.85
April	—	—	21.98	25.88	—	—	+ 1.55
Maj	—	—	22.50	26.44	—	—	+ 1.54
Juni	—	—	21.45	25.45	—	—	+ 1.69
Juli	—	—	20.68	24.42	—	—	+ 1.52
Augusti	—	—	18.87	23.27	—	—	+ 2.28
September	23.99	19,59	18.28	20.49	— 3.50	+ 0.90	+ 0.35
Oktober	24.11	20.10	18.58	20.42	— 3.69	+ 0.32	— 0.02
November	24.06	20.60	17.67	20.76	— 3.30	+ 0.16	+ 1.20
December	23.63	20.45	18.01	20.67	— 2.96	+ 0.22	+ 0.78
1929.							
Januari	23.76	20.70	18.23	20.75	— 3.01	+ 0.05	+ 0.63
Februari	23.95	21.05	18.66	21.40	— 2.55	+ 0.35	+ 0.79
Mars	—	—	18.69	21.65	—	—	+ 0.99
April	—	—	18.02	20.90	—	—	+ 0.98
Maj	—	—	16.73	20.09	—	—	+ 1.53
Juni	—	—	16.60	19.46	—	—	+ 1.09
Juli	—	—	19.41	21.41	—	—	+ 0.05
Augusti	21.17	21.03	19.65	21.67	+ 0.50	+ 0.64	+ 0.05
September	21.25	20.62	18.43	20.48	— 0.77	— 0.14	+ 0.19
Oktober	—	—	17.94	20.12	—	—	+ 0.35
November	—	—	17.54	19.99	—	—	+ 0.63
December	—	—	18.96	20.26	—	—	— 0.54

Tab. 12. Priser å svensk och tysk råg 1928 och 1929. [1]

1928					1929					1929		
	Svensk		Tysk [2]			Svensk		Tysk [2]			Tysk [3]
Sept. 4	—	69.5 kg.	20.40	71—72 kg.	Sept. 3	16.46	72.8 kg.	17.35	73—74 kg.	Sept. 3	17.43
7	—	»	20.35	»	6	16.33	»	17.05	»	6	17.25
11	18.83	»	19.45	»	10	16.38	»	16.80	»	10	17.08
14	18.71	»	19.75	72 kg.	13	16.29	«	17.10	»	13	16.63
18	18.64	»	20.10	»	17	16.28	»	16.75	»	17	16.81
21	18.69	»	20.05	»	20	16.21	»	16.30	»	20	15.88
25	18.79	»	20.20	»	24	16.10	»	16.45	»	24	15.97
28	18.86	»	19.90	»	27	16.00	»	16.45	»	27	16.12
Okt. 2	19.20	»	19.90	»	Okt. 1	16.00	»	16.65	»	Okt. 1	16.06
5	19.20	72 kg.	20.05	»	4	16.05	»	16.80	74—75 kg.	4	16.51
9	19.28	»	20.65	»	8	16.10	»	16.65	»	8	16.51
12	19.19	»	20.40	»	11	16.13	»	16.55	»	11	15.93
16	19.31	»	20.50	»	15	16.10	»	16.30	»	15	15.93
19	19.31	»	20.30	»	18	16.10	»	16.15	»	18	15.66
23	19.38	»	20.20	»	22	16.00	»	15.95	»	22	15.53
26	19.33	»	20.05	»	25	15.85	»	15.70	»	26	15.44
30	19.33	»	20.35	»	29	15.90	»	16.00	»	29	15.53
Nov. 2	19.33	»	20.05	»	Nov. 1	15.95	»	16.00	»	Nov. 1	15.28
6	19.33	»	19.90	»	5	15.80	»	15.35	»	5	14.56
9	19.33	»	19.75	»	8	15.70	»	15.45	»	8	14.74
13	19.33	»	19.80	»	12	15.70	»	15.00	»	12	14.34
16	19.33	»	20.20	»	15	15.40	»	15.35	»	15	14.52
20	19.33	»	20.25	»	19	15.40	»	15.70	»	19	14.74
23	19.25	»	20.25	»	22	15.55	»	16.45	»	22	15.68
27	19.25	»	20.40	»	26	15.55	»	16.30	»	26	15.99
30	19.38	»	20.00	»	29	15.55	»	16.55	»	29	15.61
Dec. 4	19.38	»	20.15	»	Dec. 3	15.65	»	16.45	»	Dec. 3	15.46
7	19.25	»	20.15	»	6	15.68	»	16.15	»	6	15.51
11	19.25	»	19.80	»	10	15.68	»	15.70	»	10	14.97
14	19.25	»	20.10	»	13	15.53	»	15.10	»	13	14.71
18	19.00	»	20.00	»	17	15.45	»	15.10	»	17	15.28
21	19.00	»	20.00	»	20	15.45	»	15.35	»	20	15.20
28	19.00	»	19.95	»	27	15.45	»	15.60	»	27	15.02
					31	15.45	»	15.10	»	31	15.06

[1] Ur Landtmannen. Uppgifterna fullständigade till 1929 års utgång.
[2] Cif. svensk hamn inkl. tull.
[3] Notering å börsen i Berlin.

Tab. 13. Sveriges förbrukning av vete och råg.

A. Vete.

Konsumtionsår 1/8—31/7	Skörd, utsäde avdraget	Import av omalen spannmål	Export av omalen spannmål	Import av mjöl [1]	Export av mjöl [1]	Import av gryn [1]	Förbrukning
	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton
1913—1914	234,592	182,483	[3] 191	14,960	736	2,402	433,510
1914—1915	216,306	155,108	[3] 58	25,300	—	1,136	397,792
1915—1916	236,401	247,164	[3] 64	16,917	4	480	500,894
Medeltal	229,100	194,918	104	19,059	247	1,339	444,065
1919—1920	224,100	188,729	113	9,087	59	556	422,300
1920—1921	250,517	152,718	7,366	35,642	800	2,272	432,983
1921—1922	305,484	101,141	579	23,466	19,141	2,990	413,361
Medeltal	260,034	147,529	2,686	22,732	6,667	1,939	422,881
1927—1928 [2]	369,300	250,476	38,643	25,350	8,064	2,300	600,719
1928—1929 [2]	472,332	277,239	77,290	26,838	7,798	2,254	693,575
Medeltal	420,816	263,858	57,967	26,094	7,931	2,277	647,147
B. Råg.							
1913—1914	508,875	99,534	[3] 251	19,716	118	—	627,756
1914—1915	605,301	43,773	[3] 35	3,733	—	—	652,772
1915—1916	529,715	31,815	[3] 12	3,699	2	—	565,215
Medeltal	547,964	58,374	99	9,049	40	—	615,248
1919—1920	502,558	15	3,479	105	2,773	—	496,426
1920—1921	498,153	12,906	44,714	218	8,922	—	457,641
1921—1922	606,183	580	37,018	378	10,414	—	559,709
Medeltal	535,631	4 500	28,404	234	7,370	—	504,592
1927—1928 [2]	332,036	97,871	14,578	2,982	681	—	417,630
1928—1929 [2]	382,275	115,870	6,108	3,710	488	—	495,259
Medeltal	357,156	106,871	10,343	3,346	585	—	456,445

[1] Evalverad till omalen spannmål.
[2] Preliminära uppgifter.
[3] Kalkylerad siffra.

Tab. 14. Tillgången på manliga lantarbetare åren 1913—1928.

	Antal redovisade socknar	Därav sådana (i %), varifrån tillgången uppgivits vara		
		god	tillräcklig	otillräcklig
1913	2,158	5.0	61.9	33.1
1914	2,199	11.8	67.1	21.1
1915	2,192	8.9	67.7	23.4
1916	2,149	2.7	45.0	52.3
1917	2,174	4.0	52.1	43.9
1918	2,138	4.8	60.1	35.1
1919	2,154	6.5	60.4	33.1
1920	2,074	9.0	64.1	26.9
1921	2,047	47.9	47.7	4.4
1922	2,112	47.7	48.7	3.6
1923	2,115	33.4	60.2	6.4
1924	2,100	31.3	63.5	5.2
1925	2,132	37.9	58.2	3.9
1926	2,093	46.8	51.0	2.2
1927	2,011	44.0	53.2	2.8
1928	2,001	43.6	53.4	3.0

Tab. 15.

Storleksgrupp	Överskott eller brist 1000 dt			Överskott eller brist i % av totaltillgång[1]		
	225 kg	200 kg	175 kg	225 kg	200 kg	175 kg
Södra och mellersta Sverige						
1—2 hektar	— 342	— 274	— 225	— 77.4	— 69.5	— 65.2
2—5 »	— 465	— 270	— 169	— 49.6	— 32.3	— 22.9
5—10 »	— 46	+ 248	+ 352	— 4.6	+ 21.8	+ 31.0
10—20 »	+ 585	+ 979	+ 1,071	+ 38.9	+ 54.2	+ 59.3
20—30 »	+ 531	+ 753	+ 790	+ 57.6	+ 68.0	+ 71.5
30—50 »	+ 635	+ 868	+ 902	+ 63.9	+ 72.7	+ 75.5
50—100 »	+ 478	+ 667	+ 697	+ 60.5	+ 70.2	+ 73.4
över 100 »	+ 632	+ 904	+ 952	+ 56.3	+ 67.1	+ 70.7
Samtliga	+ 2,008	+ 3,875	+ 4,370	+ 29.3	+ 47.1	+ 53.1

[1] Totaltillgång = nettoskörd med tillägg för inköpt brödsäd.

Tab. 16.

Storleksgrupp		Brukningsdelar					
		Överskott			Brist		
		225 kg	200 kg	175 kg	225 kg	200 kg	175 kg
1—2 hektar	Antal	—	—	—	49,685	49,685	49,685
	%[1]	0.0	0.0	0.0	100.0	100.0	100.0
2—5 »	Antal	—	9,513	14,961	89,132	79.619	74,171
	%[1]	0.0	10.7	16.8	100.0	89.3	83.2
5—10 »	Antal	16,409	65,227	69,775	58,594	9,776	5,228
	%[1]	21.9	87.0	93.0	78.1	13.0	7.0
10—20 »	Antal	53.464	54,815	54,815	1,351	—	—
	%[1]	97.5	100.0	100.0	2.5	0.0	0.0
20—30 »	Antal	17,127	17,182	17,182	55	—	—
	%[1]	99.7	100.0	100.0	0.3	0.0	0.0
30—50 »	Antal	11,128	11,128	11,128	—	—	—
	%[1]	100.0	100.0	100.0	0.0	0.0	0.0
50—100 »	Antal	5,089	5,136	5,136	47	—	—
	%[1]	99.1	100.0	100.0	0.9	0.0	0.0
över 100 »	Antal	2,589	2,603	2,603	14	—	—
	%[1]	99.5	100.0	100.0	0.5	0.0	0.0
Södra och mellersta Sverige	Antal	105.806	165,604	175,600	198,878	139,080	129,084
	%[1]	34.7	54.4	57.6	65.3	45.6	42.4
Norra Sverige	%[1]	—	—	—	76,487	76,487	76,487
Hela landet	Antal	105,806	165,604	175,600	275,365	215,567	205,571
	%[1]	27.8	43.4	46.1	72.2	56.6	53.9

[1] Av samtliga brukningsdelar tillhörande storleksgruppen.

Tab. 17.

Storleksgrupp		Personer					
		Överskott			Brist		
		225 kg.	200 kg.	175 kg.	225 kg.	200 kg.	175 kg.
1— 2 hektar	Antal	—	—	—	193,772	193,772	193,772
	% [1]	0.0	0.0	0.0	100.0	100.0	100.0
2— 5 »	Antal	—	40,869	64,254	404,724	363,855	340,470
	% [1]	0.0	10.1	15.9	100.0	89.9	84.1
5— 10 »	Antal	86,380	360,689	385,926	330,666	56,357	31,120
	% [1]	20.7	86.5	92.5	79.3	13.5	7.5
10— 20 »	Antal	360,591	370,340	370,340	9,749	—	—
	% [1]	97.4	100.0	100.0	2.6	0.0	0.0
20— 30 »	Antal	149,911	150,632	150,632	721	—	—
	% [1]	99.5	100.0	100.0	0.5	0.0	0.0
30— 50 »	Antal	134,980	134,980	134,980	—	—	—
	% [1]	100.0	100.0	100.0	0.0	0.0	0.0
50—100 »	Antal	117,732	119,187	119,187	1,455	—	—
	% [1]	98.8	100.0	100.0	1.2	0.0	0.0
Över 100 »	Antal	188,811	190,022	190,022	1,211	—	—
	% [1]	99.4	100.0	100.0	0.6	0 0	0.0
Södra och mellersta Sverige	Antal	1,038,405	1,366,719	1,415,341	942,298	613,984	565,362
	% [1]	52.4	69.0	71.5	47.6	31.0	28.5
Norra Sverige	Antal	—	—	—	411,505	411,505	411,505
	% [1]	0.0	0.0	0.0	100.0	100.0	100.0
Hela landet	Antal	1,038,405	1,366,719	1,415,341	1,353,803	1,025,489	976,867
	% [1]	43.4	57.1	59.2	56.6	42.9	40.8

[1] Av samtliga personer tillhörande storleksgruppen.

Tab. 18. Import, export och skörd av ärter tjänliga till människoföda.

Å r	Import- eller export-överskott (— resp. +)	Skörd [4]	Å r	Import- eller export-överskott (— resp. +)	Skörd [4]
1886	+ 3,772	49,800	1908	— 1,173	40,359
1887	+ 4,036	49,823	1909	— 226	32,997
1888	[1] + 1,176	36,444	1910	— 909	34,945
1889	[1] — 77	40,470	1911	— 40	36,952
1890	[1] + 66	45,249	1912	— 810	29,091
1891	[1] + 693	40,671	1913	— 606	34,353
1892	[1] + 581	51,832	1914	— 181	19,160
1893	[1] [2] + 1,281	38,215	1915	— 211	29,520
1894	[1] [2] + 880	42,061	1916	+ 141	32,373
1895	[2] + 757	41,627	1917	— 42	22,303
1896	[2] + 911	40,072	1918	+ 73	50,454
1897	[2] — 43	40,709	1919	+ 2,953	55,979
1898	[2] + 212	34,728	1920	+ 7,287	56,521
1899	[2] — 997	33,755	1921	+ 3,445	52,860
1900	[2] — 1,154	39,998	1922	+ 2,819	48,972
1901	— 316	25,106	1923	+ 923	58,926
1902	— 6,688	9,651	1924	+ 420	59,078
1903	— 4,272	32,904	1925	+ 267	56,920
1904	— 3,167	29,688	1926	+ 7,286	53,665
1905	— 2,542	34,868	1927	+ 1,018	[3] 24,692
1906	— 792	38,229	1928	[3] — 747	[3] 32,530
1907	— 1,452	21,615	1929 jan.—nov.	[3] + 1,848	[3] 31,500

[1] Ärter och åkerbönor.
[2] Ärter och bönor.
[3] Preliminär uppgift.
[4] Gäller alla slags ärter.

Siffrorna för import- resp. exportöverskottet för åren 1885—1900 kunna sålunda icke anses vara fullt riktiga.

Tab. 19. Import respektive export och skörd av korn åren 1886—1929.

Uppgifterna äro beträffande export och import hämtade ur publikationerna Handel och Sveriges varuutförsel och -införsel för år 1928 och tidigare år samt Månadsstatistik över handeln för år 1929, beträffande produktionen ur E. Höijer: Tabeller till belysande av det svenska jordbrukets utveckling 1871—1919 (Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden V), för senare år (utom 1927—1929) ur Sveriges officiella statistik, publikationen Jordbruk och Boskapsskötsel.

Å r	— import-överskott + export-överskott Ton	Inhemsk skörd Ton	Å r	— import-överskott + export-överskott Ton	Inhemsk skörd Ton
1886—1890	+ 16,282	332,461	1919	— 6,134	276,903
1891—1895	— 6,511	317,184	1920	+ 499	243,320
1896—1900	— 7,230	313,920	1921	— 7,157	261,134
1901—1905	— 8,090	304,713	1922	+ 12,977	294,005
1906—1910	— 2,822	325,188	1923	+ 3,507	248,833
1911—1913	+ 452	333,935	1924	+ 3,432	288,525
1914	+ 731	265,009	1925	+ 13,258	314,101
1915	— 7,767	300,025	1926	+ 32,249	325,954
1916	— 2,274	298,257	1927	+ 11,423	[1] 271,543
1917	— 7,636	247,532	1928	— 444	[1] 212,139
1918	— 2,890	251,524	1929	+ 2,137	[2] 235,200

[1] Preliminär uppgift ur Statistisk Årsbok.

[2] Hela året enligt Årsväxt och skörderapporter för september månad 1929.

Tab. 20. Import respektive export och skörd av havre åren 1886—1929.

Uppgifterna äro beträffande export och import hämtade ur publikationerna Handel samt Sveriges varuutförsel och -införsel olika länder 1928 och tidigare år och Månadsstatistik över handeln 1929, beträffande produktionen ur E. Höijer: Tabeller till belysande av det svenska Jordbrukets utveckling 1871—1919 (Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden V), för senare år (utom 1927—1929) ur Sveriges officiella statistik, publikationen Jordbruk och Boskapsskötsel.

Å r	— import-överskott + export-överskott Ton	Inhemsk skörd Ton	Å r	— import-överskott + export-överskott Ton	Inhemsk skörd Ton
1886—1890	+ 154,403	997,361	1919	— 22,293	1,075,475
1891—1895	+ 119,758	1,105,920	1920	+ 8,471	1,014,809
1896—1900	+ 4,812	1,044,769	1921	— 25,149	1,089,644
1901—1905	— 61,747	978,892	1922	+ 46,193	1,119,895
1906—1910	— 65,153	1,214,673	1923	— 32,791	1,052,249
1911—1913	— 34,755	1,257,744	1924	— 62,405	1,032,680
1914	— 37,892	805,556	1925	— 42,983	1,175,852
1915	— 30,077	1,252,642	1926	— 25,724	1,271,470
1916	+ 6,810	1,238,435	1927	+ 10,301	[1] 1,094,497
1917	— 1	891,222	1928	— 48,433	[1] 1,207,522
1918	— 5,286	814,070	1929	+ 45,838	[2] 1,193,100

[1] Preliminär uppgift enligt Statistisk Årsbok 1929.

[2] Hela året enligt Årsväxt- och skörderapporter för september månad 1929.

Tab. 21. Priser å svensk och tysk havre 1928 och 1929. [1]

	1928			1929			1929
	Grynhavre, svensk	Havre [2], tysk		Grynhavre, svensk	Havre [2], tysk		Havre, tysk [3]
Sept. 4	— Ingen	— 54—55 kg.	Sept. 3	— Ingen	12.10 54—56 kg.	Sept. 3	15.25
7	— normal	—	6	— normal-	11.95	6	15.25
11	— vikt	13.80	10	— vikt	12.00	10	15.25
14	14.50	14.25	13	—	12.15	13	15.34
18	14.67	15.00	17	—	12.00	17	15.43
21	14.50	14.75 53—54 kg.	20	—	—	20	15.16
25	14.58	15.00	24	—	12.35	24	15.03
28	14.66	15.00	27	12.50	12.40	27	15.21
Okt. 2	14.83	15.00	Okt. 1	12.75	12.42	Okt. 1	15.22
5	14.88	15.30	4	13.00	12.50 54—55 kg.	4	15.53
9	15.19	15.80	8	13.00	12.90	8	15.84
12	15.25	16.00	11	13.25	13.00	11	15.57
16	15.31	16.10	15	13.25	12.90	15	15.57
19	15.63	16.50	18	13.25	12.75	18	15.48
23	15.63	16.50	22	13.25	12.25	22	15.37
26	15.56	16.00	25	12.75	12.35	26	15.04
30	15.69	15.90	29	12.00	12.30	29	15.04
Nov. 2	15.75	16.75 53—56 kg.	Nov. 1	12.00	12.40	Nov. 1	14.70
6	15.63	16.15	5	12.25	11.70	5	14.21
9	16.00 53 kg.	16.50 54—56 kg.	8	12.25	11.80	8	14.21
13	16.00	16.40	12	12.00	11.55	12	13.90
16	16.20	16.55 55—56 kg.	15	12.13	11.70	15	13.85
20	16.25	16.15	19	12.23	11.80	19	14.07
23	16.30	17.00	22	12.25	12.15	22	14.61
27	16.50	17.35	26	12.25	—	26	14.47
30	16.55	16.45 52—54 kg.	29	12.25	—	29	14.07
Dec. 4	16.55	16.40	Dec. 3	12.25	11.70	Dec. 3	13.86
7	16.44	16.00 53 kg.	6	12.33	—	6	13.91
11	16.44	16.10	10	12.00	—	10	13.42
14	16.38	16.00	13	12.00	10.85 53—54 kg.	13	13.20
18	16.31	16.00	17	12.00	10.85	17	13.46
21	16.31	15.75	20	12.00	—	20	13.60
28	16.31	15.70	27	12.00	—	27	13.68
			31	12.00	—	31	13.68

[1] Ur Landtmannen. Uppgifterna fullständigade till 1929 års utgång.
[2] Cif. svensk hamn.
[3] Notering å börsen i Berlin.

Tab. 22. Prisnoteringar å svenskt och amerikanskt vetemjöl.

		Svenskt Extra Patent Kr. pr 100 kg.	Pilsbury Best Patent cif Göteborg + tull Kr. pr 100 kg.	Canadian Spring Patent cif Göteborg + tull Kr. pr 100 kg.
1926	jan.	44.08	49.80	—
	febr.	42.43	48.18	—
	mars	41.16	46.65	42.32
	april	42.70	—	42.95
	maj	43.16	—	41.89
	juni	43.00	—	41.58
	juli	44.03	—	42.91
	aug.	43.48	—	41.19
	sept.	42.00	—	42.20
	okt.	42.55	—	41.26
	nov.	43.05	—	41.67
	dec.	42.47	—	40.61
1927	jan.	42.34	—	40.21
	febr.	42.72	—	40.91
	mars	42.15	—	39.86
	april	41.85	—	39.55
	maj	42.98	—	41.35
	juni	44.36	—	42.32
	juli	44.35	—	41.32
	aug.	43.58	—	40.66
	sept.	42.90	—	38.18
	okt.	40.94	—	37.78
	nov.	40.50	—	37.15
	dec.	40.50	—	37.30
1928	jan.	40.15	—	37.03
	febr.	39.84	—	37.26
	mars	40.14	—	38.31
	april	41.32	—	39.86
	maj	42.39	—	40.63
	juni	40.73	—	37.49
	juli	39.44	—	35.69
	aug.	37.63	—	33.38
	sept.	36.70	—	33.27
	okt.	36.50	—	33.79
	nov.	36.44	—	33.87
	dec.	36.25	—	33.75
1929	jan.	35.89	—	34.04
	febr.	36.40	—	35.10
	mars	36.75	—	35.49
	april	35.98	—	33.93
	maj	34.94	—	32.65
	juni	34.90	—	33.22
	juli	37.93	—	39.59
	aug.	39.57	—	40.24
	sept.	38.63	—	39.61
	okt.	37.34	—	38.44

Tab. 23. Import respektive export och tillverkning av havregryn under åren 1913—1928.

Uppgifterna äro — utom för år 1928 — hämtade beträffande import och export ur publikationen Handel, beträffande tillverkning ur publikationen Industri, båda utgivna av Kommerskollegium. För 1928 äro export- och importsiffrorna hämtade ur publikationen Sveriges varuutförsel till olika länder 1928 och Sveriges varuinförsel till olika länder 1928 samt sålunda preliminära. Tillverkningssiffrorna för 1928 äro meddelade från Kommerskollegium och likaledes preliminära.

År	Havregryn		År	Havregryn	
	— Import-överskott + Export-överskott ton	Tillverkning ton		— Import-överskott + Export-överskott ton	Tillverkning ton
1913	+ 4,358	25,140	1921	— 3,688	16,154
1914	+ 2,072	18,585	1922	— 4,050	13,145
1915	— 5,341	12,700	1923	— 6,454	16,418
1916	— 728	14,686	1924	— 2,713	18,301
1917	— 987	7,209	1925	— 1,714	20,829
1918	— 895	6,183	1926	— 1,114	21,325
1919	— 13,514	12,464	1927	+ 1,806	23,356
1920	— 4,572	11,387	1928	— 554	23,901

Tab. 24. Import respektive export samt tillverkning av malt åren 1901—1928.

Uppgifterna äro hämtade beträffande export och import ur publikationerna Handel samt Sveriges varuutförsel och -införsel olika länder 1928 och Månadsstatistik över handeln 1929, beträffande tillverkning ur publikationen Industri 1913—1926, senare ur Sveriges Industriella Produktion (preliminära uppgifter). För åren 1901—1912 hava ej särskilda uppgifter om tillverkning av malt funnits tillgängliga.

Å r	+ Import-överskott — Export-överskott ton	Tillverkning ton	Å r	+ Import-överskott — Export-överskott ton	Tillverkning ton
1901	+ 1,497	?	1915	+ 2,708	29,244
1902	+ 2,047	?	1916	— 2,200	36,980
1903	+ 6,064	?	1917	—	19,916
1904	+ 3,647	?	1918	—	6,739
1905	+ 760	?	1919	+ 8,563	9,863
1906	+ 1,138	?	1920	+ 405	27,719
1907	+ 907	?	1921	+ 3,050	22,255
1908	+ 1,490	?	1922	+ 2	22,220
1909	+ 595	?	1923	+ 401	19,714
1910	+ 651	?	1924	+ 2,026	23,873
1911	+ 698	?	1925	+ 833	29,015
1912	+ 527	?	1926	+ 470	31,207
1913	+ 839	39,922	1927	+ 1,461	28,040
1914	+ 379	36,227	1928	+ 1,992	27,927

Innehållsförteckning.

Sid.

I. *Inledning* 1

II. *Behovet av åtgärder för stödjande av spannmålsodlingen* 2

a) Inkomna framställningar 2
b) Lantbruksstyrelsens yttrande 4
c) 1927 års tullkommitté 7
d) Särskilda sakkunniga 7
e) Jordbruksutredningen 17
f) Det svenska jordbrukets räntabilitet 25
g) I andra länder vidtagna åtgärder 26
h) Departementschefens yttrande 27

III. *Vilka åtgärder böra vidtagas?*

1. Inmalnings- och inblandningstvång 43

a) Jordbruksutredningens förslag 43
b) Utlåtanden
Lantbruksstyrelsen 52
Svenska kvarnföreningen 59
Kooperativa förbundet 61
Sveriges Bageriidkareförening 62
Sveriges Kolonialvaruengrossisters riksförbund 62
Kommerskollegium 62
Generaltullstyrelsen 64
c) Departementschefens yttrande 65

2. Bildandet av lagerhusföreningar, uppförande av lagerhus och beviljande av kredit åt föreningarna.

a) Jordbruksutredningens förslag 81
b) Utlåtanden angående lånefonden till byggande av lagerhus
Lantbruksstyrelsen 86
Föreningen Sveriges Spannmålsintressenter 86
Kommerskollegium 87
Statskontoret 88
Fullmäktige i riksgäldskontoret 89

Sid.

c) Utlåtanden angående kreditivet för beviljande av lån till inköp av vete och råg
Lantbruksstyrelsen ... 89
Föreningen Sveriges Spannmålsintressenter ... 90
Kommerskollegium ... 90
Fullmäktige i riksgäldskontoret ... 90
Fullmäktige i riksbanken ... 91
d) Departementschefens yttrande ... 92
α) om lånefonden till byggande av lagerhus ... 92
β) om kreditivet till beviljande av lån till inköp av vete och råg ... 95

3. Spannmålsnämnden
a) Jordbruksutredningens förslag ... 97
b) Utlåtanden
Lantbruksstyrelsen ... 99
Generaltullstyrelsen ... 100
Kommerskollegium ... 100
Statskontoret ... 100
c) Departementschefens yttrande ... 100

4. Anslag till cereala undersökningar
a) Jordbruksutredningens förslag ... 103
b) Utlåtanden
Lantbruksstyrelsen ... 103
Statskontoret ... 104
c) Departementschefens yttrande ... 104

5. Höjning av gällande tullsatser å spannmål
a) Departementschefens yttrande ... 104
b) Tullsatserna å vete och råg ... 112
De sakkunniga ... 112
Lantbruksstyrelsen ... 112
Departementschefens yttrande ... 113
c) Tullsatserna å ärter, bönor, korn och havre ... 114
Lantbruksstyrelsen ... 114, 119
De sakkunniga ... 118
Departementschefens yttrande ... 119
d) Tullsatserna å mjöl av spannmål ... 120
De sakkunniga ... 120
Departementschefens yttrande ... 122
e) Tullsatserna å gryn av spannmål ... 123
De sakkunniga ... 123
Departementschefens yttrande ... 123

Sid.

f) Tullsatsen å malt 124
Lantbruksstyrelsen 124
Departementschefens yttrande 124

6. Utförselbevisen bibehållas
a) De sakkunniga 125
b) Departementschefens yttrande 125

7. Kostnadsberäkningar 125

8. Departementschefens hemställan 126

Bilagor:

A. Förslag till ändrad lydelse i vissa delar av den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 fogade tulltaxan 130
B. Åtgärder, som till stödjande av jordbruket under senare tid i andra länder vidtagits eller äro under förberedelse 131
C. P. M. angående priserna å bagarbröd i medeltal för städer och stadsliknande samhällen i olika delar av riket år 1913 samt perioden 1913—1929 i förhållande till spannmålspriserna 148
Tabeller 158